

ANTONII DE HAEN,
RATIO MEDENDI.
TOMUS SECUNDUS.
PARTES IV. ET V. COMPLECTENS

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
JAMES THE SECOND
BY
JAMES OBERLIN

ANTONII DE HAEN;

CONSILIARII ET ARCHIATRI

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

PROFESSORIS PRIMARI,

RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

TOMUS SECUNDUS,

PARTES IV. ET V. COMPLECTENS.

Accedit ejusdem Autoris de COLICA PICTONUM
Dissertatio.

PARISIIS,

Apud P. Fr. DIDOT Junioem, Bibliopolam, ad
Ripam Augustinianorum, propè Pontem Sancti
Michaelis, sub Signo S. Augustini.

M. DCC. LXXI.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

ANTONI DE HAEN.

COMITUM ET ARCHIEPISCOPI

S. R. A. MAJESTATIS

REGNI HONORIS PRAELECTISSIMO

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

PROFESSORI PRAECEPTORI

RATIO MEDICAE

IN HONORIS PRAELECTISSIMO

TOMUS SECONDUS.

PARISIIS MDCCLXXII.

AD PRAESIDIUM ACADEMIAE REGIAE

Medicinae

PARISIIS

AD PRAESIDIUM ACADEMIAE REGIAE

Medicinae

Medicinae

Medicinae

M. D. C. C. L. X. X. I. I.

Chirurgiae

AUGUSTISSIMÆ
ROMANORUM IMPERATRICI,
MARIÆ THERESIÆ,
Dominæ suæ Clementissimæ,
ANTONIUS DE HAEN.

EN jam quartum Tomum annui laboris ad Majestatis tuæ pedes devolutus, humillimè depono. Observata continet numerosa, quæ partim Nosocomium tuum, partim Urbs Regia tua, partim denique finitimæ tuæ urbes ac regiones suppeditarunt: observata eumunicè in finem collecta, ut calamitatibus subditorum tuorum tum averruncandis, tum mulcendis, tum denique auferendis inservirent. Eò enim, ut sane debuit, omnis diurna mea, omnis nocturna tetendit vigilantia. At neque hîc metam fixi laboribus. Quantum enim legendo assequi poteram, quidquid celebres per Europam Eruditorum Societates variæ, quidquid demùm pri-

vatum literarum commercium, sive insolitum, sive planè novum, ad misérias humanas mitigandas auferendasque evulgarant, id omne ad experimentum in Nosocomio revocatum est; ut nimirum Populi tui salus, commissa nobis, eo cuncto gauderet auxilio, quo & alias terrarum Gentes gaudere intellexeram. Necdum tamen omni debito satisfactum. Vetus Adagium fert Amicorum omnia communia esse: porro universæ Telluris incolas amicos nostros, nostros proximos, reputamus; eorum ergo in gratiam publicæ lucis ea facere tenebar, quæ nobis recenter detecta, alicubi fortè adhuc ignorarentur. Hisce, **AUGUSTISSIMA IMPERATRIX**, si quo sereno vultu præcedentibus conatibus meis annuere solebas, etiamnum annuas, erit quod exsultem vehementer, quod gratissimo recorder animo, quod ad cursum sequentem alacriùs absolvendum me potenter exstimulet.

Dabam 31. Octobris 1759.

ELENCHUS CAPITUM

Tomii II. Partes IV. & V. complectentis.

PARS QUARTA.

CAPUT I. De Febris malignis dictis, pag.	5
CAP. II. De Aneurysmate.	11
CAP. III. De Tympanitide, & Hydrope Cystico varia.	51
CAP. IV. De Coxario morbo.	105
CAP. V. De Apoplexiâ, & Nervorum morbis.	135
CAP. VI. De Sanguine & calore humano.	165
CAP. VII. Singulari quorundam medicamentorum virtute.	184
CAP. VIII. De Viribus Electricis	198

PARS QUINTA.

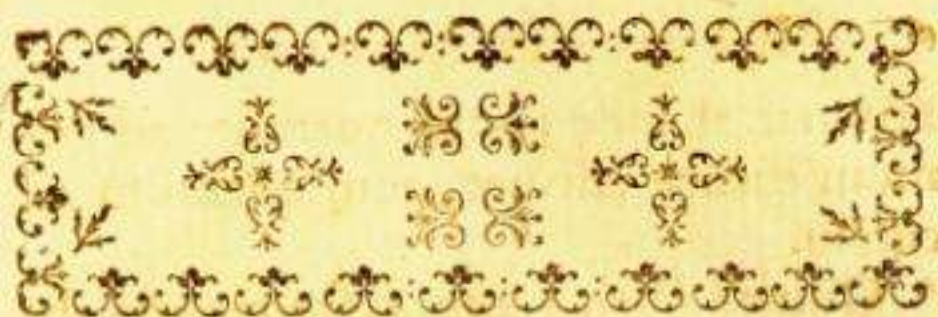
CAP. I. De Febris cum Exanthematibus, quæ Petechiæ & Miliaria vocari solent.	209
CAP. II. De Hydrope & Tympanitide.	423

T A B U L A.

CAPUT III. De Hydrope Pectoris ,	
<i>pag.</i>	257
CAP. IV. De Epilepsiâ & Convulsioni-	
bus.	290
CAP. V. Calculo, <i>Uvâ Ursi</i> , Lithon-	
tripticis dictis, &c.	308
CAP. VI. De Aneurysmate.	340

D E C O L I C A P I C T O N U M
D I S S E R T A T I O.

CAP. I. Sistens Authores qui hunc mor-	
bum tractarunt, atque eorundem om-	
nium generale argumentum, <i>p.</i>	369
CAP. II. Exhibens Colicæ hujus descrip-	
tionis & curationis methodicè trac-	
tandarum specimen.	388

A N T O N I I

D E H A E N

R A T I O M E D E N D I .

P A R S Q U A R T A .

C A P U T I .

D E F E B R I B U S M A L I G N I S D I C T I S .

§. I. *Malignitatem de morbi cujusquam acuti essentiâ non esse, sed modò accidens quoddam, probatur exemplo variolarum.* §. II. *Cortice Peruviano plurimo qui olim à morbo maligno curati, valent pulchrè omnes.* §. III. *Exempla duarum fœminarum, quarum alteram cortex servavit uberrimâ cum Petechiarum expulsionem; alteram, cum earumdem præmaturâ retropulsione.* §. IV. *cortex seriùs datus, malignitatem non curat.*

§. I. **Q**UÆ anno proximè elapso adèò fusè de Febris, quas malignas vocant, disserui, ea præsens annus con-

A iij

firmavit abundè ; tum quantum ad genium earum adinet, tum quantum ad curam.

Quippe *Part. 3. cap. 1.* frequentiam observationum suffultus, conclusi Malignitatem haud esse, quod in scholis medicis ita vocant, de essentiâ morbi, sed quoddam potiùs accidens; quod nimirum alienis illum stiparet symptomatibus, quod Artis potentiam illum subtraheret. Id, nisi me animus fallit, manifestum est. Variolas v. g. descripturi Authores, haud solent ab illis, malignas quas appellitant, exemplar, normamve, desumere, sed à communi illarum genere. Quo factò, primò eam addere speciem consuevere, quâ licet genuinâ, qui laborant, tamen vix lectum petant, non agrotent ferè, & præter manifestam papularum expulsionem, maturationem, exsiccationem, aliud ferè morbi hujus signum non habeant. Secundò pessimum istud genus adjiciunt, quod symptomatum numero, ac sævitie; quodque pertinaci adversùs omnem Artis operam resistentiâ, ita suâ malignitate ab illâ prædefinitâ communi specie ablutit, quàm benignissimum illud bonitate, ac lenitate suâ, ab eâdem differabat. Ut itaque & dicta illa malignitas

æquè parum in verâ ideâ, ac definitione variolarum includatur, quàm miranda illa mitissimarum benignitas.

Quod si ita cum variolis est, eo magis id cum petechiis, cum albis, rubrisque miliaribus, se sic habebit. Examine ritè instituto, efflorescentiæ hæ binæ. 1°. Ut morbi primarii producuntur: id verò rariùs, & ad certas potissimum epidemias duntaxat. 2°. Ut acutorum crises: quod etiam rarò admodum; nec nisi regiminis errore frequentius. 3°. Ut ἐπιγενόμενοι plerisque morbis acutis, puerperio; quæ duo posteriora de variolis affirmari nunquam possunt. Porro quæ tria hîc dixi, audacter assevero, cum sexto jam anno huic Nosocomio præpositus, innumeros acutos morbos hîc jam demonstraverim, tractaverim, & ter modò quaterve primarium invenerim, semelque modò epigenomenon. Quotiescumque verò morbum hunc primarium in urbe, suburbiisque inveni, epidemico id tempore fuit, nisi semel fortè iterumque sporadicè. Cæterum verò, experienciâ multiplici fretus, repeto id, quod *Part. 1. & 3. Rat. Med.* fat superque, ni fallor, evici, morbos hosce à malo potissimum regimine proficisci, & hinc *Germanis,*

Hungaris, Bohemis, Sclavis, Styris, &c. tantâ frequentiâ ac malignitate infames esse.

§. II. Ad relatas *Part. 3. cap. 1.* curationes, id modò addendum habeo, quòd omnes illi, quos cortice Peruviano abundantissimo usus ibidem enarravi, hucusque perbellè, cujuscunque demum temperamenti sint, valeant; & quibus mobilior Nervus imbellem olim valetudinem conciliasset, jam longè valentiore sanitate fruuntur.

§. III. Pulchras hoc anno hujus morbi curas vidi. 30. annorum fœminæ, petechiis aded scatenti, ut Medici alii mecum testarentur repletiorum iis se neminem vidisse, jamque malignè ab ipso principio decumbenti, consuetâ methodo corticem dedimus, corticis usum à curato morbo dudum protaximus. Læti contemplabamur postquam aliquot diebus eo remedio usa esset, vires incrementis, ægramque cum abundantissimâ efflorescentiâ vix ægrotantem, & firmâ valetudine brevi potitam.

Contra verò æquè fortunatum exemplum, cum retrocessione petechiarum, Juvencula dedit, quæ sex septimanarum spatio febrium insultu vago, universâque artuum lassitudine, suum inter-

famulatum vexata, febrim deinde continuam putridam, (incertum aliquot diebus, octo tamen ad minimum) perpessa, ad nos adferebatur, multâ jam scatens petechiâ. Postridie iisdem repleta omninò fuit. Eo usque nec vires, nec pulsus, nec febris, nec pravum quodquam symptoma, ullam faciebant malignitatis suspicionem. At verò post meridiem, en maligna quæque symptomata, cum introcursu macularum, turmatim accesserunt. Cortex igitur illicò datus, admota vesicantia, paregorica per vices sunt porrecta. Hinc sequenti quidem die paucus macularum reditus, copiosior post meridiem, tertio autem die vix ullus, nisi quòd eorum loco decem Miliaria alba in jugulo colloque comparerent. Interim quæ pauca superfuerant petechiæ latefcebant: quæ pauca Miliaria comparuerant, mox opaca fiebant, quarto die evanida. Vomitus eodem tempore primò æruginosus, dein frequenter flavus, insigni aderat levamine. Porro febris, postquam integro octiduo sub tanto corticis usu perseverasset, cessavit integram sanitatem post se relinquens.

In penultimo exemplo corticis sub usu confertissimæ, quæ præextiterant,

petechiæ, adhuc augebantur, & extantibus hisce sanitatem jam afferri cortice lætabamur; id quod in his morbis solemne esse *Part. 3. cap. 1.* pluribus exemplis demonstraveram. Ultimum exemplum omnium primum est, quod observavi, petechiarum introversarum, nec cortice, nec opio, redeuntium, Miliariumque numero tam paucorum, & quarto jam die evanidorum. Equè tamen & cita, & integra, huic, quam illi, salus rediit. Numquid introversus humor vi corticis ad systema cæliacum determinatus, & sic vomitu eliminatus fuerit? Credibile.

§. IV. Quamvis porrò hæc methodus tum mihi felicissimè cedere soleat, aliisque in Nosocomiis impensè laudetur; est tamen quòd serò adhibita mortem non averruncet. Puella 17. annorum, cujus historia *Capite de Janguine* habetur, primis decem ægritudinis diebus penitus neglecta, ad nos adfertur, petechiis in pectore plena. Consuetâ quidem methodo petechiæ pulchrè per sex integros dies persistere, attamen febris continua remittens, eaque valida, die decimo ab ingressu ejus in Nosocomium, sustulit illam. Quippe inertiores, corticis vires, quam ut humores,

jam intimè hâc malignitate penetratos
& infectos repurgare emendareque
possit.

C A P U T II.

D E A N E U R Y S M A T E .

§. I. *Cum nullus ferè locus humano in corpore sit , qui Aneurysmati , internâ de causâ genito , sedem non præbeat , loca præcipua enarrantur. §. II. Varia circa Aneurysma : unicum existens duplex potest apparere ; intus sæpè osseum est ; loco potest mutari ; est simplex ejus & multiplex saccus. §. III. Anatomie Aneurysmatis cordis. §. IV. Solutio problematum , Cur unum Aneurysma simplicem modò tunicam , eamque tenuem habeat ? aliud crassissimam ? aliud denique & pluribus , & sæpè concentricis sibilamellis compositam ? & Cur manu frequentius examinare haud tutum ? & Cur sæpè non pulsset ? & Cur locum mutet ? & Cur licet semper præsens , tamen nonnunquam absens videatur ? & Quare tremat aliquando ? §. V. Curatio pallians & curans. §. VI. Bini notabiles casus Aneurysmatum , quæ idiopathica haberi po-*

terant, & modò sympathica, aut deuteropathica erant. §. VII. Datur Aneurysmatica totius ferè corporis Diathesis. §. VIII. Biga Aneurysmatum à malè administratâ venæ sectione ortorum. §. IX. Aneurysmatis ejusmodi externi curatio, quandoquidem compressione & interceptione versificitur, praprimis differitur de compressione; tam eâ, quæ, aperturâ factâ, Arteria immediatè incumbit, quàm illâ, quæ externè tantùm, citra aperturam adhibetur. Prior harum, usitata veteribus, postmodam neglecta, à Germanis, dein & à Gallis in usum revocata est, ab ultimis præterea Fungo Agarici decorata. §. X. Curatio in Nosocomio, aperturâ loci, adplicatione Fungi, compressionè externâ, feliciter peracta est. §. XI. Tentamen cura per solam externam compressionem. §. XII. Fouberti sententia circa spuriorum Aneurysmatum duplex genus. §. XIII. Responsum ad tria problemata.

§. I. **C**UM nullus ferè in corpore humano locus sit, in quo Aneurysmatis sedes inventa non fuerit; cum idem

Aneurysma sub larvâ aliorum tumorum haud rarò apparens, turpiter fallat incautos; cumque demum præsens creditum, nihilominùs aliquoties minimè adfuerit: frequentia observationum, quâ instructus sum, me adigit ut de hâc materie fusiùs agam. Ac primùm quidem dico Aneurysma ubicumque inveniri locorum; externâ sive causâ, sive internâ, genitum fuerit.

1°. In Cubito, seu Brachio, frequenter observatur à malè administratâ venæ sectione.

2°. Circa Talum à causâ internâ, ut videtur, ortum, vidit, descripsit *Ruischius* *Obs. anat.* 38. » Si sanguis in » Aneurysmate coagulatur, nulla percipitur pulsatio. Hoc olim decepit » Chirurcum expertissimum, ... mihi, » dum viveret, amicum familiarem; » qui circa talum Aneurysma, nucis » juglandis magnitudine, aperiebat, » nesciens tamen tumorem dictum » Aneurysma esse, quia omnis pulsatio deerat. Aperto tumore, & sanguine coagulato expresso, tanta suborta est hæmorrhagia, ut vix esset sistendo «.

3°. In genu vidit clariss. *Boerhaave* in *Studiofo Germano*, quem serió mo-

nuerat, nè unquam, quòd non pulsaret, cuiusdam aperiendi facultatem faceret. Fecit tamen & periit.

4°. In Arteriâ popliteâ horrendum vidi, à saltu verosimiliter natum. Crus amputandum fuit.

5°. In Arteriâ femorali terribile, letale, vidi in orphanotophio *Hagano*, vulnere ortum.

6°. In Art. Iliacâ, *Lancisus*.

7°. In Aortâ mox supra illius in iliacas divisionem vidit *Fantonus* Tom. 3. *Scpulchr. Boneti*, pag. 556.

8°. In Cæliacâ Art. *Lancisus*. Studio omitto Aneurysma ter quater in Art. Mesentericâ Equi à *Ruischio* inventum, cum hîc de humano corpore tantùm differitur.

9°. In intercostali art. exili *Ruischius* ter quaterque vidit Aneurysma, ovi gallicæ magnitudine. Vulneri originem aliquando id debet, passim verò causis internis.

10°. In Subclaviâ, à contusione natum vidit *Illustr. Baro van Swieten*, Com. Tom. I. p. 228. Subclaviæ Aneurysma homini mortem tulit & hæmoptoe conficit. Anatome detexit Aneurysma hoc asperæ arteriæ accrevisse, spatium intercartilagineum erosisse, & omnem vi-

talem sanguinem hinc profudisse. vid.
Hist. Acad. Reg. Sc. Par. anni 1733.

11°. In Aortâ inter primas ejus divisiones, & Cor. *ibid.* ann. 1712. Etiam illud monstruosissimum *Ruischii* Observ. anat. chir. N°. 38. incipiebat digitis tribus supra cor.

Et mox supra cor incipiebat *compositum* illud Aneurysma, cujus historiam brevi dabo.

12°. In curvaturâ Aortæ. *Hist. Acad. Reg. Sc. Paris.* an. 1707. Aneurysma nascitur homini in collo, post enormem 5. dierum vomitum, quem Agyrta, rheumatismi discutiendi gratiâ, excitaverat, produxerat. *Littreus* in cadavere ejus invenit Aortam suâ in curvaturâ in saccum dilatatam, qui mediâ sui parte in thorace locatus, cariem ossibus creaverat: dein aliâ sui parte superiora conscendens, totum latus colli, adusque maxillam expleverat. Multos polypos, & sanguinis, tum fluidioris, tum coagulati, duas eduxit pintas. Videatur simile *ibidem* anno 1700. natum à subito flexu colli in venatu.

13°. In Arteriâ Epicraniâ Aneurysma. vidi ovo gallinaceo magnitudine par, felici interceptioni interfui. Contusione natum erat.

14°. Cæterùm Aneurysmata inventa sunt arteriæ temporalis, arteriæ in naso externo, aliis corporis partibus, ut passim inveniri potest in Sepulchreto *Boneti*, in Biblioth. med. *Mangeti*, &c.

15°. Aneurysmatica datur plurimarum eodem in corpore arteriarum diathesis, ut §. VII. patebit.

Unde conclusio hæc firma sit, quòd in tractandis hisce summâ sit prudentiâ opus, cum ubique locorum existentia, pathognomicis signis aliquando careant, facillimèque aliis cum tumoribus commisceantur.

§. II. Atque hæc de variâ ejus sede sufficiant; consideranda nunc veniunt observata quædam de Aneurysmate in genere; ac primò quidem observamus illud duplex quandoque adparere, cum tamen verè unicum sit. Egregius *Morand*, *Hist. Acad. Reg. Sc. Par.* ann. 1721. tumorem Aneurysmaticum detexit alteram inter tertiamque costam; alium iterùm tumorem similem inter tertiam & quartam. At in cadavere unicum modò esse deprehendit, sed à costâ tertriâ introptellum, & vi sanguinis protrusum infra, supraque eandem.

Secundò, Aneurysmata inveni bis intas osses, non quidem continuitate,

sed veluti per insulas difformes. Magni *Wepferi* Aorta sic inventa est, ut tabula vitæ ejus præfixa exhibet. Plurimi alii id ita invenerunt.

Tertiò, Aneurysma loco mutari potest, ut disparuisse quis crederet, nisi revera adesse symptomata demonstrarent. En notabile exemplum! Subtilissimus Anatomicus, præstantissimus Medicus, candidus amicus meus *C. H. Velse*, egoque, anno 1753. quinquagenariam mulierem sæpius examinavimus, cui citra manifestam causam inter 2. & 3. costam, ad læva sterni Aneurysma aderat. Id tamen integro ante mortem mense penitus delituit, ut videretur disparuisse. Symptomata tamen continuabant. In cadavere Aneurysma inventum, quod angulum Aortæ dictum occupans, tres fortè pugnos magnitudine æquaret. Tunicas habebat haud crassas, sed veluti lamellas albicantes, haud cohærentes inter sese, sed quasi alias ad alias adpositas, quo magis internas, eo magis fuscas. Nucleus sacci, grumosus sanguis erat, ita tamen ut nonnihil spatii in eo pervium esset, quo sanguis, corde missus, per Aortam descendentem transflueret.

Quartò, sunt aliquando Aneurysmata

composita, ut haud ita pridem publicè demonstravi. In Nosocomio dicto *Bec-ken-hausel*, in viri cadavere invenerat mirum hoc spectaculum expertissimus ibidem Physicus *A. Storck*, vir ad illustrandam sectionibus anatomicis Medicinam natus; dumque rari utilisque quiddam invenerit, quo universum studium medicum inde promoveatur, id intactum ad me mittere solitus. Porro Aneurysma istud erat in Aortâ ab ipso corde inchoans, & ultra curvaturam pergens, ossibus insulis crassioribus instructum. Ubi nunc Aorta ex curvaturâ in rectum esset abitura, removebatur sensim à dorso, ita ut demum inde ad duos pollices latos aberraret. In causâ erat saccus, ex posticâ parte ejusdem Aortæ descendens enatus, orificio pollicis diametrum habente. Porro ex hoc orificio crescens saccus, habebat quatuor pollicum longitudinem, crassitiem verò binorum, explebatque accuratè cavum, id quod dorsum inter aortamque interesset. Quod verò adhuc mirabilius, inter quartam & quintam costas idem ille ingens saccus primò removerat, valido pulsu suo, hæc à se mutuò costas, intercostales musculos deleverat, tumque inter re-

motas ad sesquipollicem à se mutuò has costas transeuns, mox supra eadem explicaverat se in saccum manui integræ magnitudine parem. Neque vestigia invenire fuit musculorum dorli secus spinam, & ultra; crassa demum substantia, eademque fungosa hunc saccum externum demum terminabat. Ipse verò saccus, dudum ante mortem haud pulsans, cruore grumoso atro, tum intra, tum extra thoracem, totus infractus fuit. Haud multùm dissimilem casum doctissimus *Noordwyk* habet in Præfatione ad *Francisci Solani Obs. de Pulsu*.

§. III. Ut arteriarum & cordis Aneurysmata dari, tum passim Scriptores Medici, tum præptimis *Lancisus*, & denique Ill. noster Præses in *Comm. Tom. 1. ad §. 176.* pluribus evicere exemplis. Addam quæ viderim ipse. Nauta, vir mediæ ætatis, levi sarcinâ onustus, iter unius horæ pedes confecerat, indeque perceperat cordis palpitationes. Venæ sectio interim, lenia solventia, blanda neurotica, effecere, ut conscendere denuò, ac gubernare navim posset. Ter quater in anno recruduit quidem paroxysmus, sed ad eadem auxilia iterùm conticuit. Intermedio verò tempore,

atque id quidem integri quadriennii spatio, ab omni incommodo immunis fuit; levissimâ mali admonitione, ad majores animi corporisque motus, tantummodo perceptâ. At verò quinto demum anno continuabant insultus. Quum igitur tribus ferè mensibus vix remisissent, Exp. *Velfe*, ordinarius ægri Medicus, qui suis in difficilioribus me, ut ego illum, amicè consulere solebat, ad ægrum me adduxit. Horui sanè hominem videns, lividum, anxium, inæqualem habentem, ac tremulum, pulsam. Et si ipsi manus ad præcordia, ad sternum, ad 7. & 8. sinistri lateris costam, præcipuè verò earum ad arcus, admovebatur, percipiebamus inæqualem, tremulum, ingratumque penitus motum? exceptis sex ultimis vitæ diebus, quibus nullus unquam pulsus observari potuerat.

Cadaver lustrantes multam invenimus in cavo pectoris dextro, putremque aquam, ac pulmonem, medio lobo excepto, totum ferè purulentum; in sinistro verò cavo pulmonem à corde maximo ita compressum, ut aëra ægerrimè capere potuerit. Cor enim ad minimum triplo majus solito erat, mucrone quàm basi latius. Omnia autem maximus

sinister ventriculus, ad mucronem amplissimus, at verò extenuatus adeò, ut levis modò membranula albescens, facilè disrumpenda, ibidem superesset. Cæterùm sanguis concretus, vehementerque tum polyposus, tum cordis parietibus, columnisque accretus, cavum hoc explebat. Cordis verò dexter ventriculus, & binæ auriculæ, sinusque, arteria pulmonalis, utraque cava vena, polypos firmos longosque continebant.

§. IV. Sed ne longus sim, sufficiat hæc exempla attulisse, ut vera Aneurysmatum idea habeatur. Collectores casuum quidem, *Borellus*, *Schenkus*, *Paræus*, *Hildanus*, *Bonetus*, *Mangetus*, plurima exempla attulere; verùm cum ad præcedentia jure referri queant, recensio eorum non usui, sed oneri foret. Practicè modò ex iis agendum est.

Ac primò quidem quæritur, cur multa Aneurysmata tenues tunicas, alia crassiores, alia denique easdem lamellatim dispositas habeant? Polyposus sanguis ejus est naturæ, ut ejusdem adplicatione tunica arteriosa adpareat longè crassior. Deinde ipsæ arteriarum tunicæ à se mutuò discedere queunt, geruntque nonnunquam inter sese sanguinem in lamellam compactum. Tandem in

degeneratione partium, ut alibi, ita & hîc, novæ membranæ ex veteribus enascuntur, ejusdem ferè cum naturalibus substantiæ. Vesicam felleam inveni in septem loculos membranosos divisam, quorum quisque magnum gereret lapidem. In antiquis herniis vidi Operatores sudantes, dum 10. 12. 20. & plures membranas solvere deberent, priusquam verum peritonæi sacco attingerent. Ubi verò sanguis modò in sacco grumescit, vel potius paulò tantùm spissior fit, tunicam mole non auget, sed extendit duntaxat, idque nonnunquam adeò, ut ruptura subsequatur letalis.

Secundò. Cur haud adeò tutum Aneurysma frequentius tractare manibus, & curatius examinare? Pluribus de causis. 1°. Quia eo modo reprimimus sanguinem versùs cor, caput, &c. unde haud rarò ingentes anxietates, suffocationes, vertigines. 2°. Quia filamenta, ac fragmenta polyposa, pressione ad arteriæ axin ducta, impetu sanguinis facile abripiuntur, inque vasa minora impulsæ, circuitum humorum in iisdem intercipiunt. 3°. Quia sic tunicæ teneriores solvi queunt, letalemque hæmorrhagiam producere.

Tertiò. Cur sæpè non pulsat Aneu-

ryfma? 1°. Quia ejus tunicæ ita incrassari possunt, ut impulsus cruoris effectus exteriùs non percipiatur. 2°. Quia tanta tunc adest in ejus sinu grumosi sanguinis copia, ut pulsus suffocetur. 3°. Quia sensim impellentis cordis vires minuuntur; unde licet reliquis in arteriis pulsus quisquam percipiatur, vires tamen cordis debiliores sunt, quàm ut per incrassatas tunicas, sanguinemve concretum, pulsum exteriùs percipiendum producerent. Jam simile quid suspicatus *Paræus* erat.

Quartò. Undenam Aneurysma ita loco mutari possit, ut antiquâ in sede ultra non inveniatur? An non ubique ligamenti enatis ad vicinas se partes annectat? Aneurysma, ita loco mutatum, internum fuit, ut pag. 13, patuit. Hinc magnum illud, ac ponderosum, dum in parte aversâ ponderis forsitan augmentum fit, eo versùs totâ mole propendeat, antiquæ sedis ligamenta elonget, eamque vacuam relinquat, oportet. Casum hunc novisse juvat, ne forsitan relationem manifesti Aneurysmatis dubiæ fidei habeamus, illud ultra non inveniendes. Quamquam symptomatum perseverantia cum anamnesi priore conjuncta, Aneurysmatis præsentiam abun-

dè demonstret. Mutatione autem loci hoc Aneurysma fœminæ multò molestius fuit, cum moles quondam foràs extans, jam verò introversa, reliqua magis premeret, augetetque vitalia. Quâ ipsâ de causâ compressio artificiosa mortem acceleravit Canonico, de quo *Lancisus* Part. 1. Lib. 1. cap. 2. prop. 28. Quare cum eodem Authore concludimus quascunque externas Aneurysmatum compressiones fatales esse, nisi ossè probè sustineantur: tum quòd hinc cavum internum angustetur, tum quòd Aneurysma interius nunc minùs suffultum, faciliùs fundatur.

Quintò. Quæ causæ, quòd Aneurysma cordis aliquo tempore Nautam vexaverit? & notabili iterùm tempore non vexaverit? Cur iterùm elapso quadrien-
nio continuò ipsi molestum fuerit, ac mortem tandem intulerit?

Inchoans cordis debilitas, principium Aneurysmatis illius ponens, venæ sectione, diluentibus paregoricis, & quiete emendata fuit, ut jam inter vim impulsorum humorum, & contrahentis se cordis, æquilibrium restitueretur. Plethora post aliquot menses elapsos renata, superabat denuò debilioris cordis vires: hinc renata sensim Aneurysmatis
symptomata

symptomata. Cura autem eadem æquilibratam potestatem restituens, symptomata abegit. Ita potuit hâc curâ palliante homo ille quatuor annos illos sat commodè transigere: *palliante*, aio; cum cor semper debilius existens, quàm ut aliquam plethoram promoveret, proegumenam causam futuri Aneurysmatis perpetuò in se gereret. Demonstrabatque hanc proegumenam causam, levior ille morbi redivit, ad rarefactos, adeòque sibi ampliùs poscentes, in animi ac corporis validiore motu, humores; rarefactione cessante denuò pacatus. Ultimis verò tribus vitæ mensibus debilitas hæc cordis tantopere increvit, ut ultra se contrahere non valuerit, sed amplificari sese, extenuarique, vi & pondere sanguinis, permiserit; unde vitæ perfecta est orta quies.

Quintò. Undenam tremor explorante digito perceptus, & si aliquantum continuatur, ingratus Aneurysmatis, præcipuè ejus quod in brachio est? Isque tamen in uno, quàm in alio major? Difficilis est problematis solutio, sed ad finem, enarratis primò aliquot practicis casibus, facilior fortè patebit responsio.

§. V. Morbi atrocis nunc proponenda

cura est, eaque sive perfecta, curatoria dicta, sive pallians tantum. Ac primò quidem ea Aneurysmatis interni.

Si undique colligamus observata, & omnia unquam data remedia; si quæcunque dicta specifica; si successus bonos, tam celebratos Antiquis, quàm nobis observatos expendimus; clarè comprehendimus cardinem rei versari in eo totum, ut quod solida inter fluidaque desideratur, æquilibrium restitatur. Dum id restituit Medicina, vel *curativè* id facit, vel *palliativè*. Palliativè, si, restituto æquilibrium, cor, arteriave, debilis esse perseveret, ipsumque æquilibrium restitutum non sit, nisi copia imminuta humorum, ac morbus actutum redeat, dum vel copia, vel rarefactio, molem humorum iterùm auget. Cura verò curatoria sive integra fit, si restituto palliativè æquilibrium, ars noverit debilitatis solidis priscum robur restituere, amplificatis pristinam reddere diametrum. Id & possibile esse, & nonnunquam præstari, tum ratio suadet, tum experimentum confirmat. Factâ enim ejusmodi evacuatione, quæ æquilibrium ita reddit, quod olim ratione solidorum deficiebat, nunc potius ratione fluidorum aliquantisper de-

sideretur; fieri posse id videtur, ut solida contractilitate adhuc suâ donata, in priscam se formam restituant: præsertim si & copiosè & assiduò, tam alimenta quàm medicamenta ingerantur, quæ spissitudini polyposæ, in dilatatâ parte hospitanti, diluendæ, apta nata sint. Curæ feliciter peractæ jubent hæc aliquando fieri credamus. Cæterùm pallians cura, fatis abundèque fortunatam seipsam existimaret, si nosset humores & paucitate & tranquillitate perpetuò ineptos reddere, ad tollendum æquilibrium. At verò, quandoquidem ita cum mortalibus est comparatum, ut sex rerum non naturalium usus nequeat semper æquè moderatus manere; hinc cum redintegrantibus paroxysmis toties hi ægri luctantur, donec demum suffocati fatis cedant.

Sed in ipsâ curâ magna differentia. In Nosocomio habemus, qui in antiquiore morbo, insigni levamine gaudeant; habemus, qui in recenti vix gaudeant ullo. Ratio videtur suadere hos longè citiùs ad immedicabilem conditionem adolevisse. Dantur enim, quibus malum incredibile quantillo creverit spatium! Ipse *Lancisus*, cum examinaret cadaver Vestiarii, quem Anau-

ryfma, à sterni contufione oriundum, intra anni fpatium è vivis eripuerat, detexit anguli aortæ Aneurysma, Punicum malum magnitudine æquans, quod os sterni elevaverat, & carie penitus excavaverat.

Cæterùm fi utcumque medicabile malum est, humorum repetitæ evacuationes, fapones acidi, ut tamarindus, variorum fructuum acido faponaceorum Rob dicta, nitrum copiofum, cremor tartari; & quia id hominum genus fpaſmis admodum torqueri folet, gummi ferulacea, & opium; diætã cæterùm blanda ex jure carniũ tenuiore, carni- bus tenuioribus, fructibus horæis, ole- ribus faponaceis; tum denique magna animi corporisq; quies, calamitoſum hunc morbum ad tempus notabile, sæ- pè etiam per annos, tolerabilem red- dunt.

§. VI. Sed est alia adhuc ratio, hîc neceſſariò memoranda, cur in ſufci- piendâ horum ægrotum curâ minùs deſperare debeamus. Quippe plures morbi hunc ipſum ita ſimulant, ut sæ- pè protopathicus eſſe credatur, quem vel ipſa curatio, vel cadaverum ad alias morborum cauſas rimandas examen, deuteropathicum duntaxat vel ſympa-

thicum esse demonstrent. Adeò quippe facilè hic morbus ludit medentes. En quæ ipse expertus!

Ætatis centurio florentis, temperie biliosæ, illibatæ quondam sanitatis, sed à triennio ad melancholiam ex animi ægritudine dispositus, cœpit demum, anno 1757. ineunte, cordis palpitationibus vexari: quas eo tempore tamen Venæsectio ac purgans, brevi & integrè sedabat. Æstate idem malum passus, eodem sanatus auxilio cessit. Operam navantes peritissimi Medici inanem, jure suspicantur vel Aneurysma cordis, arteriarumve majorum, vel Polypos iisdem innatos, vel & geminum hoc malum, adeòque difficulter sanabile, hîc adesse.

16. Jānv. 1758. in consilium vocor; quo die perbellè se habebat, sed animo corporeque adeò mobilis, ut à meo, quem anhelus expectabat, introitu & adspectu, gravissimum mox paroxysmum pateretur. Cor percipiebamus horrendè palpitans, Pulsus parvum, & admodum inæqualem, tussim cum sputo mucoso, lotium lateritio cum sedimine. Profectò teterrimi mali jam anno-sa diuturnitas, sedamen intermedium olim quidem habens, jam verò peren-

nis, pectusque stipata symptomatibus, ideam, quam præstantissimi viri de eo formaverant, omni ex parte confirmare videbatur.

Nihil enim mutare hanc ideam poterat immunitas aliquoties observata morbi, cujus causa mechanica crederetur perpetuò adesse. In Lienis, Hepatis, Ventriculi, Cerebri, morbis, intervalla optima observamus, dum interim in cadaveribus causam mali perpetui magnam, sufficientem, eamque diuturnam detegimus. Imò in Nauta de quo antea actum, pag. 15. præsentem perpetui mali causam à morte deteximus, cum tamen causa hæc toties in vitâ effectibus caruisset. Nec tussis, pulmonis affecti symptoma, huic idæ contraria fuit, imò potius confirmabat eandem. 1°. Quia in Aneurysmate circa vitalia tussis ejusmodi frequens nobis observatur. 2°. Quia ejusdem dudum meminerat in hoc morbo *Lancisus*; eamque validæ pulmonum compressioni & irritationi, tumentibus vitalibus oriundæ, adscripserat.

At verò cum in his decipi facile, praxisque nos doceat, vitalia nonnunquam tam validè secundariò affici, quàm si primariò afficerentur; cum præterea

Boerhaave §. 826. & seqq. *Inst. Med.* notasset Palpitationes cordis violentas originem spasmis aliquando debere, vel etiam » irritationi fibrarum cordis, » ab acri quodam stimulo factæ, ut in » *cacochymicâ materie motâ* » sententiam aliquo modo lenivimus, dubiam protulimus, abjectumque ægri animum aliquantulâ spe ereximus.

Impugnare igitur malum iis intendimus, quæ cuicumque proforent causæ; saponibus acidis, nitro, neuroticis, opio. Quibus quidem proderamus utcumque, lucida tamen intervalla diris exacerbationibus turbari sæpe dolebamus. Quin imò ruit in pejus malum. Pulsabant haud vitalia modò, sed & abdominis viscera. Interim miramur insolitum phænomenon. Vomitus enim violentus, qui ex naturâ suâ hîc letalissimus videri debuisset, palpitationem sedavit, pulsum æqualem reddidit, & transpirationem dudum absentem restituit; non eâ die duntaxat, sed sex integris postmodum septimanis. Interea tamen male ipsi fuit à tussî violentâ, siccâ, rebelli; à respiratione laboriosâ; à pulsu, citra palpitationem, inæquali, & nonnunquam, rariùs licet, intermittente. Sputa tandem crassa, flavo viridia

prodire; à quibus tussis quidem mitior, sed notabilior languor, horror, frigus extremorum, & calores nocturni, anxietatesque enormes. Tussi demum cessante mobilis materiæ strepitus in pulmone exaudiebatur, perseverabat anxietas. Kermes minerale, & quotidianum clyisma, hinc proderant.

Martii 10. expectoratione sponte cessante, dirus rediit, qui à 24. Januarii siluerat, Palpitationis paroxysmus; quem denuò vomitus, ut olim, sed non tam integrè, solvit. Vehementissimus autem paroxysmus decimo ex illinc die recruduit. Epigastrium quoque ab aliquot retro septimanis intumuerat, jam verò totus venter tumidus, tensusque, deprehenditur. Cataplasma emolliens 3. Aprilis impositum profuit, successitque alvus flava quidem, sed multo glutine, multisque duris, & ex flavo viridibus facibus referta. Idem & 4. Aprilis contigit; sed eo cum eventu, ut vera jam accederet mortis imago: cordis pulsatio, virium collapsus, pulsus debilis, intermittens, atque omni modo inæqualis, frigus extremorum. 5. Aprilis respiratio parva, inæqualis; pulsus exilis, intermittens, tremulus, facies verè *Hippocratica*. Dumque jam mors adsta-

re præ foribus videbatur, alvus prodiit libera, foetidissima, nunc nigra, nunc viridescens; idque eâ nocte octies. En verò ejus stupendos, effectus! Mox cessarunt quævis symptomata, vires ad horam crevere, & sanitas tam citò rediit, ut 4°. Maji gratias Deo acturus, Templum adiverit, meque postera die cum suo ordinario Medico *Storck* inviserit, perfectam suam valetudinem testatus, nec à conscensu 46. graduum, quibus ad me conscenditur, vel quidquam defatigatus, aut anhelus. Mansit ipsi integra sanitas, donec hyemali tempore, Milite ad bellica exercitia coaptando, in *Hungariâ* sese defatigans, ægrotaverit, perierit.

Luculentiusne exemplum haberi potest deuteropathici morbi, tam perfectè protopathicum æmulans? Atra bilis per vices mota varios hos paroxysmos excitaverat. Atra bilis tota in motum ducta, mortis ad limina hominem duxit; integrè tamen expulsa, corpus reliquit sanum. Partitim mota, vomitu expulsa est; mota integrè, alvo.

Est igitur exemplum ejus, quod laudato mox loco optimus *Boerhaave* de cacochymicâ materie motâ dixerat: sed cum deuteropathicum, vel etiam sym-

pathici adeò æmulum, à miris nervorum affectibus deducit, en ejus quoque manifestum exemplum!

Juvencula fœmina ad Nosocomium nostrum accessit, multis ab annis vehementi cordis palpitatione, anhelitu, anxietate præcordiorum, tussique vexata frequenti; artis interea opem frustra eo usque experta. Cum alvo ab octiduo careret, enema immitti jubeo, alia interim paraturus. Sed interim moritur. In cadavere publicè examinato vitales partes sanitatem illibatam adeò referebant, ut nihil illibatius. Neque quod toto corpore tam in solidis, quàm in fluidis accusaretis, quidquam erat; præter geminam, sed leviusculam, pulmonis ad Pleuram adhæSIONEM, & tres lumbricos teretes in Ileo intestino. Porro & cum his lumbricis, & cum longè latioribus pulmonum adhæSIONIBUS milenos homines sanissimè vivere, Anatomicis compertum est. Ut proinde cum *Boerhaavio* §. 826. concludamus: » causa ejus plerumque est, inordinatus, » & violentus spirituum vitalium in » cordis villos impetus, &c.

§. VII. Porro morbi hi Aneurysmatici, eorumve simillimi, hîc loci frequentissimi sunt, multamque horum varie-

tatem exhibent. Sunt duo in Nosocomio homines qui, omnibus ritè perpenſis, protopathicâ vitalium affectione laborare videntur, quibus tamen à validiore motu nec intermittat, nec remittat, nec inæqualis ſit pulſus. Alterique horum, qui 17. annos natus, ex Hortorum fortè culturâ hunc morbum contraxit, jamque triennem habet, vehementiſſima cordis adest pulſatio, ut viſu audituque percipiatur; Præcordiorum præterea, & ad arcus potiſſimum 3. & 4. coſtæ, ardor continuus; carotidum ambarum, totum collum concutiens, pulſus; tumor colli ingens pulſansque; pulſatio ad ambas inguinales tanta, ut tangentium digiti vi repellantur; pulſus ad malleolos tantus, ut dormientem continuò excitet, ſomnumve præprimis impediatur; idemque ad temporales arterias obſervatur. Eſt igitur univerſalis ferè Aneurysmatica diathēſis. Egregii *Lanciſii*, aliorumque Obſervatio, ponens, quo diuturniora validioraque Aneurysmata ſint, eo locorum remotiorum arterias debiliores & exiliores eſſe, in hoc juvene proinde locum non habet.

§. VIII. Atque hæc ſufficiant, ut quæ circa Aneurysmata interna nos noſtra

observata docuissent, communicaremus. Superest modò Observationes itidem nostras circa Externa patefacere.

Notabilia exempla horum duo in Nofocomio prostabant hoc anno, ex imprudenti Venæ sectione, resiliente instrumento peractâ, natâ. Fœminæ ambæ erant, juvencula, & Vetula. Vocabo utrumque Aneurysma spurium. Præmonitos enim Lectores velim, me hîc loci haud immorari iis, quæ Viri egregii *Freind*, *Monroo*, *Foubert*, alique, contra communem Aneurysmatum in Spuria, ac Vera, divisionem, haud absque aliquo Rationum pondere, scripserint: sequat modò eam, utriusque definitionem, quam, post *Sennertum*, *Boerhaave*, Illustr. *Præses*, & *Heisterus*, adoptarint.

Aneurysma hoc sensu spurium, homo, minimè Chirurgus, fœminæ juvenculæ conciliaverat in dextri brachii arteriâ humerariâ, mox ante ejus in Radixam, & Cubitæam, divisionem; quemadmodum in operatione patebat. Tremor modicus tangendo percipiebatur, & tumor sensim increfcebat. Pulsus in carpo debilis, idque ut postea patuit, naturaliter. Cum tumor augesceret, operatio concludebatur; variatumque Me-

thodorum tum præstantiâ, tum periculo, ritè pensitatis, compressio debita cæteris prælata est. Arridebat quidem interceptio, quod & felix sæpe, & optimorum in arte gauderet suffragio; verùm cum nonnunquam id periculi involveret, ut circulatio sanguinis subjectâ in parte aut multum læderetur, aut penitus deleteretur; cumque è contrario artificiosa compressio quoad curam æquè secuta esset, nec hisce tamen sociata periculis, hanc ipsi prætulimus. Et porrò paucis super illâ differendum.

§. IX. Compressio Aneurysmatum, quæ ossa sibi subjecta habebant, stypticorum suffulta auxilio, multo Priscis in usu, eviluerat; quòd inanis, quòd usu cassa, quòd etiam aliquoties damnosa esset inventa. Industria verò humana, tandem periculis edocta, & infortuniis monita, didicit hanc ipsâ interceptione præstantiorem reddere.

In commercio Literario *Norimbergensi* anni 1732. pag. 107. & seqq. optimus *Hamberger*, in inclytâ *Academiâ Jenensi* celeberrimus, ac verè doctissimus Medicinæ Professor, curationem Aneurysmatis sputii felicissimam cum publico communicavit. Aneurysma hoc ignarus omnino Chirurgus, Venam Ba-

filicam tundens, produxerat; pertusæ arteriæ manifestissima cæteroqui signa ne advertens quidem. Curatio hæc perfecta est primò adpositione comprimentis arteriam humerariam funiculi, dein sufficiente dilatatione loci affecti, & denique adplicatione chartæ masticatæ, liquore styptico *Deppelii* madefactæ, ad ipsum arteriæ vulnus: ita quidem, ut chartæ masticatæ lamina prima minima esset, altera paulò major, tertia major priore, & sic porrò; donec sufficiens laminarum altitudo haberetur, quæ circumductis fasciis aptè ad vulnus appressa maneret: adstringente interim pulvere totum explente vulneris cavum. Publicâ disputatione Doct. *Emrich Jenæ 1734.* hanc curam propugnavit.

Vir eruditus omnibus carus *C. S. Trew, S. C. Maj. ut & S. March. Onoldino-Brandenb. Consiliarius & Archiater, Reip. Norimb. Phys. ordinarius, senior, Comes Palat. casareus, S. R. I. Nobilis, Acad. Cesar. N. C. Director, Reg. Soc. Lond. & Berol. Scient. Socius*, in *Eph. N. C. vol. 8. Obs. 126.* similem *Hambergerianæ* curam *Norimbergæ* anno 1747. exoptatissimo cum successu intra mensis spatium perfecit. Anno 1748. eâdem cum felicitate curam hanc repetivit, &

Eph. N. C. vol. 10. descripsit. Ad Aneurysmatum verò imprudenti venæ sectione oriundorum intellectum, & curam, egregias, atque ad ipsam Naturam expressas, Tabulas tres addidit, unâ cum nitidissimâ earum expositione.

Exp. Chirurgus *Foubert* Acad. Reg. Chir. Socius, dedit de Aneurysmate dissertationem in Tom. II. *Actorum* ejusdem Academiae, in eâque laudavit compressionem externam in recenti, parvoque Aneurysmate: in majore autem & utcumque vetustiore suadet, suoque exemplo comprobat operationem. Operationem autem hanc, si est arteriæ truncus, merâ compressione perficit, ut ita evitentur infortunia, quæ Ars aliquando post interceptionem luget; sin autem vulnus in Ramo est, intercipit illum, ligatque. Haud bene capio, cur Ramum etiam compressione curandum non suscipiat, si truncum tutò noverit compressione curare; sed hæc non sunt hujus loci. Illud autem ex hâc dissertatione patet, quòd Autor suam operationem primo chartâ masticatâ peractam describat anno 1732. non adjungens quo præcisè anni tempore. Porro eodem anno publicæ lucis curationem suam fecit Cl. *Hambergerus*,

quam exeunte anno 1731. perfecerat. *Foubertus* verò sua non edidit nisi anno 1753.

Igitur compressio arteriæ pertusæ, celebrata veteribus, feliciter peracta à *Sculteto* anno 1631. primò compressione trunci, tum spongiâ ustâ, adstringentissimo pulvere conspersâ, ad vulnus arteriæ admorâ, dein conveniente ligaturâ firmatâ, & denique artificiosè excogitato instrumento, quod ipsum *D. Morand.* Tom. 2. *Act. Ac. Ch.* impensè laudat, adpressâ; Hæc, inquam, compressio à *Dionisio*, ab *Heistero*, aliisque commendata, deinde à *Cl. Hambergero* anno 1731. facta, & 1732. promulgata; anno 1732. à *Fouberto* primùm *Parisiis* instituta quidem, at verò non nisi 21. postmodum annis cum publico communicata est. Interea temporis *Cl. Trew* bis hanc curam perfecit, longè antequam ille *Acad. Paris.* Tomus secundus in lucem prodiit.

In hoc porrò tomo duæ eruditæ *Dissertationes* de *Aneurysmatis* curatione habentur; quarum altera laudata jam sæpius illa *Fouberti* est, altera celeberrimi in arte *Morandi*: *Morandiana* hæc præter alia id novum habet, quod ad *Agaricum* pertinet. Nempe postquam

Chirurgus *Brossard* arcano se pollere indicasset, quo arteriarum hæmorrhagiam quamcumque tutò sisteret, tentamen ejus & adplicatio facta est finiente anno 1750. idque in arteriâ brachiali gladio pertusâ. Arcanum suum Chirurgus adplicuit vulneri: quo factò, simplici ligaturâ curabatur spatio mensis id Aneurysma. Erat autem arcanum hoc remedium *Fungus Agaricus pedis equini facie*. Ter jam sibi experimentum successisse, aliisque præterea Chirurgis, *Morandus* asserit: & quidem citra Agaricum bis sese, aliumque haud ita pridem Chirurghum, solâ compressione arteriosi sanguinis impetum repressisse; Agarici tamen vires vel ideò præstantiores esse, quòd compressione utcumque laxiore, gangrænæ propterea metum nunquam faciente, curam suam perficiat.

§. X. Plures ergò claros in arte Viros imitati, curam spurii nostri Aneurysmatis Agarici applicatione, & compressione, tentavimus. Egregius Chirurgiæ Doctor, curisque tam gravissimis; tum felicissimis in *Austriâ* nobilis Dominus *Ritter*, cum aliis claris urbis Chirurgis, suâ præsentia, consilioque, assistebat Nosocomii Chirurgus *Leber*, qui opera-

tionem in se susceperat. Inciso cum integumentis tumore, extravasatus humor ferè omnis sponte excidit. Arteriæ vulnus, laxato instrumento tornatili, apparuit in eâdem, ante ejusdem divisionem, obtinere: ut profectò hîc casus ille haberi tristissimus potuisset, in quo, post consuetam intercipiendi methodum, gangræna subsequeretur. Porro fuit & arteriæ, & aponeuroseos musculi bicipitis brachii, tanta cohæsió, atque coalitus, ut corpus ferè unicum esset; solâ capsulâ, vasa hîc involvente, intermediâ; at complanatâ eâdem, & cum subjecto vase, impositâque Aponeurosi, unitâ: ita quidem, ut nullo intermedio cruore, vulnus unum idemque videretur esse, quod penetraret utrumque; utque laxatâ tornatili machinâ, per unicum duntaxat foramen sanguis videretur scaturire. Hinc, cum aponeuroseos percussio dolorem creet, & suppuratione nimiâ destrui possit; cumque ii, quibus solâ compressione externâ Aneurysma curatur, cum mutuâ vasis, aponeuroseosque concretione, brachii motum expeditè absolvant; aponeurosin conservavimus, & communi vulneri pulverem Agarici inspersimus, Fungi ejusdem lamellas, contu-

sione validâ complanatas , desuper posuimus ; eo quidem ordine , ut prima minor , altera major , tertia iterum hâc major esset , sicque ad talem altitudinem ultima lamina emereret , ut idoneâ ligaturâ brachio circumductâ , totus firmaretur adparatus. Ipsum verò brachium universum , ut tunc , ita toto curæ tempore , vino aquâ misto fovebatur. Machina tornatilis post operationem relaxata , curam egregiam esse monstravit. Emulsio paregorica pluribus deinceps diebus data , & jus carnis dilutum cum pane , unicum medicamentum & nutrimentum fuit.

Tribus elapsis ab operatione diebus , incipiens vulneris ob junios calores fœtor deligationem suavit. Apparatu quamvis prudenter ablato , cecidere nihilominus omnes Agarici lamellæ , ut nudus vulneris fundus conspiceretur. Sanguinis porrò nihil prodiit. Ergo instrumentum tornatile suspensâ manu laxantes , dein plus , tandem integrè , ne guttam quidem unicam transsudantem deprehendere potuimus. Gaudebamus sanè ; cum eo alioqui animo essemus , ut operatione irritâ visâ , aponeurosin ab arteria solveremus , fungumque , ac totum adparatum , nudæ adponeremus ar-

teriæ. Quia verò res pro votis successerat, aponeurosin integram reliquimus. Cur sub ipsâ primâ operatione eam non læferamus, rationem ante dedimus. Confirmabatur ea nostra intentio observatione *Fouberti*, qui eorum in cadaveribus, quorum Aneurysma brachii sola externa compressio quondam curaverat, quosque alii jam morbi sustulerant, aponeurosin cum arteriâ coalitam invenerat. Igitur pulverem Fungi de integro inspersimus, novas lamellas imposuimus, & deligationem, ut antea, perfecimus. Spatio 14. dierum tota peracta cura fuit, ut modò deesset Epidermis, quæ quoque intra octiduum integra comparuit. Sæpiùs hanc fœminam postea vidimus, eamque nullum in movendo brachio incommodum ab adhæsione aponeuroseos pati deprehendimus.

§. XI. Altera, de quâ dixeram, mulier vetula, spurium habuit, licet verum referre videretur, Aneurysma; rationem mox exponam. Huic tumor longè minor, sed tremulus motus longè major, eique, qui locum diutiùs digito explorabat, perquam ingratus. Non video qui in externis Aneurysmatibus hujus tremoris meminerint Autores. *Pa-*

raus susurrum, sonitumve, non tremorem observavit. Tremor tamen iste, quo blandiore digito tangebatur, eo distinctior; quo duriore, eo confusior; si fortissimè, nullus adparebat. Cum igitur intra 14. dies tumor vix auferetur, simplici tantum externâ ligaturâ hoc Aneurysma curare annisi sumus, subere oblongo, eoque fornicato ad tumentem arteriam adplicito, ac probâ firmat ligaturâ. Quod ubi cum tantillo tumoris decremento spatio binorum mensium prosequeremur, tremor sensim cessavit, & corpus durum, ferè rotundum, extrorsum convexum, immobile, tegere videbatur arteriam in loco vulneris: unde nullam habens molestiam fœmina, motu debito brachium exercebat.

§. XII. Cur verò spurium hoc Aneurysma vocem? Quæ origo rotundi hujus, atque immobilis, supra vulnus, corporis? Undenam tremulus ille motus?

Ad primum responsio facilis; ad alterum & tertium vix certi quidquam habeo: ut tamen verosimile quid proferam, licebit priùs ex laudatâ *Fouberti* Dissertatione nonnulla proferre.

Dividit vir expertus spurium Aneurysma in *primitivum*, & *consecutivum*,

Primitivum vocat id, in quo actutum ad pertusam arteriam tumor comparet, totum ferme brachium brevi occupans, citumque propterea, ne gangræna & mors accedant, auxilium poscens. Consecutivum autem illud, in quo quidem nullus à principio tumor, præ validâ compressione, quâ Chirurgus, mox ab infortunatâ sanguinis missione, locum firmaverit; deinde verò tumor pedetentim observatur, dum ægro, Chirurgoque, maturiùs ostantibus, compressio solvitur, abjiciturque, ac consueti motus brachio exercentur. Quo demum fit ut Aneurysma hoc spurium referat verum. Quo autem modo id fiat, en quî explicet.

Primâ compressione, ut dictum, factâ, jam & cutis, & adeps, & aponeurosis, & capsula vasa includens nervosque, & arteria ipsa, cicatricem communem formant; arteriæ tamen vulnus, cæteris tardiùs coalescens, rotundam aperturam servat, in quâ hæret trumbus sanguinis. Trumbus ille perfectè coalescit in unum cum arteriâ solidum, si adparatus sufficiente temporis spatio adplicatus servetur; sin minùs, trumbus expellitur, sequitur tunc sanguis sensim tumefaciens accretas super-

positasque partes. Sanguis porrò ille partes hæc elevans, & in determinato quodam ambitu solvens, parvum ac circumscriptum refert tumorem. Eo rerum statu tum pulsus, tum reprimendus digito tumor, verum Aneurysma, sive arteriam minimè perforatam, mentiuntur. Pulsus porrò ille manifestus hîc percipitur, quia sanguis ex arteriâ per hoc foramen in formatum hoc cavum impellitur; tumorem autem digitus reprimat, quòd fluidus medio in tumore tuor per arteriæ foramen repellatur. Censet autem author hanc suam Theoriam anatomie confirmari. Nactus enim occasiones aptas, invenit in illis quidem, qui sine perfectione integumentorum merâ ambiente compressione, ab Aneurysmate ejusmodi curati fuissent, dum aliis postmodum morbis periissent, arteriam, capsulam, & aponeurosin, unâ eadèmq; cicatrice coaluisse: in operationibus verò suis, quas sæpius compressione externâ haud sufficiente instituere debuerat, Sacculum detexisse se ait, pro diuturnitate mali nunc majorem, nunc minorem; qui exteriùs formabatur inferiore aponeuroseos facie, intus verò variis compacti sanguinis lamellis, eo compactioribus, quo exterioribus, qui-

que demum fluidum gerebat in medio sanguinem.

§. XIII. His ex *Fouberto* præmissis ad tria data problemata me converto. Ad I. dico, quandoquidem ex relatis tum nostræ mulieris, tum ex pluribus apud hunc authorem historiis, arteriam totam per-tusam fuisse constet; & definitio spurii Aneurysmatis id supponat; videor merito id nostrum spurium vocasse, quantumvis veri naturam æmularetur. Confirmant id etiam alia *Fouberti* observata, quæ in eorum cadaveribus, qui olim ab Aneurysmate perperam vero dicto curati, aliis deinde morbis occubuerant, demonstrarunt stigma, sive cicatricem in arteriæ pariete interno.

II^{da}. Quæstio erat, quænam rotundi, atque immobilis, nostrâ in fœminâ tumoris origo fuerit? Videtur *Foubertus* jam explicasse, ut responsum hîc repetere sit supervacaneum. An verò ex hujus authoris theoriâ, anatome confirmatâ, responsio quoque haberetur, ad singulare illud phænomenon, quod clarissimi viri, *Hamberger*, & *Trew*, suis in casibus observatum notarunt, descripserunt, sed non explicuerunt? Prior in *Comm. Litt.* ann. 1732. sic scribit:

» Apparuit (in operatione) tunc globus

» ex carne membranofus , superficiei
 » inæqualis , arteriæ adhærens , diame-
 » tri duorum digitorum. Hunc explora-
 » turus , digitis parum compressi , ex
 » ægrotò quærens num dolorem perci-
 » peret ? Quod cum negaret , fortiùs
 » preffi , & sic non solum ab arteriâ
 » successivè recessit , sed & in tribus
 » locis ruptus , sanguinem coagulatum
 » dimisit. » Posterior verò sic : » Post hæc ,
 » inquit , magis magisque totam cavi-
 » tatem à grumis , digitorum ope , pur-
 » gabat operator , ac denique quem-
 » dam (tumorem) paulò firmiùs ad
 » locum arteriæ adhærentem , & aliter
 » conformatum protrahebat , illi , quem
 » Domini *Jenenses* in casu superiùs
 » exposito offenderunt , valde simi-
 » lem , articulum digiti magnitudine
 » æquantem , sanguine congrumato
 » pallidiorem , & quasi membranofum ,
 » inferiùs præterea sulco , arteriæ trun-
 » co procul dubio respondente , mani-
 » feste excavatum ».

Igiturne in nostrâ fœminâ , & in *Fou-
 berti* ægris , & in casibus clarissimorum
Hambergeri & *Trew* , hoc modo quo di-
 xi , natum id corpusculum ? An , quòd
 cum eodem nato nonnulli penitus cu-
 rentur , alii curati ad tempus habiti , ta-

men posthac, tumente brachio, incisio-
ne indigeant; an, inquam, id ideò fiat,
quod in illis ita corpus hoc cum arteriâ
coagmentatum est, ut vis pellentis per
foramen arteriæ sanguinis nequeat il-
lud ullibi, toto in ambitu solvere; in
his verò illud alicubi solvit, ita ut per
rimas has toto brachio longè latèque dif-
fundatur? Videretur certè ex omnibus
his observatis quid simile concludi oportere.

Ad III. problema, quod tremoris
rationem poscebat, responsio difficilis
mihi videtur. Expositum mox corpus,
immediatè, firmissimè, & calli veluti
ope cum arteriæ corpore coadunatum,
utique motu arteriæ in Diastole ac Sys-
tole afficitur, sed cum obsequiosum
præ duritie non sit, fortassis ideò tantum-
modò tremit, non autem manifestè ex-
panditur contrahiturque: Jamque no-
vus sanguis assiduò ex arteriâ in hoc ca-
vum impulsus, & à tumente hoc oper-
culo repulsus, videtur quoque hinc
tremorem augere. Binæ enim causæ
continuò agitant hoc corpus superposi-
tum, quod suâ duritie non nisi levissimè
reagere, agique possit.

CAPUT III.

DE TYMPANITIDE ET HYDROPE
CYSTICO VARIA.

§. I. *Examen Tympanitidis.* §. II. *Historia Hydropis Cystici sive saccati numeros cadaverum sectionibus suffulta, cum explicatione τῶν Εμυστῶν Hippocratis* §. III. *Examen Doctrinae secundi Tomi Acad. Chir. Paris. circa amplam ventris dilatationem saccique in hac specie Hydropis: eaque occasione cunctis emolumentis & nocumentis hinc Methodi à Parisiensibus propositæ, illinc Paracenteseos, discussis; HÆC demum ILLI, quibusdam exceptis casibus, præferenda fortè videtur. Simul eorum sententia de extirpando Ovario examinatur.* §. IV. *Questiones Pathologicae circa Hydropis originem & naturam.*

§. I. **P**ECULIARI capite de Tympanitide egi *P. 2. Rat. Med.* Impræsentiarum nonnulla addere juvat, quæ ibidem dicta confirmant; huncque morbum, qui debitæ cognitionis defectu frequenter adesse dicitur, dum minimè adest; ab omnibus aliis ritè distinguant.

Puer necdum sextum ætatis annum integrè explens, debilis, incedere necdum valens, à matre mihi sistitur. Narrat illa quo momento quondam huic suo infanti mammam præberet, se ex nuncio improvise nec opinatæ Mariti mortis vehementer fuisse perterritam; observasseque paulò post flavescentem infantem, ac postliminio indies macriorem reddi: ventrem ipsi quoque intumuisse, idque eâ lege, ut nunc plus, nunc minùs tumeret, nunquam verò integrè detumesceret; jam verò à 30. diebus immanem excrevisse in molem, cum rarâ durâque alvo; ita ut quintus denuò dies, ex quo eam non exonerasset, laberetur. Examinavimus tunc puerum. Facie exceptâ macerrimus, ventrem adeò tumentem gerebat, ut superius vix spatium pro thorace relinqueret, inferius verò super femora propenderet. Haud æquabiliter tamen extendebatur, utpote eminentiis pluribus, iisdemque globosis & oblongis, inæqualis: parte nimirum dextrâ eâque superiore eminentior, inde depressior, in medio denuò elatus; mox inde iterum planior, in sinistrâ verò regione tum mediâ, tum infimâ, vehementer extuberans. Percussus nihil undulationis,

sed obscurum tympani sonum, unde totus morbus nomen habet, referebat.

Quàm verissimè igitur *Boerhaave* post veteres docuerat *Inst. Med.* §. 817. ex ictero tympanitidem facilè nasci! Bile intra sanguinem refusâ, intestinis deest necessariûs, quo & agant & exonerent se, stimulus. Ergo expanduntur, & perseverante, aut continuò repetente eâdem expansione, fibræ eorum demum ferè paralyticæ fiunt, nec nisi duplicatâ vi respirationis, aut validiorum purgantium stimulo, commoventur ad evacuationem. Evacuata autem hæc intestina vix concidunt, quum vi contractili amissâ, mox aëre extendantur, fæcibus dein tempore accumulatis, immaniùs turgeant, atque ita, ad exonerandum sese, vi indigeant validiore quàm antea. Cum paralyseos hujus origo anosior esset, tristem prognosin dabat morbus. Cura tamen tentanda erat, eaque primùm evacuando pallians, deinde roborando curans. Sed ferò venimus. Eodem die fatis cessit.

Inciso abdomine, tumoris causam videbamus nec aëri deberi, nec aquæ, verùm unicè expansis intestinis crassis, & quemadmodum figura externa designaverat, hinc plus, illinc minùs, di-

latatis & impletis. Aëris porrò immensa copia, multumque durarum fæcum, eadem explebant. Hocque jam tempore & multa, & profundè tinctâ, bilis in vesiculâ felleâ aderat, ut stimulare intestina potuisset; sed dudum nata & inveterata paralytis, suborto atque agente posthac stimulo, emendari nequivit.

Externa igitur, inæqualis ea, & tortuosa ventris facies, sedem tympanias ostenderat in intestinis esse; sed non in quibusnam propriè esset? Hic anatome crassa intestina, aliis in cadaveribus cum crassis & tenuia ostendit nobis inflata. Quin & præternaturalis crassorum decursus, & flexura, omnem genuinæ morbi sedis determinationem à priori, ut ajunt, negabat. Quippe in cadavere vidimus saccum cæci vix pollices duos capientem, suo cum appendiculo, non sede consuetâ, sed alienâ, versùs medium abdomen, locari. Colon inde assurgens, mox amplissimum, ad Lienem vergebat, indeque retrò, versùs umbilicum reflexum, & hinc iterum viam ad sinistram Ileum petens, denuò obliquè dextrorsum amplitudine stupendâ assurgens, tandem sacci ingentis, potius quàm intestini formâ, ad anum descendebat.

Si jam vetabamur ab externâ ventris formâ locum propriè affectum, vivente ægro, determinare; nonne eandem ob causam idem in aliis abdominis morbis, ut puta in colicâ dictâ, vetamur? Etenim pluribus in cadaveribus coli figuram minimè naturalem deteximus: ita quidem ut in nonnullis ad Hepar affixum, mox vel ad umbilicum, vel ad imam pelvim descendat, indeque assurgens Lienem petat, postea autem cursum consuetum absolvat. In aliis iterum alio atque alio invenitur hæc forma tortuosa modo. Ita ut dolor versùs umbilicum tenuibus inesse creditus, haud rarò ipsum colon occupet. Et experimentum capientes, inflando fortiter intestinum animalis, evidenter cernebamus illud & amplitudine & longitudine augeri, si determinato in spatio coarctabatur; nova in omnem modum, omnem in formam, volumina tunc producens. Quâ etiam de causâ toties in iis, qui calculo vesicæ perierant, & longissimos, & amplissimos, & maxime tortuosos ureteres invenimus, & jam in prioribus descripsimus; eo quòd urina, secreta renibus, intrare vesicam prohibeatur. Elongat quippe illa, ampliatque ureteres; & cum hi elongati nequeant am-

plius in longitudinem porrigi, coguntur hinc inde in latus secedere, formare volvulos elongantes vel lacerantes, quæ ipsos involverat, cellulositatem. Itaque protruso cum Peritonæo deinceps, in remotiore longè plagâ, novâ productione cellulosâ vicinis affigunt se, ac si perpetuò ibidem hæssissent: quemadmodum plura nobis exhibuere cadavera.

Sed ut ad rem; Prospectus anatomicus hujus tympanitici confirmat eam, quam *Part. 2. Cap. 5.* ideam ejus dedi. Sedes mali est in ipso intestinorum cavo; materies, cum copiosis excrementis, aër est. Si in cavo abdomine aqua inest, ea à cacochymiâ corporis universâ producitur; si aër, ab eroso intestino. Causam remotam in hoc ægro, bilis defectum cum *Boerhaavio* agnovimus, in aliis, iteratas colicas ileumque deteximus. Quippe in colicâ clausâ dictâ & ileo, intestina materie chylosâ ac stercoreâ, tum & aëre copioso amplificantur & elongantur, ita ut figurâ decursuque mutantur. Repetitis his morbis tandem fit, ut licet homines posthac ab iisdem curentur, intestina tamen pristinam figuram nondum recuperent, atque ita causa prædisponens ad tym-

paniam maneat. Si intestinorum nervis superfit nonnulla adhuc contractilitas; si etiam diæta talis sit, ut non ingerantur alimenta, quæ multum aëris factitii, aut *Gas Helmontii*, in ventre generent; si nec duri cibi assumantur, nec segnis sit alvus; tympania non formabitur: sin verò ita perierit vis intestinorum contractilis, ut planè sit iners; si continuo à pravâ diætâ intestina distendantur, distentaque maneant; erit demum, ex proegumenâ & procatarcticâ causâ combinatâ, causa proxima nata, nempe ipsa tympanitis. Ex iisdem simul intelligitur, quòd si omnis aër ac fæculenta materies expulsa fuerit, curatio tamen mali impossibilis sit, si nervorum mesentericorum ac mesocolicorum paralyfis sit irreparabilis. Causa enim procatartica assiduò renascens, dat, cum hâc perseverante proegumenâ, semper novam causam proximam.

§. II. Atque hæc dixisse de tympanitide sufficiat. Sequitur nunc consideratio morbi, qui multa sæpè habeat cum illâ communia; hydropis scilicet abdominis, ejusque potissimùm, quem *Cysticum* sive *Saccatum* adpellare solemus. Hic sanè, inæqualitate notabili & mirandâ ventris, fetè tympaniam æmula-

tur; caretque ille fluctuatione aquarum in multis, ut hinc eo sit tympaniæ similior. Attamen resonantia non adest: unde hinc hic ab illâ internosci potest. Sed si collectores casuum consulamus, dantur casus rariores, ubi tympanitidem hydrops dicitur comitatus esse, aut ei saltem supervenisse: si id verum, & multis in cystis ille hydrops colligitur, poterit resonantia aëris suffocari ab aquâ utriculis contentâ, atque ita tota morbi alioqui clara idea, penitus confundi. Anamnesis bona & exacta utriusque morbi cognitio, poterit hanc confusionem utcumque emendare. Ut utriusque morbi diagnosi illustretur, juvat casus plures miserandos hydropis recensere, & practicè de eo differere.

Fœmina 30. annorum quartum infantem 21. Nov. 1758. feliciter enixa erat, sed tertio à partu die lecto imprudenter surgens, frigus suscepit: horrore inde atque ardore correpta, mox suppressa sibi lochia percepit, ventrisque deinceps tumorem atque dolorem. Dolor quidem post aliquot dies remisit multum, tumor verò magnâ cum ventris gravitate perseveravit. Accessit mense Aprili 1759. Quo quidem tempore cujuscumque liquidæ fluctuationem,

tum ipsa corpus sinistrorsum vertens percipiebat, tum nos percutiente ventrem manu evidenter deprehendebamus. Sed, ut decursus morbi docebit, omnis post-hac fluctuatio cessavit. Conquerebatur autem dum me primùm accederet, molestissimam sibi mansisse dextro in inguine duritiem, quam pugno magnitudine parem deprehendere potui.

Diagnosıs ergo evidenter docuit uterum à suppressis lochiis inflammatum suppuratumque fuisse; ac fortè ipsum, vel tubam *Fallopıi*, vel ovarium, pure tumidum, inguini accubuisse, accrevisse. Quam sententiam immobilitas tumoris, quodcumque in latus se fœmina verteret, confirmabat. Prognosis tum ex hâc ipsâ fœminâ, tum ex multis aliis, quas habueramus mulieribus, multiplex erat: vel puris intra sanguinem timenda resorptio, quo demum sanguis totus corrumpatur, ac seriùs ocyùs fœmina pereat; vel absorpti puris per alia viscera speranda excretio; unde perfectam consequi sanitatem notabilibus viderem exemplis: vel etiam exitus puris in ipso accretionis loco per inguen prævidendus, cujus quoque exemplum habueram: vel denique, ut pus introrsum erumpens, in cavum ventrem ef-

funderetur, omniaque ibidem viscera corrumperet.

Hunc ultimum eventum, quòd frequens sit, quòdque eum tam graphicè *Hippocrates* descripserit, paulò attentius hic contemplemur. Ulcera demum hæc sunt quæ Ε^{μμοτα} *Hipp.* adpellavit. Ita ut talia interna ulcera intelligenda sint, de quibus agit in *Aphor.* 47. sect. 5. Η^ν υ^ςίρη εν τῷ ισχίᾳ ἐγκλιμένη διαπίση, ἀνάγκη ἐμμοτον γενέσθαι. Quod *Almeloveen*, post plerosque interpretes sic reddidit » si uterus coxæ incumbens suppuratus fuerit, necesse est medicamentum in linteo carpto adplicari. » Hoc sensu *Ædipo* opus est, qui explicet. Nemo ex omnibus Interpretibus rectius *Prospero Martiano* verum sensum *Hippocratis* reddidit. Videatur is comm. p. 460. Ita ut vera Aphorismi interpretatio hæc sit: » Si uterus suppuratus ad coxam, vel inguen accubuerit, necesse est cava ulcera interna fieri «.

Ac primò quidem ipse uterus brevi à partu sanguine turgens, magnæ adhuc existens molis, si inflammatur ac suppuratur, mole adhuc crescit, fitque gravis, ac facilè alterutrum in latus cadit, & inguini, ac versùs coxam accumbit accrescitque. Tuba *Fallopiana*, ipsumve

ovarium, eâdem de causâ pure tumens
 facilè cum inguine, ac margine toto
 musculi obliqui externi concrefcit. Re-
 bus sic se habentibus, periculum est,
 secundùm & Hippocratis & omnium
 observata ne hîc fiant ἔμμοτα, ulcera
 cava interna. Hinc Hipp. Libr. de Nat.
 mul. cap. 6. 684. apud Chart. Ἡ ἂν αἰ-
 μῆτραι ἀψῶται, πρόσκεινται· καὶ ἢν ἀψῆ,
 ὄψει σκληρὸν ὑπὸ τῷ κενεῶνα· καὶ ὀδύνη
 λαμβάνει τὴν νεύαιραν γαστέρα, καὶ τὸς κε-
 νεύνας, καὶ τὰς ἰσχίνας· καὶ εἰς τὸ σκέλος ὀδύ-
 νη ἐπίπτει, καὶ ἐκτέννῃ ἔδύναται, πολλα-
 κίς δὲ καὶ ἐκπύουσι γέμοτοι γενομένοι,
 καὶ ρεόμεναι ἀποθνήσκουσιν, ἢν μὴ καύσης, ἢ
 τὰμης. » Si adhæserint uteri, incumbunt.
 » Et si attigeris, durum quid sub ili-
 » bus (sub laterum mollitudine, sub
 » vacuitatibus abdominis) deprehen-
 » des; dolor imum ventremprehendit,
 » & ilia & lumbos; & dolor in crus
 » incidit, ut illud extendere nequeat.
 » Sæpiùs verò uteri suppurantur, in
 » ulcera cava interna mutati, & fluen-
 » tes moriuntur, nisi locum vel usseris,
 » vel secueris « ; ut nimirum pus ad
 exteriora alliciatur. Videte hæc omnia
 confirmata notabili historiâ Maliensis
 Epid. 5. pag. 1149. Libr. de Artic. pag.
 817. & 822. Edit. Foës. Deinde etiam

Tom. VII. *Chart. Hipp.* pag. 684.. 690. 740. 767. 813. *Sed legendus ubique graecus modò textus; nam versiones híc loci nihil valent.* Vidi in cadavere puellæ, quæ clam pepererat, neglectaque fuerat, suppuratum uterum cum omento primo coaluisse in dextro latere, omentum hoc mirè degenerans & incrassatum coivisse cum ligamento rotundo uteri, cum vasis nervisque cruralibus; ut longâ patientiâ opus esset, antequam partes concretæ probè distinguerentur: fistulis & ulceribus massa tota penetrabatur.

Hisce ita consideratis, casum nostræ mulieris incipimus intelligere. *ἰμμοτα* quippe, ulcera cava, fistulosa, interna, ipsi aderant, unde pus cavum ventrem occupabat; cujus fortè tantillum, à vasis bibulis resorptum, quotidie in urinâ adparebat. Attamen solum pus non adesse, sed etiam magnam aquæ copiam, fluctuatio docebat; id quod inde natum facillè intelligitur, quòd vasis lymphaticis & uterus & tubæ & ovaria undique scateant; quæ vicino pure erosa ventrem facillè colluvie aquarum inundant. Suppurato utero plus simplici vice aquam cum pure in abdomine effusam vidi.

Vires ergo optimè cum adessent, pa-

racentesin 24. Aprilis instituimus, eduximusque liquidi subviridescens, turbidi, inodori, Libr. 27. Venter videbatur jam integrè evacuatus. Constringens ventrem machina post meridiem paululùm laxanda fuit, cum respiratio, mox ab operatione liberior, nunc impeditior fieret. Bene se postmodum per omnia habuit; somno, viribus, appetitu. Eductus porrò liquor, in 14. magnis vitris collectus, intra 8. horas cœpit floccos oblongos albosque, à superficie deorsùm versùs formare, & seq. die pus in fundo exhibere. Liquor tenuior ad ignem coagulabatur. Servavi hanc suis in vasis materiem à 24. April. ad 5. Maii, & publico examini denuò subjeci. Nullus aderat fœtor, viridis, crassa, flocculenta esse perseverabat, ponens in fundo gelatinam spissam, nonnullis in vitris sanguine, pure in aliis, mistam 9. Maii, 15. proinde die à paracentesi, phænomena omnia eadem manebant. Tenuior effusa partem colorem syrupi violarum minimè mutavit, iterato licet sæpiùs experimento. Cum aceto non efferbuit. Spiritus nitri affusus nullam effervescentiam, sed insulam coagulata, ad quamlibet portionem affusam producebat. Portio verò alia in co-

chleari igni imposita, mox abivit in coagulum. Serum ergo, seu lymphæ coagulabilis, erosus vasibus lymphaticis, maximam partem abdominis explevit, pus reliquam.

Ablatis tandem quæ abdomen per aliquot dies constringerant fasciis, tumor in inguine dextro apparuit, & 18. Maii jam percipiebatur ab inguine sursùm crescere, & versùm medium abdomen pergere, tactu durus, & planè immobilis. Simulque adeò tumidus venter, quàm ante paracentesin adparuisset. Augusti autem 10. durities toto ferè abdomine, exceptâ regione iliaca sinistra, percepta est, supra umbilicum jam emnens, immobilis, inæqualis; sed nec fluctuans, nec resonans. Diuretica & purgantia mensibus Junio, Julio, Augusto, data, eo usque profuere, ut res domesticas suas, multorum liberorum mater, sufficienter peragere posset. Septembri verò mense tumor totum ventrem medium, ad cordis scrobem usque implet, ibidem capite adulti hominis major, & in latere sinistro ad inguen usque porrectus; durus ubique, decem fortè in locis globosior & depressior? nec fluctuans, nec resonans.

Interim observamus, quod in primo

hydrope non fuit, musculos abdominales adeò molles ac flaccidos, ut supra enormes hos tumores prehendi plicarique possint. An igitur, à primâ ventris extensione, musculi hi, totumque peritonæum, vim contractilem irreparabiliter amiserint, & in perfectam paralyin denegarint? Plausibile hoc argumentum destruit sequens observatio. Tumores cysticos fœmina quæpiam habere à quinque mensibus cœpit, primâ vice vitæ suæ, ante id tempus perfectè sana; quæ tamen tumidissimo cum ventre, flaccidissimos habeat abdominis musculos. An ergo nervi dorsales & lumbarès ab internis tumoribus ita comprimerentur, ut musculi abdominales hinc paralytici redderentur? Sed paralyis ejusmodi adesse nequit, nisi simul & alias partes afficiat, quæ hîc non afficiuntur. Ad nodum hunc solvendum plures primò casus observandi erunt, pluresque cadaverum sectiones faciendæ; unde eum nunc in medio relinquam. Id modò addendum habeo, quòd in utrâque hâc fœminâ umbilici regio arctè videatur cum cystico tumore connexa.

Gravem nunc ordimur quæstionem, quâ petitur 1°. An nostra mulier novam

subire paracentesin debeat? 2°. An dicitis cum remediis sibi sit relinquenda? 3°. An verò methodum minùs palliantem, tutiùs curantem, quâ illi succurri possit, possideamus?

Intricata quæstio responsum suspendit, quum illud totam, quâ latè patet, quæstionem, coram cernere debeat, cum omni eâ varietate, quam varii casus ejusdemmet morbi exhibent. Igitur plures primò recensebo, ut responsio ad omnes adæquatè adornetur.

Fœmina 50. ann. ritè perpetuò, dolorem ad instantia catamenia si exceperis, valens, anno 1758. finiente Septembri, cecidit ab altitudine 12. pedum; ita quidem ut toto sinistro ventris latere impingeret in ligneum sepimen horti, deinde, gravitante corporis trunco, hinc in terram insiliret. Doluit inde venter, & dolore mitigato, duri quidquam habuit, sensim crescens, immobile, explens demum præcipuam ventris partem, doloremque medio in epigastrio creans. Altero mense post casum circiter elapso, terrore valido, ac mœrore de incarcerato marito afficiebatur, ex eoque tempore ventrem universum tumere sibi percepit, durum, quod antea, corpus ultra non animadvertens.

Toto Aprili 1759. vix horæ spatio somnum oculis videns, nihil appetens, & si fortè quid appeteret, illud compresso ventriculo non admittens, ægerrimè respirans, ad nostrum Nosocomium ducta est, in eoque suscepta. Examine instituto, nullum deprehendimus durum in abdomine corpus, sed æquabilem distensionem, & manifestam aquæ fluctuationem. Parvus ipsi, & celer, & inæqualis pulsus.

Quærebatur num præsentì in periculo versanti mulieri instituenda paracentesis foret? remedia diuterica mox ipsi exhibens, inutilia prorsùm vidi, & è contrario vires in dies minui, omnemque ferè respirationem supprimi. An ergo certo interitui relinquenda? Paracentesis hîc damnari solet, meritòque condemnabatur olim, quando ars in debitam abdominis compressionem nondum satis intenta, respirationem, effluentibus aquis, suppressam cerneret, vitamque abeuntem in auras. Jam verò ars pro ratione effluentis lymphæ arcans abdomen, ac vasa non sustentata fulciens comprimensque, supplet functioni muscutorum abdominalium, qui jam otiantur; impeditque ne humores per vasa olim compressa ægerrimè,

jam aquis prementibus libera impetuosè ruentes, haud sufficienter ferantur ad encephalum. Quo igitur modo jam instituitur paracentesis, licet parum nonnunquam juvans, tamen vix unquam funesta, & sæpè vitam reddens ad tempus tolerabilem, præferenda certæ perniciæ videbatur: maximè eâ si fieret cautione, ut aquæ haud plus unâ vice demeretur, quam viderentur vires commodè ferre.

Itaque octiduo integro bene apud nos enutrita, ac viribus aucta, operationem subiit 9. Maji, & ingenti suo commodo 35. aquæ Libras amisit; ventre ita detumescente, ut nihil lymphæ superesse videretur; quantum nempe fasciâto ventre deprehendi potuerat. Aqua Limpida sed flava erat, ad ignem coagulata, syrupum violatum planè viridem reddens, cum aceto mista minimè effervesces, cum spiritu salis albescens, & in coagulum abeuns. Effectus habuit operatio omnes, quas à palliante curâ expectare potueramus; respirationem sensim expeditiorem, appetitum redivivum, prudentis alimentorum ingestionis tolerantiam, doloris absentiam, copiosiore urinam, naturalem, liquidioram tamen, alvum, placidos resi-

cientefque fomnos, demum auctas in dies vires. Flatus modò moleftos, ut prior illa, ut omnes quibus unquam paracentefin institueramus, etiam & hæcce eft conquæfta, idque jam mox ab operatione institutâ. Opium hos flatus multùm moderabatur. Quippe inteflina olim ab accumbente aquâ vehementer compreffa, jam eâdem eductâ longè minùs à constringente ventrem machinâ comprimuntur; adeòque ab alimentis, & ab aère potiffimum, extenduntur; debilitata vix renituntur. Sanguis autem fpiritusque in vafa nervofque commodiùs influunt. Cum tamen inteflina aërem & alimenta, præ debilitate fufficienter propellere nequeant, variis in plagis neceffariò extendantur; & in locis, ubi illa extenfio non adefl, fpafmodicè contrahantur, neceffe eft. Opium datum fpafmos folvit, efficitque ut contenta hæc per univerfum inteflinorum tractum æquabiliùs diftribuantur.

Attamen debuit ligatura, fenfim jam laxata, 18. Maji auferri, cum recrefcentes aquæ refpirationem ferè fuffocarent. 21. Maji dimidiam partem antiquæ molis venter jam erat adeptus. Et ipfe tumor, quem illa ante hydroperceperat; quemque, hydrope forma-

to, nec ipsa, nec nos, ullo modo deprehendere potueramus; laxatâ priûs ligaturâ, utcumque, ablatâ eâdem manifestus adparuit, superiora mediî abdominis, dextrumque ejus latus occupans; haud ita tamen deorsùm vergens; ut uterum, aut ovarium affectum esse suspicareris. Immobilis planè idem, haud tamen peritonæo accretus; aqua ad digiti lati distantiam inter hoc & illum manifestò sæpiùsque deprehensa. Atque ita sensim increvit abdomen ad eandem, ad quam olim, molem, imò eâ majorem; cum jam ensiformis cartilago extrorsùm à tumido corpore incurvaretur. Voluit tamen ad maritum liberosque redire, atque ibidem me incisco mortua est: ut aperiundi, quod doleo, cadaveris facultatem non habuerim.

Vidua 48. annos nata, plurimum infantum mater, abdomine tumere cœpit anno 1757. sed 25. Dec. ejusdem anni tota detumuit, enormi lymphæ copiâ pleno rivo de pudendis profiliante. Unde hydrops uteri fuisse videtur, qui sic sponte curatus. Attamen rursùm tumuit, tantam demum in molem, ut hujus, quem vivimus, anni Majo mense finiente, distantia à scrobiculo cordis ad umbilicum 4. pedum esset, ab umbilico

vero ad pudenda 2. pedum. Umbilicus in genu altitudine inveniebatur. Ut longitudo, ita monstrosa planè ventris amplitudo fuit. Unde nec ipsa movere sese, nec ultra ferè à suo famulatio verti attollique posset. Consilio indicto medicorum, & ego rogabar. Fluctuationem manifestam immensæ aquarum molis percipiebamus omnes. Quærebatur modò, quâ illam methodo juvaremus. An medicamento evacuante? Sed & moles major erat, quàm ut hinc sufficiens evacuatio speranda foret; & Medici hiscè dudum oleum luserant operamque. Quin imò ab aliquot diebus respiratio suffocationis metum incutiebat, ut celeri auxilio opus esset. Num ergo paracentesis instituenda? certè permittebant eam ætas, viresque; suadebat suffocationis periculum; nec scirrhii fortè præsentis suspicio dehortabatur, cum aquarum evacuationem palliantem, ut ajunt, tantùm intenderemus: eductis nimirum aquis homines suos scirrhos tolerabiliùs gerere, toties experti. Voce unâ ergo parecentesis, quâ unicè imminens suffocatio averruncaretur, suasimus, laudavimus. Sed verò in paracentesi ligandus venter est, & pro ratione effluentis laticis constrin-

gendus. Qualisnam machina, loris ac fibulis instructa, ad id apta erit? Et si apta, nonne flaccido jam tantæ molis ventre, inepta erit, quæ sufficienter adducatur? Itaque unam communem ejusmodi machinam primò apponendam esse; & monstruoso corpori aliam etiam monstruosam machinam, quæ illicò parari posset, circumdandam esse; eâ quidem inentione, ut si flaccido ventre major machina inepta, quæ sufficienter adduceretur, foret, minor supposita ventrem constringeret. Quòd si commodè liberaliorem aquæ eductionem non ferret, parcioze desistendum esse conclusum fuit.

Igitur in inferiore parte eâque dextrâ ventris, factâ aperturâ, 37. aut 38. Libræ effluxere liquoris non fœtidi, sed fusci, turbidi, amurcam planè referentis. Substitit tunc fluxus omnis. Percipiebaturque cannula in corpus durum impingere. Penetrandumne per illud esset? Negabatur: ignorabamus enim an id non foret quodpiam scirrhosum viscus, quod pertusione malignum fieret. Quid si saccus durus, ac semiscirrhosus ingentem, liquidi seu boni, seu corrupti, copiam contineret? Evacuaretur quidem, sed primùm in abdominis cavum;
remotus

remotus enim ille à peritonæo erat, cum inter hoc & illum tot Libræ amurcarum jam effluxissent. Ponamus ergo sacco pertuso liquorem effluere putidum, ichorosum, saniosum, cancrosum: nonne ille, alluens ad intestina, cæteraque viscera abdominis, corrumpere eadem, mortemque, quam procrastinare animus erat, acceleraret? Sed contra: instrumento trifulco in saccum adactò, an cannula non clauderet foramen; ita ut, quemadmodum ex externo abdomine liquor copiosus cannulâ effluxisset, ita etiam ex sacco efflueret? Ita; sed considerabamus, amurcam quæ effluerat intuiti, improbable non esse, quòd spissus, si quem durum hoc corpus gereret, amurcosusque humor foret, per cannulam minimè profiliturus, & eâdem ideò extractâ, in cavum ventrem effluxurus. Saltem maturiùs super hoc deliberandum esse, & jam corpus refocilandum fore. Levamen ab operatione nullum percepit, nisi 12. postea horis; jam inquiebat, *me bene habeo*, simulque expirabat. Mole cadaver vix inminutum, terribili mephiti totas explevit ædes: ita ut veniam ejus aperiundi 2½. à morte diebus nacti, re infectâ aufugerimus, ne curiositatis pœnas, ut olim

egregius anatomicus *Cantsius*, infantes lueremus.

Homo 49. ann. hydrope ascite, ac simul anasarca laborans, in Nosocomio dicto *Becken-hausel*, mense Octobri 1758. ab optimo ibidem Physico *Storck*, vino squillitico curabatur, ut suos denuò labores perficere posset: superstitite tamen tumore duro, immobili, in epigastrio. Curando illi varia quidem moliebatur medicus, sed æger, victûs prolibus quæritandi desiderio actus, curam sui neglexit. Unde denuò eundem in morbum relapsus, idem repetiit Nosocomium. Cum jam incassum quævis remedia adhibita essent, paracentesis instituta est, & centum aquæ turbidæ ac rubræ libras eduxit.

Evacuato ventre, qui olim in epigastrio perceptus tumor, is jam longè extensior deprehendebatur. Dabantur selecta remedia, sed incassum. Crevit enim ita hydrops, ut exacto à primâ paracentesi mense, altera institueretur, ne suffocaretur, similemque & naturâ & copiâ materiem educeret. Id quod deinceps quovis mense septies repetitum. Post septimam paracentesin videbatur 14. diebus bellè se habere, postquam iterum, immane quantum! intumuerit.

Virium projectio, appetitûs prostratio, febres, ac sudores, octavam dissuadebant: sed veritus homo, ne aut venter sibi finderetur, aut respiratio planè deficeret, octavam voluit subire: eductisque iterum 100. propemodum aquæ Libris, multum levaminis percepisse sibi visus est. Attamen collabascens pedetentim viribus undecimo ab illinc die periit.

Cadaver exhibuit omentum in pelvim usque propendens, mutatum in crassum atque membranaceum marsupium, anteriore facie peritonæo, posteriore hinc inde intestinis accretum. Nulla in cavo abdomine aqua, in sacco vero Omenti copiosissima, rubraque eadem & fœtida. Ipse porrò saccus ille crassus steatomatosum tumorem gerebat, massæ informis, 33. Libras medicas pondere æquantem. Nonnihil aquæ & Thorax habebat. Similem ferè casum *Horstius* habet, Oper. Med. Lib. 2. Tom. 2. obs. 4.

In eodem Nosocomio fœmina circiter quadragenaria, enorme gerens, mole aquarum, abdomen, atque ob eam ferè suffocata, amisit paracentesi 60. circiter Libr. medicas aquæ subrubellæ ac glutinosæ. Sublevabatur inde. Sed

quod antea nunquam experta erat, jam in pectoris sinistrum latus, citra intencitas suffocationis minas, ultra decumbere non potuit. Signa præsentis fors hydropis pectoris ejus paracentesin postulassent, ni & ipsa eandem formidasset, & vires dissuasissent exiguæ. Porro à Ventris paracentesi primis 14. diebus venter haud multum crevit, sed duos modò in toto epigastrio tumores exhibuit: elapsis verò hisce diebus tumor ventris universi denuò crevit, viresque ita projectæ sunt, ut ægra bimestri posthac spatio elapso interiret.

In cadavere plurima aqua explebat abdomen, Hepar omninò scirrhum, ac sinistro lobo suo farciminis instar productum, splenique accretum. Ovarium dextrum, ut publicâ demonstratione Auditoribus exhibui, in duo magna eademque rotunda ferè corpora formatum, puriformi materiâ plena. Cavum dextrum thoracis admodum hydropticum.

§. III. His variis historiis relatis ad quæstionem paulò ante pag. 62. propositam; utrùm nempe paracentesis nostrâ in fœminâ sit repetenda, an verò ars nostrâ aliquid possideat, quo vel constantius solamen, vel integram conferat

fanitatem? ad hanc, inquam, quæstionem responsum nunc adornare convenit.

Si *Tomum alterum Acad. Chir. Reg. Par.* consulamus, viderentur efficaciora iis, quæ nos adhibuimus, auxilia modernis innotuisse Chirurgis, ac pulcris confirmata exemplis fuisse. Refe-
runt hæc *Acta VII.* historias hydropis, ut ajunt, saccati, nec non scirrhusi Ovarii. Habetur deinde erudita Epicrisis clari in arte Chirurgicâ *Morandi*, quâ impensè laudat Chirurgorum conamina, qui paracentesi minimè contenti, abdomen latâ plagâ vulnerarent, facci-
que, tum membranosi, tum etiam jam scirrhusi facti, in quo inclusum liquidum, integram hoc modo evacuationem, collapsum, consumptionem, efficere annisi essent; imò qui in posterum scirrhusum ovarium, quod cystici hydropis frequens sedes, veluti castrando essent exeinturi. Tandemque finiens in hæc verba erumpit. *La Chirurgie moderne est capable de grandes entreprises; on ne sauroit lui ouvrir trop de vues pour guerir.*

Sanè si omnes saccati hydropes in ovario essent, iidemque perpetuò latè-
que peritonæo accreti; vel si essent inter

peritonæum & musculos abdominales; si præterea ipsi sacci membranosi tantummodò, non verò crassissimi & valde scirrhusi essent; si denique in eodem homine saccus duntaxat unicus, & non, ut sæpe fit, multiplices essent; laudaremus cum *Morando* hæc molimina: sed haud videmur certi semper esse de parte affectâ, de naturâ affectionis, de numero loculorum, qui humores includunt. Si enim propriam meam experientiam mente recogito; si ingentem illam observationum sylvam apud collectores casuum revolveo; si denique ipsa *Academix Chirurgicæ* exempla examino: jure videor dubitare an cura ibidem commendata sæpiùs non frustranea, imò & periculosa foret? Unde juvat accuratè rem totam examinare.

1°. Sacci hi peritonæum inter, musculosque abdominales, reperiuntur. Ita in iisdem actis casus *Chirurgi le Dran*, N°. 1. ille *Domini Mouton* N°. 3. & *Domini la Chaud* N°. 4. Quod enim ultimus saccum inter peritonæi duplicaturam formatum dixerit, id, inquit, *Morandus*, ex veterum opinione, postmodum correctâ, proficiscitur: unde idem sic includit: *ce n'est pas la premiere fois qu'on a tenu ce langage; mais*

les Anatomistes ne l'admettent point : & je crois que cette Hydropisie prétendue entre les deux Lames du Péritoine , n'est autre que celle de l'espece rapportée par M. Mouton , nempe inter abdominis musculos & peritonæum. Eratque eadem de sede hujus hydropis sententia magni Ruischii Obs. anat chir. N°. 45. Videantur hîc Douglas & Winslow de peritonæo.

2°. Saccati hydropes fluctuant nonnunquam in abdomine , nullibi accreti. Ipse Morandus talem communicavit cum Acad. Reg. Sc. Par. ann. 1718. Cujus sacci particula , in ipsâ paracentesi lacerati , claudebat cannulam , extractâque cannulâ , vulnere prodibat , & ad duas ulnas extrahebatur , postquam demum abundantissima aqua effluxit. Addit oblongas has laciniâs laceratam membranam verè retulisse. Attamen aquas , citò renatas , alteram , & tertiam paracentesin , unius mensis spatio singulis interposito , postulasse. Jam verò in Act. Acad. Chir. addit in ejusdem hominis denati cadavere detexisse se hujus sacci reliquias , liberè in abdomine , nullâ factâ adhæsione , hærentes.

3°. Tumores hydropicis in corporibus reperire est , qui peritonæo non accreti ,

imò ab eodem remoti sunt, & suo nihilominus loco fixi immobilesque. Fœmina in Nosocomio nostro, cujus historia pag. 62. relata, gerebat tumorem maximum, durissimum, ad digiti lati distantiam à peritonæo remotum; ut interposita aqua manifestò docebat. Tumida ejusmodi corpora, à peritonæo multum remota, variis visceribus, seu radicibus inhærere, sequentia probabunt.

4°. Nonnunquam sacci hydropici, tumoresve purulenti, steatomatosi, scirrhusi, à scirrhuso Hepate, Liene, Mesenterio, Omento, Utero, Ovario, &c. proficiscuntur, tenuiore, ampliore, pedunculo inde penduli; iidemque aut liberè fluctuantes, aut lapsu temporis demum tum vicinis partibus, tum peritonæo affixi.

A. Ita inveni in septuagenariâ ovarium stupendæ molis, totum ferè abdomen explens; aquâ, ichore, pure, infarctum, undique liberum; simulque verum præterea Asciten.

B. Marsupialis figuræ ingens omentum, saccum hydropicum fecit ipsum, totâ facie anteriore cum peritonæo, posteriore multis in locis cum intestinis connatum, in Viro cujus historia habetur pag. 70.

C. Tumores universi abdominis, inæquales, compositi ex meris hydatidibus, integrum ventrem replentibus, extendentibusque, in faccis quamplurimis lympham continentibus, *Ruischio* comparebant. *Obs. anat. ch. N°. 46.*

D. Hydrops abdominis datur cum tumētissimo & inæquali hepate, in hydatidas toto converso. *Ruisch. ibid. N°. 45.* Et iterum *N°. 65.* ubi pertusio ejus letalis fuit.

E. Venter in hydropico inæqualis, inventus à morte fuit pluribus, iisdem mole prægrandibus, in mesenterio debentur tumoribus. *Blanckard Cent. 2. N°. 30.*

F. Idem *N°. 25.* detexit, præter casum *Ruischii* ad *Lit. C.* simul verum Asciten. Hæc ipsa fœmina initio ab hydrope curata videbatur, remanente duritie lapideâ in abdomine; recrevit postea malum.

G. Geminum ventris tumorem virgo gerens, falsò creditur ab obstetricibus paritura gemellos, moritur. Mesenterium exhibet duo ingentia steatomata, quorum alterum pus ac saniem in cavum ventrem effuderat, ipsum uterum eroserat. *Tulp. Lib. 2. N°. 33.*

H. In mesenterio tumor reperitur

20. Libr. pondere, extrinsecus membranaceus, intus hydatidibus refertus; sed præterea & hydatides aderant ascitem facientes. *id. ibid.* N°. 34.

1. Tumor pancreatis ac mesenterii 10 $\frac{1}{2}$. Libras ponderans, invenitur cum enormi ascite. *Blanck. Cent. 1.* N°. 37.

5°. Ipse uterus immane quantum aquis possit extendi! Fluctuationis perceptionem percusso abdomine exhibet, mentiturque ascitem. *Blanckard. Cent. 2.* N°. 29. Uterus hic continebat ichoris, ac materiæ oleaginosæ 85. Libras mercatorias.

6°. Ventriculus in hydropici cadavere invenitur sedes esse hydropis, ulnæ magnitudinem habens, peritonæo firmiter accretus: ita ut sectio, quæ puncto abdomine aquæ 90. Libras eduxerat, reperiretur eam ex cavo eduxisse ventriculo. *Idem. Cent. 1.* N°. 84.

7°. Hydatidas multas in cavo abdominis extendi posse, in punctis contactuum mutuò inter se agglutinari, aliâ sui parte cum peritonæo coalescere, in cadavere quinquagenariæ inveni, ita quidem ut clarus apud *Haganos Velfus* egoque pertundentes abdomen, inveniremus fortè 20. & plura conceptacula aquæ, singula mediam, integram nonnulla li-

bram aquæ continentia, concreta tum inter se in punctis contactuum, tum cum peritonæo. Ovarium sinistrum caput infantis recens nati referebat; dextrum, biennis: hydatidibus utrumque cinctum.

8°. Actis *Edimburg.* part. 2. N°. 30 refertur mira prorsum historia juvenis hydropici, ei, quæ pag. 62. ex Nosocomio nostro recensebatur, simillima, ortu, progressu, figurâ, symptomatibus. Paracentesi 12. Libris viridescentis lymphæ eductis, æger postridie moriebatur. Triplici causæ hîc fuit ventris adscribenda moles. 1°. Asciti. 2°. Hydropi lienis, qui supernumerariam tunicam à peritonæo, quâ parte diaphragma succingit, accipiens, inter hanc & propriam suam tunicam, aquæ limpidx, non coagulabilis, sed admodum muriatricæ, sex libras continebat. 3°. Immani vesicæ felleæ amplitudini, quæ in concentricos loculos, singulos bilem continentes divisa, octo libras bilis spissioris gerebat. Porrò neque vesica fellea neque lien deprehendebantur peritonæo connati.

9°. Datur ventris tumor enormis, durus, æqualis, in corpore summè cachectico, ubi omnis suspicio enormis hydro-

pis sacco adest, maximè cum abdomen totum expleat, exceptâ infimâ hypogastricâ regione; ubi tamen monstrosa abdominis moles unicè debebatur sanissimis, & citra notatum anatomicis exemplum, mole immensis, hepatis, & lieni; ut 2. Jan. 1759. publicè demonstravi in cadavere adolescentis 14. annorum, spinâ ventosâ omnes dorsi ac lumborum vertebrae, etiam os sacrum exedente, enecti.

Sufficiunt, ni fallor, hæc, tam claris descripta autoribus, quàm observata nobis exempla, ut varietas pateat causæ, sedis, phænomenon in hydrope abdominis. Quærebatur modò num certius, tutiusque, adplicatis hucusque, auxilium nosset ars nostra, ad curandum hunc morbum?

Intentio expertorum *Acad. Gall.* Chirurgorum eâ demum est, ut in hydrope sacco foramine paracenteseos non contenti, idem insigniter dilatent, latamque aperturam diutissimè apertam servant; ut haud modò is, qui in sacco cavo est, effluat humor, sed etiam ille qui posthac aliunde in eundem influit. Quippe saccum, foramine paracenteseos clauso, à vasis in illum hiantibus denudè impleri, idque citiùs quàm priùs,

tertia citiùs , quàm alterâ vice , & sic
 porrò : latâ verò aperturâ factâ , quod in
 faccum de integro perpluat , transsudet-
 ve , exstillare id foras : facci latera , haud
 extensa ampliùs , concidere , corrugari ,
 condensari : hinc exhalantia in illum
 vasa sensim arctari , minui , deleri , in
 fibras ferè abire : hâc lege demum tam
 parum in sacco colligi debere , ut to-
 tum facilè aperturâ effluat , & saccus
 concidat totus. Id verò totum quo ritè
 fiat , artificem oportere maturiùs advo-
 cari , quàm ut ingens jam factus sit sac-
 cus. Opus hoc faciliùs promoveri conti-
 nuis injectionibus , v. g. Decocti hordei ,
 mellis , &c. Imò eo pervenerunt , ut
 statuunt quamprimum percepto ovarii
 scirrho , & nondum prodigioso sacco
 inde producto , ipsius extirpationem
 indicari , quod illibatâ vitâ , illibatâ
 sanitate , effici posse quibusdam al-
 latis testimoniis statuminare satagunt.
 Finemque demum his omnibus *Moran-*
dus imponit exclamatione superiùs ci-
 tatâ ; *esse ita cum Modernâ Chirurgiâ*
comparatum , magna tentare ut ausit :
nimum fore nunquam , qui ipsi propo-
natur , curandi scopum.

Nequeo non laudare , summisque ce-

lebrare encomiis, qui artem promovere nostram generosè annitantur. Plurimis enim adminiculis jam gaudemus, quæ difficilia, imò quæ impossibilia ætas remotior crediderit. Industria humana nullis addicta hypothesibus, solis innixa observationibus, artis nostræ pomœria in dies extendit, eorumque, qui id perfecerint, nomen æternum cluet. Hinc cum reliquis publicis actis, quibus numerosæ eruditorum sodalitates, ut cæteras artes, ita & nostram, perpoliant, illustrent, extendant, hæc Chirurgiæ *Parisiæ* acta per omne ævum clarebunt. Sed antequam egregia hæc *conamina quæ Theoria formavit*, unum quoque alterumve experimentum suggessit, *stabilem praxeos legem* forment, perpendendæ primùm erunt, quæ in eadem exsequendâ occurrant, difficultates.

Primùm itaque, ut à castratione exordiar, si eam in avibus pecudibusque homines instituunt, non inde datur ad castrandas mulieres argumentum. Nam primò in brutis nihil periclitamur si inde pereant, ut quædam inde perire certum est, in homine homicidium, si inde periret, foret. Secundò, non habemus, qui affirmant, scriptores, inter huma-

nas femellas inculpatè id tentatum esse. Videtur quidem à *Morando* autoritas *F. Plateri*, ac *Diemberbroeckii* laudari; verùm, ut mihi saltem videtur, minùs convenienter. *Plateri* locus est *Libr. 1. Obs. pag. 261. 262.* Totum quod dixit, *mera speculationis* est: imò quo sermone ad finem utitur, eo apertè testatur & sine vitæ periculo aliquo institui non posse, & nondum se legisse quòd à quopiam id tentatum fuerit. Et quid hìc *Diemberbroeckii* autoritas? Disertè condemnat ille *Plateri* speculationem, statuitque citra summum vitæ discrimen, & citra summum Christianorum dedecus, id nunquam posse fieri, *Anat. Libr. 1. cap. 24.* Igitur haud oportuisset, ut mihi videtur, hos binos laudare autores, qui nihil minùs, quàm quod egregius *Vir velit*, statuerint. Quòd *Hesychius*, & *Athenæus*, & *Alexander ab Alexandro*, de barbararum gentium nefando, aliumque in scopum intento ausu meminerint, etiam nullius esse ponderis mihi adparet. Quid enim nobis, cum gentibus efferis, qui mancipiorum vitæ se arbitros crederent? Et si *Franckenau* casu semel viderit in vivis mansisse fœminam, cui in vulnerato abdomine simul

ovarium periret, quid inde ad praxin? Si per momentum supponeremus sani ovarii excisionem nefandam salvâ vitâ fieri nonnunquam posse, an ideò concludemus ovarii degenerascentis, vasque diametri ingentis habentis, excisionem etiam sine periculo fieri? Id mox patebit.

Sed secundò dico & rationi adversari. 1°. Scirrhosum ovarium est, quod integrum excindere est animus. Scirrhosum porrò ovarium & ego, & mecum plures, multoties in cadaveribus deteximus undequaque connatum, scirrhosisque annexum productionibus. Ut periculum ingens tunc esset, ne vel tuba *Fallopii*, vel fimbria ejus, imò ne vel ipsa læderentur intestina, aliæve nobiles, quibuscum connatum sit, partes. 2°. Scirrhusa pars, ut mole crescit, ita & vasorum diametro: abscindendo igitur ovarium, poterit Chirurgus hæmorrhagiam, qui sedandæ impar sit, producere; modò v. g. spermatica arteria ad suum, in ovarium, ingressum, diametro multùm amplificata sit. 3°. Non semper ovarium est, quod durum extensumque in laterali hypogastrio detegimus, verùm aliquan-

do tuba degenerans, ipseque uterus, ut pag. 56. advertimus ex *Hippocrate*. 4°. Ipsa vulneris consideratio in corpore cachectico, ut passim hæc mulieres id habent, quod hîc latum esse oportet, hanc operationem condemnare videtur, ratione eorum, quæ sub ipsâ, postque ipsam, generalis vulnerum historia docet. Consultum igitur mihi videtur, hanc operationem haud ita promoveri, ne fortè temerarii nonnulli Chirurghi eâdem in humanam perniciem abutantur.

Jam ipsam sacci hydropici dilatationem examinemus.

1°. Sacci hi habentur tantæ sæpè molis, ut integrum fermè expleant abdomen, cohæreantque cum peritonæo, & visceribus abdominalibus. Apertura igitur lata, diuque servata aperta, poterit sacci quidem minuere profunditatem, vix verò ejus aut latitudinem, aut altitudinem. Ergo vasa liquorem in cavum faccum instillantia vix contrahentur; & quia prementis liquoris resistentia ablata est, copiosius jam fundent humores suos: quæ ratio primaria est cur etiam post paracentesin hydrops longè citius quàm antea recrescat. Etenim in-

cipientem primùm hydrope, vasa in initio minima sunt, parumque transmittunt. Extendente se sacco, amplificantur & vasa illius. Quandiu magna est resistentia à liquidis sacco contentis, vasa lentè quamvis sensim jam amplificata, novum liquidum stillant, adeòque primum hydropem lentè producant. Dum verò distentissimus saccus, humoribus evacuatis nullam in suâ cavitate, resistentiam habet, vasa amplissima vacuata, aliunde validè implentur, & intra mensem fortè plus liquidi suum in saccum effundunt, quàm triennii olim spatio. Igitur in dato hîc casu corpus totum extenuetur oportet, derivatione humorum undique factâ in cavum saccum. Sed & aër, vulneribus adeò perniciosus, latissimâ superficie vulnus, totumque hunc saccum alluens, idque in cacochymico corpore, putredinem brevi inducere potest.

2°. Sacci hi & à me, & à clatis, quos citavi, autoribus, & à plurimis aliis, aliquando inveniuntur digitum, duosve digitos crassi: ita ut licet humor lato vulnere assiduo effluat, iidem tamen contrahere se nequeant. Unde vasa in saccum se evacuantia, si jam intus

nullam resistantiam offendant, copiam certè longè majorem aquæ dabunt, cum diametro auctâ maneat.

3°. Idem sacci sæpiùs reperiuntur posticâ facie cohæerere cum intestinis. In his hominibus sensim ac lentè comprimuntur intestina, & tandem difficulter, & cum dolore, exonerant sese. Hinc male habent. Ubi verò faccus evacuatus est, idemque durus ac crassus est, intestina illi nonnullis in plagis connata, vehementer dolere atque inflammari possunt, cum aquis sublatis minùs pressa, liberiùs agant, moveantque sese, connata sacco duro tamen. Et hinc fortè pro parte dolores illi ac spasmi quos primò à paracentesi tempore conqueri homines solent.

4°. Neque crassæ duntaxat substantiæ nonnunquam hi sacci sunt, verùm etiam ingentibus obsita scirrhis; ut iidem illi, quibuscum nunc agitur, fatentur auctores. Scirrhi hi, præsentè aquâ sustinebantur, fulciebantur: jam verò iisdem elapsis, saccoque concidente, se mutuò fricant, dirosque minitantur caneros.

Oggeret forsitan quispiam tum hanc, tum N°. 3. allatam difficultatem, æquè in paracentesi obtinere, quàm in dila-

tato vulnere facti ; adeòque si ratiocinium hoc quid valeret , etiam paracentesin ultra instituendam non esse. Sed huic respondeo primò , paracentesin in his desperatis casibus modò institui , ut certa alioqui pernicies procrastinetur. Secundò subitum aquarum à paracentesi reditum hunc motum , hunc impedire affrictum. Unde nullius vis hæc obiectio est.

5°. In ipsâ hâc dilatatione , quæ ad 3. 4. 5. digitos lata sæpe fieri debeat , oportebit sæpè ipsos transcendere saccos. Præterquam quòd scirrhus sic vehementer irritetur , vasa sanguinea in scirrho magna , nec duris in his massis facultate se retrahendi gaudentia , hæmorrhagiam letalem producere poterunt ; quemadmodum scirrhii & canceri mammarum toties ostendunt. Video equidem sapientem *Morandum* N°. 8. testari : *il m'est arrivé plusieurs fois de porter le Trois-quarts dans ces masses (Skirreuses) il en sortoit du sang ; je reportois le Trois-quarts en d'autres points , l'eau sortit , & il ne résultoit de la fausse ponction d'autre accident , que la douleur passagere d'une piquure. Verùm primò , latâ sectione longè plures arteriæ percinduntur , quam in puncturâ *Morandi*.*

Secundò, ipsa scirrhi natura docet ejusmodi puncturam haud semper impunè patrari. Tertio in relatione hujus autoris non notatur eos, quibus punctura talis inutilis facta esset, ad sanitatem rediisse.

6°. Sæpiùs tumores reperire est in mesenterio, in hepate, ovario, in saccis ab ovario, aliisque visceribus, productis; qui, ut exempla allata docuere, peritonæo nullibi accreti sunt. Ita in binis nostris in Nosocomio fœminis, hydropico maximè abdomine nullus tumor percipiebatur, quia tumorem inter peritonæumque moles aquarum. Vacuo autem abdomine, & maximè recrefcere cœptis aquis, digiti aut pollicis distantia interesse clarè deprehendebatur. Si hoc in casu latâ plagâ abdomen, saccumque perfcindam, effluent quidem ex utroque aquæ, ichor, sanies, pus, quodcumque demum in eodem continetur; sed ex sacco simul aliquid in cavum ventrem effluet, ubi ille evacuatus fuerit: & quandiu illa lata apertura patebit, semper plus in cavitatem peritonæi stillabit, quàm extra illud, cum nulla hîc adhæsiô sit. Porro si aqua pura exstillat, erit hydrops perpetuus ventris; si liquor putridus, brevi abdominis ac pelvis vis-

cera pessundabuntur, mortemque accelerabunt.

7°. Nonne latum hoc abdominis vulnus inutile videtur, imò noxium, in casibus N°. 4. Lit. G. & I. N°. 5. 6. 7. 8.?

8°. Quod jam supra innui, si quis velit vulnus 3. 5. 6. & ultra, digitos latum, abdomenque penetrans, semper omni prorsum periculo carere, ei que hoc per momentum concedamus, haud tamen illi concedemus vulnus tantum, in corpore cacochymico & cachectico, ut ejusmodi homines passim sunt, vacare periculo. Vulnere in fanis periculo vacua, solent haud raro in morbo periculum inferre; ut toties in relationibus ad Judices Medici ac Chirurghi testantur.

Has utique nunc enarratas difficultates lubens fateor me hucusque impedivisse, quominus optimorum virorum *Acad. Reg. Par.* tum amplexus sententiam fuerim, tum exsecutus: certiora prius observata, numerosioraque experimenta, in subsequentibus *Acad. Tomis*, antequam imitari ausim, expectaturus.

Paracentesin interim præfero hucusque, quia in saccato hydrope vitam

alioqui suffocandam protrahit, & intolerabiles minuit anxietates. Si pluribus utriculis liquor contineatur, vix juvabit; sed neque tunc utilis incidendi methodus erit. Si scirrhi adsunt viscerum, neutrà methodo curabuntur, sed eductio aquarum per paracentesin scirrhis minùs nocebit, quàm incidendi methodus, ut ad N°. 4. ostendi. Si verò unus alterve casus extat, in quo paracentesin mors brevi sequatur, ut erat monstruosus ille hydrops pag. 70. oportet hosce desperatos cæteroqui existimare, ita ut etiam citra paracentesin mors subsequuta fuisset. Porro agitur hîc tantùm de paracentesi in cystico hydrope instituentâ; si enim verus ascites est, isque recens, & corpus cæterùm bene habet, paracentesis simul & semel hydropem non rarò curat integrè.

Est nihilominus, ubi natura ipsa exceptionem faciat, & abdominis latam aperturam indicet. Aug. 22. nos fœmina accessit, quæ 5. Junii pepererat. Hæc à dextro umbilici latere dolorem tempore graviditatis perceperat, à partu verò tuberculum; quod sensim crescens tandem in tumorem durum abivit, qui plusquam 5. pollices utrâque diametro referebat, eo dolentiozem, quo mole

majorem. Utrumvis in latus illa decum-
 bebat, hic tumor planè immobilis erat,
 peritonæo proximus, & verosimiliter ei-
 dem accretus. Mensibus a partu carebat.
 Apposui emolliens atque discutiens ca-
 taplasma, remediâque solventia interna
 præscripsi; attentus in eventum, quem
 tumor hic dolens, nullam febrim comi-
 tem habens, esset habiturus. 29. Aug.
 dolor, tumor, rubor, externo jam ab-
 domine observabantur; quate emol-
 liens, & maturans cataplasma adhibi-
 tum est. Posterâ die, copioso pure fluc-
 tuante, apertura lanceolâ facta est; exi-
 vit puris dimidia libra, ut & die se-
 quenti, reliquis quidem diebus minùs,
 quo tempore deligabatur vulnus, sed
 continuò tamen hucusque pure locus
 totus mader. Injections cum aquâ hor-
 dei & melle bis die fiunt, & aperturam,
 sat latam, diutissimè apertam servare
 animus est. Tumor minuitur totusque
 emollescit. Dolor vix observatur. Stylus
 ductilis reperit saccum undique clau-
 sum, sed sensibilissimum. Hic nunc ca-
 sus est, naturâ monstrante viam, in-
 quo *Parisina* methodus juxta perpetuas
 naturæ leges usui veniat; alias inelucta-
 bilibus difficultatibus, ut mihi saltem
 videtur, plena.

§. IV. Superfunt quædam problemata solvenda. I. Quid causæ, quòd factâ paracentesi sæpè longè citiùs renascatur hydrops, quàm primùm natus esset? Respondi jam pag. 85. ad hanc quæstionem. Ponamus hydropem cysticum primum nasci in parvâ cujusquam visceris hydatide. Lentè admodum membrana continens à mole minimâ in majorem extenditur, ut semianno, biennio, quadriennio, decennio, & quod plus est, indigeat, antequam verum referat asciten. Factâ jam paracentesi membrana maxima, intus cava, lymphaticis osculis pertusa millenis, mox denuo repleatur necesse est; cum nulla intus resistentia sit, & in inania spatia humores undique veluti attrahantur.

II. Undenam hydropici aquam nonnunquam citissimè colligunt? Ita ut à paracentesi elapso vix octiduo nonnulli 50. Libras aquæ recolligant, interea temporis vix potantes? Idque ad singulas paracenteses? Cur in relatis historiis vix poti homines, singulo mense 100. libras paracentesi evacuarint?

Cum neque ore liquor corpus intraverit, neque ipso corpore suppeditari potuerit, necesse est ipso in aëre causam quæri. Adverterat suâ in chemiâ cla-

rissimus *Boerhaave* aëra, etiam siccum, aqua saturum esse, inde corpora humescere, & si apta, quæ veluti attrahant, corpora inveniat, aquam inibi deponere suam. Ita Cap. de theoriâ aëris, explicans quomodo uncia una salis tartari siccissimi tandem uncias quatuor olei tartari per deliquium, aëri tantummodo exposita, exhibeat; credit 1°. hoc fieri vi, ut dictum est, attractrice inter aquam aëris, & alcalinum salem. Vel 2°. ex eo quòd in loco quieto, clauso, subterraneo, ubi hoc experimentum fiebat, ac perpetuò moveatur, & sic suam aquam successivè ad salem adplicet. Vel 3°. ex eo, quòd aquæ partes ita moveantur per aëream molem, ut jam in hac, jam in aliâ parte spatii aërei sint, atque ita tandem omnes concurrant cum illo sale, qui intra hunc aëra est positus. Addit demum: « verum credibile est » omni de genere experimentorum, » quòd omnes illæ causæ simul concurrant ad eundem effectum producendum. » Ne quis autem credat experimentum in humido subterraneo aëre modò succedere, haud verò in siccissimo, addidit *Boerhaave* experimenta siccissimo hyemali aëre facta, quibus evicit etiam ultra tertiam ponderis salis accrevisse spatio 14. dierum,

Quæ cum ita se habeant, credibile admodum hydropicis corporibus latentem dispositionem inesse, quâ aëris aquam continuò imbibant. Et si intra paucos dies ex siccissimo sale tartari nascatur oleum tartari per deliquium, id est, si sal tartari ex aquâ aëris, tribus quartis partibus pondere intra paucos dies crescat; haud ita mirabimur hominem 150. Librarum, paucos intra dies, libris 50. & pluribus graviolem fieri, & novâ paracentesi totidem aquæ libras emittere, licet toto eo tempore vix liquidi quidquam hauserit. An sacci hydropici post paracentesin vacuitas in omnibus aquam aëris attrahat, & sic unâ cum datâ antea causâ hydropem renovet actutum? Intelligitur hinc humidâ atmosphærâ, humidis aëdibus, hydropem in prædispositis nasci faciliùs renascique.

III. An credendum cum doctissimo *Bianchi* quòd bilis defectus causa hydropis sit, aut ejusdem saltem effectus? Ita nempe egregius vir scribit *Hist. Hep.* pag. 147. “*Pallida igitur occurrit ordinariò ad cystin suam bilis in delicatulis, in chlorosi, pallidior in cachexiâ, fluxibusque caliacis, pallidissima & ferè absque ullâ flavedinis*

» tincturâ , ac tantum non aquea , in
 » hydropc , aliisque morbis diuturnis ,
 » in quibus sensim deperierit emicatio
 » in sanguine : in hisce interdum affec-
 » tionibus albescens observatur , & can-
 » dida ; ut vidit *Diemerbroeck*. » Quan-
 » tum ad bilem insipidam. « In cachecti-
 » cis , ait p. 170. præcipuè mulieribus ,
 » aliisque lentè agrotantibus , delin-
 » quentem hoc ritu bilem ordinariò vi-
 » demus ».

Antequam respondeam , examinandus est , qui ex *Diemerbroeckio* hîc laudatur textus. Est ex ejus anatome , ubi de bile agit. Invenit bilem vesicæ post diuturnum hydropem candidam , & utcumque viscidam. Hucusque res convenit cum observatis *Cl. Bianchi* : sequitur verò aliquid quod non convenit ; nam ex ductu choledocho , & ex poro biliario , bilem flavam versùs intestinum fluentem vidit.

Ergo 1°. *Diemerbroeckii* experimentum in hydropico factum id quidem confirmat , quod de cysticâ bile *Bianchi* refert , non verò demonstrat idem , quoad hepaticam bilem : bilis verè flava hepate secreta , ad intestina fluxit. Potuisset hic homo ictericus fieri , sine ullâ vel minimâ flavæ bilis guttulâ in vesiculâ.

2°. Hoc ipso experimento intelligitur hominem & ictericotatum posse fieri, & simul flavâ reddere alvi excrementa. Si enim ponamus hominem sanum, quâcumque causâ obstructione in ductu cystico natâ, reddi ictericum; bilis flavâ ex poro hepatico ad duodenum fluens tingere excrementa debet.

3°. Hoc eodem experimento concludimus in ictero, dum albæ fæces sunt, vel nullam bilem fecerni hepate & vesiculâ, vel obstructionem esse in ductu communi, aut ad duodenum.

4°. Itidem inde apparet hepaticam bilem in cystim non influere, ut communiter creditur, sed totam in duodenum abire. Neque suspicio hîc haberi potest angustioris forte cystici ductûs; cum autor dicat miratum se illius amplitudinem fuisse. Unde rectè judicat cysticam bilem peculiari fabricâ tunicæ internæ vesiculæ generari, stagnatione perfici; defectu tamen ejus flavam bilem intestina subire, excrementaque tingere posse. Certè si pulcherrima *Liberkuhniana* præparata, microscopiis inserta, quæ Ill. *Baro van Swieten* academiæ nostræ dono dedit, attentè contemplemur, convincimur mirabilem hujus tunicæ structuram magnis usibus ne-

cessariò destinatum esse. Unde cum eodem Ill. Viro, *Cop. de Hepat.* fatemur, quod » artificio summo, & penitus peculiarari reptatu, arteriæ numerosissimæ decurrunt per membranas vesicæ felleæ, uti injectiones anatomicæ docuerunt; unde admodum verosimile videtur peculiarem adeò vasorum apparatus servire hîc singularis liquidi præparationi & secretioni ».

Hæc nunc de *Diemberbroeckii* testimonio in quantum firmet, & non firmet *Cl. Bianchi* sententiam.

Probatum etiam *Ruischii* observatione, N°. 87. inveniatis in cadavere hydro-pici hepar induratum, visicam felleam sextuplò majorem naturali, sed aquosâ plenam, insipidâque lymphâ; in ductu verò choledocho calculum ciceris majoris magnitudine, omninò obturentem hunc meatum.

Convenit etiam *Bianchi* sententia cum nonnullis meis observatis.

Anno 1744. Junii 30. cum doctissimo *Velfe* bimestris infantis cadaver lustrans, vesiculam felleam inveni turgidam valdè, sed humore planè aquoso plenam, gustu amaritiem vix ullam referente. Post hydropem pectoris, acidum terribile, copiosamque pituitam vitream, perierat infans.

21. Dec. 1758. idem in Nosocomio publicè demonstravi in cadavere hydropici, cujus hepar granulofum totum. Ter ego, pluresque adstantium, aquofum veficulae liquorem guftantes, ne minimum quidem percepimus amaro-rem. Nec pellucidus infipidusque modo liquor, fed gelati inftar tremulus fuit & cohærens. Portio ejus igni in cochleari expofita nihil coagulabatur, fed avolabat in auras, tenui pelliculâ relictâ: portio alia fyrupum violarum viridem fecit.

Igitur plures cafus dantur qui idem, quod *Bianchi* voluit pofuitque, confirment; at verò sæpè contrarium obrinet. Deditâ operâ rem examinans, bilem flavam, amaram, pluries in hydropicorum cadaveribus inveni, demonstravi. In tympanitico puero, cujus morbum à defectu bilis pag. 60. deduxi, demonstravi tamen bilem veficæ flavam, amaram, poftea recreviffe ipfo cachectico ejus ftatu. Et in *Diemberbroeckii* enarrato cafu, licet ciftica bilis pallida effet, aderat tamen hepatica flava. Equidem anonymus autor in *Act. Edim. Tom. 1. Diff. 33.* ftatuit hepaticam bilem blandum humorem effe, qui parvam biliofarum particularum copiam modò ha-

beret : ita quidem , ut dubitet num , à
 bile hepaticâ retroptessâ , tum profunda
 flavedo , tum penetrantissima amarities ,
 tum quævis alia , quæ subitò in ictero
 adparent , symptomata proficisci queant ?
 Attamen plus simplici vice bilem pori
 hepatici demonstravi flavam admodum ,
 gustuque perquàm amaram : licet cysticæ
 flavedine amaroreque cedentem . Quis
 noverit an , bile cysticâ palidâ , non
 frequentior contingat *Diemerbræckii*
 observatio ? Saltem meam ejus exami-
 nandæ negligentiam in posterum emen-
 dabo.

CAPUT IV.

DE COXARIO MORBO.

§. I. *Varia de coxarum morbis. Cur nati hi externis de causis dubiam haud rarò diagnofin habent; imò cur eodem in morbo juftè data diagnofis, postmodum falſa reperitur. Inſignis morbi varietas demonſtratur exemplis.* §. II. *Nec certior ſepè conſtantiorque ejus natura adparet, dum internis ſolis, vel miſtis ſimul internis externiſque de cauſis proficiſcitur.* §. III. *Notabilis caſus juvenis fœminæ id demonſtrans.* §. IV. *Examen quæſtionis, num coxendice affectâ, tumidâ, præſentem teſtatâ materiẽ, ampla apertura faciẽda ſit? Negatur in genere, & in ſpecie.* §. V. *Examen Doctrinæ Hippocratis de coxare morbi naturâ, eventu, curâ; eâque occasione multorum ejus textuum expoſitio.* §. VI. *Curatio ſequentibus Hippocraticum ævis celebra- ta enarratur, diſcutitur.* §. VII. *Ratio cur, articulo coxæ affecto, multi non curentur? Imò cur plures inde pereant? phthiſis iſchiadica.* §. VIII. *Laus corticis peruviani cum lacteâ diatâ,*

desperatis aliquando in rebus vitam sanitatemque restituentis, conservantis.

§. I. **P**ERMULTÆ sese obtulerunt in Nosocomio occasiones coxarum morbos cognoscendi, quarum rationem jam dedi in singulis tomis *Rat. Med.* Cum verò frequens admodum morbus sit, novas observationes addam, quibus latens sæpè obscurusque morbus clariorem sui diagnosin postmodum præbere, tutiùsque curari possit.

Multùm sæpè & acriter utrinque disputari solet, quando femur post casum laborat, sitne os femoris luxatum tantummodo, an fractum? Et si fractum, utrùm ad epiphysin, an in cervice? Vel an in luxatione frangatur ligamentum teres, an verò possit sufficienter entendi, ut os aberrans sequatur? &c. Non est hujus loci ea enarrare quæ *Petit, La Motte, Heister*, aliique ad varios hos defectus internoscendos pulchra scripserint. Tractatum Chirurgicum non scribo, sed casus medico Chirurgicos in Nosocomio & alibi mihi observatos duntaxat communico. Hinc dixisse sufficiat vario admodum modo hæc se habere: ita ut. 1°. Cervix frangatur, ossis capite in acetabulo manente. 2°. Ut frangatur

epiphysis, & ab osse solvatur; maximè in junioribus: non tamen ita semper. 3°. Ut os femoris integrum luxetur, fracto ligamento tereti. 4°. Ut illud luxetur, hoc elongato, sed integro. 5°. Ut ipsum caput ossis cum acetabulo morbosè uniatur, & perfecta fiat eaque immedicabilis anchylosis.

In puero decenni, robusto, luxationem introrsùm, deorsùm factam, perfectissimè restituumus; sed quo nobis curæ integritas patefceret, diuturno eum tempore in Nosocomio servavimus. Licet fortè rariore casu ligamentum fractum uniri denuò, elongatis utrinque fibris ligamentosis, possit; probabilius tamen est huic puero luxationem integro osse, integroque, sed elongato ligamento tereti, contigisse; cum debitus ac constans articuli motus tam citò adfuerit.

Puer sex cum dimidio annorum sub ludibundo pedum exercitio dolorem percepit ad coxam dextram, cui brevi post tumor accessit. Trium aut fortè quatuor mensium spatio hæc ita perseverarunt, absque eo quod crus longius breviusque adparuerit. Deinde verò ad duos circiter digitos latos brevius redditum est. Vix septem mensibus ab origine

morbi elapsis, diarrhæâ, febre, convulsione periit. In cadavere vidimus caput ossis femoris ad crepidinem superiorem acetabuli locatum. Ligamentum teres omninò desiderabatur. Tumida admodum glandula in cavo acetabuli, ut caput ossis femoris intra illud excipi ultra non posset. Mira igitur contorsio, & inde nata inflammatio primùm adfuisse videtur, cum subsequente degeneratione *Haverfiani* smegmatis, cum erosione atque consumptione tum ligamenti teretis, tum ligamenti dicti ad teretem accessorii, ex cavo acetabulo enati. (vide *Schwencke* Obs. de Lig. c. os. fem. connectente interno, ad finem *Hist. Sang.*) Unde demum caput ossis femoris ex cotulâ trudi ceptum, crus sensim brevius redditum, & integra, sed extensa adhuc capsula, idem caput ossis ad superiorem cavi acetabuli marginem applicatum.

Similem historiam in Nosocomio vidimus puellæ 16. annorum, quæ quatuor annis dolorum in coxâ prægressis, utroque cum crure æquali, tandem incepit crus brevius habere, ita ut nunc ad tres digitos latos altero brevius sit.

Meritissimo ergo jure egregius *Petit*, postquam semel hinc deceptus fuisset,

scripsit *part. 1. morb. oss. cap. 12.* integram luxationem natam se invenisse, ubi, bimestri ante spatio, signa evidentissima articuli duntaxat læsi, haud verò luxati, affuissent. Videtur eodem præcisè modo id *Petito* contigisse, quo nobis nostris in casibus visum fuit.

Sed & aliud in Nosocomio observavimus. Puer duodecennis, à teneris claudicans, alio morbo mortuus, exhibuit nobis caput ossis femoris suo cum acetabulo firmissimè unitum; ita ut videatur à casu, aliâve violentâ causâ, semel nata contusio, inflammatio, suppuratio, erosisse tam caput ossis, quàm cavum acetabulum: unde demum effectum, ut ambo hæc in unum corpus penitissimè coaluerint. Genus igitur peculiare claudicationis, ab anchylosi ortum, quale quid etiam *Petito*, ad finem mox laudati capituli, contigit. Simul aderat ossis ischii versùs interiora degeneratio; multùm enim ibi eminebat in loco acetabuli.

Concludimus ergo in affectionibus ossis femoris, & articuli coxæ, à causis externis ortis, diagnosin sæpè plurimum difficultatis, incertitudinisque habere; tum & inconstantem eandem ideò esse,

quòd lapsu temporis affectionum harum tota natura mutetur.

§. II. Verùm non minorem ambiguitatem sæpè infert hujus articuli affectio, quam vel causæ merè internæ, vel internæ cum externis combinatæ produxerint. Mala nempe plurima hunc articulum occupant. Levior contusio, quæ fortè sine accedentibus internis causis non nocuisset; communis inflammatio; diathesis arthritica, rheumatica, scorbutica, venerea; metastases denique, morbos varios, teterrimosque, circa hunc locum frequenter generant. Multa exempla dedi *Rat. med. part. 1. cap. 7. pag. 76. part. 2. cap. 2. pag. 105. & ibid. cap. 8. pag. 181. Et part. 3. toto capite 5.* Hisce novam observationem adjungam, totum morbum dein dogmaticè tractaturus.

§. III. Puella 14. annos nata, spatio 7. septimanarum laborans febre intermittente, aut continuâ remittente (id enim ex ejus enarratione ambiguum manet.) emetico tandem dato, febre liberatur; toto interea corpore intumescens, & pellucidis, ad supernos infernosque artus, vesiculis plena. Quibus citra aperituram evanidis, mansit tumidissima.

Diureticis tamen & purgantibus inde ita curabatur, ut domesticos repetere quidem labores posset, sed tamen cum difficultate, ac lassitudine perpetuâ, utque testetur bonâ valetudine nunquam deinceps se usam fuisse. Transegit sic triennium. Postquam tumorem observare cepit ad externum latus femoris dextri, digiti circiter longitudine à cristâ ossis Ilei, versùs os sacrum, & sesqui-digiti longitudine exinde deorsum versum, supra glutæum magnum. Dimissus sibi tumor sex integris mensibus, cataplasmate dein fectus, emollitur, sponte aperitur, funditque puris ferique multum, trimestri spatio; tandem adperso ignoto sibi pulvere coaluit: sic tamen, ut perpetuò doluerit locus, ipsaque postliminio in eundem incumbere non potuerit.

Catamenia ipsi 17. annum ætatis agenti observari cepta, continuarunt quidem, sed & parcè, & quovis alterno tertiove mense tantum.

Notandum porrò est quod, ante tumorem primò perceptum, iratus pater, magnâ vi, grave magnumque ligni frustum in illam ab eo fugientem projecit, femurque dextrum percusserit, contuderitque. Quod quidem utrum

immediatè ante perceptum dolentis loci tumorem, an dudùm antea, contigerit, haud benè meminit. Ita ut dubium superfit, sitne tumor ex relictâ cacochymia natus, an contusione? Alteram fortè causam altera promovit.

Annos 19. nata, novum percepit antiquo loco dolorem, qui ignoto emplastro adposito ruptus, similem, ut olim, materiem dedit. Novembri mense 1758. ann. 20. attingens, tumorem deprehendit in medio postico femore sibi nasci, findi, purisque copiam magnam ad medium Decembrim usque effundere.

Anno 1759. Jan. 5. primùm me convenit, exhibens ulcera duo; unum loco superiore antea descripto, alterum in medio postico femore. In hoc stylus ultra pollicis geometrici profunditatem ferè perpendiculariter intrabat; in illud, pollicis medii. Os utriusque angustissimum, ut vix stylum admitteret: decursus totus fistulosum in profundioribus ulcus testabatur. Vagæ febres aderant.

Diagnosin incerta. Probabile erat cacochymiam antiquam, contusione externâ ad femur determinatam, tumorem produxisse; vel si tumor dudùm

præextitisset, eum contusione auctum fuisse. Quid autem propriè, quâve ratione læsum hîc esset, signa non indicabant. Attamen cum omnibus suis ærumnis recta adhuc incedebat.

Ut diagnosis incerta, ita ambigua prognosis. Ut enim tomis hujus operis anterioribus demonstratum est, dum ad profunda coxæ femorisque, ejusmodi dolores ac tumores dudùm hæserunt, interiora passim destructa sunt, aut vehementer saltem læsa, antequam materies prorumpat foras. Ex quo id contingere ibidem constitit, ut arte postmodum aperturam faciente, aër accedat & homo pereat. Attamen rem se non tam desperatè habere semper, imò consequi salutem posse, etiamsi interna jam pro parte erosa essent, felicia quædam exempla *Rat. med. part. 3. cap. 5.* enarrata demonstraverant.

§. IV. Indicatio in hujusmodi calamitatibus parvam facere aperturam jubet: *aperturam* quidem, ut materies interiora pessumdans foràs alliciatur, expurgarique locus possit; *parvam* verò, quia aër multùm accedens, citiore corruptione accelerare mortem solet. Unde aperturæ hæ & rarò & cautè deligandæ sunt. Hîc porrò cum parvam aperturam

natura fecisset, de aliâ faciendâ, eâdemve dilatandâ cogitandum non erat.

An tamen latior apertura, arte facta, non præstitisset, præ fistulis hisce binis, quæ sponte natæ tantillum modò de mali scaturigine auferrent?

Neutiquam. *Primo* repetita toties experientia nos, aliosque, nocumenta latioris aperturae sæpe docuerat. *Secundò* styli sensim profundior, atque ad os demùm ferè penetrans ingressus, vetabat certè omnia hîc percindere; vaginam femoris, glutæum maximum, bicipitis cruris caput longum, sub eoque nervum ischiadicum, tum arteriam venamque insignes, quæ ex magno trunco arteriæ ac venæ cruralium mox anteriùs, in inguinibus, oriuntur, deinde ad posteriora femoris penetrant; tandem & semitendinosum. Præterquam quòd vasa insignia ex cruralibus sese per adductores magnos femorum penetrantes, supraque eosdem decurrentes, hîc lædi possent. Anno 1756. Vexillifer in Nosocomio, suppurato femore & crure, indigebat ad medium femur posticum aperturâ. Ramus autem adedò notabilis ibi decurrebat, ut sistendæ hæmorrhagiæ vix pares essemus. Metas igitur hæmorrhagiæ, convulsionis, claudicationis,

dilatate hîc latè profundèque, omninò vetuit.

§. V. Quid ergo in ejusmodi malis, ubi à causis sive internis, sive externis, coxa viciniaque ejus afficiuntur, agendum?

Lex Nosocomii nostri immutabilis est medicinam *Hippocraticam* facere, *Hippocratem* in omnibus, maximè autem in difficilioribus, consulere, consultum sequi; nisi posteriora observata, quod tamen rarius, illum jam correxerint, & emendarint. Erat igitur denuò specimen juventuti medicæ dandum, quo caperet, quâ lege *Hippocratis* mentem investigare, vestigia premere deberent.

Occurrebat 1°. Aphorismus 31. sect. 4. Τοῖσιν κοπώδισιν ἐν τοῖσι πνεύμασι, ἐν ἀρθροῖς, ἢ παρὰ τὰς ἄρθρα, αἱ ἀποσπαστικὲς γίνονται. » Lassatis per febres abscessus » maximè fiunt ad articulos & circa maxillas. » Quotidiana quippe observata docent his, qui à morbo febrili aut acuto haud ritè judicantur, lassitudines manere, sensumque gravitatis; à materiâ, quæ vel admodum morbosa, vel saltem à sanitate aliena in corpore oberat, cum reliquis circumfertur humoribus, & per multa vasa minima penetrare

nequit. Hæc ipsa materies, quamvis nonnunquam febres, sive inflammatorias, sive hecticas letalesque producat, sæpe tamen ad parotidas, coxasve, aut ad alias partes metastaticè defertur. Incertum porrò, quandiù hæc sit oberratura in corpore materies, antequam ad loca certa deponat sese. Incertum etiam an non eos affectura sit locos, qui affecti, vel partium quæ afficiuntur, vel totius corporis, inferant perniciem. Posse nonnunquam diù humoribus mistam manere, cumque iisdem circumduci, & experientia pluries in Nosocomio docuit; & peculiariter de metastasi ad coxam observasse *Celsus* videtur *Lib. 4. Cap. 22. de Coxarum Morbis*: » eoque » id genus, inquit, difficillimè curatur, quòd ferè post longos morbos » vi pestiferâ huc se inclinât: quod ut » alias partes liberat, sic hanc ipsam » quoque affectamprehendit «.

Attamen in hac incertitudine *Hippocrates* indefatigatâ suâ observandi industriâ eo pervenerat, ut præsciret an non brevi tempore oberrans hæc materia ad certò determinatam partem appelleret? *Aph. 32. Sect. 4.* » Quibus ex » morbo resurgentibus aliquid dolet, » ibi abscessus fiunt. » Materies quippe

ad certam corporis regionem deferri cepta, quæque per minima ibidem vasa penetret inepta, extendit eadem, nervos subjectos interpositosque premit; hinc tunc perceptio doloris. Porrò dolor ille, descripto rerum in statu, innuit hujus impulsionis primordia poni, adeòque futurum monet ibidem abscessum.

Imò in his lassitudinibus post febres relectis, locum ipsum prædefinire, etiam ante natos dolores, audebat *Hippocrates*, Aphor. 33. sect. 4. « Sed etiam si » quid doluerit ante morbum, ibi se » figit morbus. » Etenim si homini pars quæpiam ante morbum doluerat, bonâ crisi ea quoque sanescebat: crisi vero imperfectâ prægressâ, timendum nunc erat, ne heterogenea materies, lassitudines post febres efficiens, eum peteret locum, qui ex antiquiore dolore jam obstructus, hincque debilitatus, crassiori morbosæ materiæ transitum necessariò denegaret.

Sic *Epid. 7. Sect. 7. apud Foës. pag. 1193.* morbos circa brumam ortos describens, tusses nimirum, peripneumoniam, anginas variæ speciei, & paraplexias « anginæ autem, inquit, & » paraplectica mala, aut dura & sicca

» erant; aut parva, & rarò maturum
 » educentia. Nonnullis verò etiam mul-
 » tum educebatur. Qui ergo plus voce
 » malè habebant, aut rigore corripie-
 » bantur, iis tusses in anginas potissi-
 » mùm definebant. Qui verò manu
 » ægrè habebant, manibus tantùm re-
 » soluti fuerunt. Qui autem equitarunt,
 » aut plurimum viæ confecerunt,
 » ἢ ἀλλοιὶ τοῖσι σκέλεσι ταλαιωφύσαντες,
 » τῆτέρισιν εἰς ἰσχυρὸν, ἢ σκελετὰ ἀκραταί
 » παραπληγικαί, aut alioqui cruribus
 » male habuerunt, iis lumborum, aut
 » crurum impotentia ex resolutione
 » obortæ sunt, & ad femora tibiaeque
 » lassitudo ac dolor ».

Epid. 4. pag. 1132. « *Apemanti so-*
 » roris filius tumida præcordia, & lie-
 » nem habuit. Crebra spiratio erat, alvi
 » egestio glutinosa, & biliosa, quibus-
 » dam excrementis permistis. Κοπιωδης
 » ἐξ ἐργω, cum ex opere defatigatus
 » esset, 20. die abscessus in pedes decu-
 » buit, idque ex judicatione, quâ de-
 » lassatis ejusmodi, non ad oculum
 » verbi gratiâ, sed ad articulos, abs-
 » cessus decumbat ».

Idem observaverat in aliûs generis
 metastasibus, v. g. iis, quæ, post im-
 manem tussim cessantem, partes para-

lyticas redderent. Epid. 4. 1138. » In
 » tussibus iis quidem, qui manibus la-
 » borant (male habebant) velut *puero*,
 » qui sarmenta contorquebat, & *Amyn-*
 » *thæ* filio, ubi utriusque solius dextra
 » resolutio contigisset, cessabat tussis:
 » postquam enim tussiverant, hâc affec-
 » ti sunt. Qui verò aut equitarunt, aut
 » pedibus iter fecerunt, in lumbis &
 » femoribus eam senserunt «.

Itaque, secundum *Hippocratem*, ju-
 venculæ nostræ ideò ad coxam materies
 decubuit, quòd suo in famulatu pedi-
 bus, unà cum toto corpore delassatis,
 multùm uteretur; quodque etiam con-
 tusio ad eundem locum contigisset. At-
 que hæc de *Hippocraticâ* diagnosi ac
 prognosi: examinanda jam ejus curatio
 est.

Epid. 4. pag. 1127. « *Moscho* nono
 » die largus ex nare sinistra, paucus
 » autem ex dextrâ, sanguis effluxit. In
 » 14. diem, prout debebat, judicatio
 » ab initio commovebatur. 17. Die er-
 » rata in ciborum ratione contingebant.
 » 19. noctu enatum est ad aurem dex-
 » trum tuberculum parvum, intus du-
 » rum, foris paulùm molle, dolorem
 » inferens, nec remittens. Purgatione
 » rejecta sunt admodùm biliosa, puru- »

» lenta, sepiæ atramento maximè simi-
 » lia. Neque secus, ac is, cui admota
 » cucurbitula, cum dolor ad coxendi-
 » cem esset, in crus descendit, alleva-
 » tus est «.

Nimirum *Moschus* acuto morbo com-
 muni laborabat, quem dies 14. pro par-
 te judicaturus videbatur, atque dies 17.
 integrè fortè judicasset, nisi diætæ erro-
 res hanc naturæ intentionem & cona-
 tum interturbassent. Hinc die 19. fortè
 finiente, aut 20. inchoante, metastasis
 ponè aurem contingebat; haud tamen
 cum totius morbosæ massæ eò versùs de-
 terminatione, siquidem constet ejus-
 demmet portionem intestina petivisse.
 Attamen *Hippocrates* curam hujus me-
 tastaseos eodem modo perfecit, quo
 ejus, qui metastasin patiebatur ad co-
 xam; nempe cucurbitalis.

Et pag. 1128. » Qui ex figulino equo
 » decidit, cui nec illicò admota est cu-
 » curbita, ἐκώθη ἰσώ, intus ustus est,
 » ac die 20. malum recruduit; sangui-
 » nis profluvia sæculenta, & erodentia
 » prodierunt «.

Epid. 5. pag. 1143. « In *Æniadis Eu-*
 » polemus coxendicis & inguinis do-
 » lore conflictabatur, ut & in toto loco
 » propinquo coxæ juncturæ, ab ingui-
 » ne,

» ne , & anteriore coxendicis parte.
 » Huic sanguis ex malleolo detractus
 » est , admodum multus , nigerque
 » idem , & crassus : epoto autem medi-
 » camento alvum deorsum purgante ,
 » multum purgatus est , & melius qui-
 » dem ei aliquâ ex parte fuit. Dolores
 » verò non cessabant , sed tum coxen-
 » dicem , tum illius juncturam , tum
 » cochonam » (cochone est illa pars
 tota superioris femoris anterior , poste-
 riorque , quæ est à cristâ Ilei & Pube ,
 usque ad extremum Tuber ossis Ischii ,
 cui insidemus. Vid *Gorraum in Des. &*
Foës. in Econ.) « tum etiam inguinis
 » loca , suppuratio occupabat , ibique
 » dolor erat intensior. Pus autem os ,
 » potius quàm *carnem* pervadebat , &
 » aliquandiu sic se habere ignoraba-
 » tur , donec admodum debilis extite-
 » rit «.

Tandem crustis valdè multis , iisque
 » magnis ac densis , inustus est , puf-
 » que multum & crassum effluxit , ac
 » paucis post diebus interiit ; tum ex
 » ulcerum magnitudine & multitudine ,
 » tum ex corporis debilitate. Hic vide-
 » batur sanari potuisse , si unicâ amplâ
 » sectione sectus fuisset , & si per eam
 » sectionem pus effluxisset : aut si alterâ

» sectione opus fuisset, amplam eam
 » facere: & hæc omnia ἐν τῇ ἐργῇ, ido-
 » neo suo tempore, instituere oportu-
 » fuisset.

» *Lyconi* in *Æniadis* in reliquis qui-
 » dem eadem contigere, dolores ta-
 » men ad crus non admodum pervade-
 » bant, neque purulentus exiit, ve-
 » rum sanus longo intervallo. Medica-
 » menta autem ebibebat (φάρμακα, me-
 » dicamenta purgantia) & cucurbitulas
 » admovebat, sanguis mittebatur, at-
 » que interea melius habere videba-
 » tur.

» *Larissæ Scamander* coxendicem
 » syderatam habuit (ἰσχυρίον εὐφρακένιον,
 » coxendicem sphacelatam habuit), &
 » os diù disparatum ἀρυσήκος. Hic post
 » magnam sectionem, etiam usque ad
 » os ipsum factam, denique inustus est,
 » ac tum 12mo. post sectionem die con-
 » vulsio cæpit, ac magis detinuit.
 » Convulsione autem tentabatur crus
 » ipsum ad latera usque, quæ ad alte-
 » ram etiam partem perveniebat. Crus
 » autem contrahebatur & extendeba-
 » tur, cæteraque membra movebat, &
 » maxillæ riguerunt. Hic, octavo post
 » convulsione insultum die, convulsio-
 » ne periit. Utriculis verò concalefac-

» tis, ex orobis, ervis, ad curationem
 » totum corpus fovebatur, & ab ene-
 » mate paucum stercus tandem produit.
 » Medicamentum sinceram bilem affa-
 » tim deturbans, *φαρμακον καταγορες*,
 » bibit, & repetivit. Ac secessit qui-
 » dem alvus, nihil autem opis inde tu-
 » lit. Somnus parvus venit. Rursusque
 » epoto sub vesperam valido medica-
 » mento, sinceram bilem affatim de-
 » turbante, sub ortum solis mortuus
 » est. *Ε'δοκει δε αν πλειονα χρονον δινεγ-
 » κειν, ει μη κατα τῶ φάρμακε τὴν ἰχυν.*
 » Videbatur autem longiore tempore
 » morbum laturus fuisse, nisi propter
 » violentiam remedii periisset ».

§. VI. Ex his cunctis liquet summam horum malorum curam priscis in eo positam fuisse, ut internis externisque auxiliis materiem à coxâ revellerent.

Ac 1°. quidem sectio & ustio frequenter adhibebantur, spemque curæ ipsis semper magnam videntur fecisse. Ita ut quemadmodum pag. 118. animadvertebamus, mortem *Eupolemi* adscripserit *Hippocrates* debitæ ac tempestivæ simulque profundæ sectioni neglectæ. Itidem legimus pag. 1151. edit. *Foës.* *Hippocratem Cyrenii*, & *Hecasonis* mortem, tardiùs factæ inustioni adscrip-

fisse. Imò utrumque hoc extremum remedium simul adhibitum fuisse docuit *Scamandri* mox data historia. Sectionem unam, latam, amplam, quandoque pluribus parvis prætulisse magnum virum, casus *Eupolemi* manifestat. Sed simul partibus jam sphacelatis hanc methodum non profuisse, nimiâ jam factâ internorum destructione, antequam malum foras se verteret, *Scamandri*, aliorumque exempla, luculenter demonstrant.

Sectiones itidem hæ atque inustiones leguntur quidem ad os usque factæ, at in sphacelo tantùm, ubi vel nihil, vel profundissimè secandum esset, & ubi mors cæteroqui certissima instaret. Cæterùm amplæ ac latæ, haud verò nimis profundæ, instituebantur, & à subsequentium sæculorum medicis institutæ leguntur.

Hinc *Celsus Lib. 4. cap. 22.* inustionem duntaxat superficialiariam commendare videtur: » ultimum est, inquit, » (& in uteri morbis quoque efficacissimum) tribus aut quatuor locis super » coxam, cutem candentibus ferramentis exulcerare ».

Legitur quidem *Hippocrates Lib. de int. aff. cap. 53.* apud *Chart. Tom. 7.*

pag. 677. jubere ischiadicis « πολλὰς
 » ἐσχάρας , καὶ βαθύς καύσει , escharas
 » & multas & profundas inurere ; » sed
 ideò profunditatem ad os usque intelli-
 gere non videtur. In obesis certè potest
 profunda ustio esse , quæ tamen adipem
 vix omnem penetret. Imò os ipsum vi-
 tari oportere laudato mox loco innuit
Hippocrates , jubens » escharas multas
 » profundasque inurere in osseis qui-
 » dem partibus fungis , μικροῖς ; in
 » carnosis verò , ferramentis. » Et alio
 hujus libri loco jubet inuri modò lino
 crudo.

*Prosper Alpinus Libr. 3. de Med.
 Ægypt. cap. 12.* innumeras Ægyptio-
 rum curas , cauterio plurimis in morbis
 peractas , enarrans » hinc mirum , in-
 » quit , non est , si prosperè hoc reme-
 » dium in omnibus articulorum dolo-
 » ribus curatu difficilioribus experien-
 » tur ; potissimùmque in coxendico
 » dolore multas ustiones , non modò
 » supra articulum , sed etiam supra fe-
 » mur , facientes. » Gens porrò illa , ut
 idem refert , inustiones facit gossypio ,
 linteo involuto , filis sericis compresso ,
 in conum formato , perpendiculariter
 perforato , cujus coni perforati basin lo-
 co inurendo apponunt , interea dum in-

cendant apicem. Unde etiam superficialia videtur eorum ustio esse. *Paræus Lib. 18. Cap. 28.* ad digiti (lati procul dubio) profunditatem locum hunc inuri jubet, idque tribus, quatuorve, diversis per ambitum articuli plagis; » cavendo, inquit, ne nervi lædantur. » Cæterum raros invenimus, qui ad os usque inuri locum jubeant, *Tulpium Lib. 3. cap. 26. Deckers Exerc. pract. pag. 34.* aliosque paucos, si exceperis.

Referenda huc famosa *Moxa*, sive *Artemisia Lanugo*, quam *Indi* parant. Agit nempe, quo priora, modo. Vim enim artemisiæ peculiarem hîc non agnoscimus. *Olaus Borrichius* dudum adverterat majorum virium in ischiade curandâ hanc cum artemisîâ factam inustionem non esse, ipsis vesicantibus. Et si, quæ pro & contra scriptitata fuerint superiore sæculo, apud *Bonetum Med. Sept. Tom. 2. Lib. 6. Sect. 5. cap de Arthrit.* attentè pervolvimus, abundè convincimur hoc auxilium, adeò olim decantatum, tam caro pretio solutum, præ reliquis inustionibus nihil singulare habere.

2°. *Cucurbitas Hippocrates* hîc impensè laudat; laudarunt omnes post it-

lum autores. Iteratâ harum actione, revulsio necesse est ab interioribus versùs exteriora fiat. Continuo enim magnam in molem elata integumenta, humores huc undique alliciunt: spesque sic fit, fore ut hâc lege & moveatur, & attrahatur, quæ profunda in sede locabatur, morbi materies. Idque revera fieri, innumera testantur exempla.

Ad inustiones & cucurbitas, meritò referimus lata *Vesicantia* nostra. Clarissimus *Boerhaave* aiebat sæpiùs nobis, si vellet arcanum quoddam vendere, id fore rectas, & sub alia specie occultatas cantharidas, in ischiadicis. Hoc remedium emplastri formâ, palmâ manûs majus, applicabat coxæ, & dein, post ingentem vesicam contractam, auferabat, vulnusque percurabat: dolore non abeunte, repetebat idem octiduo post; idque aliquoties ad tertiam, quartamve vicem: quamvis rarò id sibi contigisse testaretur, ut quarto emplastro indigeret. Innumeri sunt, quos in Nosocomio hâc methodo ab annosioribus hisce ærumnis percuraverimus. Hæc autem cura vix obtinet ubi locus spontè exulceratur; ut in casu juvenulæ nostræ; quamvis etiam in ambitu ulcerum semel iterùmque explorata fuerit.

3°. Laudavit hîc *Hipp. Vena Sectio- nes*. Nec datur ferè autor, qui eamdem haud commendaverit revellendi ani- mo, si indicatio utcumque vel juberet, vel permetteret. In initio tamen proficua magis futura, quàm progressu malo, videtur.

4°. *Purgantia & Clysmata* adhibuit, postque ipsum omnes. Præter revulsio- nis intentionem generalem, veteres vi- debantur quid peculiare ab his remediis expectare; saltem ab enematis. *Dios- corides* clysmata hîc adplicabat ex acer- rimis omnium purgantibus. An anatome hanc veterum experientiam forsan confirmat? Arteria natium *Winslowo* dicta, producit hæmorrhoidalem inter- nam, aliam omninò ab iis arteriis, quas vulgò hæmorrhoidales internas appel- lare consuevimus; simulque dat ramum ad articulum femoris; imò dat ramu- los qui interiorem substantiam perrep- tent nervi ischiadici. Præterea ramus primus arteriæ pudendæ internæ dat ramos hæmorrhoidales internos, & ramum anteriùs posteriùsque decurren- tem supra cervicem ossis femoris. Atque hæc de communibus arteriis; si autem nervos contemplemur, à nervo ischia- dico, pelvi egresso, ramus proficiscitur, qui anum petat.

5°. *Chlasmata*, sive *Fomenta tepida*, egregii usûs deprehendere, cum *Hippocrate*, medici omnes; maximè si cum farinosis in cataplasma redigerentur. Conabantur hinc omnia laxare, & per laxatos poros acres adigere stimulos. *Dioscorides* in ischiadicis miscuit cataplasmati radicem scammonii, ipsamque colocynthidem. Nullus ferè autor est, qui peculiare quoddam acre hic non commendaverit. Videte *Prosp. Alp. Med. Meth. Lib. 9. cap. 5. Forest. Lib. 29. Obs. 22. in scholio*. Ischiadis subita admodum curatio describitur à *Boneto Med. sept. Tom. 2. pag. 575.* partem affectam primò probè fricatam, igni dein expositam, fovendo hoc linimento. ℞. Sapon. ven. rasi unc. 1. Aq. Reg. hung q. s. deinde fricando unguento, quod ex ung. Alth. Thereb. & Ol. Lumbr. pararetur. Egregium belli ducem *Hagæ Batavorum* iteratis vesicantibus frustra ferè vexaveram. Semicuratus iter suscipere debuit. Loco, quo perreerat, quietus, ferendo dolori non erat. Matrona consulit totum quantum femur involveret emplastro quod ex pulvere mastiches cum spiritûs vini s. q. pararetur. Adplicuit, dolore immunis *Hagam* rediit, rem mihi patefecit totam.

Desperatis pluribus hoc consilio profui. *Calx viva cum melle*, vel cum unguentis quibusdam mista, plures egregias curas mihi edidit.

6°. *Friktiones tum sicca, tum humida*, rebus penetrantissimis instituta, pertinaciter continuata, sæpiùs utilissimæ inventa sunt; ut jam exemplis ad N°. 5. patuit.

7°. *Thermas* commendant, laudantque plures. His curari multos, multos minimè compertum est. Plures vidi qui *Aquisgranensibus*, qui *Badensibus*, &c. usi, vel nihil lucrati essent, vel in pejus versi. Laudat tamen *Schultetus* proprio exemplo suo virtutes balnei *Thalsfengensis*, vulgò *Gesundbrun*, in agro *Ulmensi*: cujus usu ischiadico dolore, aliis quidem remediis olim cedente, sed tamen iterùm redeunte, jam à novennio carebat. *Embroche* in desperatis semper tentanda est, licet habeamus, quibus non profuerit; prodest tamen aliquando.

8°. *Fonticulos & veterum multi*, & usus hodiernus, sæpè salutare invenere. Irritatio est perpetua, perpetuusque revellens effluxus.

§. VII. Veruntamen in cunctis hisce tum veterum, tum modernorum methodis adhibendis, Prognosis ferè sem-

per incerta est : cum natura mali nos prorsum lateat ; nec nisi ex effectibus , & , ut aiunt , à posteriore , nobis sæpè manifestetur. Considerentur varii tantummodò , qui afficiuntur , loci ! Prava materies hæret fortassis in cute modò , vel in panniculo adiposo , vel in fasciâ latâ , vel in involucris musculorum superiorum inferiorumve , vel in involucris ischiadici nervi , vel in periosteio superioris partis ossis femoris , vel in periosteio ossis ischii , vel in osseâ parte acetabuli , vel in capsâ ligamentosâ articuli , vel in cartilaginibus seu os , seu cavum acetabuli incrustantibus , vel in glandulâ magnâ , vel in ligamento tereti , ejusve sive alterutrâ , sive utraque origine , vel denique in pluribus harum partium simul. Deinde ad loca tam varia etiam multiplex adpellit materia. Est enim serum acre podagricum , rheumaticum , scorbuticum , venereum ; si locus primariò afficiatur : vel est ichor , sanies , pus , acrimonia jam exposita , metastaticè huc aliunde delata : vel est materies genita ex prægressâ loci hujus communi inflammatione. Quæcumque jam materies sit , si non corrumpatur , si eliciatur extrorsum , si nova non succedat , si nihil intus dextruxerit ,

integram potest admittere curam. Si verò expulſam priorem vova ſubſequatur, recidivas facit, curasque inconſtantes. Sed enim verò ſi corrumpatur, diuque ibidem hæreat, cunctas hinc partes peſſumdet neceſſe eſt. Ita vidimus in Noſocomio nunc ipſos muſculos, nervosque putredine liquatos; nunc os femoris carioſum; nunc laceram articulareſ capſulam; alio tempore acetabulum carioſum fractum; aliâ vice caput oſſis totum, eroſo ligamento, extra acetabulum; iterum acetabulum deſtructum totum, ita ut vel illud ſolum, vel & os iſchii, & os ſacrum, & vertebræ lumborum, carie conſumerentur; nunc iterum perfectam oſſis femoris cum acetabulo anchyloſin, &c.

His ergo omnibus, quæ ad variam morbi ſedem, variamque materiæ naturam ſpectent, conſideratis, minus mirabimur tam curas inconſtantes, quàm caſus deſperatos: erimusque in prognofi cautiores, cum morbus toties fallat nos. Quid dicam! cum ipſum τὸν αἰὶν feſellerit *Hippocratem*. Juvat textum adducere ex Epid. 5. pag. 1151. « *Hecafoni* » in *Omilo*, ex corporis impuritate, » & pravâ (ſeu intempèſtivè datâ) » purgatione, gravis in coxendicem

» dolor incubuit. Quo quidem demit-
 » tente febris correptus est, diùque
 » lectulo decumbens, neque bibebat
 » quidem, neque sitiebat. Debilis qui-
 » dem erat, & crebrò inhorruit. Huic
 » probè quidem, ut conveniebat, mor-
 » bus sublatus est; corpus autem ex
 » oblatis opem percipiebat » igitur
 videbatur laborasse *Hecason* phthisi verè
 coxariâ, heclicas febres, cum frequenti
 horrore, & magnâ debilitate, inducen-
 te. Morbo liberari visus est, viresque
 deperditas bellè recuperare, ut jam sa-
 nescere videretur. Sed an sanus factus
 est? « Tandem, ait, morbus per infe-
 » riora erupit, ac totus cum multâ bile
 » secessit, & mente motus interiit. »
 Ergo morbus lucido quodam intervallo
 latuerat, & veluti curatus habebatur;
 & quidem ita, ut *Hippocrates* subjun-
 gat, » ἐδόκει δὲ αὐτὸν ἐκφυγεῖν τὸ νόσημα,
 » *Hecason* videbatur morbo emergere,
 » è morbo evadere. » Sed interea tan-
 dem morbus per inferiora secessit, occi-
 ditque *Hecasonem*. Id quod phthificis
 solenne est, ut diarrhæâ colliquante
 pereant. Hujus *Phthiseos Ischiadicæ*
 exempla plura præcedentibus tomis
Rat. Med. dedi, morte passim termina-
 tæ. Diarrhœa hæc colliquans latenter

promota *Eupolemon* occiderat , pag.
1145.

§. VIII. Haud omnium tamen in hâc
phthisi ischiadicâ sortem æquè despe-
ratam esse , binis exemplis luculentis
Tom. 3. Rat. Med. cap. 5. clarè vidi-
mus. Ipsissimâque juvencula, cujus ca-
sus totum hoc caput genuit, eâdem,
quâ illæ binæ, methodo; lacteâ scili-
cet diætâ, cum largo corticis peruviani
usu; huc usque bene se habet, ulcere
lympham modicam exsudante. lym-
phæ autem hujus inde revellendæ cau-
sâ, fonticulus incisus est. Hoc tempore
torosa, robusta, duos labores indefati-
gata perficit, idque jam trimestri spatio.
Cæterùm saponis herbæque saponicæ
atque antiscorbuticæ diætæ, si largissimè
sumantur, egregium usum habent, ubi-
cumque spes resolutionis aliqua supe-
rest.

CAPUT V.

DE APOPLEXIA ET NERVORUM
MORBIS.

§. I. *Variae causae remotae apoplexiae unam modò eandemque causam proximam facientes; cadaveribus sectis demonstrantur; simulque practicè differitur circa apoplexiam, sive desperatam, sive sanabilem, ex causarum expositarum contemplatione.* §. II. *Examen causae cur toties apoplexia aut generet paralyfin, aut ipsum sequatur? Eâ occasione ostenditur causam eandem proximam in decem v. g. hominibus, decem varios cerebri nervorumque gignere morbos. Ideòque quid iidem hi morbi commune inter se, quid diversum habeant, & quinam demum ex illâ diversitate effectus diversi producantur, examinatur.* §. III. *Reperitur tamen ab omnibus hisce catalepsis maximè ablutere; cujus mirae historiae enarrantur, examinantur, magnamque partem inexplicabiles declarantur: quâ occasione etiam aliquid de somnambulibus.* §. IV. *Examen questionis, cur cerebro uno in latere affecto, opposi-*

tum latus paralysisprehendat? Assertio hac justos intra terminos limitatur contrariis observationibus. De lymphâ cerebri non concrefcibili.

§. I. **N**ONNULLOS morbos reperire est, qui sæpiùs licet visi, inspectifque demonstrati cadaveribus, repetito tamen frequentiùs examine, medicinam magis illustrent magisque: quos inter apoplexiam eique affines morbos meritò recensemus; de quâ porrò, ut quid dignè proferamus, primò historias morborum varias, cadaverumque sectiones præmittemus.

Anni currentis 15. Aprilis, fœmina 102. annorum habita, in Nosocomio civico extinguebatur. Cadaver petieram, fati senilis prospectum auditoribus daturus. Exp. Nosocomii illius physicus *Erndl* sequentem primò dabat anamnesin: autumno elapso febrim continuam passa erat, hyeme diarrhœam. Aptis restituta medelis, viribus tamen sensim defecit; ut lectulo perpetuò affixa, cardiacis semper fovenda esset. Brevi ante mortem, *en*, inquit, *morior*; sumpto autem cardiaco: *gaudeo*, ait, *denuò me recolligo*; simulque desinit vivere. En jam quæ dabat anatome!

Musculi abdominales soli quidem tenuatissimi; cæteri verò musculi omnes tendinesque femorum, sutarum, colli, dorsi, omninò carnosì, torosì, pinguedinosì, ut in ætate mediâ. Egregia omnia viscera ventris. In thorace itidem boni pulmones; cor, vasa majora, ut in homine sano 30. annorum, se habebant. Haud igitur quod expectaveram & demonstrare gestiveram, inveni: inveni autem quod non cogitaveram. Intra cranium nempe, ubi cerebrum totum minimè siccum, sed maximè naturale erat, cruor ater, spissus, effusus erat sub piâ matre, ad lobum posteriorem sinistram ita quidem, ut cavum, pollicem capiens, in hoc lobo expleret.

Est apoplexiæ species, solo spirituum defectu oriunda, quæ huic fœminæ jam pluries intentaverat mortis minas cum paucâ tamen quantitate spirituum, ope cardiacorum, tum replentium, tum excitantium, resecta, vitam protraxit. Jam verò effusus cruor subjecta pressit. Cranio enim semper exactè pleno, pressio grumosi sanguinis in lobo posteriore cerebri removebat à se per ambitum lobi substantiam; ea remota substantia premebat vicina sibi, atque ita com-

pressio progressa videtur ad ipsam usque medullam oblongatam : quo demùm factum, ut pauca illa spirituum copia, quâ debilis hæc vita eousque sustentata protractaque fuerat, interciperetur, eâque interceptâ, mors adesset. Utrùm nunc sanguis sensim ibidem colligi ceperit, an effusus recenter fuerit, incertum : posse tamen subitò ante mortem effundi sequentibus demonstrabitur.

2. Die 19. Febr. ex eodem Nosocomio adferebatur mihi cadaver senis, qui, strenuus semper helluo vini, eodem sese triduo ante mortem ita impleverat, ut in ipsâ ebrietate apoplexiâ tactus, bidui spatio extingueretur.

Dura mater bona, tota verò pia dicta aneurysmatica & varicosa omninò fuit, idque non in superficie modò, sed inter omnes cerebri anfractus seu volvulos, & inter utrumque hemisphærium, potissimùm verò ad tempora. Ventriculus anterior cerebri sinister grumosi sanguinis eam habebat copiam, ut commune cochleare expleret, dexter dimidium paulò fluidioris. Cerebelli pia mater, maximè sinistri, ut ea cerebri, se habebat.

Alcoholis est, dum sanguine susceptum circumducitur, illum rarefacere.

Spatium igitur majus occupantes humores, vasa extendunt, dilatant, simulque eadem dilatata, quòd vehementem stimulum circumferant, in validiorem adigunt actionem. Repetitâ multoties hâc actione, debilitantur sic vasa, ut communi & tranquillâ humorum circulatione languidè tantùm reagant, nec nisi stimulo repetito debitè suos propellant humores. Sed demonstratum est repetitâ rarefactione humorum vasa debilitari. Ergo quòd sæpiùs necessarius est stimulus, ut torpor vasorum excitetur, eò frequentius eadem rarefactio, vasa extendens, causam debilitatis adauget. Et hinc demùm tristis illa necessitas vini spirituumve, copiam sensim augendi, cum vasa de die in diem debiliora, à consuetis ultra non afficiantur. Hinc sensim homo ita flaccidus adparet, ut, qui DEI est imago, jam referat *Bacchi* simulacrum. Hinc igitur capimus cur arteriæ venæque piæ matris aneurysmaticæ ac varicosæ fiant: id quod videtur tolerari utcumque posse, absque eo quòd vasa dehiscant, quia æquabiliter sustinentur; at in ventriculis cerebri alia res est. Vasa innumera plexûs choroidei possunt pro momento sine resistentiâ esse, si plus lym-

phæ ex iisdem resorbeatur, quàm in illos influit. Vel si id non fit, saltem vasa in rore vel liquore perpetuò sita, debilitari ac dilatari, prædictis internis de causis ita queunt, ut facilè dehiscant: præterquam quòd acrimonia in his corporibus nata, acrem ventriculis lympham instillet, quæ eadem vasa corrodat, facilèque dissolvat. Hinc demùm effusio sanguinis. Hinc ventriculi sanguine turgidi totum cerebrum ac medullam oblongatam comprimunt. Hinc capimus unciam sanguinis, intra cranium effusam, inter apoplexiæ causas ab authoribus jure referri.

3. Sartor 55. ann. 9. Aug. 1757. terrore, mærore, graviq; itâ correptus, cubitum sanus petit. 10. Aug. evigilans deprehendit se toto latere dextro tumidum, ac paralyticum; idque haud in crure brachioque solis, verùm etiam in genâ & linguâ; ita ut loquens non intelligeretur. Vena ipsi mox secta est, & quæ reliqua artis erant adhibita; tandem trigesies balneo *Badensi* usus est. Quibus omnibus id effectum, ut tumor partium demitteret quidem, & cruri quisquam rediret motus; paralyfis verò eodem perseveraret cæteris in partibus modo.

Primâ vice illum vidi 9. Junii 1758. eumque ab illo die ad *Machinam Electricam* adhibere cepi. Est idem ille, de quo *Rat. Med. Part. 3. cap. 6. N°. 11.* Mense Januario 1759. in lecto jacens, expedite poterat brachium digitosque movere; extra lectum verò minus. Habent id plures paralytici, dum incipiunt emendari. Sustentatis partibus, obscurus qui redierit musculis motus, eisdem facilius movet, quàm si pendente brachio musculi totum brachii pondus simul sustinere attollereque debeant. Junio mense vox distinctior, tantusque pedis motus, ut solus, sine scipione, magnam circumambulet aulam.

Nonâ autem Junii, ad secundam pomeridianam *Machina* accedens, dixerat famulo Nosocomii quidem sibi bene non esse, nobis verò nihil, nisi ad 10. fortè ictum. Ducebatur illicò in lectum, ut parùm quiesceret, utque quid ipsi deesset examinarem. Illicò magnam præcordiorum anxietatem conquerebatur, & intra dimidiæ horæ spatium mentis compos ultra non fuit. Frustra vena secta est; frustra injectum enema adhibitaque vesicantia. Deglutitio sublata prohibuit usum medicamentorum. Intra quadrihorium expiravit.

In cadavere dura mater à latere sinistro sinûs falciformis cum cranio concreverat, ibidemque crassa ac dura erat. In sinistro cerebri hemisphærio, potissimum ad latus, vericosissima eadem erat, in dextro autem parùm tantùm. Eademque in plagâ, quâ dura mater cum cranio cohærebat, etiam arctè coibat cum arachnoideâ ac piâ membranis. Sub arachnoideâ in posterioris lobi cerebri parte priori & levâ, lymphâ splendens hinc inde subrubella adparuit. Eadem lymphâ coagulata, tremula, conspiciebatur in lobi hujus posteriore plagâ, maximè inter medullæ volvulos, supra piam matrem. Cæterùm, niger sanguis videbatur omnes medullæ gyros volvulosve per totum encephalon sejungere; id quod adhuc adparebat, profundioribus sectionibus jam medullæ bonâ parte ablatâ. Ventriculus sinister anterior, sive superior dictus, & amplissimus omninò erat, & tum copiosissimâ rubellâ aquâ, tum grumoso sanguine plenus fuit; dexter verò ejus compar suam & amplitudinem & lympham naturalem habuit. Ventriculus quartus, amplus, copioso ac coagulato sanguine distentus erat, usque ad foramen magnum ossis occipitis.

In sinistro cerebri hemisphærio quæ enarrata vitia sunt, ad paralyfin dextri lateris explicandam sufficiunt. Vitia ventriculi quarti ad apoplexiam, eamque tam citò letalem, intelligendam quoque facere videntur. Exposueram ad ægrum II. quo pacto in plexu choroideo vasa rodi, rumpique possint, ac sanguinem suum intra ventriculos cerebri anteriores effundere. Eadem explicatio valet ad ventriculum quartum, cum & speciem quamdam plexûs choroidei habeat. Cæterùm ex historiâ morbi patet hanc effusionem letalem subitò contigisse: an forsitan nimiùm repleverit ventriculum in prægresso mox prandio? Hâcque lege aorta, tumente ventriculo compressa, impetum majorem in tenera plexûs hujus vasa excitasset?

4. die Julii 6. 1759. anatomen puellæ feci, quæ jugi cephalæâ laboraverat. *Jugi* dico; cum, ex quo loqui potuit, eamdem sit perpetuò conquesta. Præcipuam verò ejus sedem ad postica oculi sinistri potissimùm indicaverat. Cætera hilaris, cursu, saltu, lusu indefinenter se exercens, nunquam tussire, aut anhelare, nunquam defatigari, à digno parente, *Viennensi* medico,

observata est. Sex cum dimidio annos nata interiit. Octiduo ante mortem stupida nonnihil & obliviosa nonnunquam deprehendebatur, in reliquis tamen omnibus sana. Quatriduo ante mortem & ipsam prehendit apoplexia, & dextrum brachium convulsio. Ultimo vitæ biduo convulsio cessavit, apoplexia autem sine notabili febre placidum vitæ finem fecit.

Dura mater bona, pia tota quanta varicosissima utroque in cerebri hemisphærio. In sinu longitudinali, ab ipsâ fronte, usque dum ille in sinus laterales abit, corpus album reperiiebatur, instar oblongi vermis sinus idem binis in locis habebat membranaceam expansionem, ab uno ejus pariete in alium porrectam, rensam. Ad primam harum, oblongum hoc corpus album duas in partes fidebatur, quarum altera sub hâc expansione, altera supra eandem pergebat: emensæ autem hæ binæ partes expansionis latitudinem, quatuor propemodum lineas habentem, denuò coibant; ita ut posthac solitarius veluti vermis supra posteriorem expansionem, sine ullâ divisione, transcurreret, sinusque laterales utrimque subiret. Ex ventriculo superiore cerebri dextro uncias duas

duas aquæ eduximus. Limpidissima hæc erat, inodora, igni imposita non coagulabilis, syrupi violarum colorem minimè mutans. Aderat & aqua in fundo cerebri, ad usque foramen magnum ossis occipitis; sed eandem ibi in vitâ hæsisse affirmare non ausim. Fortè enim, dum sectionem planam juxta lacunar sinûs facientes, simul hunc sinum leviter læderemus, exsiliens lymphæ undique deorsùm, adeòque inter duram matrem cerebrumque, insinuare se potuit. Unde certè longè copiosior lymphæ in ventriculo fuerit oportet, quàm quæ inde collecta fuerit. Pulmo totus quantus accretus fuit pleuræ, pericardio, diaphragmati; ipsique inter sese connati mutuò lobi. Modus autem hujus mutæ concretionis non erat illi similis, qui in pectoris morbis, vel aliàs ad luctamina mortis, à crasso sero transfudante ortus, digitis commodè solvi possit: neque similis etiam illi, qui cellulosâ productione, haud omninò difficulter solvendâ, sæpè observatur; sed erat omni in puncto thoracis coactio firmissima, solidissima, cu tello tantùm, magnâque cum patientiâ, demùm solvenda; ita tamen ut nonnullis in locis pulmo faciliùs perferretur

ac laceraretur, quàm à nexu sine læsione solveretur: nullibi autem id difficilius quàm toto pectoris sinistro cavo.

Hæc ergo puella post perennem cephalæam demùm apoplexiâ quatuor dierum moritur. Non morabor hic pessimè affecti pectoris in casu quo, à longâ die, ejusmodi causæ hîc natæ erant, à quibus respiratio longè vitiosissima oriri debuisset; cum de simili casu egerim *Rat. Med. Part. 2. cap. 8. pag. 181. 182.* Adeòque ad apoplexiam me modò converto. Oblongus veluti vermis sinûs longitudinalis merus polypus fuit. Patebat id maximè, ubi crura ejus utrimque ex sinibus occipitalibus extrahebantur: alba polypi materies incipiebat hîc rubro sanguine tingi, & sanguineas fibras à sese dimittere. Confirmabat merum polypum esse ejusdem in aquâ dissolutio & interitus. Nam, quo post aliquot dies eum maturiori examini subjicerem, jusseram non in spiritu, ne contraheretur, sed in aquâ servari: quarto autem ex illinc die examinaturus, ferè periisse dolebam. Porrò de naturâ polyporum, in humano corpore genitorum, id esse, *Rat. Med. Part. 1. pag. 65.* demonstravi, quòd in spiritu subsisterent, in aquâ verò evanescerent.

An à pressione intra sinum genitus polypus, ut variis exemplis ostendi *Rat. Med. Part. 2. cap. 7.*? Fortè; sed compressione sanguinis absente, etiam polypos copiosos generari posthac 2. Octobris propediem elapsi in cadavere didici. Homo quinquagenarius anomalâ arthritide à 13. annis in calcem ad articulos conversus, & ditissimis paroxysmis ferè consumptus; à triennio frequentibus paroxysmis *Colicæ Piëtonum* excruciat; pus grave, copiosum à quatuor mensibus in omni urinâ deponens; lentâ demùm tabe in Nosocomio periit. In dilatatissimis aortâ & venâ cavâ, in peramplis arteriis venisque Iliacis arteriâ carotide, ac subclaviâ, in venâ jugulari, tenuem chordam polyposam invenimus, cujus chordæ diameter in maximâ arteriâ vix ultra lineam, in magnâ venâ vix duas excederet lineas; quemadmodum etiam sinus falci-formis exhibebat. Hic certè pressio nulla, sed vacuitas maxima ubique erat, cum polypo universo. Nec in capite pressio sanguinis fuerat, cum ibi nihil ferè sanguinis in vasis, durâ matre in sinistro latere exceptâ; cumque etiam ventriculi anteriores cerebri ita vacui essent, licet magni, ut vix dragmam aquæ, ad

ignem minimè coagulabilis , educere potuerim.

Hinc vel à pressione , vel à stagnatione polypus huic de quâ agimus puel- læ , productus est. Cephalæ antiquæ causa venis fortè tribuenda varicosis est : qualia exempla ut cephalæ cau- sas , collectores casuum nobis alibi demon- strant.

Intelligimus porrò cur apoplexia tam frequenter letalis sit. Si compressio ab aquâ vel à sanguine producta , causam proximam produxerit , opus est , si mor- bus curabitur , ut tum copiosum serum resorbeatur , tum sanguis effusus fotu , ac veluti coctione , aptus reddatur , qui resorberi possit. Sed ad talem resorptio- nem coctionemque , certum quoddam tempus natura requirit. Si sufficiens cir- culatio per minùs compressas partes in- terea temporis detur , si partes minùs pressæ nimiam humorum copiam non ob- ruantur , dum per compressiores tran- sire vetantur , spes est ut homo vel se- nescat integrè , vel saltem necdum mo- riatur. Sin verò contrarium , ut pereat necesse est. Imò fortè resorbetur mate- ries , sed eroso de vase novus extillans liquor causam proximam redintegrat. Unde intelligitur cur nonnunquam per

paroxyſmos adoriatur , letalis demùm apoplexia.

Si his jungamus cauſas apoplexiæ proximās , aliunde natas , v. g. à plethorâ , à ſeroſâ colluvie , à contuſione , &c. patet evidenter revellentem dictam methodum à magno *Boerhaavio* commendatam , unicum ferè id eſſe , quod in apoplexiâ ejuſmodi prodeſſe poſſit : ſed ſimul ex contemplatione cauſarum proximarum nihil pernicioſius emeticis , (quæ utinam *Sydenhami* autoritate minùs fulcirentur !) in eâdem dari poſſe , vel inde concludimus , quòd vis humorum actione emetici verſùs caput aucta , cauſam morbi proximam augeat , ac ſæpè reddat inſuperabilem.

Sed hæc methodus ſi integra adplicetur , bonam ægri deglutitionem ſupponit , quod in apoplecticis ſæpè fit ; quo nempè ægri hæc revellentia affatim hauriant. Cum verò dentur , quibus omnis omninò deglutiendi ſit ablata facultas , ratio alia adparet cur fors hominis inſuperabilis ſit. Eſt malum hoc ratione cauſæ , & ratione effectûs.

Tandem ea apoplexiæ ſpecies , quæ oriunda ex defectu non quidem ſanguinis , ſed materiæ ultimò elaboratæ , unde ſubtilis ille liquor , ſpiritus dictus , pa-

randus; tum & illa, quæ à frigido glutinoso sanguine proficiscitur; longiore tempore egent, quàm ut sufficienter suis in causis emendari possint. Unde hæ species hominem è medio tollunt, antequam vel restituti spiritus, vel iners pituita soluta, mobilisque reddita fuerit.

§. II. Cur apoplexia toties paralysem sive sequatur, sive generet? Resp. paralyseos, epilepsiæ, apoplexiæ, lethargi, cataphoræ, convulsionis, aliorumque cerebri morborum, causæ reperiuntur eadem. Quod ita intellectum velim, ut licet frequenter inveniantur distinctæ variorum horum morborum causæ proximæ, sæpè tamen quoque confundantur: ita quidem ut serum abundans ventriculorum anteriorum cerebri, in uno apoplexiam creaverit, in alio epilepsiam, in tertio paralysem. Obstructione, seu potius symphyssi vasorum, vehementium sanguinem ab encephalo in sinum longitudinalem reducem, tumque spissâ lymphâ sub piâ matre effusâ, vidi in iureconsulto dirissimam ortam epilepsiam chronicam, tandem acutam, letalem: quæ causæ tamen leguntur alibi inemendabilem induxisse apoplexiam. Legite *Boerhaavii Caput de apoplexiâ*, cum *Ill. Præsidis*

Comm. Videte dein *Hildanum*, *Borellum*, *Tulpium*, *Schenckium*, *Bonetum*, *Mangetum*; quotiesne docti hi viri describunt eandem inventam in cadaveribus causam, quæ hos diversissimos effectus produxerit?

Quod si ita se habet, consequitur id, ut concludamus eandem causam, v. g. ferofam ventriculorum cerebri colluviem, ipsâ pressionis differentiâ, vi etiam compressionis in hanc, magis quàm in illam cerebri cerebellive plagam determinatæ, tum & majore aut minore resistentiâ compressæ partis ad vim pressionis, magnam varietatem habere in effectibus inde producendis.

2°. Comprehendimus quoque causam eandem suis in effectibus mutabilem reddi, omninòque variam; tum pro effusi liquidi copiâ auctâ vel imminutâ, tum pro leviori aut graviore mutatione ac labefactatione partium compressarum, tum etiam varietate pressionis, viam sibi novam ad alias cerebri plagas molientis, tum denique variante hominis regimine & diætâ. Quibus ritè pensatis non est sanè, cur valdopere miremur, quòd à causâ, quæ nobis eadem esse videtur, diversos effectus; & quòd à diversissimis naturæ causis, eum.

dem planè contemplemur effectum.

3°. Intelligimus utcumque quamnam ob causam omnes hi morbi, humoribus geniti, etiam queant defectu oriri humorum. Dum enim ita collabatur cerebrum, ut transeat nihil, est apoplexia ab inopiâ humorum. Dum plagæ quædam collabuntur, his tamen vicinæ nonnullæ fat perviæ manent, ut excipiant, transmittantque, qui circulum continuet, humorem; minæ ad apoplexiam, vel paralyfes, subsequuntur plus minùs completæ. Denique dum uno momento vasa hæc tenera vi superstite sanguinis penetrantur, altero momento præ nimio collapsu penetrari nequeunt, convulsiones subsequantur necesse est.

4°. Capitur quoque cur omnium horum morborum sive affinitas, sive disparitas, ritè inter se collatæ, ideam eorumdem medicorum menti vividissimam imprimant: ita quidem, ut apoplexia compressione nata universum encephalum æquabiliter premat; deinde ut causa paralyfin generans nonnullas modò fibras premat, quorundam nervorum futuras origines; tandem ut causa epilepsiam aut convulsionem efficiens, uno momento vi irruens, terribiles producat contractiones, altero

momento, repleto quasi nimum cerebro, vi repellatur: unde epilepsia vera est veluti alternans apoplexia, & nimius motus; & cessante demum illo motu, somnus apoplecticus fit, quo morbus veluti coquitur, si paroxysmus est curabilis: sin minus, in letalem abit apoplexiam.

§. III. Ab his regulis sola catalapsis abludit. Ut ejus legitima idea habeatur, omnino totus legendus, quem *Ill. Præses* refert ad §. 1086. *Aph. Boerh. ex Act. Reg. Scientiar. Parisiens. ann. 1742.* Primò enim describitur catalepsis perfecta, cum omnibus suis stupendis apparitionibus. Id tamen hinc notandum, quòd in omnibus catalepticorum historiis, quivis diversi observatores distinctum quid, alii præ aliis, notent, quodque hinc catalepseos tam varia facies describi soleat? Quamvis fateamur in omni verâ catalepsi ipsis descriptâ, illud catalepticum, *καταληψια* ita dictum, certo morbi tempore in singulis adesse. Tum & mirè mutantur ipsi hi morbi. Cataleptica, de quâ textu citato, elapso aliquo tempore simul fiebat somnambula: deinde in eo etiam mutabatur morbus, quòd deinceps multa garriret, inordinatè lo-

queretur, cantaret, rideret, & post deambulationes peractas iterum lectum peteret, tegeret corpus stragulis, cataleptica fieret, & post $\frac{1}{4}$ horæ catalepseos paroxysmum totum absolveret. Ut melius autem capiatur quî morbus se habeat, en quæ viderim!

Puella 12. annorum frigida, mucosa tota, catalepsi bis ter nocturni spatio repetente corripitur; idque integro ferme mensis spatio. Catalepsis, quâcumque corporis positione eam prehenderet, jacentem, stantem, incedentem, in manducatione cibos potusve ad os ducentem, semper illam in eadem positione servabat; nisi fortè quis alius mutaret. Vix per octiduum hic fuerat morbi status, quin ingentem subiret mutationem. Quæ enim taciturna olim in paroxysmis, jam fit garrula, tantâque cum rapiditate loquax, ut sana nunquam tam præcipitanter loqueretur; sed distinctè tamen, & ad rem. In pluribus paroxysmis præsens audivi eam *Psalmos Davidicos* cantantem ritu protestantium, quorum fide à teneris imbuta erat. Cantus autem ille notas musicas exactè observabat, ut asseverabant adstantes. Tum audivi recitantem *Catechismum*, quem tenuerat memoriter, unâ cum plurimis

textibus ex *Sacris Bibliis*, ad quæstionem *Catechismi* quamlibet adpositis. Cum ad textus hos librum adjungeret sacri authoris, & caput & versiculum; illicò ego in *Catechismo* id examinans, ad litteram omnia prolata esse stupebam. Sed neque hîc finis. In vitia hominum acriter inferebatur, & occasione textuum laudatorum invehebatur in adulteros & impudicos homines, præpripriis autem in hominem viduum in viciniâ habitantem, quòd pellicem domi aleret; qui tamen ipse, paroxysmum visurus advolaverat, atque ita præsens præsentem audiebat has diras imprecationes in sese proferentem, quamquam ipse nullatenus puellæ sub conspectum caderet. Sæpiùs contigit, ut tum familia, tum ego maximè, quid doli subesse suspicati, varia, explorandi gratiâ, tentaverimus; sed nihil simile. Nunc unguibus teneram cutim ita vellicabam, ut multis post diebus impressa vestigia gereret; nunc lumen ipsis ferè pupillis admovi, visurus an se contraherent; aciculâ varias corporis plagas pupugi, ita ut sanguis inde exsiliret: verum omnia incassum. Interim per totum paroxysmi tempus quotiescumque ego brachium, crus, manum, digitum, caput,

situ mutabam, perfectè sic, ut posuetam mansit; idque tam longo temporis spatio, quo ego sanus, partes extensas eodem in situ neutiquam servarem. Perfectè curata est iis, quæ mucosam ac flaccidam temperiem emendarent.

In hoc igitur morbo τὴ ἀγνώστῳ adest. Ab unâ parte commercium corpus inter mentemque deletum adparebat, quòd nervi sentientes nullatenùs viderentur affici; ab alterâ parte commercium id non deletum adparebat, quòd sapienter ratiocinata, & memoriter multa apertissimè recitans, organa vocis, (& quotuplicia hæc!) expeditissimè moderaret. Sed est præterea aliud adhuc notandum hîc. Nervi ad motum destinati se non ita habent, atque in paralyticis, quando commercium nervi cum sensorio communi interceptum est. In paralyysi enim affecta pars mox flaccescit, fitque immobilis, atque haud rarò etiam insensibilis: in catalepsi verò corpus manet ut antea, sedentis, gradientis, stantis, comedentis, bibentis figurâ. Haud ergo paralyssis est, sed etiam non est motus. Quid ergo est? Est continuatio ejus, quod ultimo sanitatis momento ad motum bonum requisitum aderat: id nempe in eâ, quæ olim movebatur, se sus-

tinet parte. Imò si adstantium quis situm hunc permutaverit, & in alium direxerit, ut jam cogat alios prorsum musculos ut agant, est ferè idem, ac si sensorium commune novis his musculis novas vires largiretur, ad hunc situm, idque pertinacissimè conservandum.

Porro quod in corpore observamus, idem de mente cogitemus. Quoties enim observatum non est ideam ultimam verbis expressam, ante paroxysmum, ita eandem manere, ita esse immutabilem, ut denuò prima sit, quam homo habeat, verbisque enuntiet, catalepsi, quantumvis diuturnâ, solutâ. Ut profectò, quemadmodum muscoli, si ab aliis non mutantur, ita soluto paroxysmo se habent, quàm immediatè ante illum habebant; ita quoque maneat impressio idearum, & consequens inde ratiocinium. Igitur totum illud iutermidium tempus insciâ, ut videtur, mente transigitur; ita ut cogitationes mentis, loquela eas enuntians, novus ab adstante homine musculis conciliatus motus, à mente non videantur adverti, à memoriâ non notari. Intermedium illud spatium tam perfectè de vitâ humanâ abscinditur, ut prima post paroxysmum idea, pri-

musque motus, eo modo cohaereant cum prioribus ultimis, ac si integrum quid, & nunquam interruptum componerent.

Somnambuli quid simile habentes, in nonnullis iterum differant. His corporis cum animâ commercium filet, sed non inter animam & gradatorios musculos. Imò cum quidam studiosè evitent mensas, sedes, obstacula, in viâ posita, idque in tenebris, videntur tactu valere, & mentis commercio eo usque uti, ut ad latus declinantes evitent obstacula.

Substitit hîc examen physiologicum: haud enim datum est nobis miri animi nostri cum corpore commercii capere leges. Ignoramus prorsum eas, quarum ope commercium hoc peragatur, partes; ignoramus quâ se lege & tangant & moveant & iterum sistant. In genere novimus necessariam musculi suis cum vasis integritatem; boni nervi toto itinere suo aptitudinem; integrum, quem pro sensorio communi habemus, locum: verum plures in sententias scissi, mutuam harum omnium harmoniam, agendique facultatem, minimè capimus. Nervorum cavitatem, fluidi per eam transfluentis præsentiâ, scholæ

crepant; sed alterutrum existere nullus mortalium, optimis licet armatus microscopiis unquam demonstrare potuit: etiam videntur actiones musculosæ in corpore existere, quibus communi lege explicandis haud sufficimus. Unde ad hæc omnia sapienter eminentissimus de Polignac, *Anti-Lucretii sui pag. 158.*

Nos verò plerumque latet quænam organa motûs
In nobis vigeant; & quâ sint arte regenda:
Nec rescire juvat: satis est nam velle moveri,
Quilibet ut sese moveat, rudis atque peritus.

¶ pag. 187.

Scilicet ignorat mihi mens, sibi credita qualis
Machina sit; quantâ momentorum arte regatur;
Quâm variè compaciâ, & miro condita textu.
Attamen impellit cum vult, agitatque movendo
Compagem; ac subito flectit, prout imperat, artus.
Quod moveat, planum est causam prodire movendî
Mentis ab imperio: verum id, quod nescia præstet,
(Nescia non motûs, quem præcepit ipsa, sed artis,
Quâ fit, & elicitur, liquido demonstrat adesse.
Causam, quæ regit effectrix, &c.

¶ pag. 358.

Denique nec per se Mens ullo corpore tangi,
Nec quocumque modo connexum impellere corpus
Nostra potest. Unde est igitur, quod mutua sese
Commoveant? Certisque in corpore motibus ortis,
Notities menti adveniat, tum certa cupido?
Atque ex notitiâ, certâque cupidine mentis,

Quidam enascantur motus, & corpore gliscant?

Naturas adeò duplices quæ fibula necit?

Quidquid enim necit partes, ad utramque necesse est

Pertineat: sic vitta manus, sic lora jugales,

Vincula sic ulmo vitem, sic stamina pannos:

At vinculum si corpus erit, qui prendere mentem?

Et si incorporeum, qui prendere membra valebit?

Ergo INFINITI conjunxit sola VOLUNTAS.

§. IV. Sed antequam hanc materiem missam faciam, quæstionem circa nervos gravem movere necesse est. Cur nempe vitia pag. 136. in sinistro cerebri hemisphærio sartoris, ut causæ paralyseos dextri lateris assignentur?

Est profectò antiquissima *Hippocratis* observatio, ab aliis deinceps, præcipuè ab *Hildano* confirmata, quòd læso pressove uno cerebri hemisphærio, oppositum corporis latus paralyticum fiat. Frequentissimæ ejusmodi observationes effecere, ut jam ante 60. annos egregius *Poupartius* in *Act. Acad. Reg. Sc. Par.* statueret medullares fibras se decussare; ita ut cranio egressæ, oppositas peterent corporis plagas. Ita quoque *Petitus* in scripto dicto, *lettres d'un Médecin*, *Valsalva*, aliique: sed instar omnium magnus *Venetorum* anatomicus *Sanctorini* *Obs. an. cap. 3. §. 12. pag. 61. edit. Leyd.* qui apta ad cerebra nactus, tribu.

potissimum in locis hanc decussationem demonstrare solebat : scilicet in priore & in posteriore protuberantiæ annularis crepidine , atque maximè in imo caudicis medullaris , quâ in spinalem abit. Vide etiam *Hist. Acad. Reg. Sc. Par. an 1742. pag. 53. in-8.* Siccus cerebrum hisce diebus nactus , idem observasse mihi videor.

Sanè si morbi cerebri læsi oppositam corporis plagam perpetuâ lege afficerent , omnia quæ ad hanc quæstionem spectent , expositâ decussatione jam explicuissemus : verùm ita res non est ; unde multæ difficultates hinc exsurgunt.

1. Apud collectores casuum sæpiùs jam memoratos , historias reperimus innumeras , vitiosi v. g. cerebri dextri , cum paralyfi lateris corporis sinistri , & cum convulsione dextri.

2. Cum paralyfi ejusdem lateris , convulsione oppositi.

3. Cum paralyfi lateris ejusdem , sine ullius partis convulsione.

4. Cum convulsione ejusdem lateris , sine ullâ ullibi paralyfi , ut puella *pag. 172.*

5. Cum paralyfi & convulsione ejusdem lateris.

6. Cum convulsione universali , &

paralyfi dextri lateris, ubi tamen causa videbatur cerebrum integrum occupare.

Hâc occasione nuperam addam anatomem. In pueri, cujus historia pag. 128. habetur, cadavere, pia mater universa varicosa, vix ullibi cum subjecto cerebro tam in superficie, quàm intra ejusdem gyros, cohærens, lympham pellucidam, gelatinosam supra se gerebat. Hæc porrò omnia in utroque cerebri hemisphærio ex æquo obtinebant. Ventriculus quidem dexter superior lymphæ, ad ignem non concretis unciam continebat; verùm incerti sumus, an contrectatio & compressio alterius hemisphærii nondum percissi, aquam ex sinistro ventriculo in dextrum, quem examinabamus, non duxerit. Flatus enim in unum ventriculum immissus, in alterum sæpè transit; ita ut quo loco sese ambo contingunt, in medio nempe, & iterùm ante thalamos opticorum, mutuò secum communicare videantur. Imò hâc occasione ablatâ resistantiâ in ventriculo, quem examinamus, pondus relictî supra alterum ventriculum cerebri, potest subjectum ventriculum comprimere, premente anatomici manu adjuvante, sic-

que subjectum ventriculum evacuare, dum lymphæ vel ros, utrumque ventriculum explens, ultra non æquilibretur. Si quisquam hîc fortè regerat tunc nunquam posse de copiâ lymphæ, unum ventriculum præ alio explente, iudicium formari, & ad morbi referri causas. Huic respondeo: casus manifestos dari, qui justum relinquant post sese, certumque iudicium. Quippe ad casum pag. 171. vidimus ventriculum hydropticum duplo triplo ampliorem suo compare redditum fuisse: unde certè nulla ibidem adfuisse communicatio videtur, & ratiocinium de hydroptico hoc ventriculo justum est. Deinde si lymphæ tenax valde, etiam communicatio ventriculorum obtinere non videtur. Hinc casus existunt unde nihil, casus unde multum concludi licet.

Puer porrò hicce pridie ante mortem convulsiones universales habuit, & perfectam paralytin totius dextri lateris. Si nunc in eodem dicamus ventriculum dextrum præprimis hydropticum fuisse, sui que lateris pressisse cerebrum, tunc paralytin offendimus in eodem affecto latere: si verò negamus hoc inde posse concludi, probatur saltem id, quod mox ad n. 6. dixeram.

Ex omnibus autem hucusque dictis

concluditur dari quidem, quæ sese decussent, fibras; hujusque decussationis effecta oppositi lateris morbos exponi: haud tamen omnes se decussare; sed esse quæ se minimè decussent, adeoque proprii lateris nervos formare videantur: unde tunc simul phænomena, quæ eodem in latere contingunt, explicata habentur. Sed ex omnibus his minimè explicamus cur causa, eadem nobis visa, potiùs convulsionem quàm paralyfin excitet; aut vice versâ? vel cur à causâ iterum eâdem in uno homine oppositum latus paralyfi, latus affectum convulsioneprehendatur, aut iterum in alio præcisè contrario modo?

Obiter monitos lectores volo me jam pluries deprehendisse, quod lymphæ ventriculorum cerebri ad ignem non coaguletur, ut jam quatuor experimentis patuit. Confirmant hæc *Boerhaavii* sententiam de lymphâ cerebri id jam olim statuentis; ad quam sententiam corroborandam laudare solebat totam octavam propositionem *L. Bellini* de motu cordis; qui & suis & clari *Lambechari* experimentis id evicerat. At tamen egregius *Hallerus* ad §. 274. *Inst. Boerh.* Lympham hanc concrecibilem statuit, inter alia etiam *Fracassati*, cujus de cerebro tractatus inter *Mal-*

pighiana habetur, autoritate fretus. Respondere tamen possumus *Fracassatum* de morboſis agere, *Bellini* verò & *Boerhaave* vel de ſanis, vel de hâc ſaltem parte non morboſis. Experimenta ſaltem mea idem quod *Boerhaave*, idem quod *Bellini*, evincunt, clamant.

C A P U T VI.

DE SANGUINE ET CALORE HUMANO.

§. I. *Regula, ponentis in acutis morbis venæ ſectionem poſt 4. diem licitam non eſſe, ſanguinemque in acutis malignis diſſolvi, incertitudo ac fallacia experimentis demonſtrantur.* §. II. *Ad problema, utrùm oporteat fœminæ menſtrua aut lochia habenti venam tundere, necne? ratiocinio, experienciâ & autoritate reſpondetur.* §. III. *Arterioſus ſanguis nec colore mutatur ut venoſus, nec ſuum ita à ſeſe ſerum dimittit.* §. IV. *Conſtanti lege ſyrupus violarum virideſcit à ſero ſanguinis recentiſſimo, ab ovi recentiſſimi albumine: ita ut alcali præſentia hoc ſolo experimento non notetur.* §. V. *Calor non à ſolo attritu.* §. VI. *Deſectus eſt in methodo menſurandi calorem humanum, quòd tempus ther-*

mometron adplicandi non definiatur, probatur experimentis quibus simul evincitur latitudinem caloris in sanis hominibus esse inter 94. & 98. gradum.
 §. VII. *Sententia communis de differentiâ caloris inter homines adultos vegetosque, pueros ac senes, multiplici experimento exploditur.*

§. I. **S**ANGUIS acutis in morbis inflammatoriisque, vulgò scribitur phlogisticam suam naturam deponere post horum morborum diem quartum: in malignis verò dictis morbis loco vis plasticæ ac phlogisticæ dissolutionem præ sese ferre. Quam opinionem refellere, ut *Rat. Med. Part. 3. cap. 1. de morb. malign.* conatus sum, ita novo luculentoque, refellam experimento.

Juvenula in febre continuâ putridâ, neglecta prorsùm, nullam omninò artis opem experta, die undecimo morbi ad nos defertur, toto pectore, colloque anteriore, plurimis petechiis scatens: morbo, ut illa retulit, quotidie aucto; nullamque, ut nos judicare debuimus, sui coctionem præbente. Sanguis ipsi tunc missus, in vasculo primo & tertio crustâ phlogisticâ tectus erat, universâque in rubrâ parte compactissimus. Duo-

decimo morbi die repetita venæ sectio, crustam dedit hesternâ densiorem. Ergo nec 12. dierum diuturnitate, nec centenarum petechiarum eruptione, sanguis inflammatoriam suam spissitudinem, sive cruditatem amiserat. Unde nemo miretur venæ sectionem, eademque iteratam, provec̄to adeò morbo, institutam esse Ut enim *Rat. Med. Part. 1. cap. 4. pag. 41. Hippocratis*, in pleuritide *Anaxionis*, exemplo, & experientiâ medicâ evici, cruditas morborum non tempore duntaxat, sed conditione, cognoscitur: id quod auditores mei centies in Nosocomio observaverunt. Quam ob causam varii textus *Boerhaaviani*, post quartum diem sanguinem mittere vetantes, ad mentem tum *Boerhaavii*, tum *Hippocratis*, intelligendi sunt: tunc nempe venam tundere post 4. diem haud oportere, quando stadium inflammatorium circa id tempus, ut sæpiùs fit, mutatur; cæterum verò tundere oportere.

§. II. Problemata sæpiùs coram auditoribus agitavi, num nimirum seu catameniis seu lochiis bene fluentibus, liceret venam secare, si interea temporis ejusmodi morbus orietur, quem alioqui, si alio tempore contigisset, ve-

næ pertusione confodere debuissimus? Contrarias in sententias medici abeunt; aliis id præfractè negantibus, aliis verò in summâ necessitate, cum prudentiâ ac parsimoniâ id concedentibus. Bonam problematis solutionem experimenta sola dare poterant.

Hinc primò conabar quantitatem sanguinis, quibus linteamina commaculantur, satis certò æstimare. Eo scopo in sanguine, determinatâ præcisè copiâ misso, & adhuc calente, linteamina submersi, magnitudinem oriundarum inde macularum examinaturus, notaturus. Iteratis hisce experimentis eò devenimus, ut sanguinis linteaminibus excepti quantitatem, quovis deposito pretio, exactè calcularemus. Et quia plebeïæ, tempore mensium lochiorumve, mutatoriis carentes, unico linteamine toto tempore utuntur; quod, quia nunc multum, nunc parum, & iterum sæpiùs, postquam, silente per horas fluxu, siccatum est, dein eodem redeunte, plurimum in siccatis imbibit locis; eâdem arte in tingendis linteaminibus nostris usi sumus. Justi ergo existimatores sic facti, linteamina, tum menstruantium variarum, tum puerperarum, exactè conservavimus, ut de-

mura

mum quantum singulæ toto illo temporis spatio evacuarent, justè determinarem.

Sic didicimus nonnullas fœminas menstruo tempore tres uncias sanguinis demittere, alias quatuor, quinque; pauciores esse, quæ semilibram; raras admodum quæ uncias decem evacuant, nisi uteri quopiam defectu laborarent. Quantum autem ad puerperas; si prolem mox lactarent, his deprehendimus lochia passim parciora cæteris esse, adeoque libram nonnullas, alias sesquilibram, evacuare. Casus fuere abortuum, in quibus mihi jurarent obstetrices plus 8. 10. libris evacuatum fuisse, cum tamen totum sordidarum mapparum acervum examinans, vix sesquilibram evacuatam esse existimare debuerim. Cui hæc creditu difficilia videntur, hunc de veritate dictorum iterata experimenta convincere poterunt.

Si itaque menstruantes 3. 5. 6. 8. uncias evacuant cruoris, eodemque tempore morbo occupantur, cui sedando vix quatuor libræ sufficerent, nonne evidentissimum est venæ sectionibus jam parcendum non esse? An circa puerperas acutè laborantes non idem concludendum? Eoque magis, quo citiore

revulsione requisitâ, fluxus ordinarius passim non nili guttatim prodeat?

Jure ergo meritissimo Ill. Baro *van Swieten Tom. 3. Comm. C. de Pleur. pag. 38. Sydenhami, Tulpii, la Motte*, exempla laudans, simul vituperat omnem in mittendo sanguine, dum casus urget, parsimoniam. Laudatus ibidem *la Motte Lib. 2. pag. 224.* pronuntiare ausus est venæ sectiones iteratas in puerperâ unius diei, unicum fuisse, quo servari potuisset, auxilium. « Licet » enim, inquit, lochia abundè fluerent, multumque natura ageret ipsa, » haud sufficienter tamen agere videbatur; cum sine iteratis venæ sectionibus, brevi suffocata fuisset ». Et quid ita? Morbus ejusmodi erat, ut duplo copiosiore sanguinis evacuationem paucarum horarum spatio posceret, quàm uterus sponte suâ integro stillasset octiduo. Addit idem *la Motte* plures similes puerperarum historias, quas inter notanda cujusquam puerperæ, continuante debito lochiorum fluxu pleuritice, cui novem venæ sectionibus succurrere debuerit. Fæminarum quidem temperies, idiosyncrasia, ætas, anni tempus, regionum varietas, mutare utcumque, quem dedi calculum

possunt; ipsam tamen rem sic se habere, constanter evincunt.

Hinc didicere medicinæ studiosi in Nosocomio venæ sectiones in his casibus nunquam reformidare, si aliàs indicarentur: ita verò eas esse instituendas, ut si nihil referret, quâ venâ sanguis efflueret, is semper quo naturalis uteri evacuatio minùs turbaretur, ex pede duceretur: sin verò morbus ipse per se eum brachio educi postularet, ut v. g. in eâ pleuritide, quæ ab arteriarum intercostalium aortâ dictâ descendente oriundarum, inflammatione proficisceretur, audacter is feliciterque ex brachio mitteretur.

§. III. Indoles arteriosi sanguinis quàm ab eâ venosi differat! Toties repetitum experimentum docuit naribus profluum cum impetu sanguinem colore vix mutari, dum conservatur, nisi demùm quando putret. Lætè rubicundus ipsi color est, & in superficie aëri contiguâ, & in aversâ, & omni denique parte, quotuplici sectione eandem divideris. Demonstrant utique hæc justam refutationem esse variarum sententiarum, quæ & necessariam statuerent coloris mutationem, & mutationis ejusdem rationem exponere satagerent, in *Part. I.*

Rat. Med. cap. 6. pag. 64. Alio modo etiam differre à venoso sanguine arteriosum, ex eo collegimus, quod vix serum à sese separare soleat, diù licet asservatus; perfectiorem intimioremque omnium miscelam hinc demonstrans. Plura horum experimentorum ibidem communicatorum, sæpiùs repetita, semper eosdem, quàm citato loco enarravi, produxêre effectus.

§. IV. An notaverit quisquam quòd serum sanguinis, recentis, tum optimum, flavescensque tum etiam non flavum, ut quorundam hominum est, venæ sectione eductum, syrupo violarum viridem colorem constanter impertiat? Est tamen observatio, me nunquam hucusque fallens. Communi sententiâ alcali hæc nota esset: tamen hoc ipsum serum cum aceto mistum nullam gerit alcali notam. Imo albumen ovi, quod in multis (non in omnibus, ut *Rat. Med. Part. 1. cap. 6. pag. 56. evici*) sero sanguinis simile est, hoc inquam, de recentissimo ovo sumtum, æruginis ferè colorem huic syrupo conciliat. Novi quidem in ovi albumine quid inesse, quod vas argenteum in quo aliquantisper conservatur, fœdâ tingat aurigine; sed nonnisi coctum id præf-

tat; recens, nec igne mutatum, minimè. Plus decies similia experimenta variis in subjectis iteravi, quo demum intelligerem, utrùm serum hydropicorum, si syrupum ita tingeret, nec cum acidis tamen effervesceret, alcalinum, necne, appellitarem. Certè perperam videmur hucusque alcali præsens hâc notâ statuissè.

§. V. Quæ variis in locis *Part. 1. 2. 3.* de vario caloris gradu, morbo ingravescente, mitescente, finiente, protuli, hœna mea experimenta confirmarunt; quorum en pauca!

Mulier exulcerato mammæ cancro misera, colore livida, omninò emaciata, pulsum parvum habens, totâ die sedens, iterato quater spatio mensis experimento, constanter inventa est gradus tres quatuorve majoris, quàm sano in homine est, caloris notare.

Sed, mirum dictu! omnium maximus calor inventus est hominis, quo tempore cum morte luctatur, expirat, jamque aliquantùm vivere desinit. Ita quidem, ut deprehenderimus in ægro, cujus calor per totum acutum morbum supra 103. gradum non adscenderat, sub mortem, perque bina à morte minuta, notari gradum caloris 106.

Vir 50. annorum, de quo pag. 147. fermo erat, lentissimo igitur morbo enectus, notabat, 9. horis ante mortem adplicato thermometro per 8. minuta, 97. gradus caloris; per 15. minuta 100. hicque fuerat in longissimo morbo consuetus explorati caloris gradus. Quo momento animam efflabat 97. gradus, idque per $7\frac{1}{2}$. minuta. Deinde per 4. minuta 101. Posthac omni quarto minuto thermometrum vigesies examinatum, id est per horam & 20. minuta, semper grad. 101. Dein quovis quarto minuto examinatum, 100. gradus: omni quarto minuto quater, 99. gradus: omni quarto minuto ter, gradus 98. omni quarto minuto quater, gradus 97. omni quarto minuto septies 96. & 15. à morte horis necdum infra 85. gradum thermometron descenderat, licet aër domesticus eo tempore vix 60. gradum notaret.

Quæritur nunc an theoria caloris, ut solo attritu geniti, satis fundata sit? An verd in corpore animali causæ aliæ, præter attritum, necessariò existant generatrices caloris? Veteres saltem causam nativi dicti caloris diversam credidère ab eâ, quæ febrile incendium faceret. Ita Galenus in *Aph.* 14. *Seçt.* 1. ait:

» Alioquin febricantes diceremus plu-
 » rimum habere nativum calorem ;
 » qui nedum plus, sed nec priori æqua-
 » lem habent. Ἐυκρατος μὲν ἐστὶν ἡ υἷα
 » τῆ ἐμύτη θερμῆ, πυρίδιος δὲ ἢ τῆ ἐπι-
 » τήτη. Probè namque temperata est
 » caloris nativi substantia, ignea au-
 » tem substantia est caloris adventitii ».

§. VI. *Rat. Med. Part. 2. cap. 10. pag. 196. & seq.* in caloris gradu, tam in ægris, quàm in sanis, definiendo, conquestus sum justum tempus adplicationis thermometri ab autoribus non determinari, cum pro tempore adplicationis multa ejus differentia esset. Plurima recentiora experimenta legitimas has querelas demonstrant. In sano homine thermometron spatio $\frac{1}{8}$. horæ notans 96. gradus, facilè per horam ad 100. imò ad 102. adscendit: quantâcumque verò temporis diuturnitate tunc adplicatur, non adscendit ultra. Centies iteratum experimentum, toties idem confirmavit. Haud tamen ita semper adscendit. Unde cum observatio variet, en quid pro cërto communico. Contingit nonnunquam ut ultra gradum caloris illum, qui spatio horæ quadrantis notabatur, thermometrum non petat altiùs, nonnunquam ut supra eum gradum

haud adscendat, qui spatio dimidiæ indicabatur horæ; sæpius non supra gradum intra tres horæ quadrantes indicatum; frequenter tamen ad horam integram crescat. Ut ex omnibus hisce hæc sit certa conclusio, qui gradum caloris in dato homine justè determinare gessit, eum horæ integræ spatio thermometrum adplicare debere. Quod si medicus aliunde occupatior suo tempore eget, eum rarò fallendum, falliturumque, si per $\frac{1}{4}$. horæ adplicans, unum alterumve gradum notatis gradibus adjecerit: licet enim nonnunquam ultra quadrantis spatium non adscendat, licet etiam post quadrantis horæ adplicationem thermometron plusquam duos gradus ante horam elapsam adscenderit, tamen respectu communicatæ observationis adeò hæc exceptiones sunt rariores, ut qui ad gradus, spatio quadrantis horæ notatos, unum alterumve adjecerit, rarissimè fallatur.

Sed & hoc addendum est. In multis sanis vegetisque hominibus; quietis, leviter motis; jejunis, leviterque pastis; exploravi num semper calor naturalis 95. 96. graduum foret; sed deprehendi qui constanti lege 97. rariores, qui 98. rarissimos, qui 99. semper notarent.

Quod ideò notatu dignum judico, ne qui sint, qui ex solo thermometro hominem febricitare pronuntient, qui fortè, naturaliter modò calet.

§. VII. Quæritur quid censendum sit de sententiâ *Hippocratis Aph. 14. Sect. 1.*
 » Quæ crescunt plurimum habent calidi
 » innati: plurimo igitur egent ali-
 » mento; sin minus, corpus consumi-
 » tur. Senibus autem paucus calor;
 » propterea paucis fomitibus indigent:
 » à multis enim extinguitur. Idcirco
 » etiam febres senibus non similiter
 » acutæ. Frigidum enim est corpus ».
 Forsitan *Hippocrates* hîc tantùm de calido innato ventriculi, & neutiquam de calore universi corporis, in variis hominum ætatibus egit; & aphorismus hunc proximè sequens, ut eum rem ita intellexisse credamus, nos utcumque inducit. Tamen cum ipsum *Senum Corpus*, non *senum ventriculum*, *frigidum esse* affirmet, videretur in hoc aphorismo universi corporis calorem intueri. Quemadmodum quoque hunc ipsi sensum *Galenus* in longo hujus *Aph. commentario*, & præcipuè in libro *adversus Lycum*, tribuit; qui & ipse ejusdem cum *Hippocrate* sententiæ se esse manifestò ibidem declarat. Ve-

rum necdum ideò hos veteres autores,
 ita de calore variæ ætatis differentes,
 erroris incusare licet; cum quo id sen-
 su intelligerent, addiderint. Si enim to-
 tum *Galenum* in libris suis de tempe-
 ramentis patienter evolvimus, invenie-
 mus demum eum ingenuè fatentem
 Libr. 2. cap. 2. apud *Charterium* Tom.
 3. pag. 60. « Et quid opus est in tam
 » dissimilibus exemplum proponam?
 » Cum ipse aër, *qui simili sit calore,*
 » variè tangenti occurrat, prout aliàs
 » veluti caliginosus & halituosus, aliàs
 » veluti fumosus & fuliginosus, inter
 » dum purus omninò est. Igitur in plu-
 » ribus, iisdemque differentibus, æqua-
 » litas caloris consistit: *quæ inconside-*
 » *ratis, quasi inæqualis sit, imponit;*
 » propterea scilicet, quòd non unde-
 » quaque similis adparet. Cæterum ho-
 » mo, qui rationes, quas proposui,
 » expenderit, & sensum in multâ par-
 » ticularium experienciâ exercuerit, is
 » nimirum *æqualitatem caloris in pue-*
 » *ris florentibusque inveniet:* nec eo
 » falletur quòd alter in humidâ, alter
 » in siccâ substantiâ repræsentetur:
 » quippe lapis aliquando pari cum
 » aquâ calore esse potest, nullum eo
 » faciente discrimen quod lapis siccus.

» sit, aqua humida. Ita igitur mihi »
 » cum pueros, juvenes, adolescentes »
 » millies considerassem; præterea eum- »
 » dem, infantem, puerum, adoles- »
 » centemque factum; nihilo calidior »
 » visus est nec puer, quàm ætate flo- »
 » rens, nec ætate florens, quàm puer: »
 » sed tantum, quemadmodum dixi, in »
 » pueris magis halituosus, & multus, »
 » & suavis; in florentibus exiguus, sic- »
 » cus, nec similiter suavis esse caloris »
 » occurfus.... *Itaque neuter eorum sim-* »
 » *pliciter videtur altero calidor; sed al-* »
 » *ter, multitudine ejus, quod diffatur,* »
 » *alter acrimoniâ ».*

Qui postremis hisce temporibus de sanguine ac calore humano scripsere, unanimiter statuunt in mediâ ætate calorem esse maximum, eo quòd vasa robustissima illis sint, densique ac compacti salubriter humores: senilem verò ætatem, quòd vasa morbosè rigida, glutinosaque liquida habet; tum & puerilem, quæ vasis copiosis sed flaccidis, humoribus verò aquosioribus componitur, calore minore gaudere. Affirmant & doctrinâ mechanici attritûs, & experienciâ thermometrorum, evidentissimam hanc thesin esse, meritòque se huic totam suam de sanguine theoriam superstruere.

Statu quæstionis utrimque propo-
 sito, liceat, pro omni responso experi-
 menta nostra enarrare, quæ hâc inten-
 tione institui in Nosocomio *Civico*,
 quod cum orphanotrophium, geron-
 trophium, ac proctotrophium simul sit,
 ob idque 1400. homines alere soleat,
 aptam mihi præbebat experiundi occa-
 sionem. Experimenta omnia capta sunt
 jacentibus, & bene tectis circa thermo-
 metrum hominibus. Et ne quandoque
 thermometrum à thermometro tan il-
 lum differret, unicum modò adhibitum
 est, eâ lege, ut post singulam adplica-
 tionem calorem deponeret, antequam
 denuò adplicaretur; licet fortè cura hæc
 superflua fuerit. Omnes sani erant.

Primo sumpsimus Infantes.

2 *Dier. per $\frac{1}{4}$ hor. 94. Grad. per $\frac{1}{4}$ hor. 96.*

3	—————	95.	—————	97
3	—————	97.	—————	99
4	—————	97.	—————	99
3	—————	97.	—————	97
5	—————	96.	—————	98
7	—————	97.	—————	99
7	—————	97.	—————	99

10	————— 96. —————	99
21	————— 95. —————	97
22	————— 97. —————	109
28	————— 96. —————	98

Ab Infantibus devenimus ad Pueros.

$4\frac{1}{2}$ Ann. per $\frac{1}{8}$ hor. 96. Grad. per $\frac{1}{4}$ hor. 98

5	————— 95. —————	98
$5\frac{1}{8}$	————— 94. —————	97
$5\frac{1}{2}$	————— 94. —————	97
$5\frac{3}{4}$	————— 96. —————	98
$5\frac{3}{4}$	————— 96. —————	98
6	————— 95. —————	97
$6\frac{1}{4}$	————— 94. —————	97
$6\frac{1}{2}$	————— 95. —————	97
7	————— 95. —————	98
$7\frac{1}{2}$	————— 96. —————	99
$7\frac{1}{2}$	————— 95. —————	98
$7\frac{3}{4}$	————— 97. —————	99
9	————— 96. —————	99
9	————— 95. —————	97
10	————— 96. —————	98

Ætatem mediam sive adultam opus non erat examinare, cum infinita experimenta calorem dudum determinassent ad grad. 95. 96. 97. 98. Sed senes jam erant præprimis examinandi.

66. Ann. per. $\frac{1}{2}$ hor. 97. Grad. par $\frac{1}{4}$ hor. 99

64	96	99
69	95	97
70	95	98
73	96	98
76	96	98
79	95	97
80	95	98
80	97	99
81	95	97
82	95	78
83	96	98
84	96	99
90	96	99
91	98	100

Ergo in omni hominum ætate calor naturalis æqualis est, & latitudinem illam poscit, quam in adultis requiri demonstravi. Erantque omnes illi infantes, pueri, senes, utriusque sexûs; nec minores gradus hîc scæminam notant, cum promiscuè nunc masculi, nunc femellæ, minorem notarent majoremve gradum.

Igitur vetustissimi authores, diversitatem in variâ ætate caloris statuentes, eam ita explicuêre, ut cum experi-

mentis eorum observata apprimè congruant; saltem quoad infantes, pueros, juvenes, atque ætate florentes. Recentiores occasione certi experimenti gaudentes, neglexêre eâdem frui; quia doctrinam suam de attritu, genitore caloris, inconcussam credentes, corollaria inde ad senes, infantesque, deducta, similiter adeò inconcussa autumarunt, ut vel experimentis nullis indigere sese crederent, vel iisdem & raris & neglectim captis, abundè confirmata esse concluderent. Adeò quippe arduum est hypotheseos amore teneri, & interim à veritate non abduci. Utinam his exemplis demum sapientes, desineremus humano generi nobisque ipsis tam turpiter imponere!

CAPUT VII.

DE SINGULARI QUORUMDAM MEDICAMENTORUM VIRTUTE.

§. I. *De multiplici autoris natura intentione in ornandis perpetuandisque vegetabilibus, deque necessitate explorandi eorum vires: quibus intermiscetur seriem Venenatarum plantarum contemplatio.* §. II. *Varia tentamina instituta cum lysimachiâ vulgari flore purpureo, polygalâ virginianâ, & indigenâ quâvis, marrubio, abiete, uvâ ursi. Quâ occasione exhibetur anatomicus cadaverum conspectus eorum, quibus uva ursi frustra data: proponiturque tentamen prognoseos de lithotomiâ instituendâ in eo, cui uva ursi non profuerit.* §. III. *Laus plantaginis latifolii aquatici, & aquæ calcis in hisce iisdem morbis. Laus denique Merc. Subl. corr. in sp. fr. ad multos morbos.*

§. I. **F**URIBUNDA modernorum Philosophorum gens impium hoc delirium ingrato pectore fovet, quod vegetabilia quorum Botanici ac Medici

20000. ferè numerantes, vix $\frac{1}{50}$. partem viribus noscunt, apertè demonstrent cæco penitè materiae impetu, casu in motum actæ, prodiisse cuncta: orbemque terrarum hinc multis quidem iisdem præstantissimis rebus expletum fuisse, sed simul etiam multis inutilibus, noxiis, letiferis. Nos qui infinitâ Dei clementiâ, eâ felicitate gaudemus, ut naturæ autorem ex ipsâ naturæ contemplatione veluti præsentem intueamur præsentem, atque ad adorandum & amandum illum fide adducamur, moveamur, ac veluti cogamur; nos, inquam, hanc impiam gentem detestantes, mentemque illis sanam apprecati, tam certum habemus, quàm quod certissimum, OMNIPOTENTEM in vegetabilibus ex nihilo creandis perpetuandisque, plurimas habuisse sapientissimasque rationes; quarum nonnullas piâ conjecturâ assequimur, alias demonstratione percipimus, plures denique ignorantiam involutas adoramus, osculamur. Frustra enim eum nihil fecisse arbitramur, qui Sap. 11. v. 12. *omnia in mensurâ & numero & pondere disposuit*; qui ipse quæcumque fecerat, approbavit, Gen. 1. v. 31. *Viditque Deus cuncta que fecerat, & erant valde bona.*

Ac primùm quidem videtur Deus tellurem amœno hoc adspectu ornasse, hominem recreandi, exhilarandi, seque laudandi gratiâ. Integer *Adamus* & sanctus, hunc certò inde usum habuit, virtutis plantarum medicæ, qui illibatâ sanitate perpetuò fruebatur, minimè indigus. Atque & ipsi nos mortales, *Adami* deploranda profapia, læto plantarum adspectu, mirificè nos delectari percipimus: & si rectè sapimus, si intelligimus, quid sibi benignissimus noster servator velit, Matth. 6. v. 29. asserens ditissimum, regioque splendore fulgentem *Salomonem*, in omni gloriâ suâ haud ita coopertum fuisse, quàm cooperiantur lilia agri, nequimus non in summas creatoris laudes effundi.

2. Numerosam classem constituunt vegetabilia, quæ hominem vestiant, alant, tegant, calefaciant.

3. Animalia, terrestria, aquatilia, volatilia, in usum creata hominis erant, primò ad vestiendum & agriculturam; postque cataclysmum etiam ad nutriendum; tum & ad usus mechanicos, medicos hinc plana tellus, & juga montium, mare quoque, ac flumina, undique vegetabilibus ornanda erant; ut & alimenta inde haberent animalia, &

in iis nidos struendi ponendique, tum & pullos alendi, sub iisdem habitandi, similesque alios inde usus captandi, occasionem nanciscerentur.

4. Cælo decidua pluvia in arbores, frutices, plantas, incidens, moram trahens, earumdemque propterea viribus imprægnata, partim se in telluris montiumque gremium insinuat, fertilitatem fortè iisdem concilians; partim juxta declives montes, perque eorum incilia, in terram cadens, fontes ac flumina format. Unde oportet aquas quodammodo medicatas reddi; ad potum proinde, ad lavacrum, ad balneum, fieri salubres.

5. Atmosphæra porrò tota quantopere ne debeat plantarum impleri, satuarique effluviis! Ut ipsi nautæ, odore illarum percepto intelligant se continenti proximiores fieri. Estque hæc una de causis, quæ aëta rusticanum adeò salubrem reddant.

Sed ad hanc, ut & ad præcedentem rationem, forsitan de impiâ gente quisquam ipsam PROVIDENTIAM de non-curantiâ accusare audebit; eo quod tum aër, tum aqua, æquè venenatis, quàm salubribus imprægnentur effluviis particulisque: adeoque si hinc profint, illinc

noceant vehementer. Sed ô minutum philosophum! Noxias vocat plantas, venenatas vocat, letiferas vocat, quæ quid propriè sint, ne intelligit quidem. Centenæ certè venenatæ sunt, & quia venenatæ, idèd salubres. Ita tota plantarum classis alvum, ventriculum, urinas moventium, venenata quidem, & inimica corpori, & letalis tandem fit, assumpta si fuerit copiosius; cognita autem debitis experimentis aptâ earum dosi, salutifera esse hæc tota deprehenditur classis. Verum venenum est opium; justâ autem dosi moderator dolorum est, turbarum pacator est, stator est nimix evacuationis. Assa fætida copiosius data ventriculum subvertit, rarefacit humores, febrem creat; moderatè sumpta corpori prodest, solvendo, reficiendo; tandem gentibus nonnullis patinis molliter affricta, gratiam eduliis summam conciliat. Dulco-amatæ stipites majori dosi convulsiones & deliria excitant; moderatâ verò spasmos convulsionesque solvant, humores blandè attenuant.

Hinc in eam sententiam facilè inducimur, quòd venena plurima idèd venena sint, quia nimiâ copiâ dantur; aptâ si dosi darentur, egregia futura sa-

nitatis auxilia. Id quod iudicium tamen, & prudentiam, & tempus, omninò requirit. Attamen nemini mirum videri debet, si quondam nonnulli sua horum specimina, probatosque salubres effectus, publicè prodant. Quid ergo ille male feriatus sophistes mihi respondebit, asserenti venenatas plantas meritò creatas esse, quòd ad salutiferum usum atmosphæræ & aquæ, earum effluvia in universâ effluviolorum miscelâ, justâ proportionè, necessariò requirebantur; quòdque spes sit fore, ut demum etiam interno usu adplicatave externo, si semel aquæ earum dosis determinata fuerit, mortalibus egregios producant effectus? *Helleborus, Phellandrium, Cicuta, Solana varia, Bella Dona, Hyoscyamus*, & id genus alia, noscuntur interno externeve usu, noxiæ plantæ non esse, ferrique, si non internè omnes, externè saltem posse; hinc fore ut aliæ venenatæ plantæ etiam salutes demum deprehendantur, spem meritò faciunt.

Hinc 6°. dico: providentiæ divinæ placuit scientiam virtutum plantarum, instinctu naturali, casu, observatione, ratiocinio, manifestare, idque ita per cuncta sæcula. *A DEO enim est omnis*

medela. Eccli. 38. *Altissimus creavit de terrâ medicamenta, . . . Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis.* Crevère hâc ratione experientia plurimæ, multaque vegetabilia in usus patefecère humanos. Sordidiæ ergo summæ foret veterum inventis aut nova adjicere nolle, aut adjici posse diffidere. *Dies diei cruciat verbum, & nox nocti indicat scientiam,* Psalm. 18. v. 3. Sed quid demum est quòd scientiæ nostræ incrementa retardat? Casus fortuiti, instinctus naturales, ut olim, ita & hodie obtingunt: prisca gens, in omnia attenta notabat ea, privatos publicosque communicabat in usus: nos vago impetu ad altiora nobis volantes, ea negligimus quæ & nobis coram, & ad nostrum aptissima captum observanda dabantur. Atque utinam adhuc inventis priscorum uteremur! Sed proh dolor! plurimarum herbarum vires à *Dioscoride* olim, recentius à *Dodoneo*, *Clusio*, aliisque enarrantur, laudantur, exemplis demonstrantur; quarum nos nec usum, nec ipsam mentionem facimus: atque ita ad veterum sapientiam nihil novi addimus, sed partem adhuc detrahimus, oblivioneque

sepelimus ; sicque in materiâ medicâ longè pauperiores ipsis deprehendimur. Hæc porrò me impulit causa , ut dudum viribus simplicium , quas vetustas cognovit , neglexit posterior ætas , ex oblivione resuscitandis totum me dederim , & nova quædam observata iis , quæ partibus prioribus dedi , adjecerim.

§. II. 1. Quæ de *Lysimachiâ vulgari flore purpureo* , anno præterito notavi in diarrhœis ac dysenteriis à laxitate oriundis ; etiam in diarrhœis & dysenteriis olim à causâ quâvis aliâ productis , jamque causâ priore devictâ , à debilitate superstite postmodum continuatis , multa nova experimenta confirmarunt.

2. Radix *Polygalæ Virginianæ* , antidota inventa fuerat adversus morsum serpentis , dicti *Boicininga*. Cum porrò cadavera eorum , quos morsus iste sustulerat , coagulatum phlogisticè sanguinem omninò exhiberent , medicus *Anglus* periculum fecit an eadem radix , quemadmodum inflammatum morsu serpentis cruorem curat , ita eundem spissitudine inflammatoriâ obsitum quoque curaret ? Votis experimentum respondit. Medici *Parisienses* idem experti sunt quâcumque polygalarum gallicarum specie. Vide de *Sauvages Diss.*

Acad. *sur l'inflammation*. In acutis inflammatoriis experimentum facere nolui, quia voto non respondens periculosum esse potuisset: dum enim experimentum fit, non est dandum aliud interea remedium, siquidem alioquin ejus, de quo quaeritur, efficacia non patefiat. Hinc quatuor diversis hominibus dedi qui ex inflammatorio morbo suppurationem habentes, continuò prava de integro symptomata à phlogisticâ sanguinis diathesi paterentur; sed binorum mensium tempore in uno, quatuor in alio, in aliis duobus quinque, datum remedium non profuit: sanguine ad necessarias indicationes postliminio sapiùs misso, crustam densam ac tenacem perpetuò gerente. Lac cum melle copiosum adjunxeram duntaxat; tum quod hoc eidem indicationi inserviens, vires medicamenti infringere non posset, tum ne, si illud ipsum medicamentum non juvaret, reliquis artis auxiliis aegri omninò carerent.

3. *Marrubium* in abcessu, maximè pulmonum, veteribus celebratissimum, in uno alterove casu aliquantum profuit; in cæteris minimè.

4. *Abies* in scorbuto quocumque aded celebrata, trimestri spatio à puellâ maximè

ximè scorbuticâ affatim epota, nihil attulit levaminis, nunquam pro ichore ulcerum verum pus produxit.

5. *Uva ursi* variæ fuit in variis efficaciam, quam expedit exactè enarrare.

Omnes, quotquot suppuratione, eâque etiam validâ diuturnâque, ac reliquis auxiliis immorigerâ, in systemate urinoso, renibus, ureteribus, vesicâ, urethrâ, seroto, perinæo, nullâ labe venereâ sublitescente, laborarunt, idque citra evidentia præsentis calculi signa; hi passim & integrè *uvâ ursi* curati sunt, & constantiam curæ hucusque referunt.

Qui manifesto calculo, calculisve laborarunt, horum plures tam constans levamen habent, ut dudum etiam à remedio quiescentes, nec doleant, nec ullum in urinâ reddendâ retinendâve incommodum patiantur. Hos inter octuagenarium numero, qui à 40. annis parvos lapillulos, multamque arenam, mucum tenacem frequenter minxerit, doloresque inde passus enormes fuerit: ante usum hujus remedii omnem plurimorum Europæ medicorum operam frustra expertus. Videantur etiam exempla N°. 2. & 5. cap. seq. de *Viribus Electricis*.

Alia classis horum est, qui remedio hoc curati visi, denuò relaberentur: repetito remedio, iterùm quasi curatis: idque ita per 3. 5. 6. vices. His suadeo perpetuò continuent; quod à plerisque, dum bellè habent, vix obtinemus.

Tertia classis eos continet, qui vel nihil leventur, vel ad tempus modò: ita ut sub continuato remedio æquè gravia symptomata patiantur, quàm eodem non usi; quique vel ad lithotomiam confugere debuère, vel viribus fracti, adeòque ad lithotomiam inepti, occubuerunt.

Hos posteriores inter puer fuit, de quo *Rat. Med. part. 3. cap. 4. pag. 162. N°. 3.* Huic & levamen inconstans & febris hectica aderat, hincque ad lithotomiam destinatus. Sed dysenteria tenesmodè cum magno recti intestini prolapsu obortâ, operatio differebatur. dysenteria tandem sustulit illum.

Haud sane profuturam operationem fuisse testabatur cadaver. Vesica urinaria circum calculum in substantiam densam compactamque ita contrahebatur, ut vix superesset, quod lotium exciperet, cavum. Calculus ad forcipis adtactum in centena fragmenta dissiliit. Erant autem ureteres utrinque, totâ suâ lon-

gitudine, digitum ampli, atque ubique, inæqualiter tamen, callosi; proindeque, qui contraherent sese, prorsum inepti. Eorum in dextro, & volvulus ingens, & tota interna superficies purulenta, pusque effundens. Renes toti callosi. Ita ut omne systema ouropoieticon, adeò immedicabiliter degenerans, nullum ferè levamen à sectione calculi retulisset.

Similem harum partium degeneracionem, sed graviolem, in viri 37. annorum corpore invenimus; qui è longinquo ad Nosocomium *Fr. Miseric.* delatus, lithotomiam præ dolorum immanitate enixè rogabat, eamque certò subiturus fuisset, nisi, quâ erat, insignis debilitas procrastinasset eamdem. Tempore igitur intermedio, quo restaurandis viribus allaborabatur, simul *auri*, cum paregoricis, data fuit; idque eo profectò cum succussu, ut per aliquot septimanas dolores admodum mites expertus, solo virium defectu periret.

Utraque hæc historia, similesque *Part. 1. cap. 7. pag. 81.* enarratæ, ostendunt ejusmodi mirificas systematis urinoli degeneraciones esse, hominesque tales nec remediis sanari, nec sectione posse. Quid enim proderit calculo sectum esse, & interim pelvim ureteresve,

adeò & amplos habere, & tortuosos, & callosos, & purulentos? Quæ cum à priore non cognoscantur, patet lithotomiam eventus incerti esse; hujusque incertitudinis ægros, dum eam rogent, rogenturve, seriò monendos esse.

An passim ii, quos *uva ursi* non juvat, suspitione laborent ejusmodi degenerationis? An igitur ideò, qui *uvã ursi* immedicabiles sunt, etiam ad fortunatam sectionem inepti? Saltem contrarium nondum experti sumus. Callosa penitùs pelvis; callosus, & convolutus, sedequè pulsus, atque suâ amplitudine intestinum potiùs quàm ureterem referens, ureter, urinam suscipiunt, copiosè colligunt, nec nisi ingenti cum difficultate in callosam contractamque vesicam impellunt. Quin & semidigitum crassa, eove crassior vesica, univèrsim callosa, vulnere facto non coëuns, perpetuum urinæ stillicidium, si vita adhuc perdurat, excitat.

Cum *uva ursi* adeò egregia deprehendatur in systematis urinarii abscessibus, occupor jam viribus ejusdem explorandis in quoque aliorum viscerum abscessu: at verò pauciora ac recentiora sunt experimenta, quàm ut hucusque certi quidquam pronunciate ausim,

§. III. Amicus, medicus celeberrimus, laudes ad me scripsit *Plantaginis aquaticæ latifoliæ*, in infuso aquoso propinatae, ad calculosos morbos, ut eam cum *uvâ ursi* viribus decertare arbitretur. Factis experimentis effectus egregios cum laudato caro, jamque celebri nomine auctoris, fore ut evulgem spero.

Curæ aquâ calcis & sapone quondam peractæ constantes manent: hocque ipso tempore eandem denuò multâ cum spe instituo.

Mercurii sublimati corrosivi, spiritu frumenti misti, usus in Nosocomio copiosissimus, perseverat miras edere curas; quasque præcedentibus annis inde habuimus, gaudemus constantes: malo semel bene curato, nunquam, nisi ad novos errores, repullulante. Hoc currente anno amauroses incipientes, pannos, albugines, annosas narium labiorumque exesiones, &c. aliquoties feliciter inde curavimus: fatendum tamen est in quibusdam casibus susceptam curam haud successisse.

CAPUT VIII.

DE VIRIBUS ELECTRICIS.

- §. I. *Cura hoc anno vi electrinâ peracta.*
 §. II. *Frustranea quedam tentamina.*
 §. III. *Apoplexia mucosa, terribilibus symptomatibus sociata inde curatur.*
 §. IV. *Difficultas curæ paralyseos & convulsionis in facie, reliquo corpore sano: mirandâ naturâ viâ, ad desperatissimum ejusmodi casum curandum.*

ELECTRICITATEM sexto jam anno in hoc Nosocomio profecutus, eam mihi sententiam annuatim firmiorem gaudeo, quod inter præstantissima artis auxilia jure referenda sit: licet enim multis frustra adplicetur; pluribus tamen eam sive emendationem mali, sive integram curationem conferre, quam nullo alio auxilio ars præstare potuisset, indies testatius redditur. En iterum experimentorum hujus anni compendium.

1. Deauratores, quorum felices historix anno ultimo dabantur, partim pulchrè se habere pergunt, partim ab aliquot septimanis, quod ferè nunquam

à mercurii hauriendis vaporibus quiescant, in antiqua mala incidere incipiunt, ideòque nunc denuò ad *Machinam* accedunt.

2. *Baumgartnerin* 59. ann. malignè ante biennium decumbens, nec ritè judicata, dudum languit, ac tandem eousque restituebatur, ut incedere utcumque, ægrè tamen, inciperet. Verùm integro eo biennio dysuria & stranguria, maligno morbo ortæ, miserrimè eam hucusque excruciabant; dextraque manus tota ita debilitata manserat, ut prehendere eadem, tenereque posset nihil; ultimi autem digiti perpetuò frigerent. Hanc & ad *Machinam* admovi, & *uvam ursinam* ipsi dedi. Utroque hoc auxilio bimestri spatio usa, ita restituta fuit sanitati, ut post integram curationem elapso mense me adhuc adierit, DEO præprimis, tum & mihi, quod utrâque hâc calamitate dudum jam liberata esset, gratias actura.

3. *Adam Schneider* 47. annos natus, mense Aug. 1758. illibatâ valetudine gaudens, dum citharâ ludit, percipit manifestò sinistro in capitis latere frigidam veluti auram suboriri, eamque sensim descendere ad collum, pectus, brachium, & crus ejusdem sinistri la-

teris; postquam tandem totum illud la-
tus paralyticum deprehendit, mente
interim semper sibi præsens. Linguam
quoque impeditam in loquelâ, totam-
que genam sinistram adeò paralyticam
deprehendit, ut facies tota fœdo sanè
adspectu dextrorsùm distraheretur. Ocu-
lus porrò sinister à primo invadentis ma-
li momento tantopere debilitabatur, ut
postmodum parùm admodum eodem
videret. Remediis sibi à medico suo
datis, intra XI. septimanas id lucraba-
tur, ut paulò expeditior fieret linguæ
motus, pedique insistere per momen-
tum, bono seipione innixus, utcum-
que valeret; in cæteris per omnia idem.
7. Nov. ad *Machinam* primùm admo-
tus est, & 1750. 24. Febr. oculo lucra-
tus nihil, genam perfectè restitutam
gaudet, pede apto integroque ita
fruitur, ut genu tantisper, sed rariùs,
titubet, brachioque etiam emendetur.
Gavisus ita hâc curâ est, ut integram
neglexerit.

4. *Magdalena Strekerin* 40. annum
agens, à sexennio catameniis caret,
pectore hinc anxia, multâque pituitâ
obsesso, ægrè vitam tulit. Accessit ut
ineunte hoc, quem vivimus, anno, in
cubitum ceciderit; tumidumque primò

brachium, ac, tumore remittente, frigidum immobileque deinceps habuerit: cunctis digitorum unguibus secedentibus prorsum, & eorum in locum difformi cornu enato. Primò quidem labefactatæ sanitati restituendæ intentus fui, eamque consequutus, mense maio fœminam ad *Machinam Electricam* admovi. Inde emendatur, sed tardè admodum; emendanda citiùs, si diligentius accederet: quòd autem frequenter desit, id inde ortum ait, quòd si 3. 4. diebus sibi subsequenter adfuerit, artus omnes sibi vehementer doleant; ita quidem ut quiete nonnullâ indigeat, antequam ille dolor evanescat. Sanitas interim corporis integra jam adest; ut etiam brachii cura meritò speranda sit.

3. *Georgius Huber* 56. ann. 3. Mart. 1759. primùm ad me accedens, novendecim annos narrabat elapsos esse, quod in lumbis ac perinæo validos sit passus dolores, multosque calculos parvos eminxerit. Dolores describit sic, ut ad lumbos perpetuò oriantur, pergantque deinceps ad inguina. Decem abhinc prægressis diebus, perceperat calculum à rene pelli, per ureterem premi, mingique dein ceptum, in urethrâ subsistere, & integro quattiduo ibidem hære-

re; urinã interim guttatim modò ac furtim transfluente. Eo tempore rus sibi petendum erat. Quò carpento vectus, calculum vi emisit, urinæque simul ingens profluvium: redeuntibus tamen mox symptomatibus antiquis.

Sub ipsum hoc tempus, nempe novem abhinc diebus elapsis, contigerat, ut nocte evigilans, totum brachium sinistrum sibi paralyticum esse perciperet, sequenti autem die totum latus & linguam. Ex his omnibus sola lingua jam emendatior erat.

Primùm curam systemati urinario læso adhibui, datã *uvã ursinã*: à quã mox opem mirificam expertus est. Interea temporis fumo aromatico partes paralyticæ, totaque spina dorsii, egregiè fricabantur. Cum spatio mensis calculi symptomata integrè silerent, ad *Electricam Machinam* cum cepi adhibere. Quarto porrò die ad ipsam *Machinam* sentit novum descendentem à rene calculum, qui in urethram dein pulsus, horæ, spatio mox emingebatur, ubi antea urethra hoc crudeli hospite 3. 4. diebus excruciarì solebat. Cum nec doluit deinde, nec calculos ultra excrevit, dicit *uvã urfi* binis modo mensibus usus, neglexit hucusque totam paraly-

seos curam, licet hæc spem curæ minorem non daret, quàm cura calculi.

6. *Benedictus Erringer*, ann. 18. molitor, 5. Julii 1759. horâ sextâ vespertinâ, medio in opere suo, vertigine & somnolentiâ corripitur & retrocadit, per $\frac{1}{4}$. horæ sibi non præsens. Postquam ad se redierat, pedibus insistere nequam potuit, uti neque integro quatri-duo post. Venâ 8. Julii sectâ, cepit 8. & 10. Julii pedi inniti sensim posse. Quod autem notandum, ab ipso primo malî inchoantis momento manus dextra vehementer tremuit, idque diu noctuque, ut eâdem perficere nihil, nihil tenere, nec cochleare ad manducandum dirigere posset. Non enim tremor modò aderat, sed etiam digitorum perfecta paralysis. Sic se habens adiit 23. Julii Nobiliss. B. *van Swieten*; qui re-examinatâ eum mox ad me misit, quò ad *Machinam* adhiberetur. Adhibui. Vix decem ictus sustinuerat, quin curatum se diceret. Perfectissimèque curatus manet hucusque.

7. *Marcus Krafft* somno obreptus, capite suo incumbit brachio dextro. Expergefactus deprehendit totum brachium, manum, digitos, omni prorsus motu carere. Sensus admodum paucus

adest : pollex verò & index internè externèque frigidi, ne vellicati quidem quidquam sentiunt. Malo jam 19. diem numerante, ad *Machinam* accessit: vires ejus 19. diebus expertus, sanitatem integerrimam recuperavit.

8. *Scibaldin* me convenit 13. Sept. 1758. Hæc dudum jam cum marito occupabatur plumbo veteri purificando, fundendo, hincque jam à dimidio anno in *Colicam Piëtonum* incidens, dolores ventris enormes patiebatur, dolores quoque ac tremores per artus universos. Dedi ipsi singulis vesperis unc. $1\frac{1}{2}$. Syrupi diacodii, unico haustu assumendas. Undè mox levata, post decimum haustum perfectam sanitatem nacta est; solo tremore redeunte posthac, ac perseverante. Ad *Machinam* tunc admovi, denique pilulas ex sap. ven. unc. $\frac{1}{2}$. gum. amm. Ter. fol. tart. Masi pil. Ruf. à dr. 11. & suffumigium ad fricandum abdomen & artus. Hinc spatio 2. mensium perfectissimè curata est; curata mansit, donec cupro, aliisque metallis, & semimetallis fundendis iterùm occupata, veteris mali reditum animadvertat, jamque ad *Machinam* denuò accedere inchoet.

9. Tentavi an experimentum *Elec-*

icitatis succederet in curandis collis-
ferumis scrophulisque, quemadmodum
Act. Acad. *Monspel.* id testantur. Binas
puellas per 8. menses constanter ad *Ma-*
chinam adplicui, ictu ad affecta loca
determinato, sed frustra fui. An mala
inveterata nimis?

10. Curationes *Part: 3: cap. 6. N^o:*
17. 19. 20. 25. inceptæ dudumque pro-
tractæ nondum perficiuntur, spem jam
minorem, jam majorem facientes.

§. III. Atque hæc de experimentis
nostris sufficiant. Addam quod de viri-
bus *Electricis* ad apoplexiam mucosam
mecum communicaverit celeberrimus
apud *Haganos C. H. Velse*: » virgo,
» inquit, honestissima 24. ætatis an-
» num agens, tenerrima, nuper apo-
» plexiâ pituitosâ corripiebatur, cum
» palpitationibus cordis tam irregula-
» ribus, itemque adeò costas pulsanti-
» bus, ut eas manifestò audire, licet
» satis distans, possem; & præterea
» cum largissimo sudoris totius corpo-
» ris profluvio. Hæc cum morbo chro-
» nico, diversissimis symptomatibus,
» corpus conterente, & sanguinis (qui
» missus postridie nonnunquam in se-
» rum totus liquecebat, vix phlogisticæ
» placentulæ superstite vestigio) mis-

» siones, sexenties forsan, nunquam
 » tamen citra summam necessitatem in-
 » tra quinquennium repetitas, exigen-
 » te, diu luctata, & adeò enervis erat,
 » ut (in hâc apoplexiâ) evacuantia
 » quæcumque verarentur; neque robo-
 » rantibus aut spirituosissimis ingerendis,
 » ob deglutitionem prorsùs sublatam,
 » & linguam exsertam, ulla spes supe-
 » resset. Quamobrem actutum *Electri-*
 » *citatis Neupertianæ* periculum feci;
 » sed non alio cum eventu, quàm quòd
 » palpitatio cordis multùm remitteret,
 » & susteretur sudoris per aliquot horas
 » eruptio, apoplexiæ tenore eodem
 » perseverante: usque dum, 18. inde
 » elapsis horis, secundâ vice virtutem
 » *Electricam* diu in nasum determina-
 » tam, atque hinc primò indicia sensûs
 » ingrati, deinde sternutationem fre-
 » quentem, tandem mediâ horâ post,
 » apoplexiæ sanationem felicissimè ef-
 » ficerem ».

Demùm & hoc addiderim. Genarum
 paralyfin & convulsionem chronicam,
 rariùs curare solemus, quàm despera-
 tam relinquere. Præcipuè si topicum hoc
 faciei vitium id unicum sit, quod toto
 in homine accuset. Absolvi equidem
 hanc curam nonnunquam, sed frequen-

tius frustra fui. Et etiamnum scœminæ adest, quæ à biennio fluxum puris dextrâ aure passa, tandem anno 1758. exeunte, paralyfin scœdam oculi dextri, dextræque genæ patitur, fluxu purulento auris nihilominus continuante. Octavo jam mense ad *Machinam* accedit; oculo multum, genâ ferè nihil lucrata; quamvis & ad originem rami infraorbitalis, secundi rami quinti paris, & ad locum ubi portio dura septimi paris aquæ ductu *Fallopîi* emergit, pedem dictum anserinum formatura, vis *Electrica* peculiariter determinetur. Ut autem in topicâ hâc paralyfi, ita quoque res se habet in topicâ hujus loci convulsione: hæc etiam artem nostram ludere solet. Anatomicorum hujus sæculi facilè princeps *Albinus*, narrabat nobis in collegiis ejusmodi convulsionem quondam sibi curandam datam fuisse, eamque ad omnia rebellem, sese, nervo infraorbitali abscisso, percurasse. Sed en alium casum, qui doceat quàm expedire nonnunquam se norit miris natura modis! Communicavit illum nuperrimè mecum integerrimus amicus, celeberrimus apud *Hagonos* practicus, *Abrahamus Westerhoff*, vir cujus consilio arduis in rebus saluberrimo sæ-

piùs me usum esse gratus recordor. Casus
 quippe per omnia illi *Albiniano* similis,
 tum maximè annosus erat, tum ad quæ-
 vis artis auxilia, vimque *Electricam*,
 penitùs immoriger. Consuluerat clarus
 amicus eundem nostrum venerandum
 magistrum, qui curæ tam egregiè quon-
 dam à se peractæ probè memor, eam
 tamen hîc ambiguam suspicabitur; cum
 qui propriè ramus incidendus, non po-
 terat determinare. Sed en quid tunc
 contigit! » Fit interim, inquit, ut par-
 » vus tumor cysticus, mollis, enasca-
 » tur in parte interiore labii inferioris,
 » continuò increscens, mobilis neque
 » dolens. Quum ego & incrementum
 » nimiùm metuerem, &, quòd spaf-
 » modica affectio ingrata illa viciniam
 » constans occuparet, hinc mihi per-
 » suaderem, posse aliquid inde boni
 » redundare; curavi excindendum in-
 » regrum. Effectu laudatissimo! Sana-
 » tus homo est, manus Chirurgi tem-
 » pore brevissimo morbum sustulit, quo
 » vit nobilissimus per annos laborave-
 » rat, languerat, quovis pretio redi-
 » mire curationem dudum paratissi-
 » mus ».

ANTONII DE HAEN,
RATIO MEDENDI.

P A R S Q U I N T A.

ANTONIO DE HAYEN.

RATIO MEDICINAE.

PARIS. 1687.

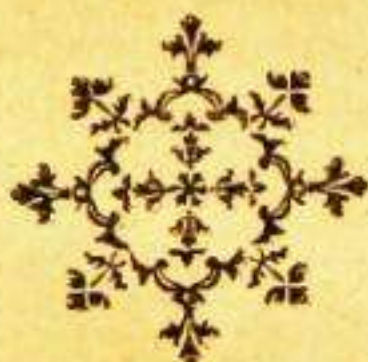
ANTONII DE HAEN,

CONSILIARII ET ARCHIATRI
S. C. R. A. MAJESTATIS,
NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ
IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI
PROFESSORIS PRIMARII,

RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

P A R S Q U I N T A.

P A R I S I I S,

Apud P. Fr. DIDOT Juniolem, Bibliopolam, ad
Ripam Augustinianorum, propè Pontem Sancti
Michaelis, sub Signo S. Augustini.

M. DCC. LXXI.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION

535 N. Dearborn Street, Chicago, Ill.

MEMBER OF THE INTERNATIONAL FEDERATION OF MEDICAL ASSOCIATIONS

INCORPORATED IN THE STATE OF ILLINOIS

OFFICE OF THE SECRETARY

1917

MEMBER OF THE INTERNATIONAL FEDERATION OF MEDICAL ASSOCIATIONS

INCORPORATED IN THE STATE OF ILLINOIS

OFFICE OF THE SECRETARY

535 N. Dearborn Street, Chicago, Ill.

AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION

MEMBER OF THE INTERNATIONAL FEDERATION OF MEDICAL ASSOCIATIONS

INCORPORATED IN THE STATE OF ILLINOIS

OFFICE OF THE SECRETARY

535 N. Dearborn Street, Chicago, Ill.

AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION

MEMBER OF THE INTERNATIONAL FEDERATION OF MEDICAL ASSOCIATIONS

INCORPORATED IN THE STATE OF ILLINOIS

OFFICE OF THE SECRETARY

AUGUSTISSIMÆ
ROMANORUM IMPERATRICI,
MARIE THERESIÆ,
Dominæ suæ Clementissimæ,
ANTONIUS DE HAEN.

POSTQUAM Medicinam Hypothesibus innixam fugare, eandem autem solis, quoad ejus fieri possit, experimentis fundatam, cum ad lectos ægrorum tradere, tum pro suggestu exponere, illustrare, amplificareque, mihi, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, ab ipso principio mei ad tuam Universitatem Viennensem adventûs, seriô mandasses, nequeo citra summum animi oblectamentum gratitudinemque, non meminisse, quàm gratiosissimo sanè vultu varia tentaminum meorum specimina contemplare. Cum enim latini sermonis haud ignara, opuscula mea volvere non dedignaberis, vehementer videbaris laudare Ducem me sequi Hippocratem, quem talem ubique

*Virum prædicari audiveras, qui
nullo unquam systemate implicitus,
nullo partium studio abreptus, nul-
lâ seductus opinione, nullâ denique
arrogantiâ elatus, è contrario verò
fidus & solers & docilis & inde-
fessus naturæ minister, naturam in
prosperâ adversâque valetudine,
unicè consuluerat, eâdemque sim-
plicitate & candore, atque detexe-
rat illam, in seros usque traduxerat
nepotes. Approbabat præterea
Majestastua non nisi summos Doc-
trinæ Hippocraticæ administra-
tores imitatoresque, cum in facien-
dâ Medicinâ me sequi, tum & ad
legendos & imitandos commendare
Auditoribus: hos verò inter, duo
maxima fulgentissimaque Medici-
næ Naturalis lumina, duos naturæ
genuissimos cultores Hippocrates,
me in ore habere perpetuo; scilicet
Immortalem Bœrhaavium, qui ut
ubivis terrarum, ita potissimum
apud te, doctrinæ limpidæ, nativi
candoris, sapientiæ ferè immensæ,
indefessi laboris, felicissimarumque*

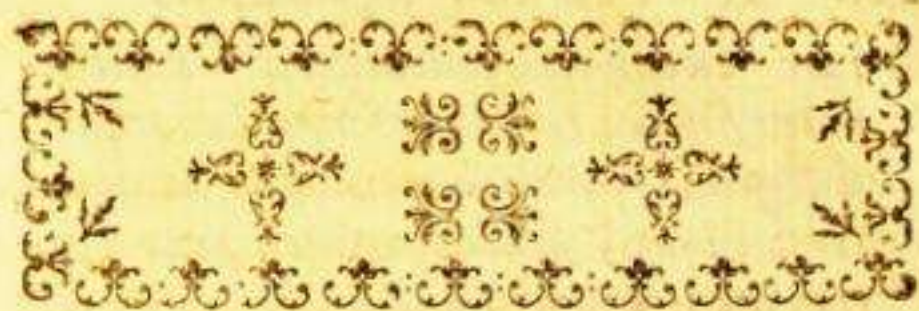
eâ de causâ curarum famâ fulgebat: Virum deinde, Archiatrorum tuorum principem, quem & Orbis Medicus universus ob incomparabiles in Bœrhaavium Commentarios summis semper laudibus effert, & ego ob Tyrocinii mei partem, eo Præceptore transactam, sapientissimaque ejus Consilia, quibus à triginta fermè annis fruor, æternum venerabor; &, quod culmen humanarum rerum est, quem ipsa tua Majestas propter Medicinæ exercitium, quod in sese, quod in universâ Augustâ Familiâ, quod in Nobiliorum pluribus, experta felicissimum est, tanto honore condecorat, tantâque existimatione ac benevolentia complectitur, ut ille sanè complementum possideat omnis humanæ felicitatis.

Quæ cum ita se habeant, Quintum Operis partem tuæ Majestati ad pedes eò confidentiùs depono, quò id testetur apertiùs, id altiùs clamet, quod ad Regiam Voluntatem magis me magisque accom-

*modem; Medicinam, Ducibus natura
turá hisque fidis naturæ minist-
tris, unicè colendo, colendamque
monstrando. Idque volupe sanè.
Quamvis enim sola tuæ Majesta-
tis Intentio sufficiat, ut demanda-
tam hanc mihi Provinciam stre-
nuè administrem, tamen insitus
ad Philosophiam Naturalem amor
ad illam gnaviter administrandam
haud exiguum affert auxilium.
Unde hoc ipsum Medicinæ Profes-
soris munus, quo à septem cum di-
midio annis condecorare me digna-
baris, me recreat potius quàm de-
fatigat, me unicè oblectat, me ra-
pit totum.*

*Quapropter simul hanc occasio-
nem arripio publicè tibi AUGUS-
TISSIMA IMPERATRIX, gra-
tias testandi, quas debeo, maxi-
mas, quod dum immeritum me ho-
norificentissimo Archiatri tui ho-
nore beasti id ita moderaveris, ut
munus Professorium commodissimè
curatissimèque sustinere pergam.*

Dabam 8 Novembris 1760.

A N T O N I I
D E H A E N
R A T I O M E D E N D I.

P A R S Q U I N T A.

C A P U T I.

D E F E B R I B U S C U M E X A N T H E M A T I B U S ,
Q U Æ P E T E C H I Æ E T M I L I A R I A
V O C A R I S O L E N T .

§. I. *Historiæ XVII. Ægrorum hæc exanthemata planè symptomatica esse probantes : ostenditurque hæc occasione perfectæ criseos in acutis certitudinem nos sæpè non habere ; sanguinem in morbis , quos malignos vocant , & crassissimum sæpè , & maximè esse inflammatum ; tandemque communicatur notabilis observatio circa prædictionem in acutis ex pulsu intermitte-
Tom. II, K*

rum exemplis concluditur exanthemata similia rariùs observari oportere, si legitima curandi methodus adhibeatur; eaque, si contingant, prava potius medicationi, quàm aëri, aut climati, originem debere; paucis exceptis casibus; in quibus aut spontè, aut contagione nascuntur.

§. I. LICET in ultimo *de Februm Divisionibus* tractatu de exanthematibus Petech. & Miliar. fusè egerim; tamen, cum nova exinde observata colligere licuèrit, pondus rerum tantarum me adigit, ut nova hæc publico communicem, unaque ex Nosocomii diariis, omnium illorum, qui ibidem unquam hæc passi sunt, fidelem historiam tradam; quibus eorum, quæ in eodem tractatu posui, evidentia, ni fallor, veritasque patefcent.

1. Hoc verno tempore proximè elapso, fœmina 22. annorum febre validâ laborans, quinto sui morbi die ad nos delata est, extantibus jam tum petechiis. Verè ardens febris erat, tertiam eo die habens exacerbationem. In summâ omnium cruditate petechiæ extabant. Igiturne hæc criticæ? Certè cum

nullum symptoma mitesceret, quin ingravesceret potius, symptomaticæ duntaxat vocari merentur. Sanguis hoc die venâ missus, crustam formabat portionem rubram densitate superantem. Die septimo ad quartam, eamque prioribus longè mitiorem exacerbationem, febris sudore & urinâ maximam partem judicata; ad nonum verò diem, in quinto, eoque omnium levissimo insultu, urinis ac transpiratione integrè judicabatur. Novem diebus perstabant petechiæ.

Sana octiduo vixit; die autem 17. post morbi principium, ad primas carnes vitulinas degustatas, licet tenerrimas, in febrim æquè vehementem incidit: cujus altero die miliaria alba, numero pauca, comparuère. Sanguis bis missus corio densissimo tegebatur. Nec numero miliaria augebantur, nec diù perstabant. Imperfectum iudicium contigit 23. morbi die, prægresso intermittente pulsu, per alvum; integrum verò 27. die, eodem modo eodemque pulsu.

Die 29. nova febris vehementissima oritur, in quâ sanguis bis venâ missus, singulis in vasis, æquè magnam, densamque habet, quam olim, crustam. Nulla verò hîc exanthemata. Die 4.

& 5. iudicium alvo, urinâ, sudore.

Ex datâ historiâ nihil evidentius est, quàm utrumque hoc exanthematum genus minimè criticum fuisse. Summa morbi cruditas, ejusque postquam hæc effloruissent, validum incrementum, critica aliunde contingens posthac evacuatio, evidenter, arbitror, hæc demonstrant.

Quod eò magis notandum, quia hic casus ex rarioribus est, in quantum nobis adparet, in quibus nulla arte producta exanthemata erant. Frigido quippe in loco, frigidâ tempestate, primis quatuor morbi diebus ægra jacuerat, remediis calidioribus minimè usa. Ita ut hæc ne critica quidem fuerint, licet pravâ arte non producta. Confirmat id sententiam, quam egregius *Paulus de Sorbait* annis abhinc 90. ex cathedrâ *viennensi* docebat, *petechias esse motum noxium & symptomaticum*. *Med. Pract. Tract. 3. pag. 541. & 545.*

Advertimus quoque exanthemata putridæ sanguinis solutioni propriè non deberi; cui post eorum exitum idem sanguis, etiam iteratò missus, densissimus fuerit.

Tandem febris tanto cum furore tertio repetens nos docet id, quod toties

ad lectos ægrorum advertimus, perfectam non haberi, judicio jam facto, certitudinem morbi ita devicti, ut non fiat recidiva. Etenim quò omnes functiones perfectiùs celeriùsque in integrum restituantur; quò motus critici diebus judicatoriis exactiùs fiunt; quò denique evacuationes perfectiores constantioresque, cum virium incremento, contingunt; eò minor adest relapsus metus. At verò hucusque non habetur ejusmodi certitudo, quæ excludat omnem omninò relapsus formidinem. Vidimus sanè & in hâc muliere, & in pluribus aliis, nihil judicio defuisse; attamen iisdem successisse relapsum. Nisi forsitan quis novum potius morbum, quàm recidivam, appellandum idem esse arbitretur: sed difficulter profectò admittetur hæc opinio, si succedentis febris cum præcedente similitudo attentius ponderetur. Itaque merito jure medici omnem adhibeant diligentiam, ne in sex rebus non naturalibus quid committatur, quo repetat morbus: juvatque hujus incertitudinis seriò monitum esse ægrum, monitosque ejusdem familiares; ne morbo malè curato adscribant, quod à quopiam regiminis errore, aut etiam

absconditis planè de causis, postliminio fortè contingit.

2. Juvencula 20. annorum nata, tertio hemitritæ die, petechias jam habuit, nostrumque in Nosocomium die quarto illata est. Multæ sanè hoc die conspiciebantur in jugulo, pectore, humeris, dorso, lumbis, femoribus, cruribus.

Notabile porrò 1°. quòd hæc femina die morbi tertio, ipso hemitritæ accessu, summo mane, in frigido ad 27. gradus aëre, extra civitatem pedes iverit; nec motu per horam producto ullatenùs incaluerit. 2°. Quòd post meridiem intropulsos frigore humores, eosdemque planè crudos, valido sudorifero moverit; hincque crudis hisce ad ambitum corporis pulsis, petechias consciverit sibi. Miri ergo nihil, quod ad 5. diem, cum validâ hemitritæ exacerbatione, exanthematis intropulsio observaretur. Quare etiam illicò maligni quidpiam hinc præfagiens, corricem *Peruvianum* dedi. Confestim inde convaluit, extra ordinem fluentibus mensibus, mox à petechiarum recessu.

Hæ certè pessimo more expulsæ, penitus symptomaticæ fuère; eademque suo subito recessu alioquin nocituræ,

jam & dato cortice, & profluis catameniiis, subitam reconvalescentiam non retardarunt.

3. Fæmina 39. annum vitæ agens, cardialgiâ acidâ crudeliter per annos vexata, totaque inde cachectica, gravi demùm peripneumoniâ corripiebatur, & ex Nosocomio, in quo multa exanthemata grassabantur, die morbi quinto ad nos deferebatur. Maculæ in collo, dorsoque, rubræ, eæque, quòd profundius hærent, quasi eruptioni impares suspectæ: omnium cruditas morbiq; augmentum suasere venæ sectionem. Sanguis crustâ facilè transscindendâ tectus fuit, rubrâ autem parte dissolutus. Crescente ad diem 6. febre cum anxietatibus, verisque pulmonis inflammati signis, iterata venæ sectio est. Sanguis eductus priori similis, nisi quòd ultimo in vase, sub albâ tremulâque crustâ, justè compactus cerneretur. Die 7. una pustula alba miliaris visa ad jugulum. Febris pravis cum symptomatibus perpetuò stipata, pulsuumque exploratione homotonos quidem appellanda fuit; sed calore ad thermometrum mensurato, minimè homotonos. Die 9. & 10. pauca; die 11. copiosa, eaque alba, in pectore miliaria; die

12. paulò minùs conspicua; 13. eadem iterum, ac nova præterea: in pectore conspicua. Die 14. mortua est. Febris ab initio ad finem usque horrida fuit.

Historia mali docet, 1°. petechias contagione susceptas, nec sufficienter propulsas, morbi cum augmento adparuisse. 2°. Miliaria eâdem origine nata, quò copiosiora, eò & graviora, & magis fuisse letifera. Unde concludimus exanthemata hæc, non à naturâ, sed à contagio genita esse; eademque minimè critica, sed merè symptomatica habenda fuisse.

Hic in transitu noto hoc exanthematum contagium, ut illud variolarum morbillorumque, se sæpè habere, non nisi prædispositos afficiundo. Præter alia exempla, memorabile illud ancillæ est, quam susceperamus eo momento ex ædibus eductam, in quibus, jubente medico, cubiculo arctè clauso calidissimoque inservierat patri nobili, filiabusque duabus, exanthemate miliari omnibus successivè enectis; febre continuâ hæc apud nos decubuit, & sine exanthemate brevi convaluit.

4. Juvenculæ, mensibus terrore suppressis, ingens brachii dolor, brevique post acuta febris oritur. Die 11. pe-

ripneumonia adest; albaque miliaria confestim prodeunt, continuòque augmentur. Die 14. gangræna brachii & mors. Eo tempore nondùm sciveram, quòd posthac expertus sum, in febre continuâ non remittente ac verè inflammatoriâ, si exanthemata adsint, morbusque rebellis sit, corticem *peruvianum* egregiè prodesse.

A resorptu ichoris gangrænosi nata pectoris anxietas, nata copiosa miliaria, criseos nullam, ni fallor, suspicionem faciunt.

5. Fæmina vehementi irâ excandescens, gelidamque affatim hauriens, febre corripitur; & continuans interim ancillares labores, vagos ejus insultus per octiduum sæpè experitur. Tandem in continuam incidit, cum gravi pectoris anxietate, vehementi cephalalgia, multâ siti, prostrato appetitu, vertigine, vigiliisque continuis. Eo in statu omnis auxilii inops, calidâ admodùm tempestate, per integram septimanam jacuit, jure carniùm & frigidâ aquâ usa duntaxat. Accessit angina biduò durans, & sic demùm octavo die continuæ suæ febris ad nos delata est. Quo ipso tempore catamenia ipsi, octiduo maturiùs, fluere cœperunt. Febris validos artuum

dolores sibi junctos habebat, vires autem nondum prostratas. Die 11. miliaria maximam partem alba, pauca verò rubra, apparuere; signis coctionis in alvo prægressis. Ab 11. ad 14. diem benè procedente exanthemate, vomitus glutinosus vexabat, vel copiosæ pituitæ, tremulæ, pellucidæ, vitreæ, per alvum secessus; vel noctes insomnes, pectorisque anxietates; imò novi, simulque feroces, artuum dolores. Alvo coctâ partim judicata est 14. die; sed eâdem demùm integrè ad diem 17.

Morbus neglectus per 14. dies, humores crudi, ancillaribusque laboribus intempestivè moti, & cum per angustiora vasa transadigerentur, dolores rheumaticos excitantes; deinde decubitus per tantos calores in parvo squalidoque cubiculo, vix renovarâ atmospharâ, corpus ad exanthemata necessariò disposuere. Morbus verò post exorta exanthemata, cumque eorundem non interturbato progressu, diris symptomatibus, cruditatem spirantibus, increfcens, posteaque demùm alvo judicatus; hanc profectò eruptionem minimè criticam, sed penitùs symptomaticam, declaravit.

6. Juvenis febre continuâ putridâ,

gravi cum delirio, laborans, in Nosocomium inferebatur. Diem morbi primum exactè rescire non potui; cum ex ejus incertâ ac variatâ enarratione, sextusne ab illo tempore dies, an octavus esset, ambigeretur. Saltem eo tempore crudam morbi materiem emeticis & purgantibus moverat; ingentem præcordiorum gravitatem, anxietatemque perpetuò expertus.

Præterea ex Nosocomio alio, ubi exanthemata ferè perpetua erant, in nostrum ductus erat. Interim sensim ad Coctionem morbus tetendit, alvoque & leni sudore ad judicationem pervenit: urinâ interim sæpè enæoremate & nubeculâ carente, nec hypostaticâ unquam.

Judicio prægresso, incredibile quàm citò perfectèque sanesceret; ita ut integris noctibus, idque spontè, dormiret, bellè comederet, totasque obambularet per ædes. Sed biduò post, miliaria totum pectus obsiderunt; quibus tum prodeuntibus, tum triduò post exficari ceptis, mirum quàm bono somno, quàm grato appetitu, quàm facili corporis exercitio, integrâque prorsum valetudine frueretur.

Neglectus igitur pessimèque tractatus

morbis; decubitus primò pro patriæ more in calidâ atmospharâ, idque in fervidâ tempestate; tandem infectus priore in Nosocomio aër, labem aliquam sanguini conciliare potuerunt; quæ crisi prægressâ, & recuperatâ sanitate, expulsa fuerit. Unde certè nec origine nec effectu, hæc exanthemata critica fuerunt.

7. Juvenis fæmina ex eodem Nosocomio suscepta, hanc nobis anamnesin formavit. Tribus integris septimanis lassitudine spontaneâ, cruribusque nonnihil tumidis, laboraverat, eamque ob causam illud Nosocomium adiverat. Ibidem porrò tum præstantissimâ curâ, tum blandâ quiete, se ita refocillatam experiebatur, ut repeteret famulatum. At verò eidem sustinendo inepta, in quotidianam febrim inciderat; ad quam curandam quemdam sibi pulverem coemerat, qui decies & novies alyum, vomitum autem ter, vehementer ciebat; posteaque venam sibi tundi curaverat. Tandem in continuam acutam intermittente conversâ, quarto ejus die ad prius Nosocomium, quinto ad nostrum delata est; petechiis, dum nobis afferebatur, jam prodeuntibus.

Septimo morbi die subitò hæc eya-

nuère, datoque cortice, pauca die 8. repullularunt. Die 9. pauca miliaria alba visa sunt. Vomuit eo die pluries cum euphoriâ; ut & die 10. cortice interim uti perrexit, paucisque opacis miliaribus, quæ ad posteriora colli perennabant, exceptis, intra octiduum integrè convaluit.

Morbus dudùm neglectus, contagium, intempestivus crudæ materiæ motus, ægram hanc quarto febris continuæ die petechiis macularunt. Crevit postea morbus. Cortice sanatus est; licet retrocedentibus petechiis pauca miliaria successissent. Iterùm nihil hîc criticum.

8. Juvenis 17. annorum in neglectâ per sex dies febre continuâ ad nos adfertur. Die 14. febris, alba miliaria erupere. Crevit, iisdem erumpentibus, vis morbi; & qui eò usque bonus fuerat æqualisque pulsus, inæqualis nunc rythmo temporeque factus est. Unde mox cortex datus; cujus sub usu pustulæ ad 5. diem disquamari incipiebant; & integræ sanitas octavo post eruptionem die succedebat.

Die quamvis critico erumpentes papulæ miliares, nullam criseos, sed præcipuam symptomatis notam, gesse-

runt; morbo tunc admodum calamitose facto.

9. Adolescens, qui à septennio spinâ ventosâ, fœdè exulceratâ, laboraverat, in Nosocomium demùm susceptus, diætam lacteam, & corticem *Peruvianum* spatio bimestri, idque bono cum effectu, adhibuit. At verò ulcere tandem spontè siccato, febris continua acuta eum aggressa est. A 4. usque ad 9. diem cutis rubebat, ac si expectanda scarlatina eruptio foret. Die autem ipso nono, miliaria solitis in locis comparabant; unâque vehemens ac sicca tussis, quæ eò usque diu noctuque ægrum vexaverat, nunc & mitior, & pulchrè humida reddebatur. Hucusque exanthema istud, ut criticam evacuationem, facile quis salutareret. At verò ad sequentia attentus symptomaticam audacter pronuntiabit.

Etenim 11. die observabamus, 1°. eam in pulsu inæqualitatem & intermissionem, ut quandoque, sed sine ordine, per integrum unius pulsationis spatium differret; moxque insolitam repeteret celeritatem; 2°. nauseam, vomitumque; 3°. ulcus, quòd eò usque siccum fuerat, jam fluidum, suæque postmodum in fluote continuum:

4°. subito turbatas urinas, quæ pluribus diebus limpidissimæ fuerant.

Igitur iudicium propriè fiebat die undecimo. An integrum? Equidem dubitabam, propter notabilem pulsuum, in diem 20. usque, intermissionem. Febris tamen acutæ absentia, ac vitium reditus, citra aliam, quàm ulceris, evacuationem, iudicium perfectum ostenderunt.

Quid igitur intermittens ille pulsus? Sanè ex eo, & circa criticum tempus, & cum prægressis quibusdam coctionis signis, observato, sæpiùs, authore *Solano*, evacuationem criticam, vomitu aut alvo futuram, prædixi ad ægrorum lectos in Nosocomio; id quod etiam in hoc ægro, eodem undecimo die, exactè confirmabatur. Attamen cæteris octo diebus, cum nulla per vomitum, alvum, hæmorrhoidasve evacuatio, pulsu continuò intermittente, contingeret, experimentum fallere visum est. An quia cocta morbi materies, in corpore superstes, & ratione intermittentis pulsus, aut vomitu, aut alvo, aut hæmorrhoidibus eliminanda, ulcere effluerit aperto? Numquid hic pulsus, si materia per vias à *Solano* indicatas non effluit, etiam ulceris, si adest, fluorem præfagiat?

10. Adolescens 17. annorum, ob nimii ponderis gestationem febricitans, bis sectâ venâ ad nos adducitur; finiente jam die sexto, & jam tum in pectore brachiisque variegatâ, præ rubedine, cute. Crevit pessimis cum signis, & symptomaticâ maximè alvo, morbus. Die autem 11. alvus pulti similis, ac flava; simulque ad pectus maculæ plures, ad nullum certum eruptionis genus sese determinantes, conspectæ sunt. Quæque à nocthemeri spatio defuerat urina, copiosa nunc illa, & cum enæoremate fundum brevi petente mittebatur. Febris modica; flava, pultique similis alvus; &, projectus qui fuerat, renatus appetitus. Die 12. perseverantibus bonis hisce signis, vires majores, lingua nitidior, nox optima fuit. Die 13. veniam per conclave ambulandi, cibosque tum mutatos, tum copiosiores, rogavit. Die 14. verò juveni per omnia sano miliaria alba erumpunt, paucas intra horas iterùm sicca; eodemque planè modo, spatio quinque dierum, continuò renascentia, & eodem die exsiccantia sese ac disquamantia, absque ullâ vel minimâ labe sanitatis. Ita ut brevi Nosocomio exiret, constantique postmodùm sanitate gauderet.

Maculæ rubræ ad sextum diem, adeò-
que per morbi augmentum, adpatuère:
pustulæ miliaribus formâ similes, crisi
jam perfectâ, ac sanitate recuperatâ,
effloruerunt. Criticum ergo neutrum
fuit.

11. Malignâ admodùm febre juve-
nis decubuit, variolas nunquam passus,
easdemque valdè metuens. Ad sudores
validos eosdemque continuos corpus,
patrio errore, disposuit, quotiescum-
que non aderam. Hinc die 5. maculæ
rubræ in collo ac manibus visæ sunt,
mox verò iterùm evanidæ; itidem die
sexto. Posthac illum, ægrotans ipse,
non vidi. Ab aliis autem rescivi rubris
illis maculis alba miliaria sensim ac-
cessisse, profusissimosque toto in cor-
pore sudores. Ad diem 15. totus milia-
ribus scatens, periit.

Nimio atmospheræ, parvo in cu-
biculo, calore, coactisque sudoribus,
utrumque exanthematum genus geni-
tum est; neutrum sanè criticum.

12. Fæmina 24. annos nata, nono
morbi acuti die ad nos defertur, ma-
culis rubris in collo, facie, pectore,
summo humero, jam à biduo deturpata,
& ab earum eruptione in pejus lapsa.
Porro hoc ipso 9. die duo observaban-

tur: 1°. retrocessio macularum; 2°. intermittens pulsus cum torminibus ventris, cum tenesmo, & cum alvo coctâ multâque, ad tertiam usque vicem repetitâ. Mitis exinde illicò febris.

Judicium factum multa suadebant. Sed insolita admodùm debilitas, post subitaneum macularum retrocessum, maligni quid portendebant. Unde corticem extemplò dedi. Mox inde recreata bis similem alvum posuit. Die 13. tria visuntur in collo miliaria, quæ perstant tridudò. Die 17. pauca alia accedunt, ut & die 18. 20. 21. Sed, ut dixi, mox à sumpto cortice mirè recreabatur, subitòque reddebatur sana; ut cum paucis hisce papulis egredi domo, si opus fuisset, potuisset.

Enarratione totâ arguitur rubras maculas, crescente morbo natas, planè symptomaticas fuisse; miliaria verò post crisin quamdam, postque plenarum virium reditum, nata, criseos certè normam non habere. Fortè prius illud symptomaticum exanthema subitò evanescens, viresque prosterbens, posthac bonitate corticis, paucorum formâ miliarium, effloruit.

13. Vir 27. annorum, sexto febris continuæ die, miliaria habet, quæ

nunc plus, nunc minùs extabant, usque ad 12. diem, quo nova pellucidaque eadem & alba, prodière. Continua febris nunc in remittentem, bis die exacerbantem, abivit. Die autem 16. & 17. æger copiosissimis scatuit miliariibus. Febris inde exacerbatio major, viresque projectiores. Cortex ad 20. diem dari ceptus; cujus sub usu papulæ novæ. Sanitas integra brevi sequuta est.

Prodière prima miliaria cum morbi incremento, imò morbo posthac in longè periculosiorem mutato; posteriora itidem. Nulla proinde criseos similitudo.

14. Eodem tempore mulierem, ulcerosâ scabie spontè ferè curatam, cæterùm arthriticis obnoxiam insultibus, jamque universorum penè artuum rheumatismo laborantem, suscepi in Nosocomio. Febris acuta fuit, pustulæque nonnullæ rubræ in facie, unaque insignior ad nasum, aderant. Die 13. rubra miliaria copiosa prodière in facie, collo, brachiis, cruribusque universis; unâ horâ conspicua admodùm, horâ alterâ vix visibilia. Die 15. & 16. bene prostant; 17. adhuc magis; 18. maximè, sed cum intolerabili cephalalgia.

Die 20. miliaria ritè quidem prostant; sed magna præcordiorum anxietas adest. Die 21. & 22. cum copiosissimis miliaribus enormes pedem, quo præcisè olim loco podagra, excruciant dolores. Die 24. cum miliaribus & copiosis & magnis, valida febris. Miliaribus jam in facie siccescentibus ad 27. diem, febris magna. Decem postmodùm dies elapsi sunt, priusquam ultimæ pustulæ exsiccarentur. Rheumatici dolores, febre & exanthemate jam evanidis, diù adhuc persisterunt.

Contagium hæc fæmina vel jam habuit, cum ad nos duceretur, pustulis in facie rubris tunc jam maculata; vel in Nosocomio; miliaria ægro mox descripto habente, contraxit. Cæterùm nemo, credo, criticas has eruptiones esse autumabit, qui cum iisdem videt morbi durationem, febrim validam, iudicium imperfectum.

15. Mulier 27. annorum sextâ die suæ continuæ ac putridæ febris, numerosas acquisivit circum labia pustulas, ut & die 7. Ad finem autem hujus diei, siccescentibus illis, alba eaque copiosa successère miliaria ad scapulas, humeros, faciem ac demùm brachia universa; die 10. ac 11. pulchrè prostantia;

12. numerosiora ; 13. in toto dorso atque abdomine conspicua. Die autem 14. hæc omnia rubris miliaribus plurimis interspersa, tam in priore, quam in posteriore corporis parte inveniebantur. Die 15. his cunctis ritè extantibus, valida admodùm febris cum cephalalgia per integrum diem intolerabili, ægram vexavit. Die 17. ingentes anxietates adsunt. Cum 17. die examinaremus an diuturniore decubitu, licet omnis adhibita cura fuisset, postica corporis haud excoherentur; vidimus totum dorsum, lumbos, nates, crura, pedes pedumque digitos confertissimis miliaribus scaterere. Hoc die incipiebant exsiccari; exsiccatio tota brevi successit, integraque sanitas.

Quia eodem tempore cum binis posterioribus ægris hic decubuit, natum contagione exanthema facilè credimus; symptomaticum autem fuisse dies 15. 16. 17. abundè evincunt.

16. Fæmina petechiis, antequam ad Nosocomium deferreretur, fere enectâ, alterâ die mortua est.

17. Peripneumonicus in Nosocomio casu & neglectu exanthemata passus, brevi inde curatus, crici peripneumoniæ ritè absolutâ, *Part. 1. pag. 26.*, &c. ut & alibi descriptus fuit.

§. II. Ægri ergo numero septemdecim, spatio sex cum dimidio annorum, petechias aut miliaria aut utrumque in Nosocomio practico habuerunt, adeoque quinque circiter omni bienio. Pars media horum exanthemata, antequam ad me adferrentur, jam habuerunt; pars altera iisdem in Nosocomio practico correpti sunt. Ergo inibi spatio trium annorum exanthemata hæc quatuor duntaxat ægris eruperunt. Omnium verò duo tantum fuere, quibus id spontè contigerit: reliquis quindecim aut contagium, aut parvum regimen, medendive methodus, aut combinatæ hæc causæ exanthemata produxere. In nemine verò illorum ea critica fuisse, ipsa cujusque morbi historia evicit. Ad historias autem illas quod spectat; exactè profectò eas ex majoribus Nosocomii diariis contrahere valui, quòd in hisce quidquid ægris nostris omni die, quavis horâ, singulo momento contingit, exactissimè amplissimèque adnotetur: unde etiam fit, ut ipsa hæc diaria basin ponant dicendorum medicinæ studiosis ad ægrotum lectos.

Igitur irrefragabili experienciâ convictus, assero nemini meorum critica

hæc exanthemata fuisse. Imò si nunquam petechiis miliaribusve laborantes vidissem, & nudam modò horum 17. ægrorum historiam legissem, quo, ambo! jure criticum id vocarem, quòd sæpè diebus neutiquam criticis, sed admodùm infidis contingat? quòd cum morbo & multùm & diù ingravescente, auctoque proinde periculo, fiat? vel etiam quo erumpente, criticæ evacuationes, in morbis acutis citra exanthemata consuetæ, eæque sufficientes prodeant?

Hinc concludo 1°. Si in aëre *Vien-nensi*, in quo medicinam facio adedò rarissima mihi hæc exanthemata sunt, ut spatio 6 $\frac{1}{2}$. annorum vix 17. exempla coram centenis testibus potuerim producere; si præterea plerisque ægris meis, citra exanthemata, integræ contingant, felicesque crises; tunc exanthemata illa, aliis medicis adedò frequentissima, critica utique appellari non posse.

2°. Si iisdem acutis in morbis exanthemata mihi rarissima sunt, in quibus alii medici ea frequentissima vident, ea sanè ab aëre, seu nostro, quod vocant climate, neutiquam generari; at verò potius à certis quibusdam causis, quas ad ea generanda ponere soleant illi, ego autem non soleam. Quænam

potrò causæ illæ sint, has in Tract. *de Febr. Divis.* satis superque, ni fallor, ex pluribus, imò etiam ex celebrioribus *Germaniæ* autoribus, demonstravi.

Ut igitur multa paucis dicam, differentia exercendi praxin tanta est, ut differentia in morbis inde necessariò generari debeat. Mistura, *Hofmanniana* practicis *Germaniæ* dicta, eive similis, nunquam adhuc cuiquam nostrorum acuto in morbo data fuit. Deinde 2°. pulveres absorbentes, sive testacei ac præcipitantes, nec non bezoardici & cinabarini, nunquam iisdem in morbis in Nosocomio præscribuntur; puerperas, infantes; & præterea ex centenis fortè hinc inde unum alterumve, cui ab acido febris, excipiatis. 3°. Emetica aut purgantia nunquam adhuc debui principio acutorum dare. Ita ut *Hippocrates Aphor. 1-22.* & maximè in *Libro de Purg.* sive in fragmento dicto *Heurmano*, rectè monuerit oppidò raros esse casus illos, in quibus aut emetico aut purgante, initio acutorum, uti oporteret. Quam utique doctrinam in *Epidemiorum* libris, passimque alibi, exemplo confirmavit. 4°. In calidâ, non renovatâ, putridis exhalationibus inquinatâ atmosphærâ, nunquam

quam ægri & includuntur & ferè suffocantur, in nostro Nosocomio.

Unde tam certum mihi videtur, quàm quod certissimum, exanthematum frequentiam à quatuor hisce causis positis oriri, ac perennare; & è contrario à medicinâ *Hippocraticâ* eorundem observari raritatem. Hujus observati veritatem partim jam confirmarunt edita, partim brevi confirmabunt edenda in lucem variorum diaria Nosocomiorum, in quibus demùm modernorum hæresin antiqua *Hippocratis* medicina pepulerit. Meritò igitur concludere mihi videor, quamdiu moderni morem obtineant, eos exanthematum perpetuare crebritatem; eorumque conscientias graviter oneratas manere, tum eâ majori molestiâ, quam suis ægris frustra facessant, tum graviore periculo, in quod conjiciant eosdem, tum denique multorum strage, quos exanthema, deditâ operâ provocatum, quotannis è vivis tollat.

CAPUT II.

DE HYDROPE ET TYMPANITIDE.

§ I. *Viri hydrops ascites cum monstroso omento, ceteraque abdominis pinguedine mirè degenerante. Varia circa ejus causas, & effectus. Observatio pertinens ad historiam vomitûs, qui secundum communes pathologiae leges inevitabiliter hîc adesse debuisset, adesse tamen haudquaquam potuit.*

§. II. *Hydrops feminae cysticus, ascitesque abdominis; unâ cum hydrope pectoris, & inferioris corporis intercute. Saccus ex ovario ipso, ejusve hydatide ortus, ventrem explens ferè universum.*

§. III. *In aliâ muliere hydrops, & cysticus, & ascites: saccus autem tam ab ovario, quàm à toto sinistro uteri latere, natus, in eoque unâ cum aquâ aër contentus. Parvus admodum thorax; pulmonumque pars notabilis aqua, inquam injecta, fundum petens.*

Ad trinos hos casus impossibilitas Parisinos imitandi ostenditur. §. IV. *Ostendit idem historia hydropica ex Part. 4. resumpta, atque in presentem diem producta.* §. V. *Prosecutio aliûs exempli ex Part. 4. curam cystici tumoris, na-*

turâ viam monstrante, enarrantis.

§. VI. *Tympania* improprie dici potest aquâ & aëre gigni; unde veterum quorundam, id ita affirmantium, mens intelligitur: quamvis eo in casu alio potius, quàm tympanitidis nomine, morbus insigniendus esset.

DE hoc argumento fusè egi *Part. 4. Rat. Met. Cap. 3.* variasque curandi methodos examinavi, ut constaret quâ demùm ratione ejusmodi calamitates sive percurare nonnunquam, sive saltem tolerabiliore reddere possimus. Verùm cum proximè elapsus academicus annus novas suppeditaverit, easdemque notabiles admodùm observationes, operæ pretium erit hæc nunc recensere, fusiùsque differere super hâc quæstione.

§. I. *Scriniatorum* faber 36. annos natus, sanus perpetuò, vino licet deditus, calidissimo die 25. Julii 1759. domicilium mutans, transferendæ suppellectili plurimùm occupabatur, gelidam procul dubio plurimam ingurgitans. Nocte insequente collo lumbisque dolere, simulque tumere ventre cepit. Variis remediis frustra usus, ad *Fratres Misericordiæ*, mense Novembri, se contulit. *Hydrope* intra octiduum immensè cres-

cente, 68. libras medicas aquæ limpidae, flavæ, utcumque flocculentæ paracentesi eduxere: renato autem subito malo, 48. libras, elapso vix à primâ paracentesi octiduo, iterum evacuarunt.

Ventre hinc egregiè depleto, expertissimus hujus monasterii medicus *D Guarin* minitantem morbi reditum apertis semper retudit medicamentis. Interim manifestò deprehendebantur in ventre tumores, qui prominentes globos hinc inde referrent. Perpetuosque ferè & dolores & ardores miser, ad umbilici regionem, conquestus est. Unde demum, collapsis viribus, 13. Dec. periit.

Fratres Misericordie lymphæ 2. aut 3. ut putant, mensuras cavo abdomine eduxere: cum verè cæterum totum inibi confusissimum cernerent, attulere mihi exemptam totam quantam viscerum ventralium molem, cohærentem ita, ut in corpore fuerat. Cujus en publicè factam anatomen.

Ingens ventriculus adparuit, lieni arctè connatus; hepar autem mediocre. A fundo autem ampli latique ventriculi, dutum crassumque scutum nascebatur, universum explens abdomen, us-

que in latera, imaque pelvis; viscerum proindè omnium conspectum velans, peritonæo hinc inde connatum. Eodem elevato, intestina nuda patebant, ita ut manifestò constaret ingentem hanc molem degenerans omentum esse. Accuratioris examine patuit substantiam ejus constare tuberculis innumeris, majoribus, minoribus; hinc omninò informem & inæqualem, lamellis omenti ambabus intimè connexis constantem. cartilagineam naturam plura tubercula induerant. Parvumque ita *Winslowo* dictum omentum pariter degenerans, cum omento magno, cum gibbo ventriculo, cum cavâ hepatis regione, ante sinum venæ portarum, intimè concreverat. Pondus autem omenti totius $5\frac{1}{2}$ librarum fuit.

Omnes præterea productiones adiposæ, quæ, totidem omentulorum instar, ad colon rectumque enascuntur, eodem modo degeneraverant; ad rectum verò adeò, ut inde tota pelvis repleta cerneretur.

Mesenterium ac mesocolon iisdem quidem tuberculis scatebant, sed aliter dispositis; ramosis nimirum, eumque productis in modum, quo in fodinis vel subterraneis specubus, stalactica.

Sub duro omenti tegmine compressa locabantur, interque sese ligamentis, facile tamen dilacerandis, connata intestina. Omnis pinguetudo, quæ tria ad hepar ligamenta comitari solet; omnis ea, quæ vesicæ felleæ ejusque ductui circumfusa cernebatur, nil nisi similem induratum atque globosam referebat substantiam. Pylorus intus bonus, exteriùs tumorem gerebat, qui & durus & semicircularis, & plus quàm tres digitos latos crassus, inventus est. Diaphragma totâ suâ inferiore facie duos hos sebaceos tumores, semidigitum crassos, gerebat.

Suspicaretur ferè calore nimio fusam omenti ventrisque pinguedinem, subito frigore, dum vespere à laboribus quiescebat homo, ad ventrem externum admisso, frigore quoque potus gelidi intrò suscepto, coaluisse, induruisse, in irresolubilem hanc massam abivisse; sensimque appulsis humoribus auctam esse; atque hinc positam demùm, quod in ejusmodi degenerationibus assolet, hydropis causam fuisse. Utrique dies fuit totiùs æstatis calidissimus, thermometro post meridiem, in loco à reflectione radiorum immuni, gradum 90. notante. Si in tanto calore ponderetur

labor, quem vehementem, quem continuum sustinaerit; & conferatur cum observatione *Ruischii* fusam à motu pinguedinem in equo describentis, conjectura verisimilitudinem adipiscitur.

Nunquam, quod notandum, homo in hoc morbo vomuerat. Attamen, præter alias vomitûs causas, irritatio perpetua ventriculi, tum & pylorum premens arctansque moles, vomitum frequentem ac vehementem, ex iteratâ experientiâ anatomicâ, excitare debuissent. Verùm in hoc homine ventriculus & utrinque & toto fundo suo, tam duræ, tam crassæ, tamque ponderosæ massæ adeo intimè adnatus erat, ut videretur, ne à fortissimo quidem emetico, in convulsivos vomendi motus contrahi agitarique potuisse. Bilis in cystide copiosa, tenax.

§. II. Mulier 52. ætatis annum agens, adhuc menstruans, à 12. retrò annis tussi vexata, alvo perpetuò segnis, curat sibi pro consuetudine maiali venam tundi; ex eoque tempore fluore menstruo caruit. Brevi postea dolorem in hypogastrio quidem toto, sed sinistro ejus in latere intensiorem, percepit; ut ultra in illud incumbere nullatenus posset. Crevit sensim abdominis moles, ita ta-

men, ut cutis & muscoli semper flaccidi manerent, prehendique ac complicari possent, præterquam ad umbilicum. Dolorem deinde in dextro hypochondrio conquesta est, versùs costas ac ventriculum se extendentem; qui tamen posthac minùs observabatur. Quinque septimanarum spatio ventrem ego sæpè sollicitè tangens, dura omnia deprehendi, præcipuè utroque hypogastrii in latere; fluctuationem verò liquoris nunquam. Tandem contigit, ut dum incederet per plateam, acutum sinistra in abdominis parte dolorem, cum quodam dilacerationis sensu, perciperet. Ex illo die manifesta humorum undulatio ab utroque umbilici latere, in epigastrio potissimùm, percepta est. Jamque integumenta & muscoli abdominis, olim adeo flaccidi, vehementer tensi expansique observabantur. Ventris crurumque hydrops intercus hisce se junxit.

Qui cysticus olim hydrops fuerat, eum nunc, dilacerato sacco, ascitem produxisse rati, ad paracentesin devenimus, aperturâ solito altiùs factâ; quia infra nulla undulatio, sed magna potiùs durities. Unde nobis videbatur callosus crassusque saccus, licet infirmiore quâ-

dam plagâ crepuisset, multisque esset evacuatus aquis; tamen durâ suâ mole, lymphâ fortè multâ adhuc circa ejus fundum existente, hanc efficere hypogastrii duritiem.

Paracentesis 7. Nov. 1759. instituta, 22. propemodùm libras medicas fusci, turbidi, spissi, liquoris eduxit. Ventre inde plurimùm evacuato, fœmina veluti reviviscere tridui spatio visa est. Verùm brevi adeò tempore liquor undulans recrevit, ut propter anxietates auctas, suffocatamque respirationem, cogermur 31. Nov. repetere paracentesin: quâ tamen haud ultra 16. libras educere potuimus.

Vix inde perceptum solamen, quòd anxietatum alia longè quàm olim, se causa prodiderit. Decubitus in dextrum latus commodior, subita à primo somno excitatio, & suffocans eo tempore anxietas, hydropem dextri thoracis lateris innuerunt. Ita tamen, ut sinister thorax haud omninò ab aquis videretur esse immunis: diutiùs enim in dextrum latus jacentem suborta nonnunquam nova anxietas in sinistrum latus convertit.

Diuretica cujuscunque generis, &

ante & inter & post paracenteses, etiam varia purgantia nullam opem tulerunt. Exigua alvas, & pauca atque lateritia dicta urina, tantum prodierunt. Commina nostra ad aquas, exulceratis aut scatificatis cruribus, educendas, palliarunt quidem aliquantisper; symptomata autem non abstulerunt. Ad 15. Jan. 1760. obiit.

Cadaveris venter validè fuit æquabiliterque tensus. Aperto prudenter peritonæo, corpus ingens, fuscum, durum, totum quantum explebat abdomen, ab imâ pelvi, ad usque lienem & hepar. Idem illud, variis in locis, expansionibus firmis, membranosis & adiposis, cum peritonæo concreverat, præsertim circa umbilicum, & in eâdem cum umbilico latitudine, sinistro in latere; idque transversim, latitudine quatuor digitorum: deinde & per tres quatuorve digitos deorsum, ut cum primâ transversâ adhæsione angulum ferè rectum componeret; etiamque hinc inde ad latus dextrum.

Examine eo usque producto patuit vel ovarium dextrum esse, vel ex ovario hydatidem natam, quæ totam hanc expansam molem produxerat; intus ple-

nam subrubrâ aquâ, quæ 24. libras ponderabat, quæque igni imposita, in scissilem abibat materiem. Saccus porrò totus facie suâ internâ mirè exulceratus, & hinc tuberculis, seu sebaceis, illinc ichorosis, iterùmque alibi cartilagineis, aut etiam saniosis plenus.

Quod vel ovarium, vel ex eo natam hydatida, hunc saccum formare dixerim, id ideò dixi, quòd ambigui hæserimus utrùm corpus quoddam, quod ad sacci radicem inveniebamus, ovarium ipsum, an verò separatus parvus saccus esset? Sinistrum ovarium in varios degeneraverat tumores. Uterus mutatus fuerat in duram substantiam, eamque carnosam & difficulter percindendam; crassam adeò, ut vix in utero cavitas, nisi propè ejus orificium, superesset.

Universa penè intestinorum moles versùs lienem trusa erat. Ventriculus pro more ingens; cum is, compressis adeò intestinis, vehementer distendi inflarique soleat.

In thoracis cavo dextro rubicundior adhuc aqua, quàm ea, quæ in magno sacco hæserat, ad trium librarum pondus inerat; verùm non, ut illa, in duram massam ad ignem mutabatur; paucâ namque pelliculâ superstite evapora-

batut tota. In sinistrâ thoracis camerâ, in quâ aliquam, sed copiâ minorem aquam, vivente fœminâ, suspicati eramus, nulla aqua inventa est. Pulmo lateris dextri vix mediam ejus altitudinem occupans, adparuit condensatus, ac veluti ad ignem crispatus. Idemque inferiore suâ totâ mediâ parte, dum in aquam conjiceretur, ejus fundum petebat; innatabat verò superiore. Interna pulmonis substantia sat bona, sed lata ejus in dorso cum pleurâ cohæsit.

Tota superficies inferior pulmonis, pleura, diaphragma, mediastinum, id est, quævis partes aquæ contiguæ, plenæ fuere tuberculis variæ magnitudinis, semiscirrhosis, putulentisve, aut faniosis. Lien quadrifariam, profundâque incisione dentatus, durus; hepar albescens & compactum. Vesiculæ bilis profundissimè tinctæ copia duas pondere uncias superabat: ineratque vesiculæ calculus, quadrangulus ferè, trium linearum diagonalem habens, spiculis innumeris, ac parvis splendidisque lapillis concretus, exusto carboni rudiore adpectu haud absimilis. Nulla feri in encephalo redundantia, & quæ pauca aderat ventriculorum anteriorum lymphæ, ad ignem non coalkit.

Ex historiâ morbi & sectione cada-
veris, id videtur colligi oportere, quod
mulier ista primùm hydropem cysti-
cum passa fuerit; quod deinde sacculus
parvâ quadâm in plagâ crepuerit, &
asciten effusis produxerit aquis; deinde
quod paracenteses aquas ascitis dunta-
taxat eduxerint; præterea quod lapsu tem-
poris concidentis sacculi apertura, cujus
vestigium invenire non potuimus, con-
solidata fuerit; sicque regenerata aqua
fit, quæ sacculum in eam, quam in cada-
vere deteximus, extenderit molem. Pro-
babileque admodùm eam sacculi crassi-
tatem impedivisse, ut vel morbi princi-
pio, vel sub finem ejusdem, undulan-
tem perciperemus lympham. An ideò,
quòd scæmina à 12. retrò annis siccâ
eâque validâ tussis laborasset, hydrops
thoracis eo, qui abdominis, longè an-
nosior? Nunquid, quòd posteriore an-
no menses adeò irregulares ac paucos
habuerit, & tamen plethorica existeret,
uterinum systema obstructum atque in-
duratum habere ceperit?

§. III. Sub idem tempus aliam quin-
quagenariam suscepi, quæ bonâ semper,
ut aiebat, valetudine usa; nisi quòd
febrem intermittente, seu quotidianâ,
seu tertianâ laborare consuevisset. Quas

quidem febres largiore vini potu, quem impensè amabat, semper se dispulisse, asseverabat. Catamenia tardè incepta, maturiùs finita, pauca perpetuò & irregularia habuit. Quinquennium elapsum esse aiebat, ex quo semel urinam mittere, præ adstantium verecundiâ virorum, impediretur: elapsis aliquot deinceps horis, se ventre doluisse, urinam verò, quum mittere gestiret, nullatenùs mittere potuisse: fomento tamen ad hypogastrium vespere adhibito, paucas reddidisse guttulas: remediisque postera die à medico acceptis, iterùm guttatim eam prodiisse; postea autem sensim abdominis, tum tumorem tum dolorem se percepisse. Adjungebat porrò, elapso ab illinc mense, se, vehementer sitientem, copiam gelidæ immensam hausisse; cumque totâ insequente hyeme admodùm siticulosa foret, plurimùm bibendi necessitati parere se debuisse; nec unquam nisi stranguriosè reddere potuisse urinam.

Porrò ventris mole crescentis extensionem, eò usque æqualem, ut ait, perceperat; cum verò plurimorum medicorum opem frustra esset integro triennio experta, & tandem decoctum juniperi diu assatimque hausisset, ventrem

quidem multum concedisse; sed etiam admodum inæqualem tactu figurâque redditum esse deprehendebat. Relicto autem eo decocto, advertit antiquam ventri molem, antiquam rediisse æqualitatem.

Ex hâc sæpè repetitâ, eodemque semper modo enarratâ ac confirmatâ anamnesi, conclusimus cysticum hydropem adesse; cujusnam visceris incerti quidem, probabiliter tamen obstructione systematis uterini natum; eique demum ascitem junctum esse. Quippe catameniorum modus hoc ipsum systema dudum laborasse indicaverat nobis: annusque vini abusus, frequentiores quoque narium hæmorrhagiæ ad causam prægumenam accedentes, morbum præsentem gignere potuisse nobis videbantur; ita tamen, ut continuus aquæ abusus eundem vehementer auxisset.

Urinosusne hydrops forsitan non fuerit si quis suspicetur, respondeo hydrophem urinofum celeriter perimere; hunc verò jam integro perstitisse quinquennio. Sed præterea hydropis causæ pridem in corpore extitère, antequam urinæ retentio nasceretur.

Decoctum juniperi multam sanè ascitis lympham diuresi eliminavit, quum

venter ita detumesceret; sed ascite evanido cysticus hydrops cum omnibus suis tumorum inæqualitatibus eò manifestior adparuit. Confirmavit hanc phænomenis hujus explicationem, ventris renato ascite, æquabilitas.

6. Nov. 1759. paracentesi eduximus 56. libras liquoris, qui fuscus, atque instar potûs chocoladæ spissus deprehensus fuit, integrâque septimanâ asservatus non fœtuit; igni autem à principio eductionis impositus, paucâ suâ massâ coagulabatur, plurimâ suâ parte in auras evanuit. Principio, ut fit, ab operatione recreata, viribus solito citius dectevit, perpetuisque tum anxietate tum pertinaci diuturnoque singultu, 19. ejusdem mensis obiit.

Venter monstrôsè inflatus; musculi abdominales tenuatissimi; peritonæum denso cum sacco, in cavo ventre contento, hinc accretum, illinc liberum. Sacco levi vulnere pertuso, mox venter, flatu sibiloso erumpente, multùm detumuit.

Saccus ex imâ pelvi supra umbilicum, ac per totam ventris latitudinem ascendens, fundo suo terminabatur latis circiter quatuor digitis infra cartilagineam xyphoideam. Omentum supra sac-

cum sub hepate locabatur, & hinc inde
 ad ejusdem lobi majoris crepidinem,
 tum & ad totius sacci fundum adhære-
 bat, & connatum erat. Thorax mini-
 mus fuit; nam hepar tam altè sub cos-
 tis recondebatur, ut gibbo suo ultra ter-
 tiam (ducto à superioribus numero)
 adscenderet; eodemque modo dia-
 phragma medio suū. Cellulositate qui-
 dem facilè dilacerandâ saccus pluribus
 in locis cum peritonæo connexum; ad
 latera verò & in ilibus, ligamentosis
 productionibus, non nisi cultro separan-
 dis, cohæsit. Origo ejus ab ovario sinis-
 tro, totâque uteri sinistrâ parte; fundi
 sui posticâ plagâ cum intestinis tenuibus
 unitus ope ligamentorum membranoso-
 rum, non tenacium, sed digito facilè
 solvendorum. Tenuia intestina omnia
 ferè in epigastrio sinistro convoluta:
 suo colon loco. Jamque in inguine dex-
 tro, iisque cunctis in locis ubi saccus à
 cohæsione cum peritonæo liber, ac toto
 abdominis cavo, ascites erat. Aqua as-
 citis minimè fœtens; ea autem sacci
 fusca & fœtida fuit. Ipse autem saccus
 inæqualiter crassus, intus tuberosus,
 faniosus, semipurulentus totâ suâ inter-
 nâ substantiâ. Aër, qui sibilo exiverat,
 ad anteriora sacci locatus fuisse videtur,

hincque, facto vulnere, exitui aptus. Substantia facci hinc semilineæ, ibi lineæ, alibi 2. 3. linearum; in latere verò sinistro, digiti, imò pollicis crassitudinem inæqualem ac tuberosam habebat.

Circa uterum nihil non confusum. Examine tamen patienter instituto, paruit ovarium ipsum, dum extendi inciperet, cum laterali uteri superficie cohæsisse; tubam fallopianam implicuisse sibi, eandemque ad sesqui spithamæ longitudinem extensam, secum duxisse; sic demùm occupasse ventrem ferè totum. Habebatque ad suam originem appendiculum aquâ similiter repletum. Dextrum ovarium diametri sesqui pollicis, lymphâ gelatinosâ repletum erat.

Igitur paracentesi eductus fuit liquor turbidus, non fœtidus, in cavo abdominis ascitem faciens; qualis etiam à morte ibidem deprehendebatur. Liberè enim, effluere sub paracentesi potuit è locis à cohæsione cum peritonæo liberis. Hincque factum ut, etiam in vivente, undulatio perciperetur aquarum.

Docent porrò hi tres casus, me, *Part. 4. Rat. Med. cap. 3.* haud immeritò aliquas, easdemque haud leves, adnotasse difficultates, in exsequendo erudit, *Paris. Chirurgorum systemate*, quo sta-

tuerant, eductis paracentesi aquis, vulnus insigniter dilatandum esse, apertumque servandum; ut & omnis posthac renascens liquor, abdomen alioquin iterum extensurus, inde extillaret perpetuò; & saccus ita consideret, complanaretur, convolutusque concreceret, ut deinceps ultra extendi nunquam posset.

In primâ enim historiâ hydrops renascens præcaveri quidem potuisset, latâ servatâ ventris aperturâ; sed omentum ita monstruosum non modo inde mutatum non fuisset, sed aëris allapsu in sphacelum dirum, subjecta sibi omnia destruentem, abivisset.

In historiâ secundâ & terciâ saccus in paracentesi percissus non fuit; percindendus ergo fuisset. Ecquis verò pollicis fortè densitatem offendens, nescius proinde quid fortè percinderet, cultro penetrare ausus fuisset? Haud enim id in vitâ, ut quidem in cadavere, illicò patescit. Nec concidisset saccus, sustentaculis quippe & adhæsiionibus validioribus cum peritonæo cohærens. Quid verò in substantiâ ulcerosâ, scirrhosâ, faniosâ, adeo crassâ, vulnus effecisset? Quid demùm aër? Dira certe carcinomata, quæ mutuis binorum pendentis

facci laterum affrictus auxisset vehementer. Quod si demum aperturam fortè in tenuiore facci substantiâ, ut latis in plagis antèriùs posteriùsque erat, penetraturam fuisse; quid inde non timendum ab intestinis? Compressa hæc olim, jamque libertatem nacta, & flatibus distenta, aut colicis expansa doloribus, versùs locum minimè resistantem saccum, seu ejus parietem posteriorem protrudere, extruderè, & ventrem extra ventrem, monstruosamque formare herniam potuissent. Mitto nunc quæ de degenerascente ovario excindendo, etiam ab iisdem claris viris proposito *Part. 4.* dixi. Utrique in tertio hoc exemplo patuit ovaria, dum extendunt sese, quandoque utero primùm adplicari, eidemque arctissimè uniri: ovarii proinde extirpationem majoribus difficultatibus premi, quàm quidem theoretica ejusdem contemplatio suggessisset.

§. IV. Prosecutio historię mulieris, de quâ *Part. 4. cap. 3. pag. 54. & seq.* difficultates confirmat easdem. Sic enim res nunc cum illâ se habet. Tumor abdominis post paracentesin semper recreverat, undulans nunquam. Hydragoga vitam, hyeme præcedenti bonâque veris parte, tolerabilem ipsi reddiderant.

Maii verò 10. proximè elapso, motum exercens validum, pondusque elevans, crepitum in ventre percepit, veluti quid intus sibi dilaceraretur, simulque subitum ventris incrementum. Fluctuationem nunc manifestam iterùm deprehendebamus.

Ut anno præterito, præter cysticum tumorem, habuerat ascitem, paracentesi eductum; ita etiam nunc, vel sacco ipso vi lacerato, ut in historiâ secundâ, vel alio tumore hydatico rupto, ascitem adesse ratj, 14. Maii paracentesi eduximus libr. 20. liquoris turbidi, fuscj, tenacis, haud fœrentis, vix imminutâ abdominis mole. Unde potiùs alterum à primario sacco disruptum eâ vi fuisse credimus, cum primarius ille, intra octiduum à perceptâ dilaceratione, æquè magnus extensusque, quàm olim deprehenderetur. Liquor eductus secessit in gelatum, quod lumini admotum pellucet, & in liquorem fuscum, ferè limpidum, qui ad ignem omninò coagulatur. Toto eo tempore notavimus ejus urinas nunquam habuisse lateritium sedimen, ut aliàs id hominum genus habet; sed tale, quod à bonâ in acutis hypostasi haud facillè interstinguas.

Post hanc paracentesin, aliud quid,

præter descriptam formam extensionemque, venter notandum exhibuit. Circumscriptus quippe tumor ab hypogastrio, ad umbilicum & ultra extensus, durusque idem, atque ovalis, apprehenditur; haud sanè aliter, ac si ultimam graviditatis metam attingeret. Maritata cum sit, graviditatis datur, unà cum hydrope, tum cystico, tum ascite, possibilitas. Id verò incertum. Casus famosus *Drelincurtii*, cui similem etiam *Part. 4.* descripsi, abundè evincit uterum posse, dum privato turgēt hydrope, simulare graviditatem. Tempori utique hoc concedendum. Interim præter alias sufficientes rationes haud imitandi *Parisiens*, nova hæc nobis, eaque urgens sanè ratio saccum haud aperiendi, suscebat.

Dies interim docuit diem. Elapsis nunc ferè quinque mensibus, dum hæc sub prælo sudant, ex quo subdubitare ceperimus, mutatio figuræ incrementumque abdominis planè arguunt personatam graviditatem fuisse. Quamvis igitur graviditatis metus haud existat ultra, subsistunt tamen graves aliæ rationes abstinendi à curâ propositâ.

§. V. Anno proximè præterito, innuetam casus nonnunquam dari, ubi id

ipsa per sese natura facit, quod in propositâ methodo & difficile deprehenderamus, & periculosum, & sæpe impossibile. Videatur hist. mulieris *Part. 4. cap. 3. pag. 71. & 72.* quæ scilicet in graviditate, præcipuèque deinde à partu, ab umbilici dextro latere tumorem gerebat, qui manifestam puris, arctiore spatio contenti, fluctuationem exhibens, aperiebatur; pusque copiosum per multos dies fundebat, cum imminutâ duritie, & cæteris bonis inde sequentibus signis. Quandiu potuimus, locum in illâ servavimus apertum, quia purulentus sacculus peritonæo accretus esse detegebatur, nec admodum magnus ille, ut stylo flexili & incurvo patebat. Mense Octob. & Nov. 1759. vulnus sponte coëuns, aliquoties dilatavimus, eo quod superfitem duritiem deprehenderemus. A partu, qui ineunte Junio contigerat, defuerant menses; finiente verò Octobri, redière; ex eoque gravida facta, mense Augusti 1760. feliciter peperit. Locus affectus sine ullâ duritiæ relictâ aut tumore, coivit. In ejusmodi casibus verum illud Manilii: *Artem experientia fecit, naturâ monstrante viam*: præter naturam magistram, res semper periculosa admodum alex.

§. VI. Antequam hoc caput finiam; unum monendum habeo. *Part. 2. & 4.* de tympaniâ agens, in eorum sententiam abivi, qui aëri soli, eique intestinis cavis contento, adscribant eandem. Quippe capta in cadaveribus experimenta, præter *Dureti & Littrai* aliorumque auctoritatem, eò me adduxerant. Historia tamen tertia hujus capituli, pag. 244. demonstravit posse ex putrido liquore aëra in sacco gigni, pertusoque sacco exire sibilando. Ergo si veterum nonnulli simile quidpiam fortè observantes, tympanitidem dixerint aquâ & aëre gigni, hancque partim aëream, partim aquosam, haudquaquam in intestinorum cavo, sed in ventre contineri, non est quod obloquar. Verùm enim verò nec in vitâ, nec in cadavere, hic, de quo agimus, morbus, ipso tympanias nomine recensendus venit, si totam ejus historiam attentè pervolvamus. Uti- que nulla in eo hydropis siccæ signa,

CAPUT III.

DE HYDROPE PECTORIS.

§. I. *Signa & symptomata morbi ex Hipp. sequentium aevorum scriptores parùm aut nihil ejus meminerunt.*

§. II. *Sæculo autem XVIII. ut & præfenti, plures de eo ex professo egerunt.*

§. III. *Diagnosif & curatio ex autoribus formantur. Eâ occasione paracentesis tum in genere, tum ea thoracis in specie examinatur, ac remediis cæteris præstantior declaratur. Inquisitio fit quibusnam, & quandonam proficit.*

§. IV. *Examen evacuationum in hydropicis per cauteria, scarificationes, vesicantia, &c. & quâ lege usui venire queant.*

§. V. *Problema proponitur cur laudata in hydrope pectoris paracentesis adedò rarò instituta fuerit, adedò rarò adhucdum instituatur? Responsum petitur ab inchoantis morbi incertitudine, & à rebus ejus, dum probè cognoscitur, conclamatis.*

§. VI. *Fallacis morbi historia præctica traditur, quâ dicta probentur. Incertitudo signorum ejus probatur historiâ hydropicæ, multisque aliis præctis exemplis. Confir-*

*matur ulterius aliâ historiâ notabili,
& sectione anatomicâ. Conclusio me-
dica.*

§. I. **F**EMINA, de quâ Cap. proximè superiore pag 235. actum, præter hydropem cysticum & ascitem, pectoris quoque hydropem habuit. Hunc, vivente eâ, dudum suspicati eramus, ut ibidem innui. Attamen quæ signa pathognomica morbi vocari solent, non aderant omnia; & quæ etiam in eâdem hydropem sinistræ thoracis cameræ indicare videbantur, nos planè fefellere. Fallacem sanè morbum plura nobis experimenta jam evicerant; ita ut eum incertissimorum morborum in classe locari oportere, cum auditoribus meis sæpiùs doluerim. Quum tamen adeò & frequens morbus sit, & difficulter cognoscendus, operæ precium erit eum ab incunabulis repetere, adeòque examen instituere quorumvis signorum, quibus cujusque ævi scriptores medici illum nobis depinxerint, cognoscendumque, ut indubiè præsentem, dederint. Inquiram deinde num incipientis morbi signa propiora artis usus fortè non suggerat? Ex omnibus practicas regulas deducere conabor.

Ad signa morbi tum communia,
 tum pathognomica examinanda, ab *Hip-
 pocrate* ordiri convenit. *Lib. 2. de Morb.*
 pag. apud *Foës.* 483. Tom. 1. apud
Charter. Tom. 7. pag. 575. vocatur mor-
 bus Ὑδερὸς πλεῖμονος. « Si hyderos,
 » inquit, in pulmone nascitur, febris
 » & tussis vexant; confertim respirat;
 » pedes intumescunt; ungues omnes
 » contrahuntur; & iisdem, quibus
 » suppuratus, afficitur; verum remis-
 » sius ac diutius. Quod si infusum, aut
 » fomentum, aut suffitum adhibeas,
 » pus non sequitur; indeque cognove-
 » ris non pus, sed aquam intus esse.
 » At si diutius aure ad latera admotâ
 » auscultaveris, intrinsecus velut ace-
 » tum olet. Et aliquandiu his afficitur,
 » sed postea in ventrem erumpit: con-
 » festimque sanus & morbo liberatus
 » esse videtur. Verum procedente tem-
 » pore venter incenditur, eademque
 » illa & graviora patitur. Quibusdam
 » etiam venter, & scrotum, & facies
 » intumescit. Et nonnulli istud ab infe-
 » riore alvo provenire existimant, cum
 » ventrem magnum & pedes tumere
 » videant. Quæ certè intumescunt,
 » ἢ ὑπερβαλλὺς τὸν καιρὸν τῆς τομῆς, ἢ

» sectionis tempus oportunum præter-
» videris.

Libr. de Aff. int. apud Foës. Tom. 1. pag. 544. & 545. apud Charter. Tom. 7. pag. 655. 656. morbi descriptionem & curationem eodem modo, sed fusiùs, profequitur. « Hic hydrops, ait, ex
» his oritur. Quum æstatis tempore, siti
» premente, copiosam aquam biberis,
» quandoquidem inde maximè gigni
» solet, & pulmo expletus fuerit, rur-
» sùm in pectus dimittit. Quumque in
» pectore extiterit, vehementem ardo-
» rem excitat, ita ut pinguedinem, quæ
» in arteriis inest, liquefaciat. At si se-
» mel pinguedo multò magis liquefieri
» ceperit, hydropem brevi efficit. Gi-
» gnitur etiam, ubi tubercula, *ώματα*,
» in pulmone exorta fuerint, eaque
» aquà repleta in pectus eruperint.
» Quod etiam à tuberculis oriatur hy-
» drops, mihi argumento sunt boves,
» & canes, & fues. In his enim qua-
» drupedibus maximè pulmonis tuber-
» cula oriuntur, quæ aquam continent.
» Sectione namque factâ, id illicò co-
» gnosces; aqua quippe effluit. Talia
» autem multò magis in homine, quàm
» in pecoribus fieri videntur, quare

» morbosa magis etiam victus ratione
 » utimur. Plerique verò, exortis tuber-
 » culis, purulenti etiam extiterunt.

» Hæc igitur per initia oboriuntur
 » morbo: tussis sicca, & fauces exaspe-
 » rari videntur, & rigor & febris suc-
 » cedit, & orthopnœa; cutis totiùs
 » corporis tumescit, tument pedes, un-
 » gues contrahuntur; & quandiu qui-
 » dem in superiore ventre hyderus ex-
 » titerit, extat acutus dolor: cum verò
 » ad inferiorem ventrem devenerit,
 » melius habere videtur: deindè pro-
 » grediente tempore impleto ventre,
 » ea, quæ priùs, patitur. Interdum ve-
 » rò ad latus tumescit, & quâ parte se-
 » candum sit, indicat. Quod si non in-
 » dicet, multâ calidâ lotum, humeris
 » comprehensum, concutito; deinde
 » quoniam in latere materia magis fluc-
 » tuat, auscultato ».

Hippocrates igitur causam hydropis pectoris deducit 1°. ab aquæ potu, & nimio, & celeriter ingurgitato; 2°. à ruptis pulmonum tuberculis, (hydatidibus) quæ, si versùs externam pulmonum superficiem perumpuntur, suam utique lympham in cavum thoracis effundunt.

Morbi signa & symptomata ait

M iij

1°. tussim siccam, 2°. faucium raucedinem; 3°. rigorem; 4°. febrim; 5°. respirationem citiorem; 6°. orthopnoeam; 7°. totius corporis, pedumque præsertim hydropem intercutem, seu *ανασπικτι*; 8°. thoracis dolorem; 9°. hydropem ventris, cum remissione omnium symptomatum, quum pectus ad tempus evacuetur; 10°. recrescente pectoris lymphâ, quòd ejus sit scaturigo perennis, tunc ascitem ultra non levare morbum pectoris; 11°. unguium curvationem, qualis fieri solet suppuratis. Addit & alia suppuratorum signa, quæ mitiùs tamen ait, & diutiùs ipsis evenire. 12°. Absentiam sputi purulenti, etiamsi medela ad sputum provocandum adhibita sit.

Symptomatum horum plura etiam signa vera morbi sunt, sed addit *Hippocrates* aliud quid. Hominem nempe in sedili collocatum humeris validè concutit movetque; ut sic aure mox ad latus admotâ, undulantem percipiat aquam. Addit pro alio signo, *Lib. 2. de Morb.* quod eadem pectoris aqua, dum sic aurem pectori admoveris, veluti acetum olet.

Erronee aliquis hic exemplariorum? *Foësius*, & *Charterius*, & *Lindanus*,

hic legunt ὄζει, *Cornarius* vero ζέει, nempè, *fervet*. Juxta hoc exemplar sensus bonus est, non verò lectione aliâ. Nunquid enim *Hippocrates* juberet non nares, sed *aurem* pectori admoveere, ut odorem aceti perciperemus? Sed si *fervere* intellexit, tunc *aurem* admoveere oportunè præcipit.

Cum magnus *Hippocrates*, adeo in ceteris laconicus, judicaverit hunc morbum adeò fusè describi oportere, expectare quis posset *Galenum*, *Calium Aurelianum*, *Arætam*, posteriorumque ævorum scriptores; & fusos & perspicuos esse, cum de eodem agunt. Sed nihil minus. Plures in transitu meminere illius, nonnulli ne meminere quidem. Quo quid in obvio adeò morbo mirabilius? *Platerus*, *Hollerius*, *Goræus*, *Capivaccius*, *Hier. Mercatus*, *Salius Diversus*, *Jacotius*, *Ballonius*, *Duretus*, &c. obiter modò de hydrope pectoris locuti sunt, eorumque, quæ adeò fusè *Hippocrates*, signorum pauca modò raptim tetigerunt: unde concludere nos cogunt morbum ipsis minùs in viventibus ægris, quàm in denatorum cadaveribus, patuisse. Idemque judicium sit de *Cardano*, *Coitero*, *Donato*, *Cratone à Crastheim*, *Casparo Bauhino*,

& reliquis omnibus, ex quibus optimus *Schinckius* utilissimas suas adornavit collectiones.

§. II. Incunte autem Sæculo XVII. tres magni in arte viri simul hoc argumentum pro aliquâ ejus dignitate tractarunt. *Prosper. Martianus*, Romæ; *Carolus Piso*, Nanceii; *Daniel Sennertus*, Wittenbergæ. Paulò post etiam *Lazarus Riverius* utcunque fusè de eodem egit. *J. B. Helmontius*, quamvis de eo parùm habet, in tractatu tamen, qui vocatur *Ignotus hydrops*, & morbum in ægrività præsentem cognovisse, & in cadavere demonstrasse videtur. Post illum *Sylvius de le Bæ*, & cum *Lowero Wilisius*, ex professo de eodem egère. Plures tamen post illos, ut *Junken*, *Etmuller*, &c. solo vix nomine morbum recensuerunt. Egregius *Wepferus* Libr. de *Affect. Cap. Obs. 60.* anatome potiùs illum, quàm ægro vivente, cognovisse videtur: cumque ipsemet hoc morbo laborasse post mortem inveniretur, minùs tamen id credidisse legitur apud *Brunnerum*, eo quod urinam egregiè redderet, maturinisque gauderet sudoribus. *Wratislavienses N. C. Medici* ad *Ephemeridas* suas ann. 1699.—1702. tractatum de hydrope pectoris adjece-

tunt, in quo ejusdem causas, signa curamque eruditè tractant. Exinde *Academiæ N. C. Paris. Lond. Edimb.* varia ejus dedere exempla. Immortalis *Boerhaave* Cap. de *hydropè* §. 1219. hydropem hunc describit empyemati multis signis similem, solâ causæ antecedentis observatione ab illo discriminandum. Nobiliss. *Russiæ* archiater *de Gorter*, in *Med. Comp. Tract.* 35. morbum obscurissimum vocat, ejusque signa ex *Hipp. Pisone, Sennerto*, tradit.

§. III. Porrò si ex quibuscunque recensitis hisce autoribus causas, signa tam communia quàm pathognomica, diagnosin quoque & curam diligenter colligamus, notanda sequentia invenimus.

1°. In causarum enumeratione passim conveniunt omnes. Causas enim hydropis generales recensent, quæ vel in aliis corporis plagis hydropem primò conciliant, deinde pectori; vel pectori primùm, deinde reliquo corpori; vel denique pectori soli. Causas præterea peculiare quasdam nonnulli addidère: v. g. maturiorem vulneris in thorace curationem, rupturam ductûs chylieri, diruptionem hydropici pericardii,

vasorum in osseam substantiam degeneraciones, &c.

2°. Signa morbi multi haud alia enumerant, quàm quæ *Hippocrates*; nonnulli verò singularia dedere, quæ vel pathognomica, vel illis saltem proxima appellarunt: v. g. subitanæ primâ nocte excitationem, cum intentatâ ferè suffocatione; alterutrius, vel utriusque manûs sive paralyfin, sive *Œdema*; hypochondriorum tumorem; pulsum debilem, tardum, inæqualem, haud ratò intermittentem; fœtentem animam; urinam paucam, crassam, & brevi ante fata ex atro rubentem, cum furfuraceo aut lateritio sedimine.

3°. In diagnosi multi gravesque viri, difficilem, obscurum, ambiguum morbum esse fatentur: varii è contrario tanquam communi omnium more propriis ex signis cognoscendum, atque ab aliis insterfinguendum eum describunt.

4°. Curam ejus varii, vario admodum modo, auspicati sunt: *Hippocrates*, textibus ex *Libr. 2. de Morb.* & *Lib. de Aff.* supra recensitis, » hunc » quidem, ait, si exteriori parte intumescit, inter costas sectione factâ, » curare oportet. Sin verò minimè in-

» tumuerit, etiam multâ calidâ lotum
 » tunc, veluti purulentos, in fellâ col-
 » locato, & quâ parte strepitum edet,
 » eâ secato: tertiam ab ultimâ costam
 » ad os usque secato: deinde terebrâ
 » acutâ ulterius perforato: votumque
 » est, quò sanè facilè effluat, ut quàm
 » infimo loco id fiat.

» Ubi autem secueris, oportet ulcus
 » cavum, in interna patens, efficere,
 » imposito lino crudo; crassum autem
 » & extremo acutius, oportet hoc li-
 » num sive linamentum facere. Quàm
 » paucissimam aquam parcè emittas.
 » Imposito igitur linamento mollem
 » spongiam supra imponito; deinde ne
 » penicellus decidat, deligato. Et si
 » quidem quinto die pus in ulcere cir-
 » cumnascitur, ut plurimùm evadit: sin
 » verò circumnascitur nihil, postquam
 » aquam eduxeris, sitisprehendit il-
 » lum, ac tullis, & moritur. Per 12.
 » autem dies semel die aqua educenda:
 » post 12. verò dies, id est, 13. die,
 » tota aqua educenda est: & reliquo
 » tempore, si ab aquâ distensio fiat, ex-
 » haurienda, venterque cibus siccis re-
 » secandus.

» Hæc autem post sectionem exhi-
 » benda: succum laseris dragmæ pon-

» dere adparatum, & aristolochiæ, tasi
 » cervini magnitudine frustulum de-
 » rasum, & lentium erivique torrefac-
 » torum polentam; utriusque purgatæ
 » chænicis dimidium: hæc melle &
 » aceto subigito. Deinde 60. trochif-
 » cis formatis, unum tritum quotidie,
 » vini nigri austeri quàm suavissimi he-
 » minæ dimidio maceratum, mox je-
 » juno potui exhibeto. Reliquam verò
 » victûs rationem, & exercitationem
 » eandem, quam priore tempore, ha-
 » bere jubeto. Et si pudenda ac femo-
 » ra intumuerint, audacter scarificato.
 » Hunc si ita curaveris, certissimè sa-
 » num reddes «.

Monitos lectores hîc velim me
 1°. utrosque laudatos *Hippocratis* tex-
 tus deditâ operâ confudisse & con-
 miscuisse, ut continuatâ oratione inte-
 gra ejusdem sententia pateret. 2°. Me
Hippocratis λόγα & ἔμφοτα, eo modo la-
 tina reddidisse, quo *Part. 4. cap. 3.* ne-
 cesse esse demonstraverim.

Haud omnibus æquè arrisit hicce
 curandi modus. *Prosper Martianus* pa-
 racentesin *Hippocratis* ut primum, ut
 præstantissimum auxilium, commenda-
 vit. *Magnus Boerhaave* Aph. 1219. &
 1238. *Hippocratem* & *Martianum* pressè

sequitur. At verò authorum plerique hanc eo duntaxat casu laudarunt, quo remedia consueta minimè juvarent. Ita *Piso*, *Sennertus*, *Wratislavienses*, de *Gorter*, &c. Imò dantur haud contemnendi in arte viri, qui hanc operationem, cum bonâ *Hippocratis* veniâ, condemnarunt, ut v. g. *Ludovicus*, *Mercurius*, *Petrus Salius Diversus*, & penè etiam *Sylvius de le Bæ*.

Hinc ultimæ penultimæque classis scriptores, ut quemvis passim hydropem, ita & hunc evacuantibus docuère debellandum. Unde purgantia hi leviora, illi drastica, tum omnis generis diuretica, ac sudatoria præscripsère. Fonticulos quoque & setacea, vesicantia, sacrficationes, inustionesque crurum, femorum, tumentisque scroti, ad revellendam de pectore lympham, unanimiter commendarunt.

Et sanè quoad paracentesin in genere, in quovis hydrope, notamus eam ab omni retrò ævo malè audiisse, & à multis tanquam periculosam, à nonnullis tanquam quovis indiscriminatim occidentem, proscriptam fuisse. Quos egregiè *Cælius Aurelianus*, primi sæculi æræ Christianæ, ut videtur, Author, refutavit; ut & sæculo XIV. si-

niente, *Ambrosius Paré* aliique. Præcedenti ac præfenti sæculo frequentiore in ufum vocata eft. Notabilia exempla *Acad. Reg. Sc. Paris. Theses Parisinæ*, obfervationes omnium regionum, multas hydropis afcitis curationes, ut vocant, radicales, aut femel, aut iterùm, aut pluries institutâ paracentefi, referunt; tum & curas plures morbum egregiè palliantes.

Numerofi, qui mihi obtigêre, cafus me docuêre, palliantes curas numero plures, quàm integras, paracentefi perfici. Quare examinare confert quandonam integrè, & quandonam tantùm palliativè hydropici ejus ope curari queant: spontè tunc liquebit quibusnam paracentefis, & quoufque proficit.

A causâ quâcumque homo potest notabili tempore eam fuis in humoribus tenuitatem, eam cutaneis in vafis laxitatem, & anafomofin habere, ut perpetuò ferè fudet, fudorque guttatim defluat, & veftes madefaciat, lectofque. Sed & idem homo, feu bonitate naturæ, feu diætæ mutatæ, mutatæve athmofphæræ, medicamentorumque auxilio, ita potest compingi humoribus, vafis ita constringi, ut ultra non fudet, viresque fudore contractas brevi

recuperet. Hic homo tunc integrè curatus est.

Verùm ponamus exhalantium vasorum debilitatem minùs ad corporis ambitum peccare, quàm ad pleuram, ad peritonæum, ad viscerum in thorace ac ventre superficiem; ita ut potissimùm per harum partium exhalantia vasa tenuati humores hydropem transsudendo creent. Ut priori, ita & huic, naturæ, regiminis, artis auxilio, diathesis ita tolli potest, ut internus ille sudor cesset. An autem ita hic, quàm ille curatus? Neutiquam. Prior ille vasis roboratis, inspissatisque humoribus, jam curatus erat; posterior cum omni hoc beneficio aquæ dolium manet. Hæc porrò aqua si bonitate medelæ, aut maximè paracentesi, evacuata fuerit, cum mutatâ in melius jam antea diathesi, perfecta aderit ac firma sanitas.

Etiam in hoc casu contingere potest, ut paracentesis, nondùm mutatâ diathesi, colluviem aquarum auferat; ac deinde optima roborantia & inspissantia remedia integram efficiant constantemque salutem.

Si nunc homo à subito, ac copiosiore potu aquoso, post diuturnam sitim hausto, in hydropem inciderit,

quemadmodum olim totus penè exercitus invictissimi imperatoris *Caroli V.* in expeditione *Tunetanâ*; utique potùs abſtinentia, motus, elater converſatus vaſorum, ejuſmodi innumeros reſtituere poſſunt. Sin verò abundantior lymphâ in corpore effuſa remanſerit, homo hic aut aptis medicamentis, aut paracenteſi, ab illuvie aquoſâ liberandus erit: liberatus rectè valebit.

Sed alia longè res eſt, ſi diſpoſitio in corpore perfeveret, quâ, ſublatis aquis, perpetuò ſuccedant novæ. Si, eduçtis aquis, vaſorum humorumque vitia corrigi nequeant; cauſæ perſiſtentes novæ continuò regenerabunt aquas. Si aperta hydatis aquam ſtillaverit, eduçtâ eâ, novam abundantius, ablatâ reſiſtentiâ, dabit. Ergo paracenteſis ad tempus modò levabit; ſed & medicamenta bellè avacuantiâ etiam tantum ad tempus proderunt. Igitur cum medicamenta ſapè nihil aut vix agant, prætereaque corpus defatigent; ipſa verò paracenteſis vires vix projiciat, nec corpus exagitet, ſecurè autem ſemper certòque evacuet; meritò *Proſper Martianus* & *Boerhaavius* paracenteſin medicamentis prætulerunt. Tandem in aſcite, cui hydroſis cyſticus junçtus, etiam cæ-

teris paribus, est paracentesis medicamentis anteferenda; quia medicamenta ibi vix unquam efficaciter agunt, & paracentesis semper evacuat.

Diffiteri quidem non possumus mortem paracentesi presso pede nonnunquam insequi: cum tamen eo modo in casu tunc adhibetur, ut vitam lymphæ abundantiam jamjam suffocandam fortassis aliquantisper producat, dubiumque tunc auxilium, quam nullum, adhiberi præstet; neque etiam hinc contemnenda paracentesis erit. Hujus erat mentis Hippocrates Lib. de Loc. in hom. pag. apud Foës. 417. τῶν νεφματῶν ὅ, τι ἂν ἐπικινδυνωτατὸν ἐστίν, ἐν τέτοισι παρακινδυνεύειν χρὴ ἐπιτυχῶν μὲν γὰρ ὑγιᾶ ποιήσεις, ἀτυχησᾶς δὲ ὅπερ ἔως ἐμελλε γίνεσθαι. In morbis, in quibus periculum ingens adest, aliquid audendum est: si enim successerit, poteris servare ægrum; si non profeceris, fit modò id, quod sine tuo molimine brevi contigisset.

§. IV. Atque hæc de paracentesi. Sed quæ commendatur evacuatio in quacumque hydropis specie, cauteriis ac scarificationibus peragenda, illa etiam, subsequam brevi gangrænâ, discrimine non vacat. Passimque omnes

post *Hippocratem* medici hydropicorum ulcera curatu difficillima, ne dicam impossibilia, notarunt. Interim qui hoc primus novit *Hippocrates*, ille etiam ulcera hydropicis arte excitanda esse primus movit. Sibine igitur contradixit? Minimè; sed necessariam adhibuit, quam negligere solemus, cautelam. Αἰεὶ τὸ εἰς γρηγορὸν χρεῖν θεωρεῖται φαρμάκω. Sicque averruncare gangrænam potuit. Unde benè *Prosper Alpinus*, finiens suum 7. Lib. *de Med. Methodicâ*. » Hocque, inquit, præsidii genere sci- » mus nos complures hydrope fuisse » sanatos; at quia curationem vulnerum » neglexerunt, alio morbo quàm hy- » drope interempti sunt: quippe vul- » nere in gangrænam abeunte ». Quare, dum in Nosocomio scarificationes, hydropem palliantes, instituimus, saturato corticis *Peruviani* fomento gangrænam averruncavimus. Ultra nunc progrediemur. Hydropem & ascitem & intercutem curatum vidimus in cancrôsâ fæminâ, cui cortex adversùs cancrum dabatur; sed vasa corporis, cortice roborata, omnem aquarum colluviem alvo & urinis expulerunt. Quid ergo impedit, quominùs hydropis, sine viscerum interiorum scirrho obtinentis,

curam cortice & assumpto, & sacrificatis admoto locis, tutò tentemus? Duplex sanè causa nos eò adigit: altera, egregius effectus in ipso morbo; altera, ejusdem, ad morbi prægumenam causam haud ratò tollendam, exploratissima virtus.

Atque hæc de hujusmodi evacuationibus in genere dicta sunt: superest eam, quæ de ipso thorace directè instituitur, nunc contemplari.

§. V. Dudùm quidem accessi ad sententiam *Hippocratis*, *Martiani*, *Boerhaavii*, paracentesin thoracis sive in hydrope pectoris recentiore, sive viribus utcumque constantibus verustiore, palmarium auxilium esse statuendum: at tamen abstinere nequeo, quin medicum hoc problema proponam, scilicet: *cur ita laudata paracentesis, sive ut primum, sive saltem ut alterum in hoc morbo adhibendum auxilium, spatio XXIII. Seculorum theoreticè commendetur, & vix unquam instituta legatur?* In empyemate historiam operationis, fateor, habemus: in hydrope autem pectoris, fortè unus alterve me casus fugit, sed vix illam institutam novi, nisi à *Lowero* & *Willisio*, idque modò semel. *Willis. op. omn. in fol. tom. 2. Phar. rar.*

part. 2. sect. 1. cap. 13. Quid igitur causæ, quod nulla operatio universalius commendata, nulla rariùs instituta fuerit?

Si conjecturare liceat, suspicor morbum inchoantem difficulter sæpè ægrorum in vitâ cognosci; morborumque aliorum, in quibus paracentesis haud conveniat, sub larvâ fallere: dumque demùm cognoscatur, adeò jam provec-tum esse, ut eandem haud ultra admittat.

§. VI. Morbum apud *Batavos* haud infrequentem sæpiùs in denatis, quàm in vivis, cognovisse me fateor. Quòd cum veteranis in arte quoque contingere cernerem, phænomena observata in illis, quorum me morbus fefellerat, animo volvi, cum phænomenis simili morbo deinceps laborantium sedulò comparavi, atque ita tandem sæpiùs eundem citiùs præsentem detexi; haud tamen ita, ut nonnunquam illum non nisi conjecturâ assequerer, imò vix ritè, nisi desperatis ferè ægri rebus, cognoscerem. En igitur quæ attentior observatio me docuit!

1°. In plenâ sanitate omnium prima observatur dyspnœa levis, vix notabilis, ut & vix advertenda tussicula;

quæ à communi dyspnœâ inchoante nullo signo distinguitur. Ejicitur nihil tussiendo: unde medici totum incommodum pulmoni utcumque debiliori adscribendum rati, roborantia cum effectu aliquoties bono, sæpè autem nullo, exhibent. Neque tantillo debilior pulsus, aut vix perceptibilis ad motum defatigatio, anhelitusve, aliud suadent. Nulla enim ratio subest vomicas aut abscessus suspicandi. Lento interim passu crescit malum, interea dum non rarò fallaci curatione medico imponat. Quippe sicciore dudùm tempestate, moderatiore fortè motu, curatum, læto ægro, lætis adparet medicis: quiescente verò ægro, aëreque diù valdèque humido, non curatus morbus, sed auctus adparet. Tussis paulatim increscens, glutinosa pauca ac spumosa producens, cum fonticam causam non agnoscat, prognosin vix videtur gravare; quia in debiliore paululùm pulmone quid glutinis generatione facilius? Malleoli posthac pedisque Edema levissimum conspicitur, vagum quidem primò, postea autem constantius: sed vix inde augmentum inquietudinis; quid enim desidiosâ vitâ frequentius? Hic primus gradus, diuturno tempore sic in pluribus obtinens.

2°. Interim fiunt ægri corpore haud modò , sed & animo imbecilliores , spasmis flatibusque , ac levioribus anxietatibus magis obnoxii : somnum ægriùs capientes ; exiguosque , leves , vix inchoantes , asthmatis spasmodici patientes insultus. Cum hucusque nulla cujusciam visceris labes se manifestet , persistit nobis imbecillioris pulmonis idea , solidaque roborandi , ac fluida inspissandi indicatio. Si autem gluten paucum pulmone ejectum medicis eò usque imponat , ut ad attenuandum illud accingant sese , morbi causa facilè adaugetur.

3°. Crescunt mala pedetentim ; observantur quidam noctu inquietiores , & conqueruntur quâdam anxietate se à primâ somni blanditiæ captâ expergefieri ; erectos se oportere ; postea verò nonnihil tranquillitatis se denuò percipere. An id quia jacentibus , truso altius diaphragmate , præ mole viscerum abdominis , thorax angustior ? An verò iis modò fit , quibus venter effuso intra illum liquore turgidior ? Practica observata has rationes omninò non per omnia admittunt. Observavimus has nocturnas anxietates in his , quorum cadavera abdomen aquis inane exhibe-

rent. Observavimus easdem cum *Pisonne*, licet ægri, illarum evitandarum causâ, in sedili obdormivissent. Uti que res explicatu difficilis! sed quid tunc medici concludunt indicari? Si gluten aliquid copiosius ad has anxietates expuatur, asthma glutinosum; si vix tale quidquam, spasmodicum concludunt. Præsertimque dum dato paregorico, & antispasmodico ad noctem remedio, subitanam mali furentis remissionem ægri ita lætantur, ut sequenti, altero, tertiove die, noctes agant tranquillas, imò obliti ærumnarum, in publicum prodeant, suisque cum amicis se exhilarescant. Ergo antispasmodica vel expectorans medela continuatur; morbus in pejus ruit.

4°. Caducam suam machinam interea adhuc miseri trahunt, donec ad tragicas illas noctes deventum sit, quibus decies minantur suffocationem; unde tandem leipothymiâ, syncope, debilitate, vitam ducant ipsâ morte miserabiliorem; sicque, quanquam mortem effugere sæpiùs visi, tandem subitò suffocentur. Lepida catarrhi suffocantis applicatio medicorum servat sartum rectumque honorem; & si forsan medicus affuerit, qui morbi præsentiam

ante fata subolfecerat, utique non nisi ut immedicabilem pronunciaret, cognoverat illum.

Hæc nunc historia miserandi morbi, ut plurimum ignoti, quo plures extincti in unâ, alterâve, aut etiam in utrâque thoracis camerâ collectas exhiberent aquas. Unde quidem crebrior nata postliminio ejusdem in vitâ suspicio, sed sufficientium defectu signorum, quibus à morbis, quos simulabat, quosque ars sæpè feliciter tollit, discriminaretur, nulla certitudo.

Quamobrem ad inveniendâ propria morbi ac pathonomica signa variorum adhibiti animi; eorandemque demùm is adornatus catalogus est, cujus cum pag. 258. meminerim, hîc non repetam, sed ad singula ejus capita ordine respondebo.

Ac primò quidem respondeo, subitam à primâ somni dulcedine excitationem, cum intentatis suffocationis minis, semel mihi octiduo ante fata quondam apparuisse, & pluries quidem maturiùs; at verò semper provecto ita morbo, ut omnem respueret curationem. Pathognomicum proinde hoc signum non adpellabo.

Secundò dico hydropem pectoris aliquoties

quoties adesse posse citra hoc signum. En evidens exemplum ! Sexagenaria mulier hoc ipso anno , ineunte maio mense , ad *Pasmanianum* Nosocomium transferebatur , ascitem habens , tumidisque , atque hinc inde ulcerosis cruribus , lympham stillans. Pectoris quidem nonnulla anxietas , ut in ascite consuevit , aderat , sed admodum exigua : quodque in provecto ascite mirandum , nulla tussis. Nulla præterea peculiaris de nocte anxietas , aut subitanea è somno excitatio. In dorsum quidem sæpè incumbens visa ægra , frequenter autem etiam utrumvis in latus. Vino herbis amaris medicato , cui *Oxym. Squill. Spir. nitr. dulc. Tinct. Millep.* , &c. adjuncta , tota ferè , inque iteratâ vice , detumuerat , sed aquâ furtim captâ continuò se replens , relapsa est. Tandem manu ac brachio sinistris quatrduo ante mortem tumentibus , 3. Julii expiravit.

In cadavere invenimus ascitem ventris cysticique principium : scilicet duas ovarii hydatidas , quarum una pellucens lymphæ ultra libram gerebat. Deinde ovarium dextrum in cellulas cartilagineas degenerans , ossiculum magnitudine pilulæ duorum granorum , membranulâ cohærens , suo in fundo conti-

nebat. Uterus vix distentus, glabro car-
nosoque corpore repletus, quod cum
uteri fundo posteriore ita unitum, ut
non nisi unam eandemque cum eo for-
maret substantiam.

Sed quis mortalium credat hanc fœ-
minam utrumque pectoris cavum co-
piosissimâ lymphâ repletum gessisse, ita
ut arctè in spatio compressi pulmones,
pluribus in locis aëre vix ultra permea-
les essent, magnisque sui portionibus
aquæ, in quam injecti, fundum pete-
rent? Utque pericardium, undique
pressum, cum cordis massâ, nullo cavo
relicto, in unum coivisset, albitudine
modò suâ, duas circiter lineas crassâ,
à cordis substantiâ distinguenda? Obi-
ter hîc noto pericardii absentiam, ab
anatomicis notatam, similibus fortè
causis deberi.

Si ergo nocturna orthopnœa omninò
deesse in gravissimo pectoris hydrope
potuit; si in aliis paucis modò ante fu-
nera diebus adparuit; si denique, ubi
adest, provectiore adeò morbo pates-
cit, ut quodvis ferè respuat auxilium;
non videtur illa pathognomici signi no-
mine venire debere.

Secundum signum, Œdema scilicet,
aut paralytis alterutrius, imò etiam

utriusque brachii manûsve, priore vix multò certior est. In quo viro dixi nocturnam orthopnœam octiduo priusquam periret, me observasse, in eodem quoque manus nonnisi eodem die œdematosa apparuit. In fœmina, cujus historia mox data fuit, quatrividuò tantùm ante obitum. In eâ verò, cujus casus Cap. 2. pag. 235. descriptus fuit, tale Œdema adfuit nunquam. Caruit quoque eo clarus *Wepferus*. Ergo quòd vel deest aliquando, vel morbo ad interitum proximo sæpè advertitur, pathognomicum non est.

Tertium signum, aquæ nimirùm fluctuatio, pluribus defuit meorum. Adesse tamen sæpè illud, & ratio suadet, & *Hippocrates* tradidit, & nostra fœmina cap. 2. pag. 235. experta est, & plures memorant authores. *Hippocrates* sedentis hominis comprehendens humeros, validè ejus corpus concutiebat, ut audire fluctuationem posset. Authorum nonnulli corpore inclinato id explorant; imò ægro toto corpore superiore de lecti crepidine deorsùm pendulo. Verùm vel non adest multis, vel ferò tantùm adesse percipitur fluctuatio; & in casus *Hippocratis* similes incidere oportet, ubi auditu percipi possit. Quod

ergo sæpè deest, aut serò nimis advertitur, pathognomici morbi signi conditione caret.

Quartum signum, hypocondriorum, vel alterutrius tumor dicitur; sed cum tumere variis de causis queat, non est pathognomicus hic tumor. Contingere quidem potest, ut aqua in diaphragma gravans, hepar v. g. premat, trudatque extrorsum; cui signo, si fortè fluctuatio simul adest, morbi major certitudo nascitur: sed in multis & tumor deest & fluctuatio. Ergo.

Quintum signum, pulsus debilis, tardus, sæpè intermittens, inter hujus morbi signa recensetur. Erat quidem talis *Wepferi*, testante *Brunnero*, pulsus; sed cum *Wepferus* etiam osseam habuerit aortæ substantiam, pulsus ejus non potest hydropis pectoris pathognomicus adpellari. Deinde talem pulsum multi authores non recensuerunt. Tandem pluribus defuit. Sanè febricula, invidua multis comes, pro tarditate celeritatem habet.

6°. Fœtentem animam meorum nemo habuit.

7°. Urina pauca, crassa, hydropicorum passim esse solet, sed non immutabili lege. *Hydropica* cap. 2. p. 248.

eam reddit pulchrè coloratam, limpidam, cum sedimento ferè acutorum bonorum. *Wepferus* ideò minùs credebatur se pectorè hydropicum esse, quod *urina copiosa, naturalis; matutinusque adesset sudor.* Descripta *Wratislaviensibus* urina, qualis propè mortem ipsi observata fuit, etiam sic in Nosocomio adparuit: sed quod lethi instantis, id morbi ipsius signum dici non potest.

Quàm parùm ergo certi, ut morbum initio præsentem dicamus, ex recensitis nanciscamur! Provoco etiam ad quotidianam praxin. Quid incertius concilio medicorum, quos similis convocaverit morbus! Examine per horam producto, sæpè uni horum malum asthmaticum audit; alteri dyspnœæ similis; tertio hypochondriorum affectione natum; quarto, peculiari nervorum irritabilitati, cum aliquâ acritudine junctâ, adscribitur; cuiquam fortè etiam hydropis pectoris suspicio nascitur. Ac profectò si talis reverà esse deprehenderetur, idoneum paracenteseos tempus nunc forsitan esset. Sed suspicio morbi duntaxat est, eaque cum aliorum morborum ita intricata permistaque signis, ut certi quid concludi nequeat; rarusque sanè ille medicus foret, qui operationem

hanc ex merâ hâc suspitione in se suscipere vellet; rariorque æger, qui incertâ de causâ permetteret thoracem sibi terebrari. Unde ad maximè verosimile concilium concludit, donec signa evidentiora elucescant; utinam modò, iis elucentibus, conclamatum non esset!

Nunquam è mente excidet casus viri, quinquagenario majoris, qui spatio quinquennii sæpiùs meam imploraverat opem. Cardialgiis ab immortalis penè tempore obnoxius, nullum demùm solamen habuit, nisi vel ab opio audaciùs dato, vel quando digestionis tempore doloribus ferendis ultra non erat, compresso validè epigastrio. Ita ut aliquoties invenerim eum in terram primum, substratis soli ventri pulvinaribus. Spontè enim noverat vehementiores sopire dolores, nervis abdominis propè ventriculum & pancreas compressis. Semiano ante mortem vespere tempus suaviter cum amicis fallens, crudeli cardialgiâ afficitur, brevique postea anhelitu, demùm aphonîâ; anhelans autem ac vocis expers, cardialgiâ liberabatur. Venâ sectâ, immisso enemate, vesicante inter scapulas adhibito, insultus ille mirus tridui tempore integrè cessavit; sed quæ eo triduo planè

filuerit cardialgiâ, mox rediit. Quindecim diebus elapsis idem paroxysmus rediit, ut instar asthmatici respiraret æger; at misturâ neuroticâ sumptâ brevi convalesceret. Octiduo post repetens priore sævior insultus, eidem remedio actutum cessit.

An hîc, amabo vos! pectoris hydrophem somniare, qui in consilium vocati medici potuère? Quid asthmatico insultui similis? Potissimum si consideremus, 1°. quamdam affuisse materiem, quæ in singulo paroxysmo sedem consuetam reliquisset doloris, & ad thoracem videretur transmigrasse; 2°. idem ita creditum asthma consuetis discutientibus & antispasmodicis auscultasse; 3°. sed auscultasse nunquam, nisi prius dolor antiquam sedem occuparet; 4°. per integros quinque deinceps menses pectus nihil simile passum esse. Interea tamen torosus eò usque homo, ac perfectè quadratus, in dies collabescere animadvertebatur.

Octiduo tandem ante fata plura subito signa manifestabantur, quibus hydrops pectoris subdolè dudum latuisse, jamque adeò provectus esse videretur, ut immedicabilis esset. Improvisa scilicet è somno excitatio, orthopnœa,

oculorum vultûsque livor, ac simul manuum inflatio ambarum: consueti verò in epigastrio dolores hâc vice minimè cessarunt. Pridiè autem mortis omnibus symptomatibus tam in ventre, quàm in pectore, liberatus, pulsum bonum, vultum mirè recreatum, ac veluti vegetum, præ se tulit, suaque repetere negotia jam meditabatur. Nocte autem insequente in lecto invenitur cum matulâ in manu veluti vomiturus, sedens, sed jam mortuus; atro, eoque plurimo cruore, sub utrâque albugineâ, suffusus.

In cadavere præter ingentem totius pancreatis scirrhum, præter lienis crassam cartilagineam superficiem, invenimus diaphragma utroque in latere abdominis, sacci instar, prominens; & lympham enormi copiâ explentem sinistrum thoracis cavum; eodemque modo, sed paulò parcius, dextrum; costarum denique cartilagineas planè osseas factas.

Priorum anamnesis, morbi finis, inspectio cadaveris, videntur demonstrasse colluviem in pectore aquarum adfuisse; quæ cum larvata, complurium medicorum aciem fugerit, simul evicit, quàm in proclivi sit hîc falli. Præter orthopnœam nocturnam, œdematosasque manus, etiam convexum ver-

sus ventrem diaphragma à gravante lymphâ inveniebatur ; sed crassitudo ventris notabilem non exhibuit in vitâ differentiam. Ita ut hoc signum pag. 280. ex authoribus recensitum in graciliore ventre evidentius, quàm in crasso, adverti possit debeatque.

His omnibus ita pensitatis, veram capimus, arbitror, causam, cur centeni scriptores practici paracentesin vel in morbi principio, vel saltem post irritum remediorum usum adeò laudantes, eam tamen nunquam instituerint: morbus quippe in principio non manifestus, eam ultra non admisit. Qui verò illam instituerunt, ut *Hippocrates*, *Lowerus*, *Wilisus*, & fortè pauci alii, hi censendi sunt in ejusmodi ægros incidisse, in quibus signa morbi oportuno tempore manifesta erant.

Unde ea proficiscitur conclusio : 1°. ut subdolus hic morbus rarò, dum curabilis est, cognoscatur ; cognosci incipiat, dum ultra vix admittat medelam : 2°. ut in posterum, dum ambiguus inchoantis mali se exhibet casus, diureticis, purgantibus, sudatoriis, diaphoreticis remediis minimè parcamus ; cum ex effectibus brevi patefcat subsitne, quem suspicemur, an alius morbus ?

CAPUT IV;

DE EPILEPSIA ET CONVULSIONIBUS.

- §. I. *Impossibilis aliàs Epilepsia curæ non rarò obtinetur sedulâ causarum procatarticarum expiscatione, quamvis prægumena haud auferantur. Gravidæ Epilepticæ id demonstrans exemplum.*
- §. II. *MultiplICES viæ, casu detectæ, enarrantur, quibus aut sopitus morbus, aut sublatus fuerit. Hunc in scopum simplicia quædam laudantur.*
- §. III. *Exemplum mirabile curatæ in adolescente Epilepsia. Mors ejusdem aliâ de causâ orta; & inspectio cadaveris.*
- §. IV. *Epilepsiam vasri homines varias ob rationes plurimùm simulant. Bina, quæ id ostendant, exempla enarrantur.*
- §. V. *Varie leges dolos eorum malos expiscandi & demonstrandi.*
- §. VI. *De demoniacis fictis, eosque palàm prostituendi methodo. Magnâ prudentiâ medicis opus esse ostenditur.*

§. I **E**PILEPSIA morbus est omnem artis opem haud rarò eludens, sapiens tamen vel curandus integrè, vel

ita saltem moderandus, ut causâ pro-
 catarcticâ ablatâ, prægumena veluti
 sopita maneat, atque ita certo quodam
 sensu morbus planè abactus esse videat-
 ur. Unde plurimùm juvat, quæ symp-
 tomata, aliquandiu aut mox ante insult-
 um, præsentiat æger, apprimè nosse;
 nota autem tollere, aut saltem suffocare
 posse. Experimentis enim constitit ho-
 rum felici ac prompto moderamine,
 haud rarò averruncari paroxysmum. En
 ex pluribus unum! Inexpugnabilis mul-
 tis ab annis epilepsia tandem & ante
 paroxysmum nauseas, & in paroxysmo
 vomitus exhibet violentos. Illustrissimus
 Baro *van Swieten*, egoque, ad eme-
 ticum ante futurum paroxysmum, dein-
 de, ne emetici turbæ nocerent, ad pa-
 regoricum exhibendum, facilè devenis-
 semus, ni graviditas obstitisset. Consi-
 derantes tamen postea & prænantem
 & fœtum, paroxysmis vehementissimis
 graviùs lædi, quàm emetici actione,
 emeticum dedimus, emeticum repeti-
 vimus: idque eo cum successu, ut mor-
 bus integro decennio siluerit. Præsen-
 tiebat quidem illa aliquoties quasdam
 veluti futuri insultûs inchoamenta, sed
 & has usu sequentis remedii penitùs
 compescuit. ℞. Spic. sal. ammon. Tinct.

Cast. Suc. Assæ fœt. à. dr. ʒ. ter, quater die 60. gtt. cum vino. Exacto verò decennio, summis animi mœroribus confectam repetens epipepsia occidit.

§. II. Dum verò aut nihil horum ab agro præsentitur; aut etiam præsentum auferri nequit; aut denique ablatum, effectum causæ latentis non sopit: sæpè inmedicabilis morbus haberi solet. Attamen ne tunc quidem absolutè conclamatum pronunciare oportet. Fucere quibus excitatus ille, & nutritus opiparâ ac defidiosâ vitâ, subitâ fortunarum jacturâ per omnem vitam, haud contemnendâ planè compensatione, si luerit. Alii, quibus casus ab alto in cranium, vulneraque ejusdem, aut contusiones, morbi aut moderamen, aut integram effecerint absentiam. Etiam mutatione domicilii, diuturniore peregrinatione, vitæ genere prorsùm permutato, quidam leguntur se etiam ab ipsâ gentilitiâ labe præstitisse immunes. Ars, hæc similiaque contemplata ac imitata, stupendas nonnunquam curas perfecit. Sed & simplicia usu detexit, quæ summæ ad hunc morbum refrænandum efficacix sint. Hæc inter *Paonia*; *Viscus Quercinum*, & *Radix Phy*, sive *Valeriana*, *foliis omnibus pinnatis dictæ bo-*

tanicis. Vidimus sanè rebellem dudùm morbum aut hisce mitigatum, aut silentem penitus. Experimenta nostra dudùm facta confirmavit nobis Doctissimus Vir *J. Scopoli*, Physicus *Idriensis*, *Florâ* suâ *Carniolicâ* clarus, qui binis dragmis pulveris radicis *Valerianæ* quotidie datis, deinde ejusdem decoctæ librâ post singulam pulveris dragmam exhibitâ, epilepsiam triennem, ex terrore, (pessimâ sanè origine) natam, & quovis ferè die adorientem, jam per decem septimanas, dum hæc ad me scriberet, suppresserat.

§. III. Sed præterea, dum polymorphus hic morbus nos per hæc omnia tentantes prorsùm eludit, nonnunquam nobis, animo ad cuncta attentis, suâ amotionem veluti furtim indicavit. En notabile ejus, quod habuimus, exemplum!

Sexennis puer, sanissimus, insiliente in se cane molosso ita terretur, ut integro triduo convellatur, horrendosque postmodum epilepsiæ insultus ferè quotidie patiat. Morbus ad omnia rebellis, ac per sexennii spatium perdurans, ignoto parentibus remedio paululùm mitescebat; sed novo irritatus pavore, nec ultra ignoto remedio moriger, pue-

rum vario modo, quotidie, eodemque die multoties adoritur. Tandem inter pauperes, qui manè Nosocomium, consilii causâ petunt, mihi sistitur.

Radice*m Phy* trium septimanarum spatio ipsi dedi, sed ab eâdem desistere incremens vis morbi me compulit. Quò autem securior medicina esset, illum in Nosocomio locavi. Sedulo examine constitit vigesies & ultra, die, inchoari paroxysmos, sed semel tantùm bisve compleri eosdem; idque hoc modo singulis diebus ac noctibus. Virus *Castorei* copiosioris me explorantem, itidem effectus elusit; quemadmodum etiam aliorum fœtidorum, & acrem spiritum rectorem habentium, usum. Morbus varietate terribilis nunquam graviores suos insultus modo perficiebat eodem. Alio enim tempore totum corpus, medium autem alio convellebatur, alterâ suâ parte obrigescens. Nunc opistotonos, Emprostotonos utcumque alio tempore fuit. Jamque unâ vice vehemens calcitratus, aliâ vice manuum in proprium pectus caputve, tanta agitatio, jactatio, vibratio, ut, ni cautum fuisset, sibi noquisset vehementer. Sudor perquàm fœtidus insultum comitabatur, copiosus uâ, ut indasium lectusque plurimùm

maderent; tenax itidem adeò, ut corpori, ceu quopiam glutine, adhæreret. Mugitus, ululatus, rugitus, gemitus, vultusque omnem in modum horridus, & urinæ profluvium, paroxysmum frequenter concomitabantur.

Interim morbo quotidie in pejus verso, nascuntur signa vehementis humorum rarefactionis, quam ipsa natura haud levi narium hæmorrhagiâ testabatur. Sed sæpiùs me mater monuerat, nunquam ipsi graviores fuisse, frequentioresque paroxysmos, quàm qui hæmorrhagiis ejusmodi successissent. Re nihilominus crescente admodumque urgente, sanguinem pede bis detraximus, diluimus, moderavimus; sed morbum hinc vehementer augeri doluimus.

At verò dies diem docet. Animum quippe quamcumque in partem vertentes, constanter demùm observavimus: puero jacenti, frequentique somno obrepto, morbum frequentiore esse, quàm, aut sedenti, aut vigili. Hanc ob causam majore diei parte illum in sedili locavimus, vigilemque variis objectis mentem gratè occupantibus servare annisi sumus. Sensim hinc insultus rariiores.

Verùm soporosus erat. Et tandem somno quidem capto paroxysmum accedere, nunquam autem vigili, advertimus. Ergone causa tetri mali latens aptiores in somno nervos, ut agitaret, invenit, quàm vigiliarum tempore? Utrique experientiâ convincebamur, quò adolescentem diutiùs vigilem servabamus, eò rariores contingere paroxysmos. Sic liberos quidem dies integros nanciscebamur; nocturnos verò insultus, cum tamen dormiendum erat, averruncare non poteramus.

Aliud igitur consilium arripuimus. Vigili insultus ultra non fiunt: fiunt autem, dum stertorosus eum somnus capit. Ergo causa latens invenit nervos somni stertorosi, quàm vigiliarum tempore, ad convulsiones, ad tetanos, ad spasmos aptiores. Ipseque ille stertor somnum minimè naturalem esse demonstrat. Quid igitur si opio nervos insensiles redderemus, ne causa illa, ignota nobis, irritare eosdem posset? Sed contra: nunquid opium in dispositione adeò comatosâ somnum non posset æternum facere? aut per omnem vitam stupiditatem? Sed periculo saltem vacabit minima dosis. Igitur tentavimus. Jamque minima dosis in corpore, opio neu;

tiquam assueto, nec soporem augebat, & tamen boni præstabat quidquam. Do-
 fin ideo prudenter auximus; omnem
 omninò paroxysmum averruncavimus;
 pro sopore somnum naturalem produ-
 ximus; puerum brevi agilem, alacrem,
 sanum, salutavimus; matri reddidi-
 mus.

Ufus adolescens integrâ per tres men-
 ses valetudine, ad Nosocomium rediit,
 tumorem sponte in inguine natum mihi
 exhibiturus. Herniosusne esset, an alius
 generis tumor, ambiguum fuit. Ventre
 primùm liberato, emolliens cataplas-
 ma oppositum est. Sed paucis postea die-
 bus nuntiavit mater dysenteriâ, quam
 mihi non indicaverat, sed commiserat
 balneatori, filium periisse.

Cadaveris examinandi copia fuit. Pa-
 tuit tumorem in inguine ante aliquot
 dies exhibitum, ingentem fuisse abs-
 cessum. Nodus durus nervo diaphrag-
 matico in medio suo itinere arctè cir-
 cumcretus inveniebatur; aliusque simi-
 lis illi ejus loco, ubi in diaphragma
 abiturus erat. Thalami opticorum emar-
 cidi.

Nunquid vitia enarrata nervorum
 medullæque, diu post epilepsiam nata
 sunt? An verò dudùm præsentia, cau-

sam prægumenam posuerunt, cui terror accedens, causam epilepsiæ proximam cum illis formaverit? Incertum! Saltem aut idiopathica epilepsia à terrore genita excitatave, idiopathica à terrore cum malè affectâ medullâ cerebri orta, aut demum invincibilis deuteropathica, ex malè affecto nervo diaphragmatico & terrore nata, arte medicâ si non curabilem, sopiri saltem ita, ac si penitùs abesset, se posse ostendit.

§. IV. Sed tædiosa causa ingratham observationem, tyronum in gratiam, adjungere jubet. Quippe nullâ re turpiùs decipimur, quàm epilepsiâ, aut convulsione, fictis. Vix morbus datur, quem & frequentius & artificiosius simulare mendici norint, quo transeuntium animos in commiserationem commoveant. Pueri ac puellæ hanc vafsam fingendi artem à se mutuo discunt, ne vapulent; vel ut molliùs tractentur; vel ut nihil cogantur addiscere: quemadmodum vident cum pueris, quos in paroxysmis fortè viderint, à parentibus tutoribusque agi. Maturam virginem procorum penuria torquet angitque. Fortè casu audivit à garrientibus inter sese matronis epilepsiâ matrimonio

nonnunquam curari. Ergo eam artificiosè fingere discit, quò cogat parentes se viro jungere. Monachus, quò à choro, à jejuniis, aliâque monasticæ vitæ asperitate se vindicet, se fingit convulsam. Quin & sine peculiari intentione ipse malus animus eo nonnullos seducit. Tandem etiam in scenam diabolus adducitur, quo obsessos se fingunt, intentione fonticâ variâ, etiam, quis credat! superstitionis roborandæ causâ. En aliquot, quæ habuimus, exempla!

Adducebatur mihi puella gravi auditu laborans. Quo, revellentibus, & factis in aurem injectionibus, restituto, convulsiones suboriebantur, quas hoc ordine contingere mater narrabat. Incipiebat tremere puella, angi, anhelare, clamare, brachia agitare, totumque corpus, humi cadere, pollices fortiter intra pugnos firmare, vociferari, cantare, ore tandem producere spumam. Principio bis, ter, die, id contigisse; jam autem quâvis fermè horâ.

Commodo meo morbum examinaturus, puellam jussi in Nosocomio servari. Vidi illam, eâdem die, in lecto decumbentem, convulsam, mediisque in convulsionibus pollices adeò fortiter intra pugnos firmare, ut maximâ vi vis

solvere valerem. Oculos horrendè agitantabat. Attamen dolum subesse suspicabat; 1°. quòd oculi durante paroxysmo non connivendo, sed sano prorsum modo, aperirentur; 2°. quòd pulsus ferè naturalis esset; 3°. quòd cortinis lecti clausis pupilla dilataretur, vicissimque apertis iisdem contraheretur; 4°. quòd pupillæ admotâ candelâ vividissimè se contraherent, & puella quasi nocumentum inde percipiens, caput rotaret. Igitur è lecto statim exemi: minitantem ipsam lapsam custos agrorum minis, si caderet, intentatis, erectam servavit; & baculo munitus; eoque veluti vibrans, convulsionum progressum stitit. Convicta demùm puella, fatebatur & furditatem olim, & nunc epilepsiam finxisse sese, ne cogeretur munus ancillare obire, cui eam mater destinaverat.

Hanc in fingendi fallendique artificio crassiorem sequebatur astutior adolescens, quem vaframento suo pluribus me lusisse diebus fateor. Mirificè convellebatur toto abdomine, tumque vehementer singultiebat. Ortum porrò id asseverabat mater, quòd emeticum ipsi datum fuisset. Adjungebatque paroxysmum non rarò etiam invadere dormien-

rem. Detentus aliquot diebus in Nosocomio, enemate, epithemate, neuroticis ac paregoricis, sanitati, ut videbatur, restitutus, parentibus redditur. Vix verò tantisper paternas incoluerat ædes, quin repeteret paroxysmos, & à matre in Nosocomium reduceretur. Fucum suspicatus, privato eum cubiculo inclusi, ubi se solum credens, nobis eum per rimam contemplantibus, tranquillè sedebat, nobis intrantibus in convulsiones singultusque prorumpibat, nobis egressis iterùm sedatus. Imò idem in paroxysmo contingebat, dum adstantes aliorum cerneret occupatos; nam fictis tandem motibus defatigabatur. Patri arcessito veritatem fateri coactus, ideò se simulasse hæc confessus est, ut à magistro, apud quem carpentariam artem discere cogebatur, dimitteretur, ædibusque reciperetur paternis. Igitur vel mater cum filio collusit, dum etiam dormientem malo invadi affirmaret, vel ipse novit se dormientem vaserrimè fingere.

§. V. Versati in hisce practici ea passim experiri solent, quæ jam enarravi, quò doli latentis fiant certiores: ac præter hæc omnia, bonis unguibus norunt prehensam cutim rudissimè vellicare;

imò ignem manui, aliisve corporis partibus admovere, & si ne id quidem juvat, ignem immediatè adplicare solent. Exempla docent fictas epilepsias ejusmodi tentaminibus se prodidisse.

Attamen & morbum fictum esse, & ne igne quidem posse detegi, non caret exemplo. Scelestissima fœmina 20. annorum, quæ animi gratiâ vetulam truculentâ manu occiderat, falsa in carcere est horridam epilepsiam, quâ longo tempore laborasse credita fuerat, se impio animo finxisse; id quod etiam experimento confirmavit. Morbum enim simulare jussa, ita simulavit, ut quivis ferè crederent fictum morbum in verum demùm abivisse; jussaque medio in paroxysmo surgere, & tranquillè ambulare, surrexit, ambulavit. Hanc nos illustrissimus præses, spectabilis decanus, & clarissimi professores, supremo jussu, nomine inclytæ facultatis medicæ examinantes, eadem audacter proferentem & repetentem audivimus. Et quod res est, ostendit nobis tres fœdas in manu cicatrices, quas ipsi igne Chirurgus, urendo veritatem exploratus, olim inusserat, quasque inuri sibi adeò tranquillè pertulerat, ut ultra nemo de certitudine epilepsiæ dubium

moveret. Quis crederet remedium, adeò cæterum infallibile, quandoque turpiter fallere posse? Melius profectò in hâc scelestissimâ muliere parissimum successisset experimentum. Cum enim quisquam ad epilepsiam in plateâ adstantium fucum subolfecisse, iussit convulso paleam substerni, ne sibi læderet: quo factò, utrumque paleæ extremum flammâ incendit, effecitque, ut vaserimus homo fulmine citiùs fugam capesseret.

§. VI. Sed & aliud convulsionum genus hîc memorandum est, quarum autor, horresco referens, sathanas dicitur. Utroque in sexu id expertus sum. Plures fœminas, quas à diabolo obsessas vulgus non modo, sed & sacerdotes jurabant, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX ad Nosocomium practicum deferri iusserat, examinandas. Examinaui porrò easdem eo munitus principio, quod homines à dæmonibus reverà obsideri, ut aiunt, queant; quodque id invictis argumentis tum ex novo testamento, tum ex genuinâ historiâ Ecclesiasticâ, & SS. Patrum doctrinâ, peritris, indubitatissimum sit; ut meridiana luce evidentiùs illustrissimus præses, Cap. de epilepsiâ, demonstravit; sed

simul eo principio, quod sæculis posterioribus, præsertimque corruptissimo nostro, millenæ fingantur fallaciæ, quas utinam simpliciores monachorum sacerdotumque haud ita foverent! Horum porro principiorum ope fraudem facile detexi, detectam revelavi. Ubi igitur res mihi constabat, sic egi: custodes ægrorum, singulos bonâ aquæ amphorâ munitos, in acie collocabam, ut mox, dum ad auditum venerabile DEI nomen, nominave sanctorum, rerumque sacrarum, fictus diabolus corpora promove agitare, integram amphoram unico ictu in faciem pectusque profunderent; idque ita, ut si ad primam profusam insultus non cessaret, suam ordine omnes evacuant. Primâ utique vice amplo satis aquæ dolio indigebam: sed cum intelligerent omnes deinceps convulsiones hanc sortem habituras esse, non habuerunt postmodum ulla, sed integrè sanæ apparuerunt.

Nemo in nos, confido, quod rude adeò & incomptum experimentum tentaverimus, tanquam in profanos, indignabitur. Erasmus aliis argumentis plane convicti de fraude nefandâ; sed ejus fabricatores publicè convincendi erant. Ad exhibitam v. g. sanctæ crucis imaginem,

imaginem, aut ad alias res sacras, quas corpori applicatas illicò diabolum revocare ferebant, videramus quidem statim id, quod prædixerant fieri: sed quando easdem res sacras involveramus, ut, quid essent, non adpareret; involutasque eisdem applicueramus, convulsio nulla excitabatur. Si quoque rude lignum aquâ sacrâ aspersum esse dicebamus, eoque corpora tangebamus, furebat diabolum; itidemque si ipsa corpora aquâ lustrali aspergebamus; sed æquè validè etiam, dum aquâ merâ utentes, tandùm fingeremus eam aquam sacram esse. Igitur fraudis certi, reliquum experimentum duntaxat instituimus, ut dolus omnibus patefceret.

Igitur sanctissimæ nostræ religionis veneratione & amore ducti, debuimus ea confundere, quæ illam adedò dehonefcent: & ex corde vovemus, ut ii, quorum est catholicam religionem tueri, propagare & ornare, à depravata aut malitiosâ hominum ideâ fovendâ, statuminandâque abftrinerent; & fivè per fe, fivè per alios, eadem, quæ nos, tentamina instituerent. Utiqve haud tam fæpè res ad religionem fpectantes, ludibrio & irrifioni exponerentur, nec

ipsi illi, fraude postmodum detectâ, ignominiâ confunderentur.

Profectò si ad doctos hominum dolos, eruditamque vafririam, medici se non aliquantulum cautos atque subargutulos præstent, & artem suam & se ipsos ludibrio continuo exponunt. Casus quotidiani sunt. Haud ita pridem fæmina aderat, quam ipse confessarius, tantâ religione pollere, tanto eminere pietatis exercitio assererat, ut si sancti in hâc tellure haberentur, hæc saltem sancta habenda foret. Anxietatibus, & planè singularibus faciei convulsionibus viciniam totam in commiserationem ducebat. Hinc illam in Nosocomio suscepi, & bonâ fide aliquantisper deceptus, tandem attentior in rem detexi pulsus, & ante insultum, & sub insultu, postque eundem, nunquam non optimum esse; dum de prostrato prorsùm appetitu conquereretur, eam integram suam portionem avidè abligurire; & durante paroxysmo me manibus meis ita vultum ejus componere posse, ut convulsiones planè cessarent. Convictus doli ego, turpitudinis eam suæ, suæ hypocriseos convincere annitebar, sed incassum. Alio ergo modo

convincenda erat. Cura per aquam, ut in dæmoniâcâ fictis instituta, effecit, ut convulsiones redierint nunquam, licet adhuc per 12. dies in Nosocomio detineretur. Sed ne tunc quidem finis fingendi. Quippe à facie malum in pectus delapsum esse, continuumque creare anhelitum conquerebatur. Fraudem ipsa prodidit, dum liberrimâ & longe productâ respiratione fruebatur, quando per horæ quadrantem mentem ejus grato, quem cum illâ miscebam, sermone, à decipiendi studio abduxeram.

CAPUT. V.

DE CALCULO, UVA URSI, LITHON-
TRIPICIS DICTIS, &c.

§. I. *Historia hominis à diuturnis calculi doloribus uvâ ursinâ liberati; eâque occasione describitur remedium, quo sibi olim multùm profuerat.* §. II. *Alius calculosus, qui quodam remedio multùm levatus, deinceps verò minimè, ab uvâ ursi juvabatur; viribus autem penitùs extenuatis moriebatur. Miranda ejus anatome. Non curat uva ursina, quos lithotomia non curasset. Recensio multorum, quæ vocant, lithontripticorum; quæ probantur uvæ ursi viribus minorâ* §. III. *Uva tamen quosdam non nisi tardè admodùm juvat, imò nonnunquam recidivam post se relinquit, si non continuatur: his sectio suadenda, ne degeneratio partium immedicabilis fiat.* §. IV. *Congenitus verosimiliter calculus felici sectione curatus. Anceps hæc curatio, cum omnibus eam suadentibus dissuadentibusque argumentis, enarratur, acutissimusque illi mox subsequens morbus; tum etiam urinæ phenomenon,*

uva ursi necessitatem, etiam post sectionem indicans. Subjunguntur intermisceturque observata circa lithotomiam, & incommoda, quæ illa nonnunquam post se reliquit. §. V. Urinam calculosus reddit, in quâ, dum in vitro quiescit, lapilli generantur. Homini huic uva ursi mirificè confert. Puer calculosus, quo toto tempore stephenianum remedium sumit, calculosa ramenta cum urinâ copiosissima emingit; sectione nihilominus liberandus. Non fuere soluti calculi ramenta, sed corpora genita à materiâ terreâ copiosâ, in vesicâ præsentem. Forsan generalis calculosorum ejusmodi dispositio est. In contrarium autem affertur historia Rev. Kirkpatrick, & quadraginta calculosorum, in Actis Acad. Reg. Scient. Paris. ex quibus Cl. Morandus concludit id propriè effectum esse remedii Anglicani, viresque ejusdem lithontripticas hinc demonstrari. Argumenta contra hanc sententiam. §. VI. Novum experimentum ostendens id multiplici observatione constare, quod hæc ipsa diathesis calculosis communis sit, quodque sincerè loquendo stephenianum medicamentum, si forsàn sapone ac calce, quibusdam levamini

est, plurimis tamen ita hanc in calculosis dispositionem augeat, ut id jam fiat in vesicâ, quod aliàs in matulâ. Conjectura quadam circa lithiasin, & circa originem copiosâ aded calcariæ materiæ. §. VII. Binæ nostræ methodi in calculo videntur cæteris hucusque cognitæ anteponendæ. Vires horum omnium verè lithontripticas nulla experimenta adstruunt. Unde cura integra non est, sed egregiè aded pallians, ut homo equè liber sit ab incommodis morbi, ac si calculum non haberet. Nec calculus extra corpus humanum in aquâ calcis magnam partem solutus, aliud docet. Tandem problemata proponuntur circa causam hujus indolentiæ.

§. I. **S**PATIO elapsi academici anni frequentiores quosdam olim morbos, observavimus rariores, paralytin nempe, calculos, ac systematis urinosi alias affectiones: haud tamen ita raros, quin novas observationes colligere potuerimus, quorum præcipua dabo, unâ cum nondùm communicatis antiquioribus.

Vir mediæ ætatis à 14. annis dolores in mittendâ urinâ percipiens, cujusdam

consilio usus est quotidie, spatio novimestri, septem nucibus avellanis, & novem juniperi baccis. Quo remedio, postquam urinam vini fœcibus similem trimestri tempore minxisset, vitam diu tolerabilem duxit. Tandem tamen dolores redierunt, & urina anni abhinc spatione glutine copioso scatet, validique adeò urgent tenesmi, ut intestinum rectum ad pugni molem extrudatur. Remissionis tempora observat nonnunquam. Et quæ utilia quondam remedia fuerant, ea usu nunc cassa experitur. Calculus, cathetere inducto, manifestus adparuit.

Integris sex mensibus *uvâ urfi*, & opiato nocturno usus, ferè convaluit; ut leviora, quæ nonnunquam supersunt, incommoda non curet, remediumque, quod cæterùm gratis habet & facilè sumit, prorsùm negligat. De industriâ formulam remedii quo malum quondam compescuerat, addidi; ut plura in rerum naturâ existere intelligeremus, quæ hæcæ ærumnas mitigent. Aliud sequens historia dabit.

§. II. Vir 32. annorum à 4. ætatis anno urinæ difficultati obnoxius vixit, variosque excrevit calculos. Ad vitæ suæ annum 24. mulierculæ consilio, li-

quore uti cepit, qui odore ac sapore therebinthinam referret, eoque integri septennii spatio optimè se habuit. Pauper ipse, cum liquori solvendo ultra non esset, substituit juniperi baccas, immensâque devoravit quotidie copiâ. Tandem verò redeuntis doloris crudelitate iterùm victus, antiquum liquorem repetivit; sed jam citra levamen. Doctissimus *Gleisner*, qui jam *Gracii*, *Styriae* metropolis, praxin magnâ cum prudentiâ & laude exercet, miseri hujus curam suscepturus mecum consuluit, datisque cum *uvâ ursinâ* & opiato, traumaticis ob puris emincti copiam decoctis, ingens solamen homini attulit, & à doloribus per tres septimanas immunem præstitit. Homo tamen labefcentibus sensim viribus contabuit, periit.

In cadavere renes magni, sinister præprimis, saccos pure plenos referebant. Ureteres ita amplissimi, ut sinister intestinum colon amplitudine superaret. Vesica circum calculum contracta, ac planè ulcerosa calculus uncias quatuor, unâ dragmâ minus, pondere pendebat, fuscus uno latere, altero cinereus.

Confirmari dato exemplo cernimus,

quod *Part. 4.* variis anatomicis observationibus posueram; eos nimirum *uvâ urfi* non curari, quos lithotomia curare non potuisset. Calculi quippe sectio degenerationem ureterum ac vesicæ renumque non emendat, non aufert. Deinde ex enarratis patet solamina plura adhiberi posse, quibus longâ annorum serie sopiantur hæ calamitates, occasione liquoris therebinthinam referentis, memini olei dicti *Harlemensis*, apud *Batavos* famigeratissimi, quod therebinthinam odore quoque multum æmulatur. Nocet quidem multis, aucto fortè stimulo, aliâve ejus qualitate; sed plures tamen novi, qui ejus usu per annos sese præstent doloribus immunes. In millepedibus cum oleo vitrioli rothochii *Laurenbergius*, in *Dissert. de Lithontrip. ad Hoyerum*; in olei vitrioli rectificatissimi usu copiosissimo *Schulzius* (vid. *Disp. Chir. in Collect. Ill. Hall. tom. 4.*) efficax ad calculum remedium invenisse se autumarunt. *Uva urfi* tamen reliquis palmam præripere videtur, quia & pluribus prodest, & constantes curas, calculo etiam manente, efficit (a).

(a) *Uva urfi* usum quotidiani felicissimique successus comitantur, testibus nonnullis medicis

§. III. Porro quamvis celer in multis ejus effectus sit, in aliis tamen tardus

Parisiensibus, teste celeb. Authore nostro cum medicamentorum vires nimium citò divulgari non possunt, verba Illust. de Haen hinc adjungimus, ex opere recenter edito, deprompta, ut medici *uvam ursi* citius & tutius præscribant, & ea confidentius utantur qui calculo vesicæ cruciantur.

» Intolerabiles dolores à calculo in re-
 » ne, maximèque in vesicâ urinariâ, egregiè
 » ac perseveranter tolluntur curâ aquæ calcis
 » & potissimum *uvâ ursi*: ita ut continuis
 » quatuor annis, (nondum enim plures annos
 » experimenta numerant), ne vel minimum
 » quidem symptoma calculi in vesicâ hospi-
 » tantis, observatum fuerit; hominesque reve-
 » ra ita vivant ac si nunquam calculum habuis-
 » sent. Interim calculus vi lithontripticâ non
 » perit. Iterata enim catheteris exploratio
 » eundem & adesse & nonnunquam sat asperum
 » esse abundè demonstrat: vid. *Rat. Med.*
 » *Part. 2. cap. 12. Part. 3. cap. 4. Part. 4.*
 » *cap. 7.* Quod uni alterive horum unicè su-
 » perest, materies alba in urinâ est, eaque vel
 » glutinosa duntaxat, vel veluti purulenta; quæ
 » utraque materies in fragmenta calcarea dum
 » exsiccat, abit. Sed cum hanc innocuè red-
 » dant sine dolore, sine tenesmo, sine stran-
 » guriâ, sanorumque instar se quoad totam
 » hanc functionem habeant, revera immunes
 » à calculo se credunt ». Vid. *difficultates cir-*
ca modernorum systema de sensibilitate & irrita-
bilitate, &c. Authore de Haen Vienna Aus-
tria 1761. pag. 139 Opus illud eximium in lin-
 guam gallicam conversum, prælo subjicitur.

admodum observatur; id quod in bien-
ni infante; antè triennium mihi exhibi-
to, præprimis observavi. Etenim datum
per 4. menses remedium vix juvabat
quidquam; deinde inconstanter; jam
verò ab anni elapso spatio constantissi-
mè: ita tamen, ut si semper benè va-
lentem esse puerum parentes velint, pul-
veris usum intermittere nunquam de-
beant. Asper calculus ipsi ante trien-
nium deprehensus, similis etiam hoc
anno, repetitâ per catheterem explo-
ratione, inventus est.

Hic sanè puer non eum remedii ha-
buit, quem alii, effectum. Alii enim
post longum ejus usum nesciunt ultra se
calculo laborare, quamvis à longâ die
remedio carentes; hic si diu intermit-
tat, à redeunte dolore ad idem confu-
gere cogitur. Quare si hoc anno id non
emendetur, facilè proponemus parenti-
bus lithotomiam: cum ab unâ parte
uva ursi, magnopere licet ipsi profi-
cua, clarè tamen innuat aliquam, quam-
vis fortè nundum valdè notabilem, uri-
nosi systematis degenerationem; prout
observata *Part. 4.* data docuerunt: ab
alterâ parte metus est, ne à diuturniore
medicamenti usu vel abhorrere pueru-
lus, vel desistere parentes incipiant,

quod remedio dudum non adhibito; malum sensim renasci videatur: quo in casu miserrimum in statum puer dilaberetur, neglectuque auxilii in vesicæ, ureterum, renumve, immedicabilem incideret degenerationem. Ita simili in casu hoc anno fecimus.

§. IV. Quippe mense februario anni 1759. Parentes ad me ducunt novennem filium suum, qui ex quo natus erat, perpetuò ipsis visus fuerat in emittendâ urina dolere, ejulare, eamque nunquam naturaliter, sed perenni reddere stillicidio. Ærumnis hisce pauperes pedetentim assueti medelam non fecerant; jam verò cum sine commiseratione intolerabiles pueri dolores à 14. diebus adspicere ultra non possent, eum mihi obtulerunt. Immisso cathetere calculum manifestè deteximus.

Bimestri spatio incredibile quantum *uva ursina* profuerit! Renascente nihilominus posthac dolore, omnem curationis fiduciam deposuere parentes, puerumque omni destitutum reliquere auxilio. Interea ita crevit crudele malum, ut nunc hunc, nunc illum, levandi causâ, adierint. Integro demum anno, ex quo puer ultimo nobis oblatus fuerat, elapso, pater illum hoc mense

maio iterum adduxit, enixè petens, ut eum sectione liberarem. Calculi præsentiam exploraturi, catheterem non nisi cum labore, dolore, hæmorrhagiâ, inducere valuimus, nec movere inductum: ita ut calculum eâ vice non perciperemus. Digito verò in anum immisso, eundem versùs vesicæ collum deprehendere videbamur.

Hic optimus noster Chirurgus *Ferdinandus Leber*, egoque, rem citro ultroque versavimus. Repræsentabamus nobis, 1°. casum ut ferè congenitum, forsitan incurabilem fore, & notabiles nonnullas partium degeneraciones jam adesse: 2°. *uvam ursi* initio prodesse visam, reditum calamitatis minimè impedivisse, adeoque non juvante eâ, nec lithotomiam, ex factis antea observationibus, profuturam. 3°. Vesicæ ad calculum contractionem, tum impedimento fore, ne operatio ritè peragi posset, tum si adhuc perageretur, vulnus vesicæ densæ, cartilagineæ, imò scirrhosæ, non coaliturum. 4°. Hisce iisdem difficultatibus fortassis etiam alios permotos fuisse, ut operationem prudenter à sese declinarent; ac proinde eâdem nobis non succedente, aut justam deprehendi, aut saltem iniquam ca-

lumniandi causam; nos iisdem præbituros.

Sed ab alterâ parte considerabamus, 1°. patrem, aliosque, qui nobis puerum commendabant, id ardentè desiderare; 2°. vires ejus aptas ad subeundam sectionem; 3°. ex reditu doloris ad degenerationem partium paulò fortè meticulosiùs concludi; cum *uva ursina* haud sufficienter adhibita fuisset; 4°. vesicæ validam circum calculum contractionem, indurationemque, tum operationi, tum vulneris consolidationi impedimento quidem fore; attamen id nondum certò constare. Cavis namque in visceribus nunc summam observari contractionem, nunc iterùm relaxationem; adeòque ad eorum contractionem semel iterùmque perceptam, velle eandem perpetuam credere, iniquum fore. Argumento esse experientissimi *la Motte* observationem, qui tertio jam die uterum contractissimum, unà cum suo collegâ offendens, partumque lege naturæ impossibilem credens, demùm parturientem DEI solius auxilio commendaturus abiturusque, ultimo tandem explorare tentabat, jamque mirabundus contractionem ita relaxatam deprehendebat, ut breviorè commodiorè;

que partum vix unquam vidisset expertissimus embryulcus. Sed etiam mutuæ nostræ circa vesicam urinariam experientia, mutuam nobis memoriam refricabamus. Adedque nec hoc operationem impedire oportere, si novâ exploratione contractionis relaxationem deprehenderemus. 5°. Denique si ad sectionem rationes sufficienter probabiles adessent, quæ sartam nobis tectamque conscientiam redderent, famæ detrimentum omnium postremum esse oportere, ad quod ii attenderent, quibus proximi salus unicè ante oculos versaretur.

Sectionem igitur concludentes, instituimus eam die 26. Maii, præsentibus Magnifico Archiatro *A. Storck*, Clar. Viro *J. Gasser*, dignissimo nostro anatomes Professore, Viro expertissimo *L. Erndl*, physico in Nosocomio civico, medico prudentissimo, optimo Chirurgo Cæsareo *Homburg*, dexterrimo ad *S. Marcum* Chirurgo *Reigberger*, Nosocomii assistentibus, aliisque.

Catheterem, itinerarium in operatione dictum, non nisi magnâ cum difficultate operator *D. Leher* induxit, sanguine denuò ex uretere profluente: eo verò intra vesicam admissio, urina mox

jactu valido & continuato, catheteris
 aperturâ profiliit, ipseque catheter com-
 modè in vesicâ movebatur. Itinerarii
 apice obliquè ducto, ut ferè 15. gradus
 notasset in quadrante circuli, si angu-
 lus rectus à centro itinerarii & ad me-
 dium perinæi & ad latus ductus fuisset,
 fiebat sectio sufficiens. Cujus longitu-
 dinem cernens operator, eamque, cal-
 culi magnitudine per anum exploratâ,
 majorem intelligens, non usus est ins-
 trumento famosi lithothomi *le Dran*,
 quo in longitudinali sectione adhuc alia
 fiat, quæ latus sectionis externum in
 angulos rectos secet, ut calculo majus
 spatium paretur: eo, inquam, instru-
 mento ob vulneris amplitudinem haud
 egens, illicò conductorem, & extracto
 itinerario, forcipem introduxit. Ve-
 rùm cum simul calculum digito in vul-
 nere prehenderet, conductorem forci-
 pemque extraxit, ac digitis calculum
 prehendit eduxitque. Vix quinque mi-
 nutis tota operatio durabat. Ejulans eo
 usque puer, mox ad visum calculum
 præ gaudio exclamabat, veluti hoc mo-
 mento omnium ærumnarum oblitus.
 Calculus ovalis, asper, sed mollior; ut
 si forcice captus fuisset, exteriori sui
 parte omninò abiisset in grumos par-

vosque lapillos. Erat ponderis unc. 1. dr. 1. scrup. 1. Potuit Chirurgus facile perlustrare vesicam, alium calculum grumofve quærendi causâ. Vulnus illicò plumaceolo textit, & emplastro; repositoque in lectum puero, ventrem tepido oleo rosaceo totum inunxit, ac mappâ laneâ textit. Emulsionis leviter paregoricæ, & juris carnium portio modica dabatur alternatim.

Fortunatissimam sectionem horrida symptomata, à nobis sanè non prævisa, sequebantur. Post meridiem quippe febris magna, vesperè ad octavam maxima, oriebatur; unà cum pessimo peripneumonicorum roncho, tensoque, & asseris instar duro, abdomine. Quare mox novem unciaë sanguinis brachio detractæ, & emolliens cataplasma ventri, oleo benè inuncto, admotum est. Ingravescente autem post mediam noctem febre, roncho, tumore, ac duritie ventris, repetita venæ sectio fuit. Summè pleuriticus utriusque missionis sanguinis fuit. Exinde sensim decrevit febris, ac febricula modò per aliquot dies adfuit; urina per vulnus benè effluxit, pusque quarto die ad bona labia deprehensum est. Eluebatur porrò vesica sæpiùs decocto hordei cum oleo lini,

ne quid heterogenei in eâdem maneret. Emulsiones paregoricæ diù continuabantur.

Sed de urethrâ nunc cogitandum erat. Vulnerata quippe hæc toties per catheterem, nec ampliùs stillicidio urinæ consueto aperta, sed collapsa, nunc facilè coire obturarique poterat, omni urinâ per vulnus effluente. Cum à secto calculo nonnulli per omnem vitam urinas vulnere stillent, sive ob vulneris non coeuntis malignitatem, vel ob urethræ coalitionem, metuimus molestissimum hoc turpissimumque incommodum à posteriore causâ. Unde liquorem in urethram quotidie injiciendum esse decrevimus. At verò læti advertebamus maturum urinæ per urethram stillicidium, ideòque destitimus incepto. Tandem hortatu multisque promissis, puerum deduximus ad consuetudinem urinam in vitrum reddendi: unde clauso penitùs, exactâ septimanâ tertiâ, vulnere, ac cicatrice obducto, urinam deinde semper debito tempore retinuit, & in vitrum aut matulam reddere consuevit.

Attamen necdum absoluta cura nostra. Glutinis, calculum vesicæ comitari soliti, & aliquoties puris, copia notabilis in fœtente urinâ quotidie adparuit.

An id residuum ejus, quod calculi tempore in vesicâ præsens, injectionibus ablui, præ tenacitate non potuerit? Et an vesica hinc inde exulcerata à calculo potuerit? Igitur mox *uvam ursinam* dedimus, quâ continuatâ urinæ fœtor paulatim emendebatur, & pauculum ultra illius materiæ non prodit.

Quàm pulchrè hæc lithotomia confirmat sententiam, quam supra, de variâ amplitudine & contractione viscerum cavorum protulimus! Hinc rarò desperandum. Prudentiâ tamen semper opus est, ne vesicam, quo tempore adeò contracta est, importunè lædamus. Numquid, si ter, quater, eandem contractam invenimus, ipsam irreparabiliter contractam esse concludamus? Fortè sic est: sed per vices contrahatur laxeturque, fieri id potest, ut sæpiùs in contractionis tempora incidamus, & ut ea tamen haud perpetuò contracta maneat. Ita ut ne tunc quidem, sine ulteriore examine, animum despondeamus.

§. V. Est hæc occasione de alio calculosorum phænomeno differendum.

13. Julii hujus anni ad me venit civis *Cremzensis*, vir 34. annorum, qui per 28. annorum spatium verus li-

thiafeos martyr, cum ardore nunquam non minxit rubram arenam, calculos autem nullos. Evacuavit subinde olim, & nunc sæpiùs ab octo retrò annis, copiosissimam albam glutinosam materiem; quæ pauculo tempore sibi relicta, friabiles format, albidosque lapillos. Et hæc quidem in quiete. At si corpus itinere aliove modo movet, urinam fuscam ac stranguriosam deponere solet. Lapillos hos, quorum copiam habeo, diceret quis cretæ albæ majora esse minoraque frustra, ad figuram demùm vasis, in quo urina servatur, formata. Incredibile quantum miserrimus ille intra mensis spatium *uvâ ursi* muteatur, idque jam ejusdem initio: ut certè spem magnam faciat summi solaminis.

Juvat hîc phænomenon referre, quod 10. abhinc annis observavi, unâ cum celeberrimo viro *W. Ouwens*, *Franequera* academix in medicinâ lumine, ac celsissimæ principis *Arausianensis* vidux archiatro. Calculosus puer *Hagæ Batavorum* utebatur famoso anglorum remedio, *Joannæ Stepfens*, dicto; quod constat pulvere, decocto, & pilulis. Pulvis componitur ex putamine ovorum & limacibus, domiportis dictis, omnibus verò calcinatis. Decoctum fit

ex sapone hispanico, seu veneto, ex calcinatâ herbâ dictâ *Ambrosiâ campestri*, *Floribus Chamomillæ*, *Fol. Fœniculi dulcis*, *Petroselini* & *Bardane*. *Pilulæ* parantur ex domiportis calcinatis, semine *Pastinacæ sylvestris*, seu *Elaphobosci*, & *Lappæ majoris*; tum ex fructibus *Fraxini*, *Rubi Idei*, & *Oxyacanthæ*: horum omnium calcinatorum aa. q. s. cochleare pulveris cum unc. iv. saponis hispanici, & mellis q. s. in pilulas redigitur.

Videbamus porrò hunc puerum, magno cum parentum gaudio, cum urinâ quotidie emingere fragmenta alba, lapidea, vel calcarea; ejus quidem formæ, ut adparerent veluti excorticantis se calculi ramenta esse. Quamvis autem longo tempore ejusmodi materiem copiosè redderet, calculi tamen symptomata idè non mitigabantur, neque imminutus deprehendebatur calculus. Ita quidem, ut tandem post collectam magnam ramentis hisce repletam pixidem, puer sectione liberari à magno calculo debuerit.

An ergo in corpore illius pueri idem à glutine, in vesicâ calculosorum contento, productum est, quod in cive *Cremzensi* ab eâdem materiâ in vitro

aut in matulâ? Et quidem ita, ut indurefcens lapidescensve hoc gluten primò adhæferit circum calculum deinde fragile nimis, per ramenta cur urinâ prodeuns, exfoliati in dies calculi specie deceperit? Utique si binos hosce casus inter se conferamus, videremur ejus ferè convicti esse, quod talis sit calculosæ urinæ dispositio, ut quandoque suo in glutine, sive dum intra vesicam est, sive extra eandem, petrificantem, ut ita dicam, hanc materiem gerat. *Cremzensis* enim nihil sumpsit, quod ullam habeat cum *Stepfeniano* remedio affinitatem; ut exactissimo examine, iteratò instituto, certus novi. Hanc autem sententiam confirmabit afferendum deinceps ex clarissimo *Adamo* exemplum.

Contrariam tamen conclusionem sequentia videbuntur suadere. *Rev. Jacobus Kirkpatrik*, in edito morbi sui diario narrat se, postquam 17. annorum spatio nephritide calculosâ & vesicæ calculo laborasset, *Stepfenianis* medicamentis ab Octobri mense 1738, usque ad aprilem 1739, sedulò usum esse, & quod nunquam antea sibi contigerat, jam ab initio curæ se ejusmodi fragmenta cum urinâ excrevisse, idemque

que, & durante totâ curâ, & post eamdem, continuasse: ita ut majora minorave fragmenta numero 1036. eminerit, prætereaque quinque parvos lapillos.

Sed secundò idem *Kirkpatrick* sæpe numero in matulâ suâ advertit illud ipsum glutinosum urinæ sedimentum, in similem, sed sæpè crassiozem, magisque lapideam, abivisse substantiam. Egregius *Morandus* in *Act. Acad. Reg. Scient.* anni 1740. in suâ primâ dissertatione super *Stepfenianis* medicamentis, observationes nobiscum communicans, quas circa 40. homines, iisdem usos, jussu academix fecerat adnotaveratque, asserit illos homines passim omnes solere; *communément ils ont rendu*, &c. ab ipso remedii principio, cum urinâ gluten, albumque deponere sedimentum; quod dum servaretur, atque siccesceret, in flavum pulverem abiret; huncque pulverem, dum igni imponeretur, animale quidquam redolere. Plures porrò non nisi solam materiem produxisse; alios autem etiam veluti *crystallizatas* laminas, talco perquam similes; alios squamas lapideas, easdemque convexas; nonnullos dura fragmenta calculi; quos-

dam denique lapillulos. Additque eos, qui ante remedii usum rubram mingere arenam consuescerent, eandem sub remedio ultra non reddere.

His ita utrinque positis, qui ab unâ parte considerat in glutine calculosorum, qui *Stepfenianâ* medelâ nunquam usi fuerint, hanc calcariâ lapidex materiæ genesin haud ita descriptam esse; & è contrario eandem à glutine urinæ eorum, quibus hæc medela exhibita fuerit, ferè inseparabilem; in eam facile sententiam abire forsitan potest, quod ab eodem remedio miseranda ad lithiasin diathesis passim generetur, illudque ideò augere potius calculum, quàm solvere conterereque debeat. Contrarium quidem laudatus mox *Morandus* in alterâ suâ dissertatione *Act. Acad. Reg. Scient. Paris. anni 1741.* evincere conatur; dum calculum hominis, qui post ejusdem remedii usum, crudelitate morbi auctâ, petiisset; dum duos alios calculos binorum, quos remedio frustra usos sectione servare oportuisset; plenos invenerit inæqualitatibus, crenis, foraminibus. Fateor, cum claro hoc scriptore in eandem olim sententiam abiveram, præ argumenti probabilitate; sed ab eâdem discedere, observationes

observationes postmodum captæ, jubent, cogunt.

Observo enim 1°. & civem *Cremzensem* lapideam hanc, aut calcaream materiem abundanter reddidisse, licet nec hoc famoso olim remedio, nec illi consimili, unquam usus sit; & *Haganum* puerum, post tantam emissæ hujus materiæ copiam, nullam calculi sectione educti solutionem exhibuisse. Considero 2°, præclaram remedii famam velocius fortè evanidam, quàm natam fuisse; ipsosque *Britannos*, ab octo & pluribus retrò annis, in aquâ calcis cum sapone, vix ullâ *Stepfeniani* remedii factâ mentione, omnem fiduciam collocare. Sed dico 3°. ejusmodi calculos inæquales, ac veluti corrosos, foraminosos, hinc inde pumicosos, frequenter reperiri in his, qui illud remedium non abhibuerint; hæcque præterea inæqualitates calculi æquè ab adpositâ inæqualiter materie, quàm ab eâdem solutâ & ablatâ, produci posse.

Fuisse tamen, quis oggeret, quos observationes allatæ integrè curatos affirmant. Respondeo nondum convincentia, quæ id statuunt, argumenta esse. Equidem copiosior calcis saponisque usus multis profuit, ut nobilissimo *Ho-*

ratio Walpole, ut homini nostro *Part. 2. Rat. Med.* ut ibidem *Viro militari*, & ut novum exemplum adhuc præ oculis habeo. An verò ideò, qui remedium *Anglicanum* sine noxâ tolerant, levamen inde experiuntur, curati dici debeant? Et *Kirkpatric* & reliqui angli gallique, quos inde curatos fama ferebat, vix notabili tempore à remedio destiterant, dum promulgarentur eorum curationes. Imò ipse *Kirkpatric* vix ab illo cessaverat, quin lumborum se vexari dolore denuò conquereretur; quem tamen in gratiam, ut apparet, remedii, lumbagini, quàm nephritidi, acceptam ferre maluit.

§. VI. Sufficiat porrò, occasione experimenti civis *Cremzensis*, ea argumenta attulisse, quæ *Anglicanum* medicamentum laudent vituperentque. Superest meam paucis opinionem dicam, quam novo experimento fundabo.

Urinas enim varias calculo laborantium collegi, gluten inde separavi, & in aëre aperto, limpidâ urinâ abjectâ, posui. Brevi glutinosum hoc exaruit, & dr. 2. aliquando dr. 3. materiæ lapideæ ad figuram vasis formatae exhibuit. An autem non detur calculosus, quin idem phenomenon in ejus urinâ adpareat,

nondùm assero ; sufficiat experimenti demonstrasse frequentiam.

Summa ergo rerum hæc esto : quivis homo , etiam sanissimus , calculi rudimenta in se habet , eò quòd solida corporis continuatâ vitæ actione deterantur , abradantur , humoribus misceantur , & magnam partem per urinæ vias eliminentur de corpore. Hinc etiam pro magnâ parte oritur terra illa subtilissima , quam chemia in urinis invenit. Nullam inde labem sanus homo habet ; quia ex alimentis tantum ac tale deperditorum loco adplicat , quantum & quale deperditum fuerat : deinde cum nulla in itinere obstacula terrea hæc materies offendit , innoxie integrèque de corpore eliminatur. Huic nunquam calculus nascetur. At verò si contingat vel minimum corpusculum alicubi hære , ut v. g. fibrillæ portionem suppurando solutam , aut tantillum puris morâ exsiccati , aut grumum sanguinis , &c. id tunc inde proficisci potest , ut terrea materies ad ejusmodi obstaculum retardetur , adplicetur , & adhærescat : id quod dum continuò sic pergit , ideam calculi nobis facile format.

Sed 2°. experimenta , ut vidimus ,

docent in urinâ calculosorum multorum copiosam materiem terrestrem haberi, quæ in his citò, in illis tardiùs; in quibusdam ex ipsâ urinâ stagnante, in aliis duntaxat ex asservato post effusam urinam glutine; cretam quamdam lapillosque formet. Quæri hîc potest, num omnis illa cretacea materies tantummodò à solidis humani corporis detritis? An verò dentur alimenta potulentaque, quibus subtilissima hæc terra contineatur; quæ idoneo vehiculo mista, lacteorum oscula subeat, cum sanguine commisceatur, ab eodem per urinam abluatur? Sanè regiones, in quibus calculosos vix invenire est, ut v. g. multi *Lombardia* loci, ejusmodi suggerunt suspicionem.

An præterea calculosam diathesim idemùm appellemus, quod efficiat, ut terrestre id, quod in aquâ, quod in alimentis, quod in vino est, minùs subigatur, ad sanguinem vehatur, cum sanguine commisceatur, iterùmque humorum circuitu, ac vi vitæ non mutetur, & in renibus tandem cum urinâ seceretur.

Nunquid etiam arthritica materies eidem producendæ apta? Utiq; cum arthritidem ultimæ digestionis defec-

tus efficiat, videntur minima quædam elementa terrestria immutata manere; eaque ut ad juncturarum arteriolas applicantur, ita etiam ad eas renum applicari posse, & urinas generate calcareas. Hujus mentis clarissimus *Adamus* est, in dissertatione anno 1740. editâ, occasione sexagenarii hominis, qui perpetuò rerum, aut scharo, aut lacte paratarum impensus amator, arthritidi, quosvis occupanti artus, obnoxius ultra 20. annos vixerat; dolorum verò per-tæsus, eosdem novem abhinc annis theriacæ emplastro sopiverat. Unde in periculofum morbum primò prolapsus, dein anomalam prorsùs arthritidem in multis internis corporis partibus per vi-ces expertus erat; à quinquennio autem acerbos vesicæ urinariæ dolores crebrò repetentes, dysuriam, & varia alia calculi vesicæ symptomata. Biennium erat, quòd ramenta calculosa, nucum putaminum instar concava, copiosè emingeret; annus autem, quòd his ramentis absentibus mucum cum urinâ redderet, qui in cretaceam abire materiem sole-ret. Et quod præprimis notandum, podagræ accessu lotium eo mucò carebat; podagræ recessu scatebat eodem. Confirmat deinde hanc suam de materie

arthriticâ ideam author eruditus variorum scriptorum testimoniis. Quin etiam exemplis demonstrat calcaream arthriticorum materiem non modò ad vias urinarias, sed quoque ad quævis alia corporis loca concreciones producere lapidosas.

Sanè quæ mihi hanc sententiam probabilem reddant, plures habeo rationes. Arthriticum hominem Nosocomium XV. mensium spatio aluit, qui ab annis quindecim tum colli vertebris, tum pedum manuumque ambarum articulis, calcaream materiem excreverat, & etiamnum excernebat. Primo tempore urinam pallidam & admodum furfuraceam emittere solebat; ultimo semianno, multo semper pure, unâ cum furfuribus onustam; denique multis ante obitum diebus, & limpidam & paucissimam. In cadavere nullus ullibi puris fomes: verùm ipse sanguis, qui incredibiliter paucus in corpore supererat, adeò polyposus fuit, ut vix guttula ejus inter secandum prodierit; quod, ut obiter notem, clarè ea confirmat, quæ *Part. 2. Cap. 2. de Purogeniâ* scripseram. Quod autem maximè ad rem nostram; renes ambo in corticali suâ substantiâ crassi & ampli,

omnino arenosi erant, ita ut quâcumque in parte nitido semper cultro secarentur, novem semper arenam proferrent. Quippe calcarea materies hujus podagrici, partim ad renes delata, videbatur jam urinam calcaream productura fuisse, nisi eadem vasorum urinam fecernentium ora obstruxisset, hincque tum urinæ secretionem ferè impedivisset; tum ipsam corticalem renum substantiam reddidisset arenosam. Calculosus cæterum nunquam fuit.

Præterea relatus à *Sigismundo Kœnig* ad societatem *Anglicanam* casus juvenulæ, quæ post enormes artuum dolores demùm in plurimorum, eorumdemque majorum, calculorum vomitum inciderat: descripta *Weismano* historia quinquagenariæ, quæ crudeles arthritidis dolores perpessa, tandem tum intestino recto, tum ipsâ vulvâ, plurimos excreverat lapillos: notata denique ab ipso *Clar. Adamo* enarratio *Schneideri* de invictissimo imperatore *Maximiliano II.* qui podagrâ gravissimâ conflictari solitus, calculos in corde gessisse post mortem inveniebatur: hæc, inquam, omnia *Cl. viri* sententiam mirificè fulciunt.

Porro quod concavas podagricus ejus

reddat has concretionem, id vel ideò est, quod calculum in vesicâ habeat, ad quem applicata hæc materies, hanc formam induat necesse est, vel quod vesicæ ipsi, fortè contractæ, qualis calculosorum frequenter reperitur, se applicando, eam figuram adipiscatur. Prius tamen enarrata symptomata probabilius reddunt; & catheteris, quem non adhibuerunt, ope, certum, ni fallor, fieret.

Tandem 3°. compertum esse vidimus, calculosos homines ab *Anglicano* medicamento sic disponi, ut materies illa, toties descripta, jam in ipsâ eorum vesicâ lapidescat. Infaustum ergo remedium hoc tam à priori dici deberet, quàm tale esse experimentis comprobabatur.

§. VII. Ex omnibus hucusque dictis evidens demùm fit binas nostras in calculo methodos cæteris omnibus, hucusque per alios laudatis, tum præstantiores esse, tum constantiores. Curæ enim id mihi fuit, ut, quotquot eorum, qui alterutrâ curati, indagari potuerant, quæterentur, examinarenturque sedulò, utrùm ab omnibus symptomatibus immunes esse persisterent, necne; ut demùm, si relaberentur, ge-

nuinam relapsûs historiam cum publico communicarem; at verò curæ perstant. Prima nostra methodus verè *Britanica* est: eamdem tamen, æquali copiâ lactis ad aquam calcis adjectâ, promptiorem felicioremque invenimus. Unde etiam eamdem *Stepfenianâ* methodo, licet nonnulla cum illâ communia habeat, tum efficacior, tum humano corpori per omnia tutiorem existimas. Altera verò methodus, quam compendii causâ, nostri Nosocomii methodum, illustrissimo autem præsidî gratus habeo, numero plurimas constantes curas effecit.

Facilè ex his omnibus patet, nec in nostris remediis, nec in omnibus per alios recensitis, vires inesse lithontripticas, quantumcumque id de suis multi jactitarint. Experientia fanè convincere omnes debuit, tum in paucioribus his, quos, *Anglicano* medicamento dudum frustra adhibito, sectione liberare à calculo oportuit, tum in omnibus, quibus remedia nostra profuère. Quippe fuimus in eo Chirurgis gallis fortunatiores, qui, teste *Morando*, à nemine eorum, quos *Stepfeniana* remedia juverant, id obtinere potuerint, ut se denudò cathetere examinandos præberent:

dum interea nostri voto morigeri, calculi, ejusque nonnunquam asperioris, præsentiam nobis demonstrarint.

Nunquid tamen calculus vesicæ, longiore tempore in aquâ calcis maceratus, non solvitur? Solvitur certò multorum mensium spatio, modò aquæ calcis aditus detur ad calculum, auferendo sæpiùs id quod in ejus circumferentiâ pumicosum ab aquâ redditum fuerat; cæterùm minimè; ita demùm trium mensium spatio solvi præcipuam majoris calculi portionem. Similiter in experimentis suis calculos in aquâ calcis solvebat Doctissimus Vir *Carolus Alston*, famosus Professor *Edimburgensis*, scriptis clarus. Videatur in egregiâ suâ *Diss. de Calce vivâ, & aquâ calcis*. Verùm in vesicâ humanâ neque calculus scalpello abraditur, neque illibata virtus aquæ calcis ita vesicam ingreditur, ut in experimentis nostris. Non mirum ergo hominem, qui 1600. libras aquæ calc. spatio sex mensium biberet, jam post tertium illibatæ valetudinis annum adhuc calculum in vesicâ gerere, ut exploratione catheteris constat.

Quærat porrò nemo à me, quî fieri id, quî concipi queat, quod homo

calculum in urinario systemate gerens, fecernendi tamen exercendique urinam perfectam exercent functionem; & adeò indolens vivat, ac si calculum non haberet? Sufficiat, rem captu difficilem, observatu constare. Præcedentibus partibus, maximè tertiâ, observationis frequentiam plurimis exemplis demonstravi, quæ exempla ab authoribus notata collectaque fuerant, priusquam quæstio præsens existeret. Nunquid sive in humoribus humanis sive in ipso urinario systemate, aliquid existit, quod applicatum calculo, dolores spasmosque excitet; quodque ipsum in quibusdam corporibus vel minimè, vel haud sufficienter adsit, ut creet dolores? At hinc ratio petenda, cur inter diuturna tormenta calculosorum nonnulli lucidis fruantur intervallis? An tandem calx, & potissimum *uva ursina* id in humoribus, aut systemate urinario, demant, absorbeant?

CAPUT VI.

DE ANEURYSMATE.

§. I. *Duo Aneurysmata curata, & Part. 4. descripta, egregiè curata monent.*
 §. II. *Aneurysmata non rarò cognitu difficilia, imò etiam impossibilia. Probatur primo exemplo Aneurysmatis ad poplitem, quod ad vitæ finem usque Chirurgo imposuit. Anatome. Disquiritur an homo culpâ Chirurgi perüsse credendus sit? Animadversio in Practicos, quibus collegarum honori detrudere volupe.*
 §. III. *Probatur idem secundo exemplo inventi ad pectus Aneurysmatis. Sequuntur ad hos duos casus corollaria Medico Chirurgica. Quandonam compressio Aneurysmatis externa prodesse queat; nocere debeat.*
 §. IV. *Origo ac celer progressus Aneurysmatis arteriæ popliteæ, & amputatio cruris. Considerationes Medico Chirurgicæ circa arteriarum interceptiones, ac fungi agarici ad abscissas arterias adplicationem. Hamorrhagia lethalis, quamvis tanta adhibita esset in operatione prudentia. Anatome. Problemata circa hoc infortu-*

nium. §. V. Varia phaenomena Aneurysmatum internorum, eademque palliandi methodus.

§. I. **D**EDI anno proximè priore duarum sæminarum historiam, quarum altera compressione simplici, altera operatione, ab aneurysmate in brachio curatæ fuerant. Caput præsens compositurus, jussi ambas in urbe quari, & ad me adduci, quò constantiam curæ inconstantiamve cum publico communicarem. Lætus vidi utriusque perfectam curam fuisse, ambas sanissimas esse, omnemque, quem vellent, motum brachio exercere posse. Unicè modò conquerebantur, quòd ad mutatas tempestates ingrata titillatio affectam olim arteriam afficeret.

§. II. Cognitio aneurysmatum utinam certior esset; signisque munita pathognomicis desisteret turpissimis erroribus ansam præbere! Hinc infortunia, quæ vel mihi, vel aliis, defectu horum signorum, contigerint, candidus enarrabo: quò demùm, aut majorem in diagnosi certitudinem, aut majorem saltem in pertractando eo prudentiam omnes adipiscamur.

Homo 37. annorum per omnia sanus, mense Octobri 1759. Erysipelate ad internum sinistri pedis malleolum se laborasse narrabat; eoque evanido, dolorem se ad ejusdem cruris poplitem percepisse, deprehendisseque ibidem tumorem, qui mole ac dolore in dies aufereret. Hisce compescendis emplastro oxycroceo admoto, non modò tumorem ac dolorem poplitis auctos esse, sed integrum crus pedemque occupasse.

Hæc porrò narrabat Chirurgus, quem medio januatio hujus quem vivimus anni, ad se vocabat. Attentè exploratis ille omnibus, detexit ad caput internum ossis tibiæ quemdam veluti materiæ strepitum; in medio verò ejus, externoque capitis latere, materiem fluctuantem. Quantumcumque rem examinabat, malum à vi quâpiam externâ originem ducere deprehendere non potuit. Itaque crus ac pedem vehementer inflammatum esse cernens, cataplasma emolliens circumposuit illi. Alterâ die pars affecta abscessûs similitudinem hinc inde exhibuit, observatusque antea strepitus conticuit. Die tertio, crure ac pede detumescentibus, maturum ferè abscessum poples referebat. Die 19. Jan.

turgens pure tumor, ac veluti pus hinc inde transsudando propellens, levi scalpelli ictu dilatabatur, effundebatque mox purulentam materiem, sed simul 4. vel 5. cochlearia sanguinis. Levamen tantum, ut in dies redeuntem sanitatem æger assereret. Nitrosis emulsis interea utebatur. Sexto verò demùm ab aperiturâ die, quis crederet unquam! Hæmorrhagiam ad usque animi deliquium passus est. Involvit ligavitque, quâcumque possibili arte, partem. Adveniens mox Chirurgus citra guttulam effusam sanguinis totum abstulit adparatum. Sanguis igitur ultra non effluxit; debili tamen ægro ronchus in pectore auditur, defecit respiratio, & 12. horis ab hæmorrhagiâ elapsis moritur.

Re ego perceptâ, ad ædes me contuli, & emptâ examinandi veniâ, aneurysmaticum saccum pugni magnitudine inveni, qui ex parvâ origine, suo in collo vix digitum crassâ, in enormem hunc saccum abiverat. De corpore ablatum in liquore servo.

Facilè prævideo multos his lectis fore, qui suis in arte collegis condemnandis assueti, in Chirurgi, sive ignorantiam, sive imprudentiam, acriter invecturi sint, ac si miserandus ille homo Chi-

rurgi culpâ periisset. Verùm antequam eò perveniant, rogatos eosdem volo, ut, vacuo à præjudiciis animo, ad sequentia mecum attendere velint.

1°. Aneurysmati generando nulla causa violenta præcesserat. 2°. Nulla aneurysmatici tumoris signa ex anxietate ad compressionem, vel ex ejusdem pulsatione, aderant. 3°. Strepitus quidem percipiebatur; sed cum is & in aneurysmate aliquando, nonnunquam etiam in tumoribus purulentis & aquosis observatur, ad quos emphysema, sive ob aëris accessum externum, sive ab ejusdem generatione internâ, accedit; hinc cum nulla alia aneurysmatis indicia adessent, strepitus loci ad aliam longè originem, quàm ad aneurysma, referendus videbatur. 4°. Sex diebus continuis, apertus tumor pus, nullum verò sanguinem dedit; id quod alioquin in aneurysmate, ablata resistentiâ, impossibile videtur. In aperturâ quidem suâ aliquot effluxere cochlearia sanguinis; sed quis Chirurgorum ignoret expanso vase cutaneo, eoque percisso, quamdam hæmorrhagiam observari oportere? Sex sanè dies sine ullo sanguine aperto de vulnere transacti, quamcumque aneurysmatis suspicio-

nem, si qua nata fortè fuisset, dispulissent. 5°. Et qui tum in aneurysmate, tum variis aliis in tumoribus quandoque adest strepitus, jam pridè aperturæ evanuerat. E contrario 6°. communis inflammationis signa, erysipelas nempe, aderant. 7°. Hæc inflammatio primùm malleolum internum occupaverat. 8°. Nihil verisimilius, quàm quod erysipelas metastasin ad poplitem fecerit, relinquens malleolum. 9°. Inflammatio erysipelatosa in abscessum abibat. 10°. Fluctuatio materiæ manifestò percepta est. 11°. Aperturâ factâ, pus & mox, & sequentibus exivit diebus.

Suam cuique sententiam integram relinquens, judico inculpatum Chirurgum fuisse, & concludo ita personatum aneurysma esse posse, ut decipiat vel oculatissimos. Quo subinde contingente, necesse foret quosvis cordatos Chirurgos medicosque in defensionem ejus, qui deceptus fuerit, unitos videri, & probè memores principii tum naturalis, tum evangelici: *quod tibi non vis fieri, alteri ne facito.*

§. II. Confirmare idem potest historia sequens. Fœmina quadragenaria 17. Junii præsentis anni me accessit, con-

querens à 3. vel 4. annis ægram se pectore esse: sputa quippe purulenta, subinde sanguine mista, se reddere, cor sibi palpitare, difficulter se respirare, vagosque experiri dolores. Lactasse quidem infantem sese, at verò cum indies emaciaretur, pejusque pectore haberet, ablactasse. Anni spatium menstruis se carentem, nempe lactationis tempore, nunc denuò à trimestri gaudere. Tandem adjunxit à festo paschatis, ex nullâ notâ sibi causâ, pustulam primò animadversam esse ad sinistri lateris thoracis costas, & quidem eo à latere sterni loco, ubi cartilagine infimarum costarum penè uniuntur, sterno jamjam inarticulandæ. Parvam quidem dudum mansisse, à quatuor verò retrò septimanis in tuberculum castaneæ magnitudinis abivisse.

Tumor examinatus, non pulsans, sed durus & elasticus, veram suâ non determinabat naturam. Eo igitur emplastro diabotanon tantummodò tecto, curam ad phthisin pulmonalem potissimum direxi. Spatio trium septimanarum nihil in tumore mutabatur; eo verò elapso sensim emollescebat, ita ut 17. Julii apostema perfectum referret, manifesta que puris fluctuatio ge-

nuinam tumoris naturam nunc determinare videretur.

Suspicio itaque indurati, scirrhusi, aut cujuscumque aliûs mali, prorsum evanuerat; certitudo apostematis aderat, adeoque ejusdem apertura vel ideò maximè suadenda erat, quòd pulmo suppuratus fortunato casu viam sibi extrorsum quandoque capessat; quâ diu apertâ internum ulcus demùm evacuetur & sanescat. Duos ejusmodi casus sub oculis præsentés habebamus; tertium, eumque tristem lugentes, eo quod, contra monitum nostrum, balneator salutare hoc incommodum præposterâ suâ arte delevisset, ægerque jam hæcticè consumeretur. Et quartum casum tractabamus, jam vel ideò desperatum, quòd tumor à naturâ extrorsum ductus, sed ruptus necdum, iniquâ verò Chirurgi arte retropulsus evanidusque, nunc eundem in locum à nobis revocari nullatenùs posset.

Igitur tumorem aperuimus, pusque & album & coctum eduximus. Erat autem pus illud ratione tumoris parcius; in fundo autem durius quidquam supererat. Igitur tumorem partim maturum, partim crudum esse concludentes, digestivum imposuimus, & Empl.

Diach. c. gum. scopo maturandi totum teximus. Biduo elapso rediit. Horrescebamus. Loco expectatæ maturationis pulsus ibidem fortissimus in totâ latâ basi tumoris, digitumque repellens, observatur: digito verò per aperturam immisso, horrendum aneurysma obstupescimus. Itaque mox consolidandæ aperturæ gratiâ, emplastrum ad rupturas fernelii imposuimus, integramque ferè consolidationem spatio trium septimanarum obtinuimus. Deinde tumor aneurysmatis sensim est imminutus, & in toto tumoris ambitu sub costis manifestum aneurysma pulsationis vehementiâ percipitur. Ita ut quod primò detectum fuerit, id modò veluti appendix sit, quæ à magno sacco orta sese inter costarum cartilagineas insinuaverit.

De industriâ bigam hanc aneurysmatum communicare volui, ut patesceret, 1°. nullum ferè morbum esse, in quo tum faciliùs tum turpiùs decipiamur; 2°. posse aneurysma gigni sine ullo pulsu externo percepto; idque verosimiliter tunc, quando in eodem nascente, mox laminæ concreti cruoris se ejusdem applicant parietibus; 3°. posse in membranâ adiposâ, nascens aneurysma tegente, inflammationem sup-

purationem ab affrictu nasci; & copiosum pus omnem ita motum suffocare, ut licet jam forsitan antea pulsatio quæpiam adverti potuisset, eadem nunc minimè percipi queat; 4°. posse etiam, educto pure, adhuc veram mali naturam latere, si tumor residuus, explicatâ ad N°. 2. de causâ, non pulset: 5°. etiam educto pure fieri posse, ut in uno casu per duos dies, in altero per sex, copiosior cellulosa substantia, nondum consumpta, debiliorem aneurysmatis pulsationem, si qua adest, adhuc suffocet; 6°. posse quoque reliquam hanc adiposam membranam in pus converti, atque integris sex diebus omnem aneurysmatis pulsationem, suo effluxu, amovere: 7°. videri demùm ablatâ resistentiâ, vel arteriam subitò frangi, vitamque cum sanguine profundere; vel extendi ita, ut latens olim, jam manifesta deprehendatur; 8°. consultum esse, ut in posterum, dum nobis purulenti tumores exhibebuntur, quibus aut inflammationes, aut tumores duri atque ambigui dudùm præcesserint, antequam pus adpareat; idque maximè iis in locis, ubi dura tubercula minùs frequenter, quàm in collo v. g. aliisque glandulosis in locis, purulenta pro parte fieri

solent; ut, inquam, hîc consideratissimè procedamus: 9°. oportere demùm, ut dediscant Chirurgi medicos laceſſere, ut quidem publicis actis fecerint, jactando hos circa plurima incerta, intùs latentia, versari duntaxat; se autem maximè externis, ideòque certis, occupari.

Cum optimo nostro Chirurgo *Leber* in hunc casum meditatus, cogitavi, num fortè compressio externa hîc non conduceret? Attentior verò contemplatio nos docuit, vitium in externâ arteriâ locum non habere, neque ejus sedem, præcisè-determinatam, ibi esse, ubi cartilagineſ jam junctæ firmam basin præbeant. Verisimile maximè ex figurâ rotundâ esse, quod sacculus sit, qui per rimam inter binas cartilagineſ exurgat emineatque; quippe propterea vel arteriæ intercostalis, vel cujuscumque aliûs interioris, degenerationem denotet. Quia nunc egregius *Lancisius* clarè demonstravit compressionem simili in casu mortem accelerare, vitalibus quippe hinc angustatis ab omni externo molimine abstinuimus. Quin & docuit eventus, ut mox monebam, pag. 324. id minimè indicari.

§. IV. Arteriæ *Popliteæ* aneurysmatis novum exemplum habeo. Rarius id

descriptum jam ter *Viennæ* vidi. Primum enarravi *Part. 4. pag. 10.* Alterum mox communicavi. Tertium autem sic se habet.

Lanio quadratus 32. annorum me convenit 10. Junii proximè elapsi, narrans tres modò septimanas esse, quod fura sinistra sibi intumuisset; duas septimanas, quod ad poplitem tumorem adverterit, dolentem quidem, & mole in gradiendo auctum. Examine patuit aneurysma arteriæ popliteæ esse, cujus mole venas comprimente, crus ad suram intumesceret, & varicosum fieret. Ab aliis postea relatum est hominem ab alto per multos gradus cecidisse, antequam de crure conqueri cepit.

Vena brachii secta est; serum lactis cum pulpâ tamarindorum, rob sambuci, ac nitro, copiosè datum; decoctum adstringens cruri circumpositum; ligatura idonea, quæ ab omni parte saccum arctaret, Spir. vini recti, intincta, adponebatur; & summa corporis in lecto quies imperata est. Ut autem exactiùs omnia peragerentur, hominem in Nosocomio servavi.

Hâc methodo fura intra quattriduum egregiè curabatur; popliteus verò tumor indies crevit, & pugni demùm

magnitudinem mole æquavit; ita ut; mense exacto, omnis per compressionem illum curandi spes evanesceret. Unde demùm ipsi seriò declaravimus bina modò superesse, quorum alterutrum eligeret: vel certam mortem, sive post calamitosum martyrium, sive inopinatam; vel amputationem ambiguam. Hanc ideò ambiguam diximus, quia & per se gravis ac periculosa est, & nesciebamus, quàm altè inciperet dilatatio aneurysmatica; quæ quidem si amputato crure altior, vix constringi idoneâ ligaturâ valeret; sin autem ligari posset, tamen impulsu sanguinis novum illicò saccum formaret.

Respondit lanio rem naturæ aliquantisper committere se velle, & Nosocomio valedixit. Interea balneatoris securæ commisit. Venam is secuit, multaque adplicuit. Tandem primâ Augusti per amicos certiores nos reddidit æger de tumoris incremento & intolerabilitate dolorum; enixè petens, quò recipi in Nosocomium amputationemque inibi subire posset. Mox eum recipientes, invenimus tumorem longè extensorem, inque latus productum esse; dolores autem tantos, ut ne opio quidem largiore sopirentur.

Hinc

Hinc properandum esse rati sumus. Amputationem, præsentibus iisdem ferè Medicis atque Chirurgis, qui lithotomiæ pag. 316. adstiterant, aliisque, *D. Leber* spatio 7. minorum absolvit.

Quæsitum fuerat, utrùm arteriam majorem, atque unam alteramve minorem, ligaturâ, an *Fungi Agarici* applicatione, obturaremus? Considerabamus ab unâ parte ligaturam arteriæ tutissimam quidem semper haberi; non rarò tamen intercepto nervo ejusve ramulis, convulsiones nasci, quibus ars non esset interno externove auxilio compescendis. Alterâ parte *Tom. 2. Acad. Reg. Chir. Par.* tria exempla inveneramus, ab egregio *Morando* relata, felicitis agarici successus in crurum amputatione. Hinc eò ferè inclinassemus. At tamen *Parisiensis* exempla *Cruris* referebant, non *Femoris* amputationem. Cum igitur hîc de femoris amputatione ageretur, & quidem de eâdem longè altius, ne quid de sacco reliqui faceremus, instituendâ, ubi certè arteria longè majoris diametri esset; præterea cum exemplum in iisdem actis *Parisinis*, in *Dissert. D. Louis*, pag. 395. referretur, quod agaricum in amputato crure adedò inutilem demonstrasset, ut semihorâ

elapsâ totus adparatus auferendus esset, adhibendaque ligatura; rem dubiam experiri nolimus, sed majorem saltem truncum arte ligandum esse, minores verò agarici fungo obturari posse, unanimi consilio decrevimus. Chirurgus itaque eo modo omnia perfecit, & soliti pulveris adstringentis loco totum vulnus agarici fungi pulvere crassè textit, instrumentum tornatile quoque ad arteriam aptè comprimendam adposuit.

Hoc pacto nos ab omni hæmorrhagiæ metu exemptos credentes, turpiter tamen nos elusos vidimus; trihorio ab operatione, sanguine per universum transfluente adparatum, lectoque toto inde madente. Chirurgus fasciis novis super vetera adductis, arctiùsque appresso stringente instrumento, egoque diacodio largiore hæmorrhagiam imminuimus, moderavimus, stitimus.

Saccus nunc erat amputatâ in parte examinandus. Arteria supra saccum naturalis magnitudinis demonstrabat amputationem debito peractam in loco esse. Arteria, non ut in casu pag. 319, descripto, uno latere, sed toto suo ambitu in saccum quaquaversum extensum, abiverat, excrescente sepimento membranoso, sed sursum deorsumque

abrupto, illum bifariam dividente. Nervus magnus adjacens totâ facci longitudine arctissimè cum eodem coiverat: ipsumque aneurysma cum superiore portione gastrocnemii inseparabiliter connatum erat. Unde hominem ita à motu minimo doluisse non mirabamur; quia sacculus nervusque & musculus, unam exhibebant, eandemque concretam atque confusam massam. Membrana porro ipsa postica facci, laterisque externi, adeò tenuis fuit, ut dum vi minimâ expandebatur, dilaceraretur. Quapropter id certum, quod, dilatâ operatione, disrumpi citò, subitamque facere mortem, debuisset.

Interim æger noster unâ atque alterâ horâ, postquam hæmorrhagia cessasset, debilitari cepit, brevi dein frigescere, leviozem iterùm hæmorrhagiam pati, continuò vomere, pulmone angi, leviter delirare, tandemque vultu convelli, Horis 25, ab operatione elapsis obiit.

Examinavimus tunc seriò amputationis locum. Ligatura arteriam majorem aptè claudebat; nervum autem minimè comprehendebat. Fungus vasis suis perstrata adplicatus inventus est. Vulnus integrum pulvere fungi egregiè crassiusque tectum. Pectore aperto, cor ma-

ximum, at pallescens & vacuum. Vascua etiam omnia vasa majora, arteriosa, venenosa; exiguum modò gracilemque polypum suã in axi gerentia.

Hæmorrhagiã inter operationem, ac trihorio post illam, natã, homo hic tantum amisit cruoris, ut sine vitæ dispendio ultra amittere non potuerit. Levior postea per totum adparatum transfusatio abstulit eum reliquum necessarium sanguinem, vitamque ademit.

Optimè tamen cum provisum hæmorrhagiæ videretur, tum ligaturã, tum fungo, tum instrumento; quæri potest an fungi hujus viribus nimium non tribuamus? An verò in posterum fortè præstaret majori arteriæ adplicare eundem, quia habet compressio suum punctum fixum ad os; reliquas autem duas tresve arterias, imò etiam venam majorem, quæ, ligatã arteriã, aliquando vice arteriæ fungens, terribilem hæmorrhagiam producit, firmã interceptione ligate?

§. V. Aneurysmata interna multa *Austria* habet. Plura curavimus methodo descripta *Part. 4. pag. 22.* multa verò incurabilia manent. Habuimus hoc anno horrenda exempla, costarum remotarum, sterni elevati, motus aneu-

tyfmatici terribilis supra mammam dextram, sine ullo motu ad regionem cordis, &c. Hos palliatis utcumque ærumnis solamur, omnem vigilantiam adhibitori, ut post fata eosdem examinemus. Mirè interim quosdam levare sequentia demonstrant.

Juvencula fortis, torosa, bene menstruans, 24. annos nata, finiente Septembri 1759. circa inferiora sterni dolere cepit, & quoddam emplastrum loco admovit. Sed pedetentim aliquid sub cartilagine ensiformi tumere percepit, ad tactum dolere, simulque fortiter pulsare, & somnos valde perturbatos efficere. Cum hæc ingravescerent, venit primò ad me 26. Febr. 1760. Cum Chirurgo & assistentibus, eam examinans, deprehendi locum pulsantem, palmam manûs ferè æquantem esse, stanti quidem magis, minùs verò jacenti, percipiendum. Malum sensim cepit nocte ingravescere, ac tandem gradus conscendenti respiratio ferè omnis deficere. A pastu quoque pejus habuit. Maio mense minùs, Junio parum, Julio nihil ultra fœmina doluit; pulsatio minimè molesta superfuit modo. Ita quidem, ut jam optimè comedat, tranquilissimè dormiat, & graves ancillares labores,

indefessa omninò, liberaque pectore,
peragat.

Ad inexpectatam hanc mutationem
sumsit totâ die serum lactis, cum nitro,
& cremore tartari; cubitum verò pe-
rens $\frac{1}{6}$. sequentis: R. Pulp. Tamarind.
Rob. Samb. Syr. Diacod. aa unc. 2.
Laud. Liq. Syd. dr. $1\frac{1}{2}$. Et quia etiam
nauseoso ac debili ventriculo, tum &
segniori alvo prospiciendum erat, sum-
sit quovis quarto mane dr. med. Elect.
Hieræ picræ. Optimè se nunc habens,
pergit sero lactis cum melle quotidie
uti, alterno autem die paregorico.

Dubitabit fortè quispiam, utrum hæc
fæmina verum aneurysma habuerit, an
potius deuteropathicum à ventriculo,
Pyloro, Pancreate? Idque 1°. quia
haud insolitum hîc medicos decipi, ut
exemplis patuit, *Part. 4. cap. de Aneur.*
2°. Quia signa adfuère hærentis cufus-
piam labis in ventriculo, aut propè il-
lum. 3°. Quia post multa solventia, &
repetitam sæpiùs quartanam purgatio-
nem insigniter lucrata est ægra. Huic
respondeo: etiamsi res ita haberet,
conferret vidisse, quâ demum methodo
ambiguum hoc malum superetur. Atta-
men longè verosimilius prothopaticam
esse affectionem; cum morbus medium

annum jam emensus esset, priusquam inciperet ventriculi incommoda sibi juncta habere; & antea cum optimâ functione naturali, solo tumore, dolore ac pulsu consisteret.

Fœmina 26. annorum mense Augusti 1758. brachia in altum, onus grave depositura, extendens, medio in pectore crepitum observabat. Paulo post œdematè totius corporis affecta est; quod copioso Rob Sambuci dispulisse se credit. Tussis inde nata, sputumque sanguinis, vespertini quoque horrores, & pectoris dolores continui. Remediis aptis à tussi multum, à sputo sanguinis penitus, ubi liberata erat, conquesta est 15. Martii 1759. internâ, eâque violentâ pulsatione os sterni sibi attoli videri. Examine instituto deprehendimus mediâ, eâque inferiore sterni parte totâ, ejusmodi pulsum, ut digiti, vi quasi, repellerentur. Cum adderet vehementius ibidem se ardere ac dolere, nec dorso ultra incumbere posse, suspicari aneurysma debuimus. Tandem pulsatio, tumorque magnus, colli totius anteriora & lateralia occupabat; dumque se in lecto convertibat, os pectoris veluti sibi findi lamentabatur. Imò & supra sinistram orbitam pulsatio & dolor extende-

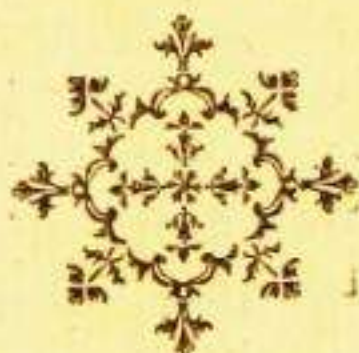
bantur. Nocte aliquoties suffocatum iri se credebat, nisi erecta sedisset. Demùm cordis palpitationem, molestumque in dorso pulsum conquesta est. Cum omnibus his ærumnis menstruo fluore optimè gaudet.

Iteratâ venæ sectione & methodo demùm eâdem, quâ ægra præcedens, sensim tantum lucrata est, ut jam dudum vitam maximè tolerabilem gerat.

FINIS.

ANTONII DE HAEN,
CONSILIARII ET ARCHIATRI
S. C. R. A. MAJESTATIS,
NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ
IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI
PROFESSORIS PRIMARII,

DE
COLICĀ PICTONUM,
DISSERTATIO.

PARISIIS;

Apud P. Fr. DIDOT Juniores, Bibliopolam, ad
Ripam Augustinianorum, propè Pontem Sancti
Michaelis, sub Signo S. Augustini.

M. DCC. LXXI.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PHYSICS DEPARTMENT
COLLEGE PHYSICS COURSE
DISTRIBUTION

PHYSICS DEPARTMENT
530 SOUTH EAST ASIAN AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60607

M. BOE 1244
PHYSICS DEPARTMENT

VIRO NOBIL^{mo} DOCTISSIMOQUE
GERARDO VAN SWIETEN.

MARIÆ THERESIÆ,
AUGUSTISSIMÆ ROMANORUM
IMPERATRICIS.

PRIMO MEDICO.

S. P. D.

ANTONIUS DE HAEN.

PRODIT tandem levidensis mea, cui concinnandæ dudum insudasse me nosti, de Colicâ Pictonum Dissertatio. Probè meministi, quàm mæsti sæpè ambo absconditum Morbi Genium mutuis literis deploraremus. Doluère hoc omnes Boni; quum haud exigua Mortalium pars hisce ærumnis quatiantur quotidie, pars tandem iisdem victi miserè succumbant. Augent animi dolorem tot edita Medicorum in hoc argumentum operæ:

siquidem Auctorum plerique, in morbo delineando curandoque, vel aliorum opiniones, ipsaque ad tædium usque verba, quasi proprii Consilii inopes, passim mutantur; vel spe meliora detegendi turpiter abjectâ, curtam Artis incusant suppellectilem; vel dubio vacillantes animo quædam hæsitantes, ac veluti problematicè, proponunt; vel denique levioribus successibus turgescentes, & imprudenter ex paucis concludentes ad plurima, ejusmodi pro certis venditant, quibus maturior usus, & senior ætas, minimè queant suffragari. Hinc nuperrimè Doctissimus noster Grashuizius, in præfatione egregii Operis sui de Scirrhis & Cancris, hanc Piætonum Colicam in Morborum diu quidem cognitorum, quoad curationem verò admodum incertorum Classe, mæstus locat, & ex animo dolet. Lugenda hinc meritò, hinc desflenda, acerba

ingentis Boerhaavii mors : quem
dira , heu nimium ! Fata adeo im-
maturè oculis sustulere nostris , ut ,
quam spem illius lectiones , ali-
quot ante obitum annis publicè
habitæ , futuri quondam in hanc
ægritudinem Commentarii nobis
fecerant , ea jam planè præcisa sit.
Unus quippe ille , ille solus , quan-
doquidem in abditissimas Mali la-
tebras felix penetrasset , ejusdem
poterat & Diagnosin fidelem tra-
dere , salutarem Medelam. Verùm
haud ita superis visum ! Ignaviâ
torpuissent forsitan , desidiosa cæ-
teroqui , Medentium pectora ; si quo
fortunato pede tantus ille vir in
multis ægritudinibus pertractan-
dis cæperat , eodem & reliquas ab-
solvisset. Præ cæteris ergo & hunc
nodum Posteris solvendum reli-
quit ; ubi , quo fulgebat Candore ,
pauca quidem sua , sed divina ferè .
cum Discipulis communicârat ,
Hisce insistens ego , Hoc Duce fut.

rus, hanc qualemcumque Opellam
condidi. Tibi verò eam, vir orna-
tissime, præprimis dicendam esse
duxi: tum quia tot Novorum tibi
debitor existo, ut nunquam solven-
do futurus sim; tum etiam quia
Boerhaavii, idest, castæ Veritatis,
vestigia premere conatus, te, seu
altero Boerhaavio opus habeo, qui
me, talia ausum, adversus Invi-
dorum technas, & Veritatis odia,
sartum tectum tuearis, tum denique
quia ex optatissimo literarum com-
mercio, quod mihi tecum à tot an-
nis intercessit, & etiamnum inter-
cedit, multum mihi lucis affulsit,
quo demum rem ex Cimmeriis,
quibus sublitescebat, tenebris educ-
tam, enodare satagerem. Uti ergo
temporis tui, IMPERATORIÆ
SALUTI & toti Reipublicæ Medi-
cæ Sacri, vel paucula momenta
hisce perlegendis non deneges, me-
que unà cum hisce tibi devotissi-
mum credas, ac tuam sub tutelam

*benevolus excipias, etiam atque
etiam rogo. Vale cum Caris tuis!
ac diu præsis summæ Principis
tuendæ, & Imperio & toti Orbi
adeò caræ, Saluti; Reique au-
gendæ Medicæ!*

Dabam Hagæ Batavorum
24 Novēbris 1745.

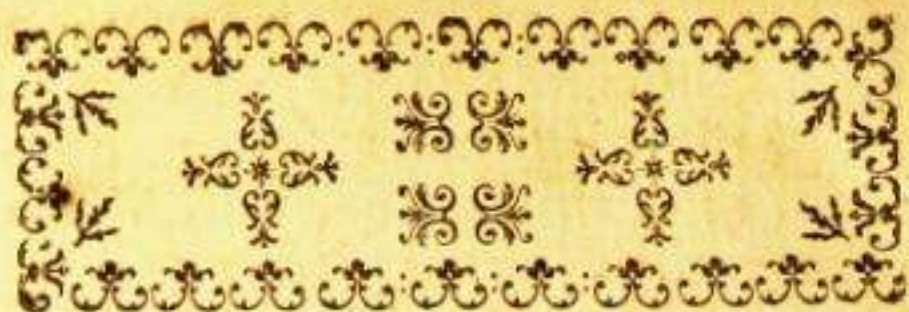
LIVOTIA

P H I L I A T R I S.

S.

MAGNIFICUS Archiater *Ant. de Haen* part. 1. Rat. Med. cap. 9. & part. 3. cap. 2. meminit dissertationis de *Colicâ Pictonum* à se editæ, *Hagæ Comitum* anno 1745. Ea quidem *Lutetiæ* diù multùmque conquisita nullibi reperiri potuit; proinde è longinquis oris non sine incredibile difficultate & molestiâ redempta, typis iterum committitur; quò scilicet habeant Philiatrī, ut secundas, ita & priores curas *Cl. de Haen*, iisque & ad Dei gloriam & ad proximi salutem (quæ meta rerum humanarum est) fruantur.

ANTONII

A N T O N I I

D E H A E N

D E

C O L I C A P I C T O N U M

D I S S E R T A T I O .

MORBI discussionem adgredior ; quem masculæ medicinæ temporibus ignotum , sequentes ætates confusè adeò tractari viderunt , ut methodica ejusdem descriptio & curatio in arte hucusque desideratæ fuerint.

At verò non is ego sum qui hoc operis arbitrer me absolvisse : tantos spiritus , tantamque arrogantiam absit mihi unquam sumpserim ! At opportunitatem videndi & examinandi hujus morbi crebriorem nactus , simul à divinâ providentiâ mihi datam esse credidi , eundem penitiùs introspiciendi , imisque è fundamentis eruendi , pro-

vinciam. Factum hinc, ut quotquot potui comparare authores, diurnâ verfans nocturnâque manu, seorsum notaverim quid singuli quique hanc in rem commentati essent: ut propria dein observata in chartas conjecerim: hæcque demùm & varia & multa, cum antiquorum doctrinâ contulerim. Atque hinc tandem nata est morbi utcumque methodica cum descriptio, tum curatio.

Bipartitus proin erit tractatulus. Principio paucis sistet authores, qui de hoc morbo scripsere; simulque eorundem morbi cognoscendi & curandi methodum tradet. Dein dabit ejusdem morbi descriptionis & curationis methodicè tractandæ specimen.

C A P U T I.

SISTENS AUTHORES QUI HUNC MORBUM TRACTARUNT, * ATQUE EORUMDEM OMNIUM GENERALE ARGUMENTUM.

Origo nominis.

VOCATUR, de quo agitur, morbus, *Colica Pictonum*, vel *Colica Pictaviensis*, nomine admodum improprio.

Pictones seu *Pictavienses* vocantur incolæ *Galliæ Occidentalis* provinciæ, cujus primaria urbs *Pictavium* audit. *Franciscus Citesius Pictaviensis*, 1639. ediderat *Diatribam de novo & populari apud Pictones dolore colico bilioso*. Fatetur autem idem *Citesius* morbum non solis *Pictonibus* familiarem ab ipso sui initio fuisse, sed & simul *Armoricis*, *Santonibus*, *Engoulismensibus*, & toti fermè *Aquitaniæ*. Imò scribit ipse *P. Milonem*, *Henrici IV.* Medicum, hunc morbum *Lutetiæ* dudum observasse, medicisque ejusdem adhucdum ignaris, indicasse: *Fernelium* sub idem tempus eundem observasse sub continuarum, tertianarum & quartanarum febrium finem: *Hollerium* malum *Britonibus* familiare scripsisse: ex *Droeti* scriptis patescere in *Picardiâ* 1572. eum fuisse epidemicum: ex *Langii* *Libr. 2. Epist. 38.* liquere morbum notum fuisse in *Moraviâ*, *Silesiâ*, maximâque inferioris *Germaniæ* parte: *Cratonis* *Epistolas* de paralyfi ex colicâ natâ anno 1582. scriptas; necnon *Paracelsi*, ejusque antagonistæ *Erasti* opera, idem evincere. Perperam proinde *Citesium* nominis autorem statuunt, inter quos *Theod. van Zelft*, *Belgico tractatulo* anno 1739.

de *Podagrâ & Scorbuto*. Sed cum famam sibi maximam conciliaisset *Citesius* tractatu suo sanè lectu dignissimo, multi deinceps authores ejusmodi colicam observantes, & cum *Citesianis* de *Pictorum Colicâ* conferentes, Colicæ huic *Pictaviensis Colicæ*, seu *Colicæ apud Pictones popularis* nomen indiderunt.

Varia morbi nomina.

Variis nominibus indigitatur in scriptis medicorum. *Pestiferam* colicam *Paulus Ægineta* vocat *Lib. 3. cap. 23*. Quâ eum appellatione & *Citesius* aliquando donavit. *Biliosam* colicam dixere multi; quos inter *Milo*, *Citesius*, *Cahagnesius*, *Sennertus*, *Riverius*; *Craanen*, *Muys*. *Serosam* vocavit *C. Piso*. *Scorbuticam* plerumque esse *Schenkius*, *Eugalenus*, *Jungken*, &c. statuerunt. *Convulsivam* *Baglivus* & aliquando *Jungken*. Colicam *Notham* definivit *Cahagnesius* nonnullis in locis.

Authores juxta temporum seriem, qui de hoc morbo mentionem faciunt.

Præcis medicinæ ævis ignotus videtur morbus. Quamvis enim *C. Piso* conatus fuerit asserere eum pluribus in locis ab *Hippocrate* descriptum esse; ta-

men tanti viri pace dixerim nimiùm contorta ab ipso fuisse citata *Hippocratis* loca. Vide *Tract. Pisonis de morb. serof.* pag. 274. 275. Edit *Leyd.*

Castissimus naturæ, post *Hippocratem*, observator *Aretæus Cappadox*, hujus morbi nullibi ullam fecit mentionem.

Paulus Ægineta, qui sub *Heraclio* ineunte sæculo vij. floruit, primus ejusdem meminit, *Libr. 3. cap. 18. & 43.*

Avicenna, Cordubensis, Arabs è stirpe regiâ, florens medio xij sæculo, in paralyseos historiâ paucis hanc colicam tetigit, *Æginetam* citans, & ferè totum sine addimentis referens.

Altum posthac silentium morbi hujus apud authores, usque ad xvj. sæculum ferè medium; ex quo plerique omnes describere eum occæpere.

Andreas Laurentius, Henrici IV, Gallie regis archiater, necnon *Monspelienfis* academiæ Professor, exeunte xvj. sæculo edidit *Hist. anat. hum. corp.*, in eâque morbum, ceu pertransiens, describit.

Felix Platerus, Basiliensis, Tom. 1. *Prax.* edit anno 1602. hanc colicam delineat.

Carolus Pifo, Parisiensis, anno 1618.

librum edidit *de morbis à serosâ colluvie & diluvie ortis* ; graphicè descripsit hanc colicam , quam primò à sese ait observatam apud religiosos cœnobii *Bellipratensis* , anno 1596. post in opulentissimo cœnobia *Stabulensi*.

Daniel Sennertus, *Vratislaviensis*, qui *Pisonis* ævo floruit, testantibus ab ipso anno 1609. operibus, variam hujus colicæ mentionem fecit. Vide Lib. 1. part. 2. cap. 37.

Jacobus Cahagnesi, *Cadomensis*, Medicinæ Professor regius anno 1616. *Cadomi* edidit libellum, cui titulus: *Brevis facilisque Methodus curandarum febrium* ; cujus ad calcem adjecit peculiare caput de *Colicâ Pictaviensi*, eive simili.

Nicolaus Fontanus, *Amstelodamensis* in *Florilegio*, anno 1637. edito, de hâc *Colicâ* sermonem habet.

Franciscus Citesius, *Pictaviensis*, *Ludovici XIII* & Cardinalis *Richelii* Medicus, necnon Facultatis Medicæ *Pictaviensis* Decanus, 1639. edidit, quam mox laudavi, *Diatribam de novo & populari apud Pictones colico bilioso* ; quem circa annum à nato Salvatore 1572. exortum esse scribit. Omnium optimè de eo disseruit, magnumque *Salmasium*

hoc morbo ferè confectum, & à nullis medicis levatum, fanitati reddidit, ut ipse *Salmafius* testatur. Supra jam vidimus ex *Citefio* morbum innotuisse *P. Miloni*; *Fernelio*, *Hollerio*, *Droeto*, *Langio*, *Cratoni*, *Paracelfo*, *Erasto*.

J. B. ab Helmont, *Bruxellensis*, qui anno Domini 1644. obiit, de hoc morbo loquitur *Libr. de Flat.* pag. 401. *Libr. à fede animæ ad morbos* pag. 281. Et *Libr. cui titulus Jus Duumviratùs* pag. 289.

Lazarus Riverius, Medicus Regius, ac Professorum *Monspeliensium* Decanus qui sub medium sæculi xvij. floruit, *Prax. Med. Lib. 10. cap. 2.* fusè hanc colicam tractat.

Joannes Jacobus Wepferus, qui medio sæculo elapfo floruit, epistolam scripsit *Scafhufiæ Helvetiorum, Vratiflaviam ad Sachsum*, cujus argumentum verfatur circa *Parefin post Colicam ex vino*. Ait ejufmodi ægros fibi ab aliquot retrò annis plurimum negotii facessiviffe. Extat epiftola hæc in *Miscell. nat. curios.* anni 1671.

Daniel Puerarius, Professor *Genevenfis*, anno 1678. edidit *Thomæ Burneti Thefaurum*, cum observationibus propriis; longè latèque super hoc morbo

differuit, in *Observ. ad Libr. 3. sect. 48. sub sect. 13.*

Thomas Sydenham, ingens *Anglia* fidus medicum, paucis rem attigit, *process. integr. pag. 605. Edit. Leyd. 1741.*

Thomas Willisius tract. de animâ brutor. cap. 9. paralyfin ex Colicâ natam exponere molitur.

J. H. Jungken, *Med. Prax. Lector* edit. *Prax. Francof. 1689.* pauca in eadem commentatus est.

N. Craanen, *Lugdunensis* primò *Professor*, *Brandemb. Electoris* dein medicus, circa finem superioris sæculi in *Lum. rational. Med. cap. 5.* verba de hoc morbo nonnulla fecit.

Eodem circiter tempore *J. Muys*, medicus *Batavus* in *praxi Medico Chirurgicâ rationali Decad. 6, obs. 10.* meminit paralyseos utriusque brachii post colicam biliosam: at verò ut rarissimum hisce in oris morbum notat.

G. Baglivus, *Romanus*, sub *Innocentio XII & Clemente XI*, *Professor*, in *Prax. Med. Part. 1. cap. de Colicâ* multa egregiè differuit, quæ ad hunc scopum pertineant.

J. B. Bianchus, *Taurinensis*, in *anatomia Professor*, in *Hist. Hepaticâ 1725*, editâ, hanc colicam describens, mul-

tus primò est in aliorum authorum referendis opinionibus, dein statuit esse morbum gravissimum, pertinacem, curatu difficillimum; denique lectores suos mittit ad *Citesii* de hoc morbo tractatum.

Anonymus Author Amstelodamensis medicus extat in eruditorum diariis, quæ vulgò *Bibliothèque raisonnée* appellant, dignus profectò qui ob multa, quæ profert, egregia, attento legatur animo. Vide *Biblioth. raison. tom. 8. art. 2 & tom. 9. part. 1. & 2. acta Edimburgensia* quæ inter tot præclara inventa de hoc morbo nihil habent, tribus diversis in locis *Anonymum* hunc laudant.

Theodorus van Zelft, Beverovicus, medicus, anno 1739. *Belgicè* edidit tractatum *de Podagrâ & Colicis scorbuticis*, in quo nonnulla de hoc morbo sanè non contemnenda; sed quæ tantùm ex usu sunt, moras ducente morbo: nam quæ in mali primordiis requiruntur, ea ne tetigit quidem author; nec illum etiam vidisse unquam à principio morbum, ex tractatu ejus admodùm credibile fit.

Immortalis Boerhaavius in nullis editis à sese operibus super hoc morbo differuit; neque etiam toto ferè quadrien-

nio, quo assiduus ipsius in privatis institutionum ac Praxeos Collegiis auditor fui, verba de eo fecit. An quia publicis eum reservare lectionibus maluit? Utiq̄ue in lectionibus *de morbis Nervorum*, annis 1731. 1732. 1733. 1734. publicè habitis, cap. 2 sub titulo: *de Morbis ex affectione Nervorum abdominalium natis*, mira de eo, & egregia protulit, quæ ex dictitantis ore exactè exscripsi. Quumque lectiones hæ typis nondum excusæ sint, obstrictum me arbitror, ut, quæ huc pertineant, publici faciam juris. En ipsius verba: Lect. 22. cap. 2.

Sententia Boerhaavii super hoc morbo.

» Quandoque homines sani (cente-
 » nos vidisse me credo) nullam cau-
 » sam incusantes, incidunt in dolo-
 » rem intolerabilem circa umbilicum,
 » qui omni remedio resistit; instar te-
 » rebræ hæret ad intestina tenuia. Sub-
 » sequitur color pallidus, flatus, de-
 » bilitas quædam. Hi, postquam binos,
 » ternosve patoxyismos passi sunt, do-
 » lore colico se dicunt laborare. Sed
 » incipiunt perdere carnosum habitum
 » ad musculos moventes humerum,
 » plus ad brachium & ulnam, sed ma-

» ximè musculorum qui movent car-
 » pum, metacarpum, digitorum pha-
 » langes: ita ut ab humero adusque
 » ungues, ossa tantùm & tendines,
 » membranasque videas Tandem mor-
 » bus ille tendines alligat ad vagi-
 » nas, & omnes illæ partes graciles-
 » cunt. Morbus ille frequentissimus.
 » Nihil sentierunt, nisi dolorem ad
 » umbilicum, ubi ileon intestinum.
 » Clysmata aliaque alvum stipatam ne-
 » quiverunt movere. It malum, reedit-
 » que. Effectus semper est emaciatio
 » dictarum partium. Si diu duravit,
 » pedes & tibiæ, & femora pariter af-
 » ficiuntur. Vocatur à medicis *Colica*
 » *Piçtonum*, quibus hominibus moles-
 » tissimus observatus est.

» Quid mirabilius quàm quòd nervi
 » in mesenterio aut intestinis affician-
 » tur, & inde pereat actio dictarum
 » partium. Non est quod dicas nervos
 » communicare, & hinc fieri: nam
 » undenam perit pinguitudo? & cur non
 » alibi? Pinguitudo quippe ita perit,
 » ut vaginæ tendinum cum iisdem con-
 » crescant, & vaginæ cum periosteo,
 » vel aliis tendinibus.

» Pendet à singulari proprietate, his-
 » ce in nervis observatâ: quam expli-

» care nemo potest ex legibus humani
» corporis.

LECT. XXIII. CAP. II.

» Circa discessum heri proponebam
» morbum notissimum *Colicam Pictō-*
» *num* ; unde natus morbus in artubus
» superioribus dictus *Paresis* sive *Re-*
» *missio* : eumque in ortu, sede, effecti-
» bus, descripsi. Præcipuè mirandum
» quòd à nullo alio ortu oriatur : (pa-
» resis enim tantum à nervis abdomi-
» nalibus affectis) : & quòd non modò
» spiritus ibidem afficiat, sed quòd pin-
» guedinem crassiorem, arteriosi san-
» guinis sobolem, intercipiat, ac graci-
» litatem siccitatemque inducat : unde
» tandem, tendine concrecente, im-
» mobilitas.

» Quicumque hunc morbum bene
» observant, dicunt in opulentissimâ
» urbe, *Amstelodami*, eum esse fre-
» quentissimum. Pictoribus eum oriri,
» iisque qui pigmenta de plumbo pa-
» rant, qui fundendo plumbo operan-
» tur, maximè qui vetus plumbum pu-
» rificant, & utensile reddunt, unde
» pessimus fumus oritur; hos omnes eo
» morbo affici. Frequens est & iis, qui

» per plumbum in fornace figulinis va-
 » sis vitro incrustandis operam dant :
 » iis quoque qui opulenti redimunt
 » oleosa , fortia , spissa , vina rhen-
 » na , habentia quid dulcis , quod sus-
 » picor esse à plumbo. In *Germaniâ*
 » suspensus fuit mercator , qui adul-
 » terando sic vinum ditissimus factus
 » erat. Fatalis ars fortè adhuc viget.
 » Colorem fulgentem habet vinum il-
 » lud gustu mite est quasi sacchari sa-
 » turni quid admistum habens : & quo-
 » niam eos , qui tale vinum bibunt ,
 » sic affectos vidi , suspicor à plumbo
 » esse.

» Multos curandos habui , quibus
 » quatuor extremos artus planè exsicca-
 » tos vidi ; sed per succum mitiorum
 » antiscorbuticorum restituti sunt ; per
 » Balsami *Peruviani* , de *Copayba* , as-
 » siduum usum , per saponis *Veneti*
 » usum quotidianum , per frictiones
 » externas solius abdominis , per em-
 » plastra abdomini , non artubus appli-
 » cata , adhuc hoc anno plures curavi.

» Discimus inde quomodo affectio-
 » nes horum nervorum habeant in-
 » fluentias in remotas partes , & agant
 » omnium humorum lentissimè moto-
 » rum alienatione «.

ET LECT. LXXVIII.

De mirâ nervorum distributione fusè agens, rem sic explicat :

» Sequitur jam mirabilis constitutio
 » artuum superiorum. *Galenus, Vesalius*, & optimè *Eustachius*, docent
 » quòd ad solos humerum, brachium,
 » carpum & digitos, ferantur quinque
 » ingentes nervi, mirè implexi, sub
 » axillis distributi, & evanescentes in
 » hunc artum. Unus *Eustachius* appin-
 » xit nervum communicantem cum
 » quinque paribus hisce, facientem
 » primam causam motricem, qui
 » mus habet commercium cum nervis
 » viscerum inferiorum.

» Nihil mirabilius, quàm quòd pa-
 » ralysis absoluta artuum superiorum
 » cum exsiccatione oriatur, à *Colicâ*
 » *Pictonum* hærente in solo mesente-
 » rio. Morbus creberrimus est; & patet
 » hinc commercium esse maximum in
 » his nervis «.

Acta Parisina, tota quanta, memo-
 rabile nihil, quod huc spectet, refe-
 runt.

Ephemertdes naturæ Curiosorum, non-
 nulla habent, quæ scopo nostro infer-

viant; quale quid pag. 6. de *Wepfero* citavi; cæterùm videntur cum allegatis authoribus omnia convenire.

Acta Edimburgensia nihil continent, quo morbus hicce illustrari queat.

Omnia Authorum observata de Diagnosi hujus morbi.

Omnes memoratos authores sedulò pervolventi constabit *Colicam Pictonum* eum morbum esse, ubi violentissimus, isque perseverans diù dolor, ventri in-nascitur, cum alvo nullis irritamentis referandâ, abdomine introtracto, vomitu, vigiliis, & subsequente paralyfi, aut convulsione, aut lethargo, aliisque pessimis symptomatibus.

De Causis proegumenis.

Ex iisdem colligentur *proegumena causa* hæc esse: contagium, febres malè curatæ, præcipuè intermittentes; temperamentum siccius; vina varii generis, vina plumbi præparationibus adulterata; plumbum ipsum; temperies scorbutica, rheumatica, arthritica, podagrica, melancholica, atrabiliaria; pituita vitrea; acor ventriculi, &c. menses suppressi, lochiave; meconium; lac colostratum; dentitio; venena

De Causis procatarctiis.

Procatarctica Causa ipsis numerantur; inhibita perspiratio; ira, aliave animi pathemata, humores multum exagitantia; victus in otio, soloque uliginoso opiparus; nonnulla vina; anni tempestas autumnalis, hyemalis, borealis; ac præprimis pertinacior alvus.

De Causâ proximâ.

Causa proxima horum authorum quibusdam censetur biliosa materies inter ipsas effusa membranas; serosa aliis; convulsivus quibusdam motus audit; aliis spasmodicus; denique conditio talis, quæ ineffabili prorsus modo nervos adficiat.

De Prognosi.

In *Prognosi* dixere, colicam hanc terminari, vel in mortem, vel in majorem minoremve paralyfin; hancque paralyfin morbi crisin esse, difficilem curatu, longamque; vel etiam in lethargum nonnunquam, sæpè in convulsiones, quæ essent lethales, aut secundum alios, alio quàm alio tempore discriminis pleniores.

De Curatione.

Curationem vario modo varii aggressi sunt. Conveniunt omnes ferè in enematum usu: quæ *multa* plures; quæ obnitente naturâ *pauca* prudenter applicanda nonnulli; quæ *mollia*, *discutientia*, *eccoprotica*, ferè omnes; quæ *fortia penetrantia*, unus alterve, præscribunt. Plerisque etiam, ubi plethora adest, & ferox malum, *Vena scëllo* arridet; quam eandem tamen alii vituperant. *Purgantium usum* quidam pareseos, imò & mortis causis annumerârunt; nonnulli utcumque *suspectum* habuêre; alii eorundem *ne meminerunt*; *lenissima* plerique præscripserunt, quidam *Drastica*. Emeticorum repetitus usus tum in prophylaxi, tum in curatione, suis non caruit encomiis. Quin nec desunt medici, qui res actu frigidas affatim comedendas, ipsamque aquam gelidam, intùs extùsque adhibendam, imò nivem ventri obvolvendam, audacter scribant. *Neurotica* in arte dicta à paucis commendantur Laudârunt alii *Sudorifera*, quæ detestantur alii. *Balnearum usus* encomio multorum gaudet, aliorumve methodo exulat prorsùs. *Opium* suspectum nonnullis, pareseos causa, aliis,

quibusdam egregium remedium, sed cautè dandum, audit *Antiscorbutica* ferè omnes vocârunt in usum. *Afininum lac* laudibus apud nonnullos quàm plurimis insignitur. *Saponacea & Balsamica* hinc inde præscripta legimus. *Medicati fontes* suâ etiam laude haud cavère. Partes paralyticas ipsas *fricant* omnes *inunguntque*; nisi quòd unus aut alter totam frictionis & inunctionis vim in solum abdomen converti velit. Molliore ad fricandum materie utuntur quidam, penetrantiore alii; alii iterùm nasturtio cum aceto fortissimo tuso membra ante fornacem fricant. Commendatur ipsa partium paralyticarum cum urticis instituenta flagellatio.

Atque hæc suffecerint, ut quæcumque ab antiquitate remotiore in hoc usque sæculum circa hunc morbum dignoscendum curandumque notata fuerint, liquidò consent. Multa profectò, eaque egregia, multi dixerè; sed confusè adeò, & obscurè, ut expositionem variorum in eo observatorum phænomenon adæquatam, & juxta hanc expositionem formatam legitimam curandi methodum, frustra inquisiveris.

Sed simul constat citatorum authorum quosvis de morbi tum naturâ cau-

sisque, tum curatione, veri quidem aliquid protulisse; exactam verò ejus historiam medicam exarasse, curandique methodum tradidisse neminem; immortalem ubique si exceperis *Boerhaavium*. Is quippe unus ex veris artis fundamentis pauca protulit, sed verissima; quæ sola viam sternant, quâ ii, quibus explicare phænomena, & curam legitimam tradere, animus est, incendant oportet. Hâc unicâ viâ morbum purè analyticè meditor tractare.

CAPUT II.

EXHIBENS COLICÆ HUIUS DESCRIPTIO-
NIS ET CURATIONIS METHODICÆ
TRACTANDARUM SPECIMEN.

§. I.

De morbi signis.

SI dolor fixus, plerùmque ferocissi-
mus, prope umbilicum, cum inani pro-
sùs applicatione enematum, epithema-
tum, cataplasmatum, remediorumque
ore assumptorum, imò potiùs, cum do-
lorum augmento, cum ventris intro-
tractione, contrà quàm in aliis colicis
contingit observare, cum podicis sæpè
clausurâ firmissimâ & introtractione,
cum vomitu, febre majore minoreve,
per vigilio, &c. *Colicam Pictonum* vo-
cant.

Sin & convulsiones accedant, brevi-
que sequatur major aut minor paralyfis,
eò audaciùs id ipsi nominis imponunt.

§. II.

Causæ proegumenæ & procatarcticæ.

Antecedunt hanc colicam 1°. *Assump-*

ta venena. Ita *Wepferus*, *Ramazzinus*, *Anonymus Amstelodamensis*, & imprimis *Boerhaavius*, statuunt. Estque frequentior quàm passim credunt, hæc antecedens causa. Hinc *Pictoribus*, tot *plumbi præparatis*, aliisque venenis, utentibus, admodùm familiarem affirmant. Quare *Boerhaavius* inter præcipuas morbi causas hanc statuit 1°. Quia, ut ait, frequens observatur iis, qui *plumbo parando*, *purificando*, *funden-*
do, *in pigmentis utendo*, *fictilibus vasis eodem incrustandis*, victum quæritant. 2°. Quia frequentissima observata est hominibus *vino plumbi præparationibus adulterato*, utentibus, aut olim usis.

Accensetur quippe *plumbum toxicis*, quæ *constringendo*, *obstruendo*, *exsiccando*, citâ vel lentâ morte perimunt. Sic *Boerhaave Instit. §. 1143.* Et fusiùs hoc explicat, in *Chemiæ Part. 2. process. 171.* Agens enim de *cerussâ*, « *pulvis illæ tenuis*, inquit, *in-*
piratione ductus in pulmonem asth-
mata creat, *terribilia*, *insanabilia*
ferè, *tandem lethalia.* Si ore recep-
tus deglutitur cum salivâ, *pestimos*
creat morbos visceribus, *languores*,
debilitates, *dolores*, *oppressiones in-*

» tolerabiles, tandemque mortem. Te-
 » tra hæc mala; at quotidiana viden-
 » tur apud eos, qui plumbum quomo-
 » documque tractant, maximè autem
 » qui album plumbi conficiunt. Ca-
 » veant homines venenum, quod odo-
 » re carens & sapore, tantò pejus af-
 » ficit, quò irreperit rectiùs nec se ma-
 » nifestat, nisi in devictis jam corpo-
 » ribus.»

Antecedunt 2°. *febres* continuæ inter-
 mittentesque malè curatæ. Plurimi au-
 thorum recensitorum id passim affir-
 mant. Manent hinc obstructiones visce-
 rum facilè in hydropem, scirrhus,
 &c. mutandæ: manet hinc scorbutica
 dispositio, ut pulchrè notavit *Sydenha-*
mus; qui post *Peruviani* corticis usum
 frequentes reperit hydropem & scorbu-
 tum: quæ scorbutum attinent, ea mox
 explicabuntur.

Antecedit 3°. quoque *dispositio hu-*
morum acris scorbutica, rheumatica,
 podagrica, melancholica. *Sennertus*,
Schenchius, *Eugalenus*, *Anonymus*, &
Boerhaavius sive in morbi describendâ
 naturâ, sive in tractandâ ejusdem cu-
 ratione, scorbutum maximè videntur
 incusasse. Porrò per quàm similes &
 affines scorbuto reliqui mox adlegati

morbi deprehenduntur ; dicente ipso *Boerhaavio* Aphor. 1490. « Arthritidi, » podagræ, scorbutoque agnatus morbus, rheumatismus ». Ita quidem, ut plurima symptomata habeant inter se communia, neque etiam in origine multum à se invicem discrepent. Qui proin apud plerosque authores, & maximè apud magnum *Boerhaavium* singulorum horum morborum ritè examinârit historiam, comperiet vel absque *Pictaviensis Colicæ* facta mentione colicam cum convulsione, paralyfi, &c. in scorbuti, podagræ, rheumatismi, ac melancholix tradenda descriptione, delineatam esse. Quotquot etiam exempla adferuntur ab authoribus, pleraque omnia demonstrant in prædispositione simile quippiam latuisse ; quæque observavi ego, utique vini usui, spirituosorumque vel scorbuto, eive agnatis morbis, multum deferre debui.

Antecedit 4°. *impedita perspiratio*. Hanc causam *Citellus*, *Baglivius* & *Anonymus* allegant : ac pessimè eos affici, qui perspirationem impeditam patiuntur in pedibus, multiplici exemplo *Baglivius* demonstrat ; testaturque experientia quotidiana pluribus hanc ob causam colicos dolores solemnes esse. Pla-

rima scorbuticorum, rheumaticorum, arthriticorum, melancholicorum symptomata, ex impeditâ aut imminutâ perspiratione exsuscitantur, exasperanturve. Videantur Authores, & maximè *Boerhaavius* super his morbis. Unus *Sanctorius* hoc pluribus explicat aphorismis. Hæc impedita perspiratio vice fungitur procatarcticæ causæ.

Animi Pathemata, humores multùm exagitantia, in procatarcticarum causarum classe haud infimum obtinent locum. *Riverius*, Libr. 10, cap. 2. iracundi exemplo hoc confirmat. Ira in melancholicis, podagricis, &c. multùm furens observatur sopites excitasse paroxysmos. Novi quibus ferè restitutis ira, vel subitus terror, dolorem ventri conciliet illicò, mox artubus; motumque eorundem debilem per aliquot dies debiliorem reddat.

Victus in otio opiparus à Pisone & Anonymo inter has causas quoque recensetur, nec sanè immeritò: accumulatur quippe iis hominibus alimenta minùs aptè subacta & facilè in acorem degenerantia in intestinis, adeòque ansam facilè præbent nascituræ colicæ.

Vinum, aliique valdè simulantes, atque acefcentes potus huc referuntur à *Pi;*

sone, *Wepfero*, *Citesio*, *Cratone*, *Riverio*, *Puerario*, *Anonymo*, *Boerhavio*. Dicitur *Helmortio* ventriculi acor, & per *Archæum* ad artus demandatus, huc etiam referri potest. Vina acidam acrimoniam apta nata sunt inducere; unde *Boerhaavius* Institut. §. 760, de Acromoniâ ex vinis acidis aut acetis nata differens: « præ cæteris nimio usu assumpta, ait, acre acidum, serum facit, unde rheuma, podagra, & similia ». Stimulantes liquores acrimoniam generant adhuc pejorem. Vina recentia observantur hîc perquàm noxia; quia multùm adhuc *Gas sylvestris*, nervis adeò inimici, & spasmos anxietateque enormes sæpè excitantis. Vina plumbatis maximè adulterata incusant *Wepferus* & *Boerhaavius*. Vina nonnulla acria, austeriuscula, ab optimis authoribus vim peculiarem huic excitando morbo habere observantur. Videantur in *Miscell. Academiæ Naturæ Curios.* Dec. 1. a. 2. obs. 32. & a. 4. obs. 30. *Crato* quoque hinc colicæ apud *Moravos* causam deduxit. Et scitè *L. Lemnius* Lib. 1. cap. 15. de *occ. nat. mirac.* narrat *Batavos* ex vini *Pictaviensis* potu adeò morosos reddi, ut uxores pugnis excipiant; à *Rhenano* autem aliove generoso vino adeò blandos fieri, ut easdem osculis impetant.

Anni tempestas autumnalis, hyemalis, borealis, causis accensetur excitantibus. Nascitur hinc impedita perspiratio, & lentior per exteriora motus: hinc necessitudo major, isque noxius motus in interioribus; & acriorum alioqui exhalaturorum retentio.

*Tandem Alvus diu pertinaciterque clausa à Citesio, Anonymo, aliisque excitans dicitur causa. Ut enim colicus dolor simplex oritur sæpè à retentis, adeoque & stimulantibus excrementis; ita ex persegni in prædispositis hinc poterit *Pictonum Colica* nasci.*

§. III.

Prognosis.

Prognosis hisce ferè describitur.

Colica Pictonum si vel spontè, vel facili operâ solvi contingit, spatio 1. 2. septimanarum transit in sanitatem.

Sæpè mensem unum durat alterumve, & necat: rarò, quòd sciam, citiùs occidit.

Aliquandò, vertentibus annis, sub hyemem redintegratur, idque quatuor vel quinque sibi subsequenter annis.

Abit nonnumquam in lethargum.

Sæpè in convulsiones transit lethales.

Ut plurimum in paralyfin superno-
rum infernorumve, imò omnium ar-
tuum simul abit.

Colica cum ipsâ paralyfi sæpiùs re-
dintegratur per aliquot sibi subsequen-
tes annos.

Quin & in hydropem mutatur post
paralyfin, eumque ut plurimum lethale-
m.

Colica aliquando paralyfin comitem
habet, sine ullo dolorum remissu.

Vomitùs perpetuus, haud sistendus;
pulsuum intermissio, debilitasque; fœx
alvina, vel nulla, vel per longum tempus
pauca, dura, parva, alba, ovillorum
stercorum instar; convulsio, lethargus,
cœcitas, aponia; doloris post adhi-
bita remedia augmentum; hydrops post
paralyfin; frequentia sunt præfagia pe-
riculi in hoc morbo, vel mortis.

A plumbo, à vinis variâ plumbi præ-
paratione adulteratis, strenuè diùque,
in corpus acredine humorum magnâ &
inveteratâ laborans, ingestis, natâ hæc
Colicâ; magni & longi moliminis est
curatio.

In corpore gravissimâ podagrâ affici
consueto, jam dudum statis haud affecto
temporibus, admodum mala.

Ulcusculo nato in pede, perpetuò

manente, præcipuè in podagrigo, morbum levat.

Quæ recidivas habet plures, easque posteriores prioribus graviores, ferè lethalis.

Quæ diuturna, quæ cum perpetuâ ac perfectâ deglutiendi retinendique impotentiâ, pessima.

§. IV.

Inspectio anatomica.

Cadavera hoc morbo defunctorum exhibuere inter Jejuni tunicas tumorem asferini ovi magnitudine, sinceram bilem, eamque æruginosam, profundentem. Hunc *Milo* anno 1592. demonstravit, præfente *Citesio*. At morbi symptoma hîc potiùs quàm causa fuit; ut ipsa docent phænomena morbi. *C. Piso* de coll. ser. sect. 4. cap. 2. demonstravit in ejusmodi cadavere copiâ haud parvâ feri encephalon repleti, ubi cerebrum locatur; totum spatium spinalis medullæ, nervosque hinc inde in vertebrae propagatos, in aquâ plurimâ innatare; aperto demùm cerebello, non solum ventriculum quartum aquâ scaterere, sed & substantiam ipsam eâdem prægnantem totamque imbutam. Hinc

egregius author morbi totius causam proximam sibi visus est intellexisse, & systema suum de morbo hoc ex feri copiâ & situ nato confirmasse. At pace *Manium Pisoniorum* dixerim hoc exin deduci non posse. Potuit quippe serum natum fuisse post colicam; quando, reddito prius corpore paralytico, humida inertia & vappida, solidaque flaccida, feri generandi occasionem præbere potuerunt. Hoc longè videtur priore probabilius. Estque hîc egregiorum virorum in perscrutandis cadaveribus solertissimorum frequens error, ut morbi causam statuunt id, quod præter naturam in iisdem detexere; quamvis id ipsum sæpius effectus sit, quàm causa morborum. Idem iudicium esto de observ. vj. Lib. 1. *Boneti sepulchr.* ubi cadaver post hunc morbum exhibebat Hepar magnum & obstructum, vesicam felleam nigrâ bile turgidam, ventriculum humore viridi extensum, colon flatibus durisque fæcibus expansum, cerebrum & medullam spinalem tenui lymphâ madida. Ut & de iis quæ ibidem narrantur in sect. 14. Lib. 3. de plurimo fero subpallido inter utramque Meningem reperto. Sapienter ergo egregius *Wepferus* mesenterii inflammationem

in simili à *Spigelio*, & mesenterii abscessum, totumque abdomen pure repletum à sese detecta, nequaquam ut morbi causas, sed vel morbi, vel præposteræ methodi effectus recensuit. Cæterum sterilis admodum est historia medica dissectionis corporum hoc morbo defunctorum: ut causa proxima potius sit ex morbi deducenda phænomenis.

§. V.

Causa proxima.

Ex quibus itaque elicitur *Causa proxima Colicæ Pictaviensis* esse sensum nata exsiccatio, rigiditas, contractio viarum primarum, maximè intestinorum: unde fit, ut ultra vix admittant quidquam, transmittantque per lacteas aut alias absorbentes venas; ut etiam contenta alimenta retineant, compingant, cumque suâ ipsorum fabricâ ceu unam in massam coadunent.

Quidquid hanc exsiccationem, contractionemque producere potest, poterit *Causa propioris* munere fungi; quod pag. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. allegatum fuit.

Quin hinc vera *Diagnos* mali, ut mox in causâ proximâ dictum. Porro hæc latius explicanda hoc loco venit.

§. VI.

Diagnofis.

Diagnofis, inquam, spontè patet. Namque acris in ferosâ, crassi in rubrâ sanguinis parte effectus demonstrat morbus. Hæc enim acidi, falsi, & alcalici per sese solorum, & imprimis scorbuti, tum acidi, tum falsi, tum alcalici, effecta esse magnus *Boerhaavius* ex folis, verissimisque artis principiis, evicit. Ex tali humorum prædispositione intelligitur sanguis fieri oleo balsamico orbis suo, ac proinde haud ampliùs posse per destinatas ab adorando creatore machinas dimittere blandum illud, unctuosum, mucosum smegma; quod alioquin tam pulchro effectu œsophagi, ventriculi, intestinorumque internos inungat parietes; eosdemque humidos, molles, facilè mobiles, atque à pertranseuntibus acrioribus servet immunes. Jam verò siccescunt hæ partes; rigidiores, motuique naturali peragendo ineptiores fiunt. Nec magis mirabimur hunc scorbuti effectum, quàm miramur articulorum crepitum, à defectu olei articulos illinientis, in hoc ipso morbo observandum. Hinc vox aspera

fit & rauca: ingesta alimenta vix miscentur, digeruntur, moventur, expellunturque ægerrimè ex primis viis; nec nisi chyli tantillum per rigidiora ac contractiora lacteorum oscula, penetrat; unde compacta tandem massa cum ipsis intestinis in unum ferè corpus coalescit. Atque hinc illæ lacrymæ! Quippe tota vis pectoris & abdominalium musculorum defævit in unum ventrem, ut materia noxia eliminetur. Pulchrè notavit hoc *A. Kaau Boerhaave* in Tract. de impetum faciente *Hippocratis* cap. 10. §. 454. » Fæces alvinæ
 » aggestæ irritant nervos, oritur inde
 » consensus in musculis egestionis di-
 » catis; inde illorum spasmodica &
 » violenta contractio: nec illi soli,
 » sed totum rapitur ad hanc actionem
 » corpus in consensum; anima reti-
 » netur, clausis viis, per quas illa
 » cæterùm libera transit; tument venæ,
 » imò verò brachiis & cruribus nixus
 » eduntur“. Dolores & anxietates tunc oriuntur, humanâ patientiâ sæpè adeò superiores, ut, (horresco referens) violentas ipsi sibi ægri manus inferrent, ni vel animo insitus erga deum timor religioque, vel saltem necessariorum aut adstantium cautela obstaculo forent,

rent. Au^cta hæc compressio in dolo-
rem summum, levia eaque brevissima
tantillæ indolentiæ intervalla conciliat
aliquando, insensilitate inductâ præ
nervorum compressione integrâ; sed,
ut dixi, momentanea solamina sunt,
compressione mox sic laxatâ, ut vivi-
dus dolor denuò percipi possit. Vene-
na, ut plumbum, &c. quæ incrassan-
do, obstruendo, exsiccando agunt,
dubio procul eandem intestinis dispo-
sitionem creant; imò pejorem, quàm
scorbutus. Spasmi hinc non modò in-
testinorum, sed & aliorum viscerum
intestinis nexorum, ventriculi putà,
omentis, lienis, vesiculæ felleæ, pan-
creatis, renum.

§. VII.

Singulorum symptomaton acuratioꝝ Dilu-
cidatio.

Hinc *Vomitus* frequens 1. quia
utraque bilis, necnon pancreaticus la-
tex, per inferiora spasmo contracta,
& chylo fæcibusque repleta, impe-
ditam offendens viam, per superiora
cogitur remeare. 2. Quia intestinis
connexus ventriculus, ab iisdem quo-
que convellatur, contrahaturque ne-

cesse est. 3. Forſan etiam quia hîc vi-
 get illa inexplicabilis vis animali in-
 nata corpori, quæ vomitu ſæpenumero
 promoveat reſtitantem & nocituram in
 corpore materiem. Hærente in ureteri-
 bus calculo, vomitus obſervatur in-
 ſeparabilis, vim diaphragmatis ac muſ-
 culorum abdominalium totam, eam-
 que maximam, in unum determinans
 ventrem inferiorem, ſeu pelvim, pe-
 regrini hoſpitis pellendi eliminandique
 cauſâ. Ex nervi octavi paris communi-
 catione cum ventriculo & renibus
 explicant rem hancce phyſiologi; quam
 eandem rationem & hîc loci obtinere
 neurologi demonſtrant. At verò, ut
 ingenuè dicam, ſic facti à ſummo
 Numine, ſic conditi ſumus, ut vix
 dentur in corpore alicubi affecto par-
 tes, quæ angî ac dolere partem ſociam
 torpidæ atque otioſæ patiantur. Non
 ſolus ipſe hic morbus, ſed mirus par-
 turientium nixus totaque animalium
 hiſtoria, ſtupenda hanc in rem adfe-
 runt: quæ retuliſſe omnia hujus loci
 non eſt, foretque tædioſum.

Neque abeſſe *Febris* major minorve
 poteſt; quia impedito plurimùm per
 contracta & compreſſa in abdomine
 vaſa humorum circulo, reliqua cor-

poris vasa, longè plures copiâ humores, eosque acres, excipere ac propellere coguntur.

Hiscè symptomatis aliquando jungitur *in Abdomine Convulsio*. Quum enim torturam ipsam superans dolor plerumque hîc nascatur, qui proximus ad convulsionem gradus; utique vera harum partium, iisque vicinarum, oritur convulsio, ut toto corpore concussio ferè sentiatur. Quamobrem haud immeritò à quibusdam *Convulsiva* nuncupatur *Colica*.

Ventris introtractio, contra quàm in aliis colicis, observatur. *Piso & Jungken* jam observârant hunc morbum *cum Umbilici quandoque introrsùm contractione* contingere. *Wepferus* paucis, sed accurratè satis, hoc explicat. Nempè spasmodicè contracta, imò & convulsa intestina, in spatium longè arctius molem contrahunt suam. Ita ut ego ipse macilentissimi hominis ventrem examinans, intestina tenuia, dura, tensa, repleta, nec digiti minimi crassitiem æquantia deprehenderim. Auget quoque hanc ventris introtractionem validissima abdominalium muscutorum, ad pellendam noxiam materiem contractio.

Tum & maxima dolorum violentia in ambitu Umbilici, paulòque supra eundem. Quotiescumque hosce martyres exactè interrogavi, semper hunc locum præ cæteris torqueri, & dirè ceu terebrâ perforari testabantur. Duplex autem causa est. 1°. Quia prementibus validissimè diaphragmate ac musculis abdominalibus, spina dorsi intra cavum abdominis multùm eminent, resistantiam pressis introrsùm intestinis majorem, quàm quidem ad latera, creat. 2°. Quia colon transversum hîc decurrens, facibus insigniter, ut mox patebit, infarctum, compressionem hanc, adeòque & dolorem, suâ & duritie immanem auget; intestinis jam adeò dolentibus, hîc ceu duo inter præla pressis.

Alvus obstinatissima est 1. Quia in aridis, & glutine naturali destitutis intestinis dudùm cumulata, propelli impotes, hæserunt fæces. 2. Quia præ vi doloris acerbi, intestina, ut & vicinæ partes, magis sese magisque contrahunt. *Wepferiana* docent experimenta. In naturali statu vis diaphragmatis & musculorum abdominalium, totaque animæ retentio, eò collimant, ut superatâ ani vi, fæces corpore eliminen-

tur. Hic quidem eadem vis abdominis & thoracis maxima editur; at verò tanta est, & insuperabilis adeò contractio intestinorum, ut prior illa vis quantumvis maxima, huic longè sit inferior adeòque inutilis, ac frustra defatigans.

Ani constrictionem, & quasi sursùm introtractionem, Piso aliique notarunt. Id ipsum ego quoque in tribus, quibus ab initio adfui, observavi. Rectum quippe intestinum habet fibras longitudinales, & validiores & rubras, ut pulchrè describit Vesalius. Ligamenta tria coli tendinea ad rectum discedant, dilatantur, explanantur, super totum intestinum rectum; quod apud Cowperum & Vesalium ritè depictum. Modò nunc ponatur colon scybalis duris referum violentè dolere, contrahique, in quantum possit, cum reliquis abdominis visceribus quoque convelli; miri profectò nihil quod per sua tria tendinea, eaque fortissima ligamenta, retrahat ipsum rectum, cujus longitudinales fibræ, ut dixi, ab tendineis coli ligamentis oriuntur. Ergo tunc quasi disparebit, siphone vix aperiendus anus.

Quæ interim post longa & tædiosa

molimina fortè fortunâ subin egeruntur *fæces*, ex duræ sunt, albescentes, in scybala parva, ovillorum stercoreum instar, divisæ. *Duritiem* habet à morâ quam traxerunt in intestinis, liquidiore interim parte per lymphaticas, & præcipuè per lacteas venas, hinc inde adhuc patulas furtim subingressâ. *Colorem* ex flavo album nanciscuntur, eò quòd bilis affusio in duodeno retardetur, & versùs inferiora, oppletis omnibus, descendere nequeat. *Parvitatem* mutuantur intestini contractione. *Figuram* ducunt à contractis coli cellulis quas ligamenta tria coli contracta formant.

Tum & *aspera* seu *rauca* vox pluribus fit. *Baglivi* observatio est. Quam & ego veram in nonnullis deprehendi. *Citesius* & *Milo* vocis *clangosæ* *strepentis*, imò *obmutescentiæ*, sive *perfectæ Aphonie* meminerunt. Hujusmodi hominem & ego vidi. *Raucedinem* facit: 1°. defectus sensim increscens debiti hisce locis glutinis naturalis, quo alioqui lubricitas eisdem concilietur, & mollitudo. 2°. Acer vomitus has partes continuò transiens, & quidquid mucii naturalis residuum adhuc erat, omninò auferens, adeòque siccitatem capiti

asperæ arteriæ creans *Aphonia* causam reor, quod jam tutum in nervis recurrentibus paralyseos futuræ signa prodroma adsint: vel quod in plethoricis hoc morbo decumbentibus, imò & citrà plhetoram in hominibus raptum cruoris violentiorem versùs superiora, ut in hoc morbo fit, perpetientibus sanguis majori copiâ arterias subclavias & carotides subintret; ac proin nervos recurrentes, aliorumve huc appellantium nervorum ramulos, comprimat.

Amaurosis quibusdam fit, compresso forte nervo optico ab arteriis ipsum immediatè ambientibus, & arteriâ per mediam ejus substantiam decurrente, admodùm infarctis: quippe supra constitit, præ arteriarum ex aortâ descendente oriundarum compressione, multò plus cruoris per arterias ex aortâ adscendentes superiora patere oportere.

Vigilia ferè perpetuæ adsunt, oriunturque à violentiâ dolorum totum genus nervosum præcipuè in abdomine afficientium. 2°. Ab insigni acrimoniâ cerebrofos nervos perpetuò vellicante. De his vigiliis mox latiùs.

Convulsiones totius corporis sæpè adsunt, perennante vi morbi, exque violentissimæ. Fiunt, 1°. à vigiliis, ut pas-

sim in morbis acutis observare est; 2°. à repletionem nimiam vasorum encephali; arterioso cœliacæ, hepaticarum, renaliumque arteriarum sanguine retardato plurimum, impeditoque; 3°. ab humorum acredine nervos perpetuo irritante; 4°. à communicatione quam abdominales partes cum toto corpore habent, ope nervorum octavæ conjugationis & intercostalis.

Posthac multis accidit, prægressis ut plurimum validis artuum doloribus, *Paralysis incompleta*, cum perfectâ motûs abolitione, vel *imperfecta*; artuum *superiorum* solummodo, vel & *superiorum & inferiorum*. Quibusdam obortâ paralyti, sævus colicæ dolor remittitur; nonnullis autem omninò exultat: quamobrem allegatorum autorum plurimi eandem censent. *Colicæ Pictonum Crisin*. At verò perperam sic censuisse reor; quum plures viderim, quibus post paralytin colica, quâ olim sævitie perennaret; aut si quandoque remisisset paucillulum, mox ferox recrudesceret. *Incompletam* dixi *Paralytin* quia sensus, nec non modicus tepor plerumque adsunt, imò obscurior nonnunquam motus superest; licet hic integrè sæpè perierit. Si contigerit non-

nullum superesse motum ; observatur
 labes ut plurimum hæere ad extenso-
 res digitorum communes, ad supina-
 tores, ad pollicum abductores, adduc-
 tores. Sin & pedes occupârit Paralysis
 cum superstite tantillo motu, adverti-
 tur potissimum in musculis crurum ex-
 tensoribus : ita quidem ut ægri decum-
 bentes varios quidem motus dextror-
 sùm, sinistrorsùm, fursùmque, genua
 movendo, peragant, at extendant æger-
 rimè ; insistent verò iisdem, eave sal-
 tem movere erecti nequeant ; & , ni
 suffulseris, genuflectant, natibusque hu-
 mi concidant. Ubi autem perfecta in
 artubus abolitio motûs, miserando her-
 cle ! spectaculo, artus, veluti emortuæ
 partes, trunco hærent ; & re tandem
 plusculum in melius vertente, aliqua-
 lis, isque admodum obscurus, motus
 paulatim deprehenditur in humeris at-
 que femoribus ; dum interea perseve-
 rat, pertinax diu, paralysis iisdem,
 quas mox narravi, partibus. Tum simul
Eminentia duriuscula, mobilis tamen
 plerumque, sex septemve ut plurimum
 lineas lata, observatur prope carpum,
 in medio metacarpo, eo præcisè loci,
 ubi radialium externorum tendines ca-
 pitibus ossium metacarpi inseruntur,

extensorque digitorum communis annulari ligamento emerfit

Horum phænomenon explicationem subnectere adnitar. Ac primò quidem humorum acredine non emendatâ, imò præ morbo inveterascente vehementer auctâ, veri illi scorbutici dolores artuum, quasi ima ossium meditullia obidentes, percipiuntur, & oleum cellulosum in artubus consumunt. Deinde quum tot diebus, tot septimanis, imò tot aliquando mensibus, miserrimus æger torqueatur, nec toto illo tempore ferè sumere quidquam, quod non actutum revomat, possit; profectò novi chyli vix tantillum inquilino admiscetur sanguini. Acrior hinc fit in dies sanguis, vix quidquam ultra secernit, ferè nullos spiritus gignit; quam ob causam omnia collabascant necesse est. Quin & suboriente paralyfi partes à spirituum promptuario remotiores longè minus spirituum adipiscuntur; unde & artuum extremorum major intelligitur paralyfis. Quam ob rationem porrò expositis supra musculis præ cæteris manifesta sit, difficilioris indaginis est. An nervus brachialium tertius, qui *Circumflexus* vocari posset, & ab *Eustachio* Tab. 19. n. 2. 45. & Tab. 20. n. 2. 43.

delineatur, necnon à *Columbo* Libr. 8. ritè describitur, lucis nonnihil adferet? Is quippe transit sub axillâ, & circumflectens sese circum posteriorem ossis humeri partem, capita tricipitis extensoris perforat, deinde emergit in cubitum, longoque itinere procedit sub supinatore longo, ac tandem emergens fit subcutaneus in dorso manûs, inque plures dein digitos terminatur. Num ergo tortuosum iter, quod præ cæteris hicce nervus metiri cogitur; & partium, quas circumire perforareque debet, rigiditas, obstaculo sunt, quò minus ille spirituum, præ reliquis, excipiat? At verò cut paralyseos in pedibus similis deprehenditur modus? Certè nervus cruralis, quem antequam inguine egrediatur, Iliacum vocant, ortus ex tribus vel quatuor nervis vertebrarum lumborum, per medium psoam transeuns, ad femur pergit, inque musculos anteriores femoris ac tibiæ dispescitur. Utique hic nervus in hâc abdominis torturâ & coarctatione vehementer comprimatur necesse est, hincque præ cæteris intelligitur languescere. Porrò *eminentia mobilis* de quâ dixi, in metacarpo hærens, videtur dicenda *Vitiosa mutatio* membranæ, ipsum digitorum

extensorem involventis. Hæc tamen motui exercendo plerumque non officit; quum plures viderim, qui quarto, quintove post sanatum morbum anno, superstite hæc eminentiâ, subtilioribus motibus manu exercitâ peragendis omnino essent. Non recordor ullibi hujus tumoris ad carpum in paralyâ me mentionem legisse, nisi apud solum *Platerum* in prax. tom. 1. pag. 300. qui eum oriri censet, vel ab extenuatione circumjacentium partium, solis prominentibus ossibus, & jam majorem præfeseferentibus extuberantiam; vel etiam à callo, nodove, hîc loci frequenter enato. Verùm tom 3. pag. 209. 210. censet nodos hos immobiles esse, quia subjectis ossibus insistent firmiter, eosque, si articulos occupent, motui eorumdem obesse. In binis hominibus tumorem hunc primò mobilem, deinde immobilem, deprehendi, eumque motui aliquantulùm officere; in reliquis inveni mobilem, nec motus turbantem. *Magnus Boerhaavius* Brachiorum Parsin explicat ex communicatione, quâ cum nervis per abdomen dispersis communicent in collo nervi brachiales. Quid porrò est, quod hæcce communicatione nervi octavi paris impertiu-

tur brachialibus? Vel quâ ratione per octavum dolore agitatedum, creare paralyfin nervis brachialibus, cum sese communicantibus, potest? Et quomodo tunc peculiaris pedum explicanda paralyfis? An quia cerebrum tantam spirituum copiam in principio abdominalibus largitum partibus, ut deinceps nervis brachialibus spiritu replendis propè impar sit? Hoc iterum vix admitti poterit, cum in amplissimo viro post colicos dolores admodum mediocres, dira & diuturna paralyfis subsequuta sit. Imò, citra notabilem doloris paroxysinum, in alio manuum paresin obortam vidi: sed ambo hi erant omnium macilentissimi, & pessimè scorbutici. Profectò infinita semper restabunt, hanc in rem disquirenda. Mutuum nervorum commercium adeò mirum summus Creator fabrefecit, ut nos, miselli homunciones, dies noctesque illud rimati, magis intelligamus magisque, quot & quanta sint quæ ignoramus. Forsitan tamen prior explicatio, quam etiam ex *Boerhaavii*, id est, Naturæ ipsius, principiis dedi, nonnihil veri habere deprehendetur.

Tandem pro malorum cumulo *homines consumptâ omni fermè pinguedine,*

sceleti instar, emaciantur. Ratio 1. est, missio sanguinis, validaque humorum subductio ope fortissimorum Purgantium & Enematum, quæ sæpè perperam fit ad alvum continuò sollicitandam: hinc fit ingens humorum per inferiora amissio, interea dum dura illa huic morbo propria Scybala perpetuò adesse, & in liquidioribus fæcibus sæpè fundum petere observentur. 2. Quia ab prædominante acrimoniâ dudum defuit corpori oleum illud, quo alioqui pinguesceret. 3. Quia in hoc morbo homines tanto tempore alimenti vix quidquam sumere queunt. 4. Quia vigilæ perpetuæ adsunt. Rectè enim *Ovidius*:
» Attenuant vigiles corpus miserabile
» cura «. Nam præcipuam causam ponunt emaciationis. Vigilæ auctæ & protractæ perspirationem augent, tenues diffillant spiritus, corpora exsiccant. Sequitur hinc humorum tum incrassatio, tum acrimonia; stimulantur hinc solida, unde motus augetur; febris oritur, calor, solidorum detritus, bilis exasperatio, bilis atræ generatio, agitatio, evacuatio: hinc tristitia, deliria, phantasia: quæ pulchrè tractantur apud *A Kaau Boerhaave* in tract. doctissimo *de impetum faciente.* Concur-

rentibus itaque his quatuor causis, cessat tanti marcoris admiratio. Interim hoc notant authores, quòd pingue manuum pedumque hîc ita præ cæteris pereat, ut nudis ferè ossibus hæreant rigidi tendines, emaciatique Lacerti. An ratio est, quòd manibus ac pedibus plerumque minor pinguedo adsit, hancque ob causam consumpta illa majorem extenuationem præ sese ferat? Difficilis explicatu nodus hic foret, si passim obtineret casus: at verò quoscumque ego vidi & examinavi, in iis eorum nihil; at in plerisque corporis partibus summam ubique macilentiam deprehendi. Sed nonnullis ferè totus Deltoïdes præprimis periisse videtur. Num id à decubitu? Cæteroqui muscoli vix perire videntur, etiam in summâ phthi sicorum macie. Collabascunt tantùm, & fibræ fibræ accrescunt, consumpto oleo vaginæ, involventis totum musculum, & singulas fibras.

§ VIII.

Curatio, ac primò quidem quæ naturâ fiat.

Curatio quæ arte fiat.

Ad curationem quod attinet; ea attentionem requirit ad ea, quæ, inco-

gnito morbi remedio, vel quæ deficientibus medicis, artisve adminiculis, observata sunt spontè fieri & prodesse: hæc dedere primam lucem artifici, quam juxta curam dirigeret. Hæc illa magna sapientia, abstinencia, continentia *divi Hippocratis* in curâ morborum. Observabat ille semper quid Ægro acciderat decumbenti, ubi artis auxilia non aderant. Hocque fundamentum haud minimum medicinæ inveniendæ, & deinceps in artis formam ducendæ, fuit.

Primò itaque profuisse observatur spontanea, eaque copiosa, ad diuturna alvus. 2. menses, 3. hæmorrhoides, 4. narium hæmorrhagia, 5. sudor.

F. Citesius, opere antea citato, notat quod, » si alvi spontaneum & liberale » profluvium accedat, omnem paraly- » seos, atque epilepsiæ, reliquorum- » que graviorum symptomatum, occa- » sionem præripiat, aut, quod rariùs » fit, hæmorrhoids vel menstruum co- » piosius fluat ». Quas tamen evacuationes si in violentiâ morbi in decursu suo sisti contigerit, morbum eò atrocio- rem reddere animadvertit. *Piso* sudores memorat & hæmorrhagias, quæ hos colicos dolores nonnunquam solverint.

Namque alvi torpor quò citiùs in fluorem liberalem mutatur, eò brevioris tutiorisque spes curæ est. Significat quippe spasmum solvi, atque ex affusis humoribus inquilinis corporis, vel etiam ex potu assumpto & retento fæces liquidas reddi, aptasque quæ expellantur. Est ejusmodi diarrhæa in causâ ut, evacuatis intestinis, liberiora jam fluctuent lacteorum oscula, utque denuò ingeri alimenta, subigi, digeri-que, & intra humorum massam duci commodiùs queant. Hoc præeunte profluvio, poterit pergere Medicus ad ea, quæ naturalem mollitiem intestinis restituant, humorum debellent acrimoniam, & novo chylo spoliatum exsaturent cruorem. At verò mite admodum oportet esse hoc colicæ genus, quòd sic solvi contigerit, ut ex causæ proximæ explicatione facilè quis deducet; rarioresque fuisse, qui sic soluti sunt, casus, concludere fas est.

Cæteras evacuationes quod spectat, hæ procul dubio utiles esse possunt, si considerentur abundè id facere, quod cæteroqui S. M. Nam largus mensium, largus Hæmorrhoidon fluxus, abdomen ipsaque intestina plurimo exonerant cruore, aptiusque spatium vel alvo spon-

tanæ, vel enematis, conciliant. Narium hæmorrhagia onustum cruore encephalon liberat, quo amaurosis, surditas, deliria, convulsiones, futura præcaveantur, nata verò brevi solvantur. Sudor obortus crassos attenuari jam humores, aptosque, qui evacuentur, reddi: sed liquidi boni plurimum jam assumptum esse, retentumque, & cum humoribus mistum atque subactum: alioquin enim sudor minimè levans, sed morbi augens causam, foret.

Verbo itaque dixerim raros admodum existere casus, quibus hæ evacuationes contigerint, & usui fuerint; ut spontè fatentur qui eos casus tradidère authores, ipsaque proxima morbi causa docet. Morbus plerumque naturâ major est, longèque pertinacior, quàm ut hisce evacuationibus judicetur. Qui verò sic judicati sunt, hos quidem veræ *Colicæ Pictaviensis* appellatione insigniendos minimè autumo: acutas potius febres ex intestinorum aliarumve contentarum abdomine partium inflammatione natas fuisse reor; quibus ejusmodi evacuationes salutares & criticas extitisse, post ipsum *Hippocratem* per omnia deinceps sæcula medentes observarunt. Optimas tamen hæc

evacuaciones esse in verâ *Pictonum Colicâ*, ut soluti aliis viis morbi signa, vel solvendi adminicula, ultro fateor.

§. IX.

Curatio quæ arte fiat.

Colica Pictonum requirit citissimè validissima remedia, quibus causa proxima, quam pag. 29. explicavimus, tolli queat.

Si itaque vires validæ sint, venæ sectio instituatur, eaque pro rerum repetatur conditione; ut humorum appulsus versus superiora tollatur, præcaveanturque sequutura alioqui amaurosis, aponia, convulsio.

2. Venter mox involvatur epithematibus paratis ex lacte dulci, cui sapo *Venetus*, & herbæ lenissimè stimulantés, v. g. Sambuci, Chamomillæ, Meliloti, flores: folia Heredæ terrestris, Melissæ, &c. si haberi queant, recentes, intabuère: vel etiam cataplasmatibus, quæ, cum farinosâ & mucilaginosâ parte, etiam hoc lenissimo aromatico stimulo gaudeant: scopus enim horum est emollire omnia & humectare, tum etiam blando ac grato stimulo lenissimum motum inducere. Hoc modo

nupta farinosis aquosa, calidè adhibita, fibras spasmò constrictas humectant, fovent, laxant: his parcâ manu juncta levissimè stimulantia, lenem motum fibris intestinorum conciliabunt, quo illæ inclusum fugent hostem. Nec est quòd quis dubitet, num illa sese per abdomen penetrent. Vis emplastrorum ventri applicatorum, nota omnibus, hoc demonstrat, maximè si ventrem gracilem esse contigerit, quod passim in acri temperamento obtinet. Arthanitæ unguentum manifestò noscitur externo applicatu emollire infarctum abdomen, alvum sollicitare, expellere vermes. Verùm incassum adhibebuntur omnia, ni simul ore anoque, data & applicata remedia duras fæces exsolverint. Hinc omnia externa simul applicanda, internaque auxilia.

3. Itaque enema paretur emollientissimum, ex decoctis Althææ radicibus, floribus, foliis; vel maximè ex tepido Lini oleo, quod tam egregiè contractas fibras laxat, & duras emollit fæces. Hujusmodi clyisma ter, quater, quinquies, sexies, 24. horarum spatio est repetendum, etsi oleum conspurcaturum exierit; nam *aqua cavat lapidem non vi, sed sæpè cadendo. Ani conf-*

trictio prudentem requirit artificem, qui enemata injiciat; poscitque utilitas modicam injiciendi liquoris copiam, quum alioqui, præ constrictis abdomine & intestinis, vix immissus elabatur, nihilque afferat opis: unc. ergo sit quinque, sex, septemve. Juvat quoque tepidæ vaporis corporis inferiora exponi, ani relaxandi gratiâ.

4. Ore sumantur, ut ut reluctante vomitu, remedia emollientissima, quibus dicta in arte eccoprotica jungantur. Manna & Cassia hîc usui sint. *Cassia* pulpa innoxium purgans, solvens, non turbans, (nisi quandoque in hystericis, ut *Ballonius* advertit,) ipsarum puerperarum purgans audit; quia his mirè confert, quæ ab aggestis induratisque fœcibus ultimo graviditatis tempore malè torquebantur. Mitis adedò *Cassia* est, ut *Sanctorius* experimentis edoctus pronuntiet, ab eâ perspirationem non diverti, nec vires lædi, sed solum inutile pondus à corpore auferri, Aphor. Sect. 1. n°. 58. *Manna* in *Calabriâ* ex orno, ornoglossò, fraxino, exsudans, huic similis est, sed majori dosi exhibenda. Hæc distillatione resolvitur in oleum & salinam partem: unde constat esse ex oleo & sale compositus verus sa-

po, abstergentis, solventis, lubricantis quid habens. Nonnullis instar jalappæ potenter, sed blandè, solvit alvum. Si itaque *Cassia* vel *Manna* socientur cum Decocto v. g. *Petri Foresti* dicto, quod videsis apud *Forestum* Libr. 24. obs. 23. vel cum Decocto *Althææ*, *Graminis* *Scorzoneræ* *Radicum*, *Taraxaci* totius, &c. habebitur optimum demulcens, emolliens, solvensque remedium. Quamvis semel iterùmque nauseabundi ægri illud evomant, magno tamen animo pergere conentur, quum repetito usu commodiùs posthac retenturi sint. At parcâ manu eccoprotica solventia exhibuisse frugis vix ullius erit; unde liberali admodùm exhibere illa oportet. Pintæ decocti, duodecim horarum spatio abliguriendæ, iij. iv. Mannæ, vel. ij. iij. Cassiæ uncias addito. Mannæ autem primas passim deferimus, quia minùs nauseabunda, ubi diluitur, quàm quidem flocculenta Cassia.

Sin verò scopo minùs satisfecerint, penetrantiora mox iisdem jungantur, v. g. folia *Senne* ad dragmas vj. vel unciam integram. Veteribus laudabantur folliculi *Senne*, quos & *Galli* foliis præferunt, tanquam minùs torminosos: foliis nos utimur. Passim præscribimus

Asiaticam Alexandrinam Sennam, foliis acuminatis, utpote *Italicâ* obtuso folio præstantiorem. Sed nauseam illa plerumque creat affumentis; quam Celeberr. *Boerhaavius* additis *Betonica aquatica*, sive *Scrophularia quarta* FIBROSÆ dictæ foliis, egregiè emendari censet. Acta *Parisina* idem habent. Habet quidem nauseosum hæc *Scrophularia* saporem, ac lenem acridinem copiosæ mucilaginis unitam; sed *Sennis* ad quartam partem addita, nauseosum earundem saporem, hostemque nervis acrimoniam, multùm emendat. Id autem utilitatis involvendone, an aliâ peculiari ratione præstent, non determino. Quòd si *Scrophularia* desit, *Feniculi* semina addita quoque nonnihil profunt. Ejusmodi decocti unc. ij. aliquando integris triduis quatrividuisve, quâvis horâ, dare oportuit, priusquam alvus soluta esset; etiamsi enemata continuò applicarentur. Usus tamen horum remediorum pertinacissimum poscit negotium, donec tandem alvus obaudiat; quandoquidem segniùs tractata ægritudo, mox pessimis stipetur symptomatis.

Contingit aliquando ut, vel præ horrore naturali, vel præ ægrorum morositate, vel etiam præ invincibili nausæ,

absoluta sit ingerendi decocti impossibilitas. Hujus proin loco substituuntur pilulæ, paratæ ex *Gummi ammoniaco*, *Rheo*, *Sapone Veneto*, *Sale neutro*, &c. quæ, ubi ptisana, aliove idoneo facile sumendo vehiculo sumuntur, etiam humectandi, emolliendi, dissolvendi, blandè stimulandi vi pollent egregiâ, & peculiari acrimoniæ è directo opponuntur. At ut decocti laxantis, ita & harum pilularum assiduus esto & copiosus usus; ut dragma una alterave singulo nycthemeri spatio abliguriatur. Harum tamen incertior est, quàm decocti, eventus.

Dum igitur sic internus venter externusque laborioso opere emollitur, laxatur, stimulaturque blandissimè, dum induratarum fæcum pars emollita solvitur & liquefit; alvus primò prodit in stercoreâ materie solutiore gerens multa, exigua, dura, albescentia, rotunda, Scybala: quæ Scybala lapsu temporis eò prodeunt rariora, quò ægrotorum res magis magisque in melius vertuntur.

§. At verò cautela, nunquam negligenda, horum sub usu requiritur. Vigilias quippe adesse perpetuas dixi, earumque tum originem, tum effectus, exposui. Vomitum quoque vidimus sæ-

pè impedimento esse, quo minùs aptè sumi tum alimenta, tum medicamina, queant. Tandem constitit genus nervosum immani dolore sic sæpè affici, ut convulsione torqueatur. Hinc summa exurgit *Opii* exhibendi necessitas, quum spontè pateat illud his tribus indicationibus satisfacere. Nec est quod alvi pigritia ne hinc oriatur quis timeat: quum constiterit satis abundèque opio sic disponi ventriculum, ut nauseosa assumpta commodiùs retineat. Egregius *Sydenhamus* in *Sedulâ monitoriâ* & pluribus aliis locis, si vomitus in passione iliacâ medicamenta purgantia respueret, audax paregorica dedit, &, re id poscente, repetiit; donec ventriculo purgantia admittente & retinente, alvus posthac demitteretur. Opium quoque antispasmodicorum princeps spasticam nervorum contractionem egregiè solvit. Hinc gr. unum alterumve 24 horarum spatio, pro majore minoreve necessitate, poterit propinari.

6. Ex usu erunt epispastica fortiora pedibus, vesicantia cruribus, methodus *Asiaticorum*, *Japonensium*, *Javanensium*, &c. in persanandis colicis unctione, acrii applicatione, punctione, dolorem in sanis partibus felici re-

tum successu excitans, abundè hoc probat. Vid. nobilissimi *Gerardi van Swieten Romanorum Imperatricis Hungariæ & Bohemiæ Regina Primi Medici & Protobibliothecarii*, Commentarium in §. 650. Aphorism. *Boerhaavii*. Sicque forsàn *Hippocratis* Aphorismus 46. Sect. 2. " Duobus doloribus simul obortis, » non in eodem loco, vehementior » alterum obscurat » intelligendus est.

7. Vinorum usu ægris hisce minimè interdicatur, ubi malum remitti non nihil cœptum. Docuit hoc & ipse rerum eventus & ratio. Vir olim podagricus, & jam *Colicâ Pictonum* dirè tortus, bis ter de die haustum vini calidum largiorem, me inscio, hausit, nec detexit rem, nisi in vado constitutus. Alter itidem vino albo *Gallico* utebatur, postquam alvus per aliquot dies solutior contigisset. Rei gnarus, tamen dissimulans, cavi sedulò ne darent quid nimis. Videbam hoc auxilio rheumaticam & podagricam materiem disponi, ut blandâ diaphoresi eliminaretur; corpore priùs liberiore alvo gaudente, & liquidis plurimis irrigato: concisas quoque vires hinc restaurate citiùs; & ventriculi debilitatem sic emendari, ut appetere denudò ille, subigereque alimenta & digerere posset.

8. Plerumque fit ut, alvo sat bellè fluente, dolores tamen vix remissi recrudescant. Nempe ad minimam quietem grandioris molis stercoreæ materiæ, vel alimenti durioris, prioris ærumnæ renascitur imago; eaque, ni promptè medeamur, recidivam brevi creat. Hinc ex paregoricis & laxantibus alternata series juvat, & tum mox antiscorbutica erunt in opem vocanda. Acrimoniam enim scorbuticam, eamque in primis accescentem frigidam, inter morbi prægumenas causas locavimus, & fœcundam recidivæ exposuimus matrem. Radices lapathi acuti, bardannæ, taraxaci cum totâ plantâ, scorzonæræ: herbas becabungam, nasturtium aquaticum, trifolium aquaticum, fumariam, melissam, &c. formâ succi expressi, decocti, conservæ, &c. parandas, dare jam expedit. Nasturtium horrense, raphanum, raphanum rusticinum, cochleariam, erysimum, synapi, allia, cæpas & id genus plura, studio omittimus, utpote stimulo nimio tenera vasa forsan læsura.

Quippe inest lenioribus antiscorbuticis dictis herbis verus sapo, seu vis blanda saponacea, oleo, seu mucagine, constans, & sale volatili: hinc verò usu

deprehenduntur crassiorum in scorbuticorum humoribus partem saponaceâ virtute solvere, tenuiorem oleoso lentore incrassare, & sale suo alcaliscente, unito cum sale accescente humorum, neutrum componere salem, hâcque ratione funditùs eradicare scorbutum.

9. Interea verò, dum sub horum usu spirituum tumultus, spasmi hinc inde, borborygmi, & flatus fiunt, maximè quidem in iis qui nimiam spirituum mobilitate olim laborarunt; lenia quandoque neurotica paregoricis juncta propinentur, quibus inordinati motus redigantur in ordinem.

10. Porro debili manente corpore, etiamsi exposita methodo omnia perbellè procedant, roborantium usus poscitur. Frequens enim debilitas solidorum tum à curatâ *Pictonum Colicâ*, tum à sanato scorbuto, residua. Capparis, acetosæ radices, tamarisci & kinæ cortices, ferrum, vina austera nigra & rubra, vitia solidorum emendant, ut antiscorbutica fluida correxerant. Quin aquæ *Spadane*, cæterique medicati fontes, ab allegatis laudati auctoribus, summi usûs sunt. Sic tandem curati plerique recidivis carent, ni mores obtineant antiquos.

Interim tamen alvi semper ratio habenda est maxima; quum existente illâ vel paululùm segniore, illicò veteris mali ceu reliquiæ animadvertuntur, & forsan futuri mali semina. Hinc enemata, vel eccoprotica adibeamus, ut illa porrò restituatur. Hanc monelam aspernati, deplorabimus feri negligentiam.

11. Ubi vis morbi aliquantum deferbuit, emollientium ventri applicatorum parciore, stimulantium verò & roborantium, liberalior sit usus; ut, alvo jam liberâ, intestinorum fibræ magis sollicitentur magisque, quo in contentam, & de integro jugiter appellentem materiem, stabili agant operâ; ne unquam noxiæ collectiones denuò alicubi figantur. Quin etiam quò roboris plus hi nervi nanciscuntur, eò citiùs atque feliciùs chylopoieseos & intestinorum vitia restituentur in integrum. Fumus aromaticus, nervis amicus, mastiches, myrrhæ, olibani, thuris, sarcocollæ, benzoin, ladani, styracis calamithæ, panis exceptus laneis, optimi usûs est. Emplastra ex similibus, toti ventri applicata, egregia præstant.

12. Sin autem vel præ vi mali, vel præ methodo præposterâ adhibitâ, pa-

ralyſis ſuboriatur ; hæc præter antiſcorbutica , præter roborantia , & etiam præter nervina dicta , toti applicata abdomini requirit quoque attentionem ad reſoluta membra. Quamvis enim abdomen , proximam mali cauſam continens , ritè curatum ſit , manet sæpe labes in artubus , nonniſi longo poſtmodùm tempore devincenda. Hinc ipſis vicioſis membris nonnulla eſt faciendâ medela. Fit hæc vel nervum huic parti proſpicientem loco idoneo (ubi , eſi remotiùs , minùs tamen rectè hæret ,) fricando , motitando , concutiendo , vellicando , afficiens ; vel ipſam paralyticam partem variè agitans.

Loca porrò idonea ſunt :

A. Ad *Lumbos* , unde tot nervi varii egreſſi , unà cum nervis anterioribus oſſis ſacri , componunt magnum illum nervum iſchiadicum : unde præterea , ſcilicet ex tribus quatuorve lumborum vertebriſ , nervi oriuntur , mox composituri nervum cruralem.

B. Ad *Nates inferiores* , ubi gluteorum maxima jam decreſcit craſſities ; ut enim adhuc ſat profundè hæret iſchiadicus nervus , tamen actio penetrantium remediorum eundem afficere obſervatur ; præſertim plurimis

ejus furculis ad exteriora pergentibus ; vis applicatorum ipso cum nervo communicari queat.

C. In *Poplite* , paulò supra binos condylos ossis femoris ; ubi à compressione alterius supra alterum genu ingratu ille stupor oritur.

D. In *Inguine* , ubi cruralis nervus prodit foràs.

E. In *Collo* , ubi nervi brachiales ex vertebrais prodeunt. *Galenus* Lib. 1 de loc. aff. cap. 5. narrat *Pausaniam Syrum*, qui in tribus digitis servato motu sensum amiserat, è medicamentis satis idoneis , per 30 dies impositis , nihil opis sensisse. Hunc , quum *Galenus* à vehiculo in dorsum prolapsum esse sciret, suspicatus est , num fortè in primo exordio nervi , post septimam vertebra oriundi , pars quæpiam ab ictu inflammata fuisset , nuncque scirrhosam haberet dispositionem. Ideòque illud ipsum medicamentum à digitis amotum , illi spinæ parti apposuit ; unde digitus læsi cum omnium admiratione restitutus fuit.

F. In *Humero externo* , paulò supra cubitum , sub insertionem musculi deltoïdis , ubi tertius brachialium nervus maximè nudus hæret.

Igitur hisce locis explicatis poterunt dropaces, sinapismi, seu phœnigmi, & vesicatoria applicari; ut sic concussus irritatusque, truncus nervi major, motum oriundis à sese nervis impertiat; & ut obstructions hinc inde nervorum occupantes involucta, discutiantur, deopilentur.

Dein partium insarummet paralyticarum, summè emaciatarum, & exsiccatarum, emoliatione primò, frictione postea & roboratione, multùm proficimus. Etsi enim præcipua malorum in abdomine sit emendanda origo; nihilo seciùs si partis paralyticæ, quod sæpiùs fit, tendines sint cum vicinis concreti, si nervuli per *Thlipsin* angustati renascentibus appellentibusque spiritibus tranfluxum denegent, profectò tunc expositâ operâ concretiones & compressiones solvi poterunt, quò demum spiritibus & sanguini liber aditus pateat; & membranæ adiposæ cellulosæque loculi, *Synizesi* incipiente ferè destructi, aperiri, à se invicem dimoveri aptarique ad oleum à sanguine denuò excipiendum, queant.

Tandem monuisse suffecerit, quòd ex naturâ mali abundè constat, aërem toto curationis decursu moderatè cali-

dum, ratione anni tempestatum, seruari oportere; si quidem ægri alioqui vel minimæ ejus in frigidiorum mutationis pœnas luunt.

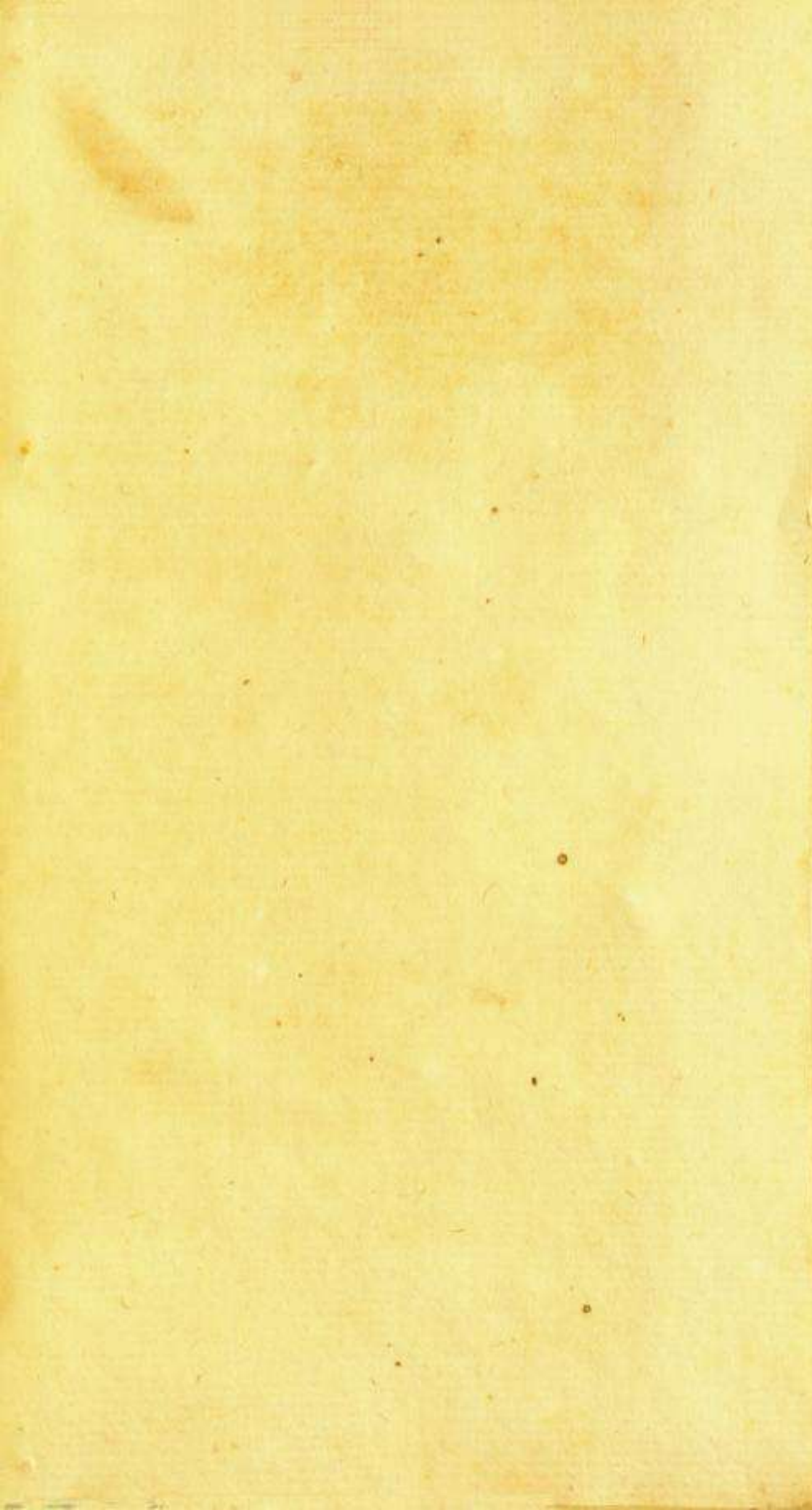
Paucorum annorum spatio ægros hæc ratione invisi numero novem: quorum nonnullis ab ipso rei exordio affui aliis autem seriùs; ubi aliâ methodo tractati adhuc pessimè cum morbo luctabantur, vel ubi vix paululùm emerfi, recidivam patiebantur crudelissimam. Ad plures abiit una, quæ multas ob rationes legitimè tractari non potuit; alterque ob manifestam recidivam passus est, quâ etiam emerfus, incipit sanescere. Reliquos omnes sanitati restitutos integræ, summo numine adspirante, lætus saluto.

Diaria addere, quæ ad amissum quidquid, à calce ad metam, in omnibus hisce ægris factum observatumque fuerit, referrent, animus tulit. Rei quidem, de quâ agitur, veritas, ipsomet usu comprobaretur: at verò hæcce opellæ nostræ consultò detraxi; ne forsitan quis ægriùs ferret, sui morbi historiam, ut cautè descriptam, publicè in hâc urbe prodi.

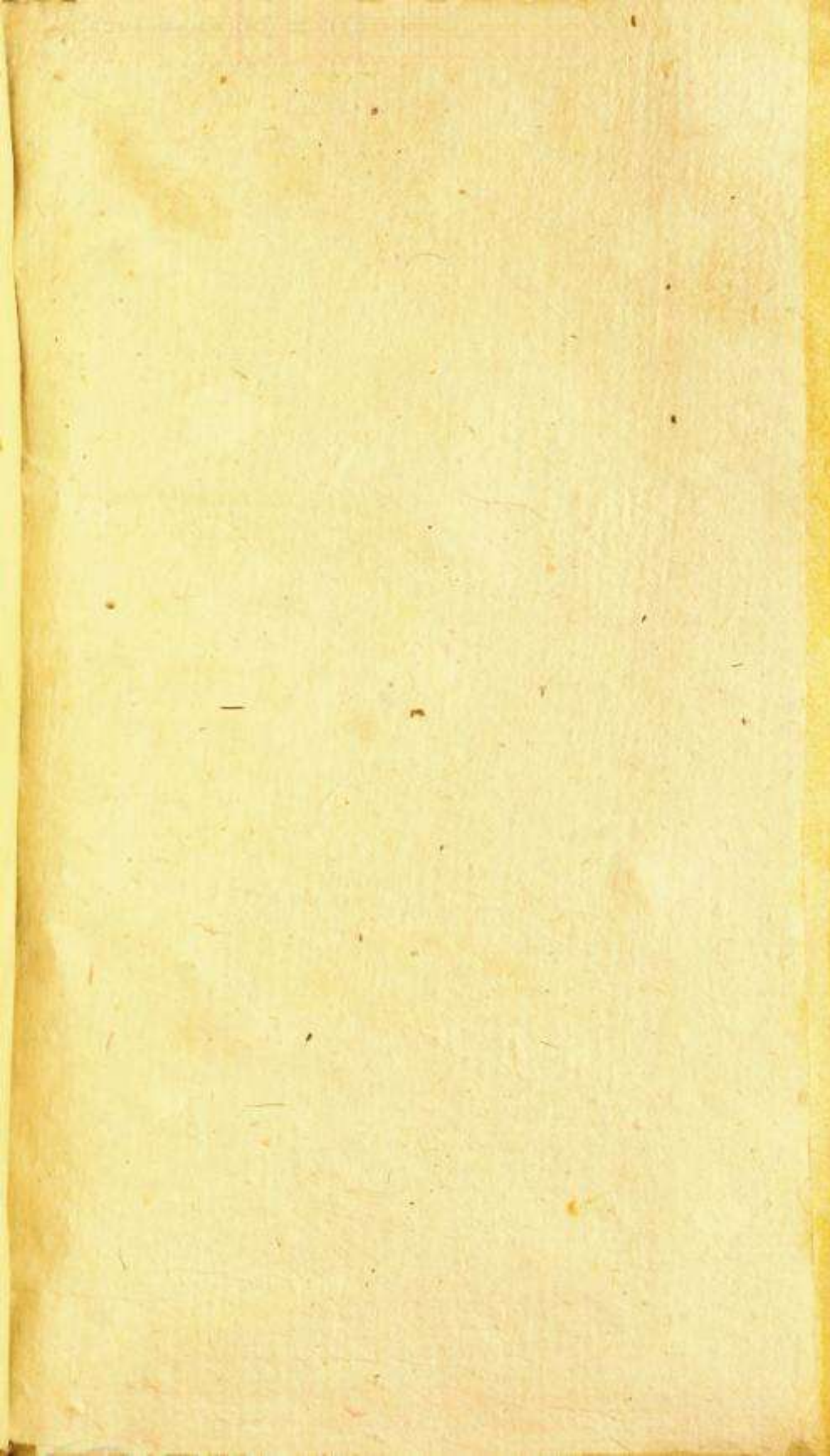
Pensum ergo me absolvisse reor, &, quæ fidelis observatio docuerat, pu-

blici feci juris. Eia! nunc genuini *Apol-
linis* filii! velitis, quo estis candore,
colligere inspicereque, quæ in hanc
rem congesta à vobis, quæque obser-
vata fuerint. Aliis ejusmodi ægris dein-
ceps medentes, & vestra, & mea, ad
severissimam revocetis trutinam; & quæ
tandem tuta vobis, quæ vera visa sint,
ne orbi languenti sordidè invideatis.
Vestris sic mea emendantes, talem tan-
dem methodum concinnabitis, quâ &
huncce morbum ad eandem, quâ plu-
rimos, simplicitatem, reduci, & posse,
& debere, constabit.

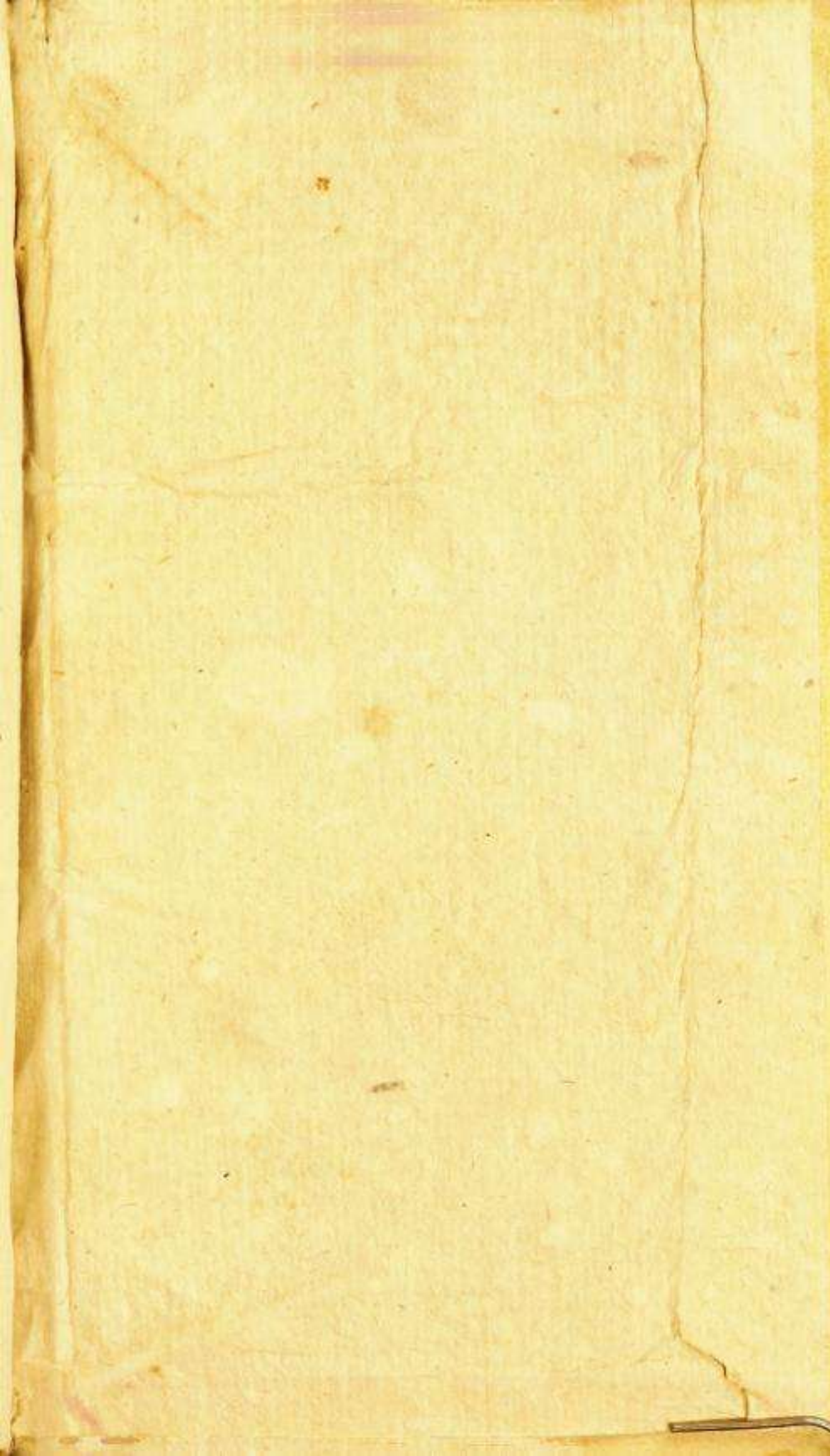
F I N I S.

UNIVERSIDAD DE CÁDIZ

3741912254

